

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И
РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД 2010)

АГРАРЕН ДОКЛАД ` 2010

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА.

МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2009 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2010 Г.

1. Използване на земеделската земя, структури и работна сила в земеделието
 - 1.1 Използване на площите със селскостопанско предназначение
 - 1.2 Пазар на земята
 - 1.3 Наемни (арендни) отношения в земеделието
 - 1.4. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България
 - 1.5. Структура на земеделските стопанства и работна сила в земеделието
 - 1.6. Регистрирани производители на селскостопанска продукция
2. Икономически и производствени резултати през 2009 г. и прогнозни данни за 2010 г.
 - 2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2009 г.
 - 2.2. Производствени резултати в растениевъдството
 - 2.2.1. Зърнопроизводство
 - 2.2.2. Маслодайни култури
 - 2.2.3. Технически култури
 - 2.2.4. Медицински и ароматни култури
 - 2.2.5. Зеленчуци
 - 2.2.6. Плодове
 - 2.3. Производствени резултати в животновъдството
 - 2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство
 - 2.3.2. Овцевъдство и козевъдство
 - 2.3.3. Свиневъдство
 - 2.3.4. Коневъдство
 - 2.3.5. Птицевъдство
 - 2.3.6. Пчеларство
 - 2.3.7. Зайцевъдство
 - 2.4. Лозарство и винопроизводство
 - 2.4.1. Производство на грозде
 - 2.4.2. Винопроизводство

2.4.3. Износ и внос на вино

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

1. Равнище, динамика, структура и географско разпределение на външната търговия с аграрни стоки за периода 2006 – 2009 г.
2. Структура и географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки през 2008 и 2009 г.
3. Структура на износа и вноса по групи стоки
4. Износ и внос на основни селскостопански стоки
 - 4.1. Износ на зърнени и технически култури
 - 4.2. Внос на зърнени и технически култури
 - 4.3. Износ на плодове и зеленчуци
 - 4.4. Внос на плодове и зеленчуци
 - 4.5. Износ на живи животни и животинска продукция
 - 4.6. Внос на живи животни и животинска продукция

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Предприсъединителна програма САПАРД
2. Прилагане на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС
 - 2.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП
 - 2.1.1. Директни плащания и национални доплащания за 2009 г.
 - 2.1.2. Механизми за пазарна подкрепа по сектори
 - 2.1.2.1. Сектор „Полски култури”
 - 2.1.2.2. Сектор „Вино”
 - 2.1.2.3. Сектор “Месо и пчеларство”
 - 2.1.2.4. Сектор “Мляко”
 - 2.1.2.5. Сектор „Захар”
 - 2.1.2.6. Сектор „Промоционални програми”
 - 2.1.2.7. Сектор „Плодове и зеленчуци”
 - 2.1.3. Търговски механизми
 - 2.1.3.1. Лицензиране на износа
 - 2.1.3.2. Лицензиране на вноса
 - 2.2. Подпомагане по втори стълб на ОСП – прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. (ПРСР)
 - 2.2.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагането на ПРСР

и по постигането на целите, по оси

2.2.2. Финансово прилагане на ПРСР по мерки

2.2.3. Напредък по ПРСР през 2010 г.

2.2.4. Европейски икономически план за възстановяване

2.3. Държавни помощи в земеделието

2.3.1. Подпомагане чрез Държавен фонд „Земеделие”

2.3.1.1. Съществуващи помощи

2.3.1.2. Минимални помощи (помощи „de minimis”)

2.3.1.3. Нови схеми за държавни помощи

2.3.2. Подпомагане на тютюнопроизводството чрез Фонд “Тютюн”

V. ДЕЙНОСТИ СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура
на машинно-тракторния парк в България

1.2. Регистрация на земеделска и горска техника

1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката

1.4. Технически прегледи на техниката

1.5. Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника
и издаване на свидетелства

1.6. Контрол на пазара и наличие на одобрение на типа и съответствието
с одобрения тип

2. Растителна защита

2.1. Фитосанитарен контрол

2.1.1. Контрол при вноса на растения и растителни продукти

2.1.2. Контрол на транзитни партии с растения и растителни продукти

2.1.3. Контрол при износ и реекспорт на растения и растителни продукти

2.1.4. Контрол при производството на растения и растителни
продукти на територията на страната

2.1.5. Контрол и изпитване на продукти за растителна защита

3. Хидромелиорации

3.1. Контрол по дейностите свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд
(ХМФ) и с услугата “ водоподаване за напояване”

3.2. Дейности свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за
предпазване от вредното въздействие на водите (ОПВВВ)

3.3. Контрол по дейностите свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване

4. Торене

4.1. Контрол на торове

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

6. Ветеринарно дело

6.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните

6.2. Хармонизация на ветеринарното законодателство

със законодателството на ЕС и международно сътрудничество

6.3. Информационна система за идентификация и проследяване

движението на животните

6.4. Контролни дейности

6.4.1. Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)

6.4.2. Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВМК)

6.4.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност,

ветеринарномедицинските продукти (ВМП) и фуражи

7. Безопасност на храните

8. Селекция и репродукция в животновъдството

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство,

осъществявани от Селскостопанска академия

9.1.1. Приоритетни направления в научните изследвания

9.1.2. Създадени и внедрени в производството научни продукти

9.1.3. Трансфер на знания и научни продукти

9.1.4. Квалификационна структура на учените, обучение на

докторанти и публикационна дейност

9.1.5. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука

9.1.6. Професионално обучение

9.2. Съветническа дейност

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Устройство на земите и горите от горския фонд

2. Промени в горския фонд

3. Залесяване и защита срещу ерозията

4. Стопанисване и защита на горите

- 4.1. Стопанисване на горите
- 4.2. Защита на горите
- 4.3. Публични регистри на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и на търговци, извършващи дейности в горския фонд
5. Недържавни гори
6. Защитени територии
7. Ползване на дървесина
8. Ползване на недървесни горски продукти
9. Финансиране и инвестиции в ДГФ
10. Международно сътрудничество, проекти и еврокоординация
11. Ловностопанска дейност
12. Опазване на горите от нарушения
13. Опазване на горите от пожари

VII. РИБАРСТВО

1. Улов и производство на риба и други водни организми
2. Потребление на риба и рибни продукти
3. Внос и износ на риба и рибни продукти
4. Управление и мониторинг на рибарството и аквакултурите
- 4.1. Дейности по възстановяване на биологичното разнообразие във водните екосистеми - Национална програма за подпомагане устойчивото развитие на рибните ресурси (НППУРРР) 2008-2013 г.
- 4.2. Мерки за опазване на биоразнообразието на рибните ресурси и контролни дейности
5. Оперативна програма за развитие на сектор "Рибарство" (ОПРСР), финансирана от Европейския фонд за рибарство
6. Административно-наказателна дейност при управление на рибарството и аквакултурите

РАЗДЕЛ Б

ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ СЕКТОР И МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2011 г.

ПРИЛОЖЕНИЯ

АГРАРЕН ДОКЛАД 2010

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

През 2009 г. българската икономика се развива в условията на финансова и икономическа криза, в резултат на която отбелязва спад на Брутния вътрешен продукт (БВП) от 6,2% през 2008 г. на - 4,9%.

Данните за основните макроикономически показатели показват следното:

- През 2009 г. БВП възлиза на 68 537 млн. лв. (35 042 млн. евро), като отбелязва спад от - 4,9% спрямо 2008 г.
- Натрупаната инфлацията в края на 2009 г. е 0,6%, а средногодишната инфлация – 2,8%;
- Нивото на безработица в края на 2009 г. е 9,1%, като се увеличава с 2,9% спрямо края на 2008 г., когато е било 6,3%;
- Износът за 2009 г. възлиза на 22 881 млн. лв. (11 699 млн. евро), което представлява 33,4% от БВП (по данни на Българска народна банка (БНБ));
- Вносът е 31 043 млн. лв. (15 872 млн. евро) или 45,3% от БВП на страната. Търговското салдо (fob-fob) се влошава с - 11,9% (по данни на БНБ);
- Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в България за 2009 г. възлизат на 6 419 млн. лв. (3 282 млн. евро), което е 9,4% от БВП при 13 409 млн. лв. (6 856 млн. евро) или 18,9% от БВП за 2008 г.

Таблица I.1.

Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09
БВП, млрд. лв.	27,4	30,3	33,2	35,8	39,8	45,5	51,8	60,2	69,3	68,5
БВП, млрд. евро	14,0	15,5	16,9	18,3	20,3	23,2	26,4	30,7	35,4	35,0
Ръст на БВП, %	5,7	4,2	4,7	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-4,9
Инфлация в края на годината, %	11,3	4,8	3,8	5,6	4,0	6,5	6,5	12,5	7,8	0,6
ПЧИ, млн. лв.	2 104	1 788	2 038	3 618	5 351	6 165	12 169	17 704	13 409	6 419
ПЧИ, млн. евро	1 076	914	1 042	1 850	2 736	3 152	6 222	9 052	6 856	3 282

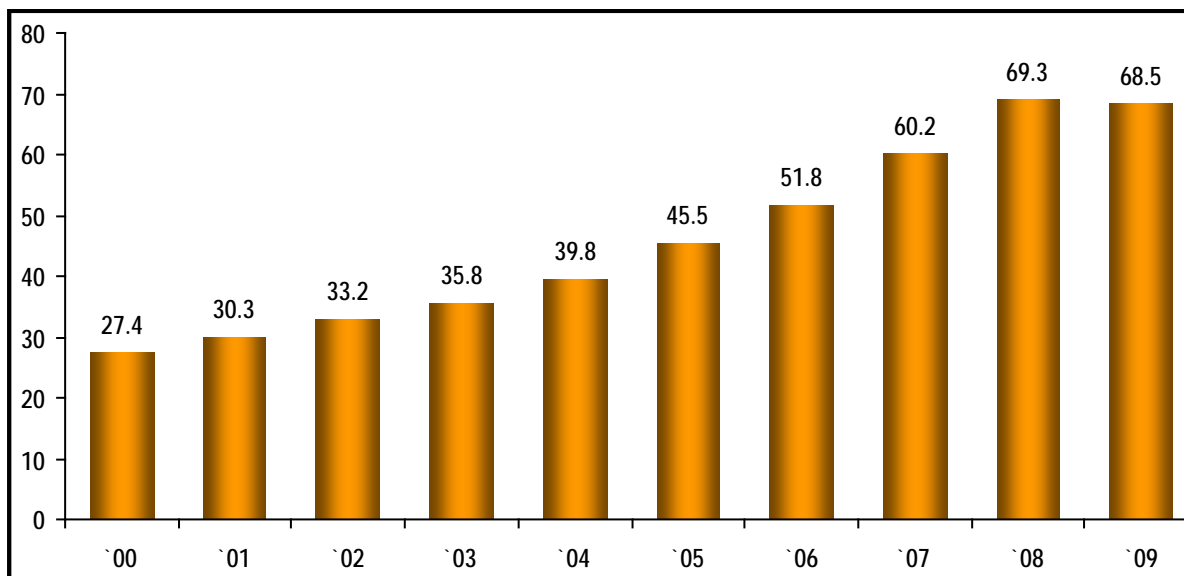
Източник: НСИ, БНБ, МФ

Брутен вътрешен продукт

БВП на България за 2009 г. е 68 537 млн. лв. (35 042 млн. евро), като в реално изражение е отчетен спад с 4,9% спрямо предходната 2008 г.

Фигура I.1.

Размер на БВП за периода 2000 – 2009 г., млрд. лв.

Източник: НСИ

Брутна добавена стойност

Създадената брутна добавена стойност (БДС) от икономическите дейности в страната през 2009 г. възлиза на 58 864 млн. лв. (30 097 млн. евро) по текущи цени, като отбелязва понижение от 2,7% в реално изражение спрямо БДС, създадена през 2008 г., дължащо се на отделните сектори:

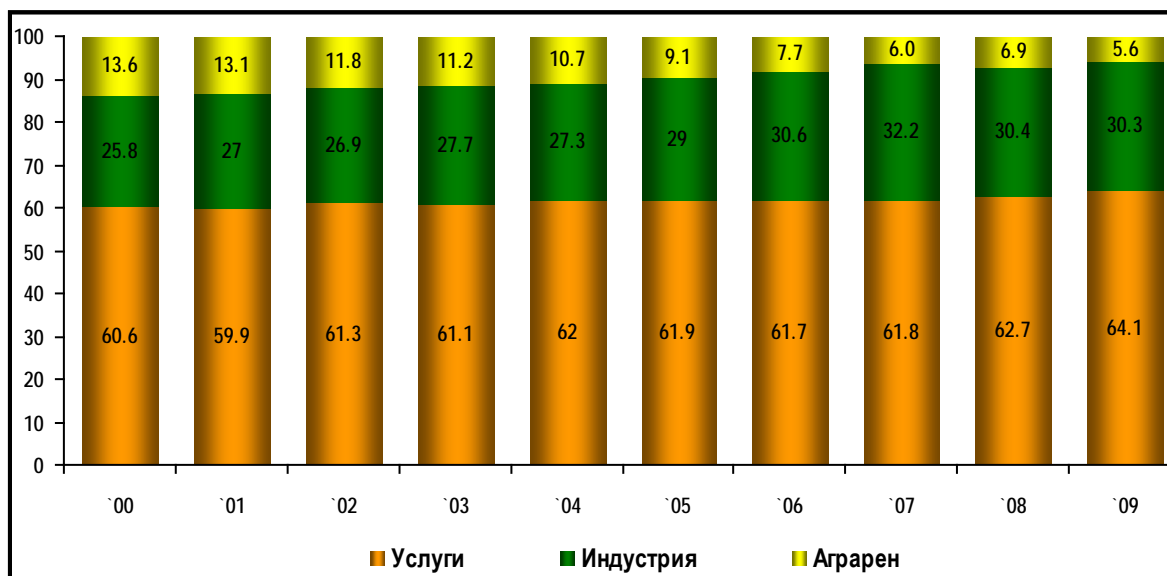
- Индустриален: – 7,2%, като индустрията създава 30,3% от добавената стойност в икономиката;
- Услуги: – 0,4%, като делът му в общата добавена стойност е 64,1%;
- Аграрен (селско и горско стопанство, лов и риболов): - 3,5%, като делът му в добавената стойност е 5,6%.

През първото полугодие на 2010 г. БДС възлиза на 27 284 млн. лв. (13 950 млн. евро) по текущи цени. В реално изражение БДС намалява с 0,2% спрямо съответния период на предходната година¹. Относителният дял на икономическите сектори в БДС за икономиката в текущи цени, за първо полугодие на 2010 г. е: индустриален сектор – 30,8%; аграрен сектор – 4,4% и услуги – 64,7%.

¹ Темпът на прираст е изчислен въз основа на стойностите на съответния показател по съпоставими цени на 2000 г.

Фигура I.2.

БДС по икономически сектори за периода 2000 – 2009 г., %

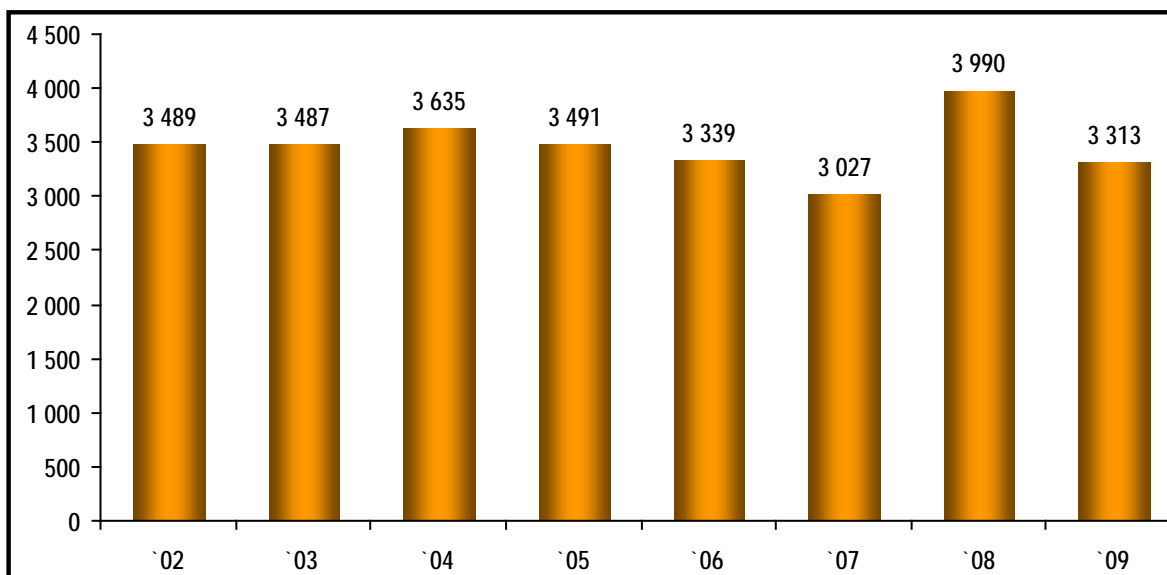

Източник: НСИ

По предварителни данни на НСИ, за първото полугодие на 2010 г., аграрният сектор е формирал БДС в размер на 1 209 млн. лв. Индексът на физическия обем на БДС от сектора е 107,3% спрямо същия период на 2009 г., а относителният дял в създадените в икономиката БДС и БВП съответно 6,5% и 5,8%.

Фигура I.3.

БДС от отрасъл "Селско и горско стопанство, лов и риболов" 2002 – 2009 г., млн. лв.

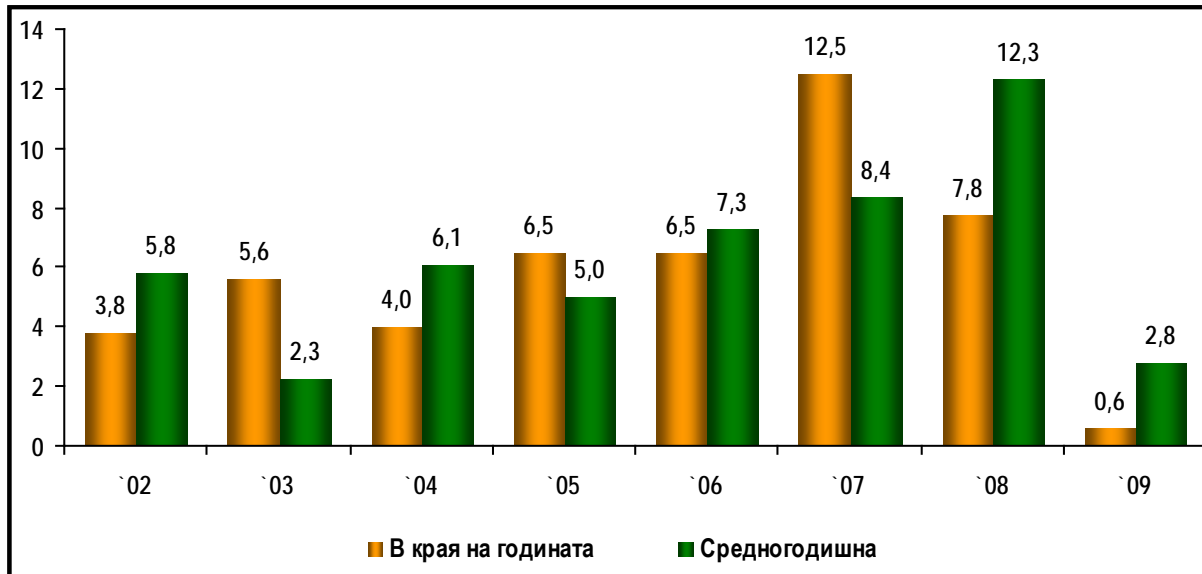

Източник: НСИ

Инфлация

Средногодишната инфлация за 2009 г. е 2,8%, а инфлацията в края на годината е 0,6%. В края на 2009 г. цените на хранителните стоки, общественото хранене и на услугите, на годишна база, са се увеличили с 1,1% спрямо края на 2008 г., докато при нехранителните стоки се наблюдава намаление с около 1%.

Фигура 1.4.
Инфлация, %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

Задълбочаването на икономическата криза в страната през 2009 г. се отрази и върху пазара на труда.

Ако през предходната 2008 г., в резултат на стабилното икономическо развитие, се запази тенденцията за повишаване на заетостта и намаление на равнището на безработицата в страната, то през четвъртото тримесечие на 2009 г. заетите лица намаляха драстично спрямо съответния период на 2008 г. – със 191,9 хиляди души.

Според данни на Агенцията по заетостта, безработицата в страната към края на 2009 г. е 9,1%, като се увеличава с почти 3% спрямо 2008 г.

През 2009 г. регистрираните безработни в бюрата по труда нарастват значително. Средногодишният брой на безработните лица, регистрирани в бюрата по труда, е 280 980 души. Спрямо предходната година се отчита нарастване с 47 262 безработни, или с 20,2%. В края на 2009 г. безработните са 338 144, като нарастват значително спрямо началото на годината с почти 100 хиляди (с 97 362 човека), или с 40,4%.

Общият брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение през 2009 г. е 2 404 633, докато техният брой през 2008 г. е 2 466 852. Наетите в обществения сектор през 2009 г. са 603 207, от които 14 142 лица са в селското, горското и рибното стопанство. През изминалата 2008 г. броят на наетите лица в тези икономически дейности е бил по-малък – 11 765.

По данни на Националния статистически институт (НСИ), през 2009 г. средната годишната работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение за страната достига 7 309 лв. (3 737 евро), като нараства в сравнение с 2008 г. със 771 лв. (394 евро).

Увеличение на средната заплата се наблюдава в обществения сектор, докато в селското, горското и рибното стопанство остава почти на същото ниво:

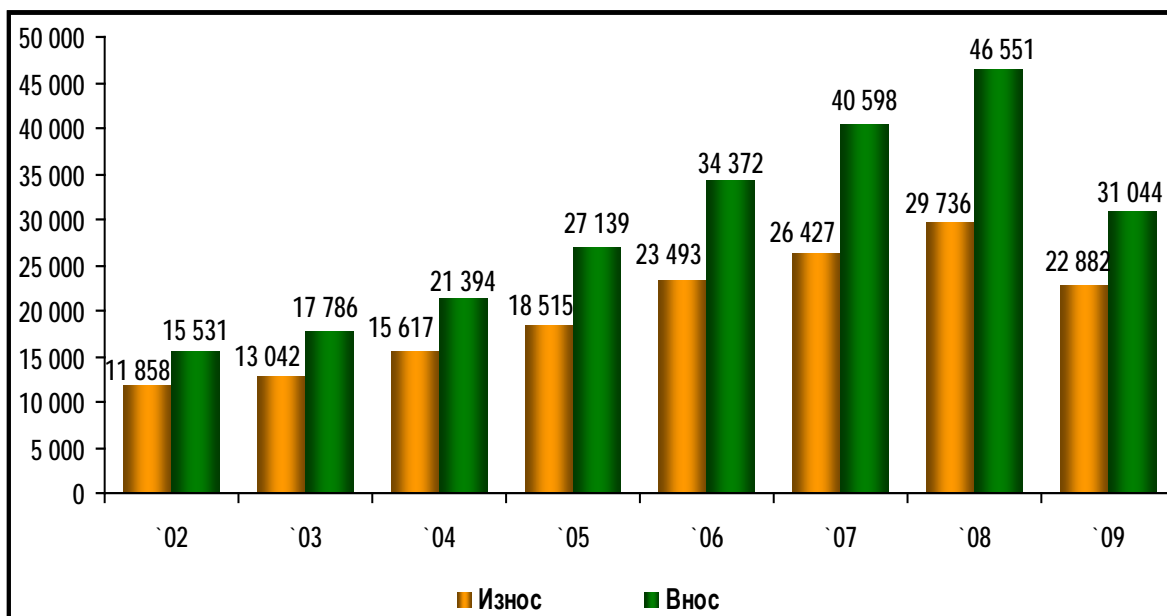
- Обществен сектор – 8 563 лв. (4 378 евро), което е със 752 лв. (385 евро) повече в сравнение с 2008 г.;
- Селското, горското и рибното стопанство – 6 317 лв. (3 230 евро), което е с 3 лв. (1,5 евро) повече спрямо 2008 г.

Износ и внос

Според данни на БНБ износът на Република България за 2009 г. възлиза на 22 882 млн. лв. (11 699 млн. евро), което представлява 33,4% от БВП, а вносът е 31 044 млн. лв. (15 873 млн. евро) или 45,3% от БВП на страната.

Фигура 1.5.

Износ и внос за периода 2002 – 2009 г., млн. лв.

Източник: БНБ

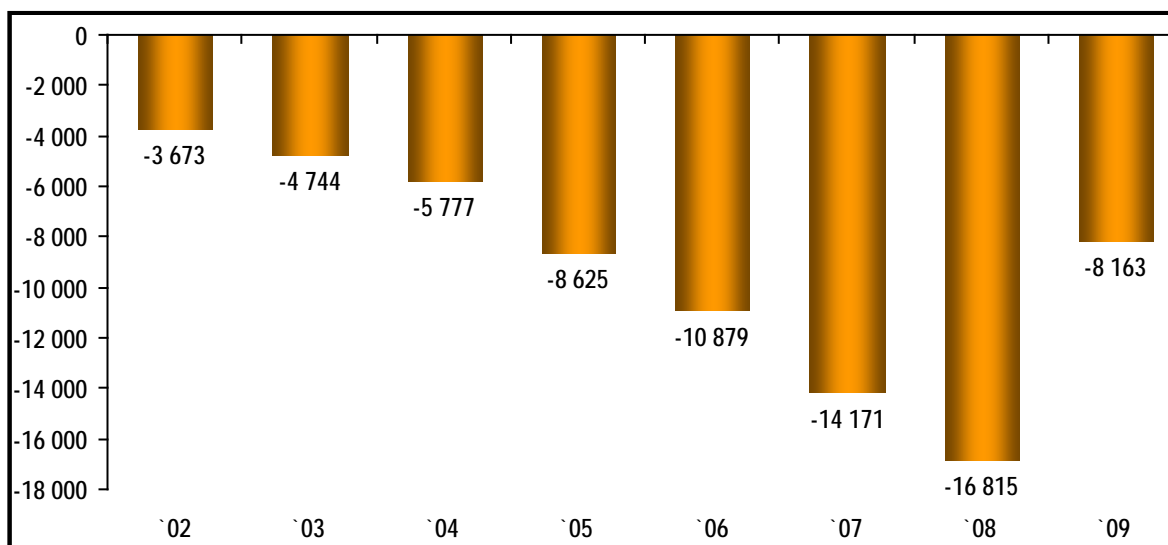
Индексът на физическия обем на износа на стоки и услуги е по-нисък от този на вноса, като продължава да се запазва тенденцията от предходните години темповете на нарастване на вноса да бъдат по-високи от тези на износа. Това довежда и до отрицателно външнотърговско салдо (- 11,9% от БВП), което се отразява негативно върху текущата сметка на платежния баланс на страната, чийто дефицит за 2009 г. възлиза на - 9,9% от БВП при 23,1% за 2008 г.

Търговско салдо

Търговското салдо на страната през 2009 г. е - 8 163 млн. лв. (- 4 174 млн. евро) и бележи понижение спрямо 2008 г., когато е -16 815 млн. лв. (- 8 597 млн. евро).

Фигура I.6.

Търговско салдо за периода 2002 – 2009 г., млн. лв.

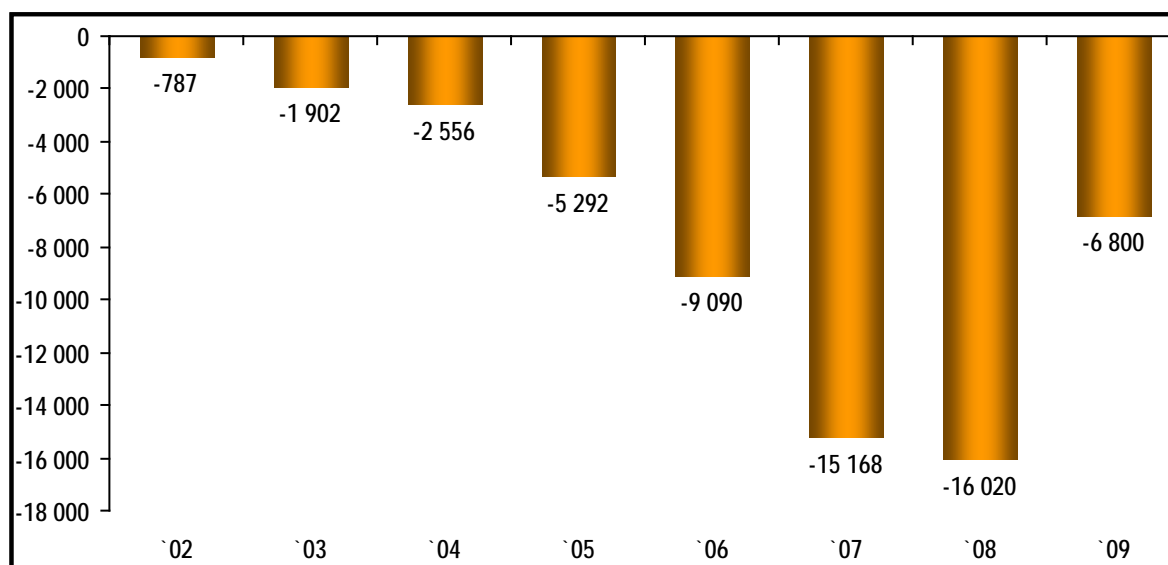
Източник: БНБ

Текуща сметка

Кризата в България продължава да свива дефицита по текущата сметка, като през 2009 г. е в размер на 6 800 млн. лв. (3 477 млн. евро), което е - 9,9% от БВП при дефицит от 16 020 млн. лв. (8 191 млн. евро) или -23,1% от БВП за 2008 г.

Фигура I.7.

Текуща сметка за периода 2002 – 2009 г., млн. лв.

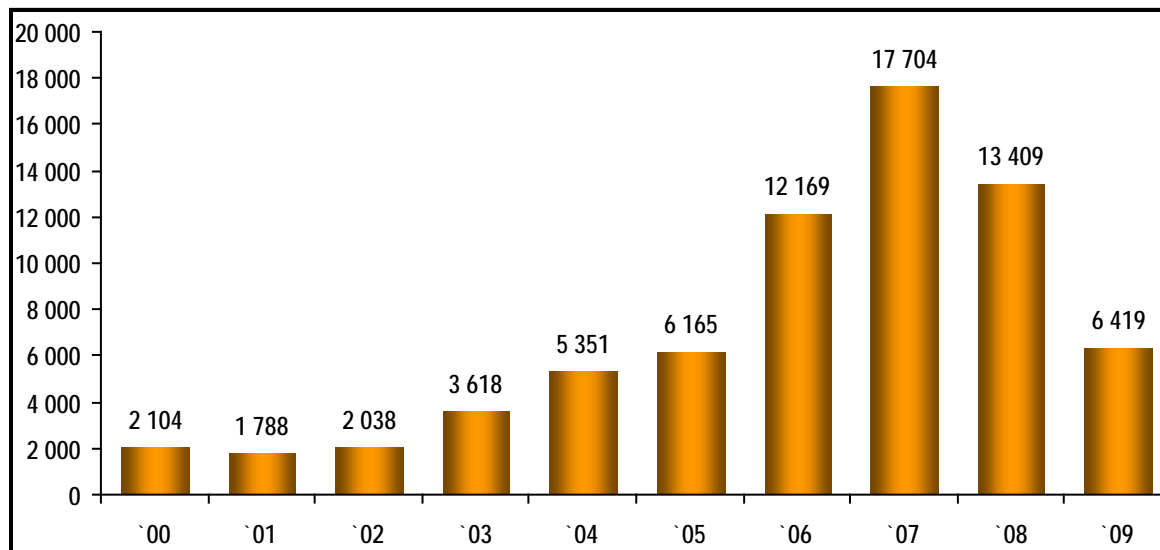
Източник: БНБ

Преки чуждестранни инвестиции

По данни на БНБ за 2009 г. преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) възлизат на 6 419 млн. лв. (3 282 евро), което е два пъти по-малко от отчетените през 2008 г. 13 409 млн. лв. (6 856 евро). Като процент от БВП инвестициите през 2009 г. са 9,4%, в сравнение с 2008 г., когато са 18,9%.

Фигура 1.8.

Преки чуждестранни инвестиции 1999 – 2009 г., млн. лв.

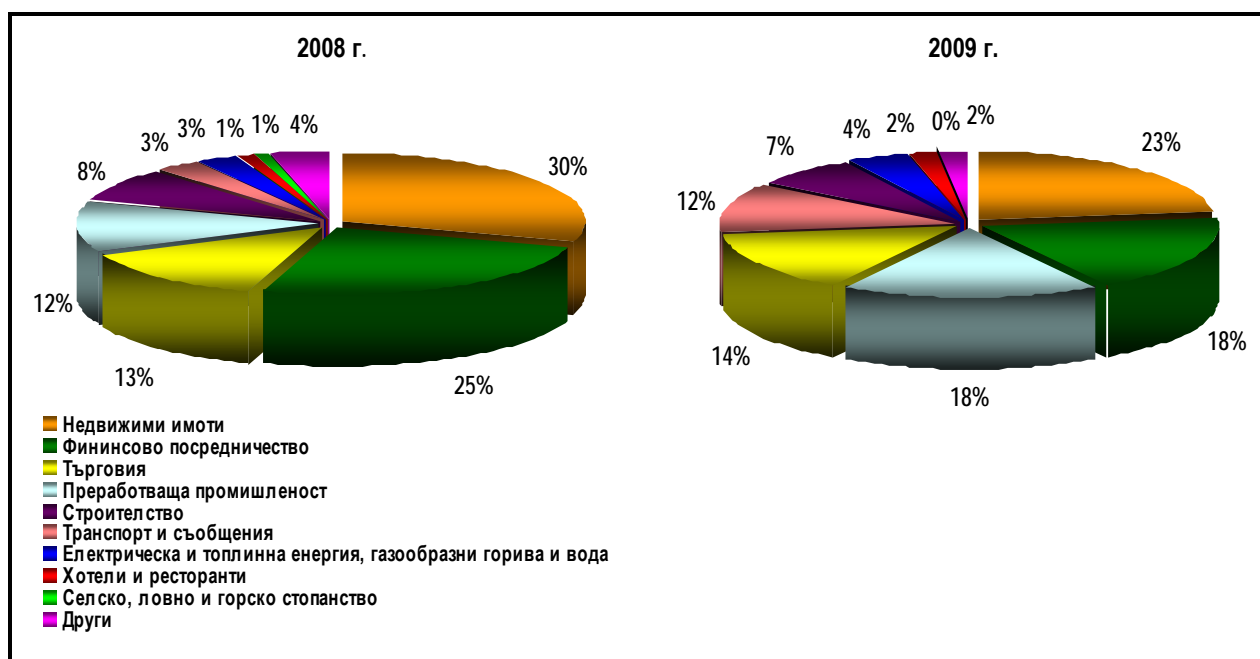
Източник: БНБ

Най-много инвестиции за 2009 г. са привлечени в отраслите „Недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги“ (23%), “Преработваща промишленост” (18%) и “Финансово посредничество” (18%) от общия обем ПЧИ.

ПЧИ в селското стопанство, ловното и горското стопанство през 2008 г. са само 1%, а през 2009 г. под 1% (155 млн. евро).

Фигура 1.9.

Преки чуждестранни инвестиции по икономически дейности през 2008 г. и 2009 г.,%

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2009 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2010 Г.

1. Използване на земеделската земя, структури и работна сила в земеделието.

1.1 Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение (ПССП) през 2009 г. е 5 490 113 ха. През 2008 г. ПССП е била в размер на 5 648 206 ха или 50,9% от територията на страната.

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи, семейните градини и оранжерийните площи. През 2009 г. тя е 5 029 585 ха, което е 45,3% от територията на страната. ИЗП продължава да намалява, като през 2009 г. намалението е 1,4% спрямо 2008 г.

Обработваемите земи са площите, които се включват в сеитбообръщение, временните ливади с житни и бобови треви и угарите. През 2009 г. те заемат 3 122 516 ха или 62,1% от използваната земеделска площ (ИЗП) на страната. През годините дялът на обработваемата земя се е увеличил от 59,5% до 62,1% от ИЗП на страната, като през 2009 г. увеличението е с около 2,1% спрямо 2008 г., което е най-голямото за последните четири години. Нарастването се дължи на увеличените площи със зърнени (пшеница, ечемик и ръж) и маслодайни култури (рапица).

Изкуствените ливади с бобови и житни треви през 2009 г. са 3,0% от обработваемата земя и 1,9% от ИЗП на страната. При тези площи има намаление с 6,3% спрямо 2008 година.

Угарите са обработваеми земи, които в годината на наблюдение не се реколтират. Обработени или не, площите остават в тази категория не повече от две години. През 2009 г. угарите са намалели с 14,4% спрямо 2008 г. Угарите заемат 196 336 ха, което представлява 6,3% от обработваемата земя и 3,9% от ИЗП на страната.

Овощните насаждения през 2009 г. представляват 1,4% от ИЗП на страната. Намалението на площите с овощни насаждения спрямо предходната година е 2,0%, а намалението на **смесените трайни насаждения** в сравнение с 2008 г. е 36,5%.

Лозя - чиста култура през 2009 г. има върху 84 438 ха, което е намаление от 16,3% спрямо 2008 г. Дялът, който заемат лозята е 1,7% от ИЗП на страната.

Постоянно продуктивни ливади, високопланински пасища, затревени повърхности със слаб продуктивен потенциал и ливади-овощни градини през 2009 г. заемат 1 719 028 ха, или 34,2% от ИЗП на страната. Размерът им през 2008 г. е 1 828 865 ха, което представлява 35,9% от ИЗП.

Семейни градини през 2009 г. заемат площ от 21 411 ха или 0,4% от ИЗП на страната. При тях се наблюдава намаление от 16,9% спрямо предходната година.

Необработвани земи са тези, които не се включват в сеитбообръщението и не са използвани за земеделско производство повече от две години. Експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. Процентът на необработваните земи през 2009 г. е 4,1% от площта на страната, като намалението при тях спрямо предходната година е с 15,9%.

Таблица II.1.

Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2006 – 2009 г., ха

ЗАЕТОСТ	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Пшеница	979 925	1 120 510	1 114 427	1 254 151
Ечемик	192 539	193 840	223 004	264 689

Ръж и тритикале	17 285	12 030	15 296	17 034
Овес	20 707	25 412	40 230	28 894
Царевица	386 772	408 880	348 402	303 881
Ориз	5 082	6 454	5 042	6 521
Други житни	6 779	5 224	8 175	3 288
Захарно цвекло	101	994		
Индустриални текстилни култури	811	501	199	102
Слънчоглед	785 064	686 692	723 962	687 209
Тютюн	27 932	31 144	26 742	27 865
Индустриални маслодайни култури	22 012	59 389	102 899	115 013
Други индустриални култури	35 325	39 954	48 824	60 629
Картофи	23 825	21 890	21 648	14 068
Боб, грах, бакла	4 379	5 401	5 868	3 803
Леща, нахут и други варива	2 237	1 291	3 857	5 754
Пресни зеленчуци	39 899	41 088	30 001	28 715
Разсадници	3 810	3 621	3 314	2 806
Фуражни култури, окопни				
Други фуражни едногодишни култури	4 885	6 108	7 352	6 349
Ливади засети с бобови	91 162	92 213	99 362	94 226
Ливади засети с житни	2 492	3 353	2 468	1 183
Угар	436 508	291 751	229 471	196 336
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 089 531	3 057 740	3 060 543	3 122 516
Семейни градини	40 388	25 790	25 763	21 411
Овощни насаждения	71 084	75 035	69 893	71 995
Лозя – чиста култура	100 564	103 949	100 873	84 438
Смесени трайни насаждения	10 182	9 541	12 759	8 103
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 876 392	1 842 141	1 828 865	1 719 028
Оранжерии, заслони и високи навеси	1 912	2 024	2 129	2 094
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 190 053	5 116 220	5 100 825	5 029 585
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 709 733	5 666 336	5 648 206	5 490 113

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

1.2 Пазар на земята

Според проучването на САПИ „Състояние и тенденции в развитието на пазара на земята за 2009 г.“, финансовата и икономическа криза, която в отрасъл земеделие засегна поземлените отношения, промени пазара на земята в посока на намаляване на активността му за първи път от 2004 г. насам. Промените през 2009 г. се характеризират с:

- Активно предлагане на земи от собствениците, като не се търси реализация на по-високи цени, а се предлагат земи с цел оцеляване;
- Избирателност при покупката на имоти - завишени изисквания за по-големи парцели, равнинни терени;
- През 2009 г. в повечето райони на страната свършиха така нар. „лесни имоти“ от нуждаещите се от средства или от солидарни наследници и склонни да продават;
- Намалена конкуренция между купувачите

През 2009 г. са сключени 110 276 сделки за 104 344,6 ха земеделска земя. Осъществените сделки са с 9,3 на сто по-малко спрямо 2008 г., а площта на продадената земеделска земя - с 19% по-малко.

Броят на осъществените сделки и продадената земя по райони на планиране за 2009 г. са както следва:

- Северен централен район – осъществени са 32 192 сделки за 27 582,7 ха. За разлика от 2008 г., през 2009 г. районът отчита сравнително слаб пазар на земеделски земи. Близо 70% от сделките са сключени в областите Плевен и Велико Търново;

- Североизточен район – отчетени са 22 419 сделки за 25 568,9 ха земя. Липсата на свободни земи за покупко-продажба в района определя сравнително слаб пазар на земеделски земи. Най-много сделки традиционно са сключени в област Добрич. За 2009 г. те са 4 756 за 6 651,7 ха земя;

- Северозападен район - сключени са 13 901 сделки за покупко-продажба на 16 957,4 ха земя. През 2009 г. не се отчита активност на пазара на земеделски земи в района. Броят на сделките и продадената земя е в стойности близки до 2008 г., когато пазарът беше също стагниран;

- Югоизточен район - осъществени са 17 261 сделки, като продадената земя е в размер на 16 079,9 ха. Това е единственият район в страната, който за 2009 г. отчита сравнително активен пазар на земеделски земи

- Югозападен район - регистрирани са 2 874 сделки за 1 858,1 ха земя. Пазарът там е най-слабо развит и това е в резултат на ниската ефективност на земеделието и структурата на земеделското производство. За 2009 г. пазарът на земеделски земи в района отчита най-ниските си стойности от 5 години насам;

- Южен централен район - сключени са 21 629 сделки за 16 297,6 ха земя. през 2009 г. районът отчита относително слаб пазар на земеделски земи.

Средната пазарна цена за земи със селскостопанско предназначение за 2009 г. е 2 970 лв./ха или спад с 5% от равнището за 2008 г., което е 3 120 лв./ха. По райони на планиране средната пазарна цена на земеделската земя е следната:

- Северен централен район - средната пазарна цена се запазва и е 2 690 лв./ха. Продадената земя в района през 2009 г. е с 22 на сто по-малко от предходната година;

- Североизточен район - средната пазарна цена остава най-високата за страната и е 3 430 лв./ха., но е отчетен спад с 13 на сто от нивото на 2008 г. Земята, обект на покупко-продажба в района през 2009 г., е с 23 % по-малко в сравнение с 2008 г.;

- Северозападен район - средната пазарна цена бележи спад с близо 6 на сто спрямо предходната година и е 2 510 лв./ха. Продадената в района земя през 2009 г. е с 6,6 на сто повече в сравнение с 2008 г.;

- Югоизточен район - средната пазарна цена бележи ръст с 9,3 на сто спрямо 2008 г. и достига 2 810 лв./ха. Земята, обект на покупко-продажба в района през 2009 г., е с 1% повече от равнището на 2008 г.;

- Югозападен район - средната пазарна цена е 3 360 лв./ха, като е регистрирала ръст със 7,7 на сто спрямо предходната година. Земята продадена в района през 2009 г. е с 57 на сто по-малко от равнището на 2008 г.;

- Южен централен район - при средната пазарна цена се наблюдава повишение със 7,4 на сто в сравнение с предходната година и достига 3 330 лв./ха. Продадената в района земя през 2009 г. отчита спад с 32% в сравнение с 2008 г.

През 2009 г. е отчетен спад на покупко-продажбите на земеделски земи с нестопанска цел. Причините са от различно естество, но най-голямо въздействие оказва финансовата криза през 2009 г., която ограничи много инфраструктурни проекти и създаде ситуация, в която на пазара се появиха много продавачи.

Броят на сключените сделки за 2009 г. е 4 932, което е с 61% по-малко от нивото на 2008 г. Продадената земя за нестопанска цел през 2009 г. е в размер на 3 033,9 ха или по-малко с 65% в сравнение с 2008 г. Средната пазарна цена на ха земя за нестопанска цел през 2009 г. е 141 860 лв., което представлява спад с 16% спрямо 2008 г.

Средно претеглената цена, по която са се извършвали сделките със земеделска земя (за стопански и нестопански цели) през 2009 г. е 6 900 лв./ха – с 51% по-ниска от среднопретеглената цена за 2008 г.

Таблица II.2.

Пазар на земеделска земя през 2008 и 2009 г.

Райони	2008 г.			2009 г.		
	Сделки, бр.	Продадена земя, ха	Средна цена, лв./ха	Сделки, бр.	Продадена земя, ха	Средна цена, лв./ха
Северозападен	16 456	16 432	3 510	14 018	17 074	2 680
Северен централен	37 856	36 090	4 910	32 332	27 659	2 790
Североизточен	25 485	35 556	10 920	23 665	26 635	5 740
Югоизточен	15 609	16 200	6 790	17 365	16 169	3 310
Южен централен	26 723	25 600	8 680	22 657	16 749	5 780
Югозападен	12 044	7 523	123 640	5 171	3 092	101 760
За страната	134 173	137 401	18 460	115 208	107 378	6 900

Източник: САПИ ЕООД

1.3 Наемни (арендни) отношения в земеделието

През 2009 г. при рентата се наблюдава комбинирано влияние на противоположно действащи фактори - от една страна субсидиите увеличават възможността на арендаторите и земеделските кооперации за изплащане на по-високи ренти, но от друга – изкупните цени за реколта `2009 са доста ниски. Това е довело до ограничение в разходите, включително и на рентата.

Броят на сключените договори, размерът на земята и средната рента по райони на планиране са както следва:

- В Северния централен район са сключени 55 239 договора за 103 376,9 ха. Равнището на рентните плащания е относително стабилно през последните години. Средната рента достига до 250 лв./ха, а в натура най-често представлява до 15% от средния добив. Това е районът, който отчита най-голяма активност в наемните отношения;
- В Североизточния район са сключени 41 920 договора за 83 432,9 ха. Паричната рента – 400 лв./ ха, е една от най-високите в страната, а в натура е между 20 и 40% от средния добив на зърнените култури. Рентните отношения там са сравнително стабилни за 2009 г. и сравними с нивото на 2008 г.;
- В Северозападния район са отчетени 19 401 арендни договора за 47 549,2 ха земя. Равнището на рентни плащания е сравнително ниско. Преобладава паричната рента и тя е в ценовия диапазон от 50 до 200 лв./ха. За 2009 г. е регистрирано стабилизиране на наемните отношения в района;
- В Югоизточния район са осъществени 14 386 договора за 48 502 ха земя. Паричната рента е в широки граници и варира от 100 до 400 лв./ха. През 2009 г. се отчита активност в наемните отношения в района;
- В Южния централен район са сключени 14 164 договора за 25 338,2 ха земя. Поради факта, че се отглеждат преобладаващо интензивни култури, равнището на рентата достига до 1000 лв./ха. През 2009 г. се отчита активност при наемните отношения в района;
- В Югозападния район са регистрирани 6 282 договора за 10 218,4 ха земя. Преобладава паричната рента в ценовия диапазон от 50 до 800 лв./ха. През 2009 г. отново е регистрирано активиране на наемните отношения там.

Таблица II.3.

Аренда на земеделска земя през 2008 и 2009 г.

Райони	2008 г.		2009 г.	
	Договори, бр.	Размер на земята, ха	Договори, бр.	Размер на земята, ха
Северозападен	19 484	40 709	19 401	47 549
Северен централен	65 685	139 222	55 239	103 377
Североизточен	50 492	95 931	41 920	83 433
Югоизточен	5 839	24 701	14 386	48 502
Южен централен	8 760	18 064	14 164	25 338
Югозападен	4 250	9 327	6 282	10 218
За страната	154 510	327 954	151 392	318 417

Източник: САПИ ЕООД

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България

Общият размер на земеделските земи от ДПФ – частна държавна собственост, в страната през 2009 г. възлиза на 229 290 ха, като общият брой на имотите е 127 410.

По данни на Областните дирекции „Земеделие“, на едно ниво спрямо предходните години се запазва броят на земеделските производители, които ползват под наем или аренда парцели от Държавния поземлен фонд.

Наемни/арендни отношения

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг в изпълнение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ). През 2009 г. общият размер на земите от ДПФ, ползвани на база сключени договори за наем или аренда с физически и юридически лица възлиза на 76 921 ха (33,5% от ДПФ, частна държавна собственост).

Общо за страната на тръжните сесии, проведени от Од „Земеделие“, са обявени 19 826 ха земеделски земи от ДПФ, от които към м. декември 2009 г. са спечелени 13 808 ха, в т.ч. 13 285 ха за отглеждане на едногодишни полски култури, 198 дка – за ползване на ливади и 324 ха – за създаване и отглеждане на трайни насаждения.

През отчетния период продължава процедурата по предоставяне без търг или конкурс на земи от ДПФ, необработвани две и повече стопански години и земи, заети с трайни насаждения, съгласно разпоредбите на ЗСПЗЗ. По този ред са предоставени общо 148 ха земи от ДПФ, от които 87 ха – за отглеждане на едногодишни полски култури, 56 ха – за създаване и отглеждане на трайни насаждения и 5 ха – за отглеждане на съществуващи трайни насаждения.

В правомощията на министъра на земеделието и храните е да предоставя за безвъзмездно ползване земи от ДПФ на научни институти, селскостопански техникуми, училища, затвори, разсадници и др., необходими за осъществяване на основната им дейност. По този ред са предоставени около 15 000 ха държавни земи.

Обезщетяване на собственици с поименни компенсационни бонове (ПКБ)

В съответствие с произтичащите от ЗСПЗЗ задължения на държавата за обезщетяване на собственици, министерството организира и провежда търгове за продажба на земеделски земи от ДПФ на притежатели на поименни компенсационни бонове. През 2009 г. на проведените търгове за продажба на земи от ДПФ, притежатели на поименни компенсационни бонове са закупили общо 4 305 ха земеделски земи от ДПФ на стойност 18 317 731 лв./бр. ПКБ.

Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

За отчетния период са разгледани над 70 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земеделски земи, собственост на ДПФ. Изготвени са 57 бр. становища относно възможността за предоставяне на имоти от ДПФ за неземеделски нужди, които са представени за разглеждане от Комисията за земеделските земи (КЗЗ). Въз основа на решенията на КЗЗ са изготвени писма, с които министърът на земеделието и храните по реда на ЗСПЗЗ изразява предварително съгласие за възлагане изработването на подробен Устройствен план за проектиране на площадки и трасета за изграждане на водопроводни и канализационни мрежи.

Изготвени са договор за учредяване на право на строеж върху 2 бр. площадки за изграждане на МВЕЦ "Домлян" и договор за учредяване на сервитутно право на прокарване през имоти от ДПФ, във връзка с утвърдени трасета на подземни газопроводи за обект на техническата инфраструктура.

Във връзка с предприета процедура от собственици на сгради и съоръжения за придобиване на собственост върху земята – частна държавна собственост, на която е извършено строителството, са изготвени 9 бр. съгласия на министъра на земеделието и храните за започване на процедура за изготвяне на подробен Устройствен план, с който да се определи нормативно необходимата прилежаща площ към тях.

Комисията за земеделските земи е разгледала общо 444 предложения за утвърждаване на трасета и площадки за проектиране и за промяна предназначението на земеделските земи, от които са постановени решения за промяна предназначението за около 932 ха.

Проведени са 10 комисии за определяне на площи за рекултивация на замърсени терени, за приемане на 80 ха рекултивирани площи.

Замени на земи от ДПФ

От началото на 2009 г. до влизане в сила на ЗИД на ЗСПЗЗ (ДВ, бр. 10/2009 г.) относно извършването на замени на земеделски земи от ДПФ със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица и общини, по реда на чл.24г от ЗСПЗЗ, комисията за земеделските земи (по чл.36д от ППЗСПЗЗ- отм. ДВ, бр. 62/2009 г.) е разгледала 284 бр. преписки за замяна, като по 132 бр. от тях са издадени заповеди на министъра на земеделието и храните за разрешаване извършването на замяна.

В съответствие с регламентирания в ЗСПЗЗ и ППЗСПЗЗ ред за извършване на замени по чл.27, ал.6, т.3 - замяна на земи – частна държавна собственост, представляващи прилежащи площи към закупени сгради и съоръжения от имуществото на организациите със земеделска земя, собственост на физически и юридически лица, са издадени 22 бр. заповеди за разрешаване извършването на замяна.

За извършването на замяна по реда на чл.45б, ал.1 от ППЗСПЗЗ - замяна на земи - частна държавна собственост, представляващи незаети със сгради и съоръжения или прилежащи площи към тях, но негодни за земеделско ползване и неподлежащи на възстановяване земи в границите на бившите стопански дворове със земеделски земи, собственост на физически и юридически лица, са издадени 43 бр. заповеди на министъра на земеделието и храните. С изменението на ЗСПЗЗ (ДВ, бр. 10/2009 г.) – чл.27, ал.8 се регламентира нов ред за разпореждане с този вид земи- само чрез търг.

1.5. Структура на земеделските стопанства и работна сила в земеделието

Статистическо изследване за структурата на земеделските стопанства и работната сила в земеделието е проведено през 2007 г. и данните от него са отразени в Аграрен доклад `2009.

Съгласно законодателството на Европейския съюз в областта на агростатистиката, подробни и изчерпателни данни за земеделските стопанства се събират на всеки десет години чрез провеждане на преброяване на земеделските стопанства. Последното преброяване на земеделските стопанства в България се извърши през 2003 г., резултатите, от което са база на извадката за статистическото изследване на структурата им, осъществено през 2007 г.

През 2010 г. ще се проведе първото преброяване на земеделските стопанства напълно съвместимо с европейските критерии и показатели и част от задължителната актуализация на данните, провеждана от Евростат на всеки десет години.

Преброяването се провежда на основата на Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година, приет от Народното събрание през 2009 г. и Регламент (ЕО) 1166/2008 на Европейския парламент и на Съвета.

Целта му е да се съберат данни съобразно европейските стандарти и критерии за състоянието на земеделието в страната, съпоставими с тези на останалите държави-членки, както и да се подпомогне стратегическото планиране в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП) за следващия програмен период след 2013 г.

1.6. Регистрирани производители на селскостопанска продукция

Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) е географска информационна система, създадена въз основа на ортоизображения чрез дигитализиране на физическите блокове и блоковете на земеделските стопанства. В системата се включват данни от картата на възстановената собственост и регистрите към нея.

Успешната работа на СИЗП дава възможност за признат от Европейския съюз модел за определяне размера на директни плащания за земеделските производители и осъществяване на независим контрол върху цялостната дейност по земеделското производство в България.

Като земеделски производители могат да се регистрират в СИЗП само лицата, които обработват земя.

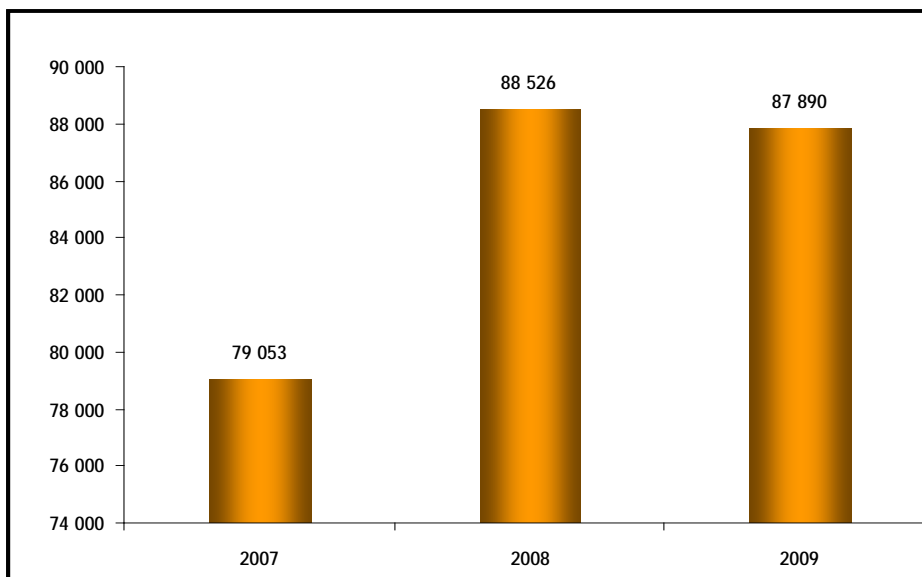
През 2009 г. поддържането на СИЗП обхваща следните дейности:

- Актуализация на физически блокове, включително по резултати от проверки на място извършени съвместно с Разплащателната агенция;
- Регистрация на нови земеделски стопани или нови блокове на земеделски стопанства; в т.ч. актуализация на усвоените мери, пасища и ливади;
- Отразяване преструктурирането на земята, промените в НТП, отразяване на пътища, реки, гори., промени в инфраструктурата и отразяване на сеитбообръщението;
- Актуализация на цифровата ортофотокарта, базата данни с физическите блокове и блоковете на земеделските стопанства, с цел отразяване на реалната ситуация на ползването и състоянието на земеделските площи;
- Поддръжка на комуникационната среда за обмен на данни;
- Информационна кампания за регистрация в СИЗП;
- Намаляване на грешките и оптимизиране на правилото "75/90", т.е. 75% от физическите блокове, в които има заявени площи да имат минимум 90% легитимна за субсидиране площ;
- Изготвяне на справки, баланси и анализи за стопанисваната и обработваема земя и за структурата и динамиката на земеделските стопанства;
- Актуализация на обработваната площ при промяна на земеделските стопанства;
- Изпълнение на тематичен контрол от регионалните структури на МЗХ и специализираните служби;
- Обучение на служителите от ОД „Земеделие“ и общинските служби за работа по актуализация на СИЗП;
- Теренни проверки при актуализация на СИЗП;

- Предоставяне на формуляри на заявления за подпомагане и графичен материал за местонахождението на ползваните от тях площи на кандидатите за подпомагане;
- Оказване помощ на кандидатите за подпомагане при попълване на заявленията и за идентифициране на ползваните от тях площи;
- Въвеждане на информацията от представените им заявления в СИЗП;
- Предоставяне на попълненото и комплектовано заявление в съответната териториална структура на Разплащателната агенция;
- Предоставяне на информация за основните земеделски мероприятия, въз основа на информацията за земеделските парцели (оперативна информация);
- Създаване и поддържане на регистър в ИСАК;

Фигура II.1.

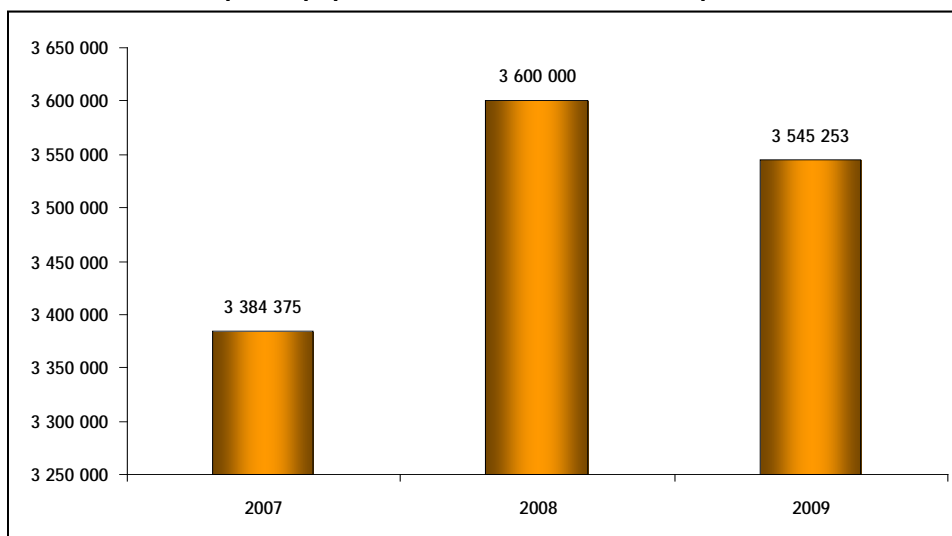
Брой на регистрираните земеделски стопани в СИЗП за 2007, 2008 и 2009 г.

Източник: МЗХ, ГД „ЗГПО“

Фигура II.2.

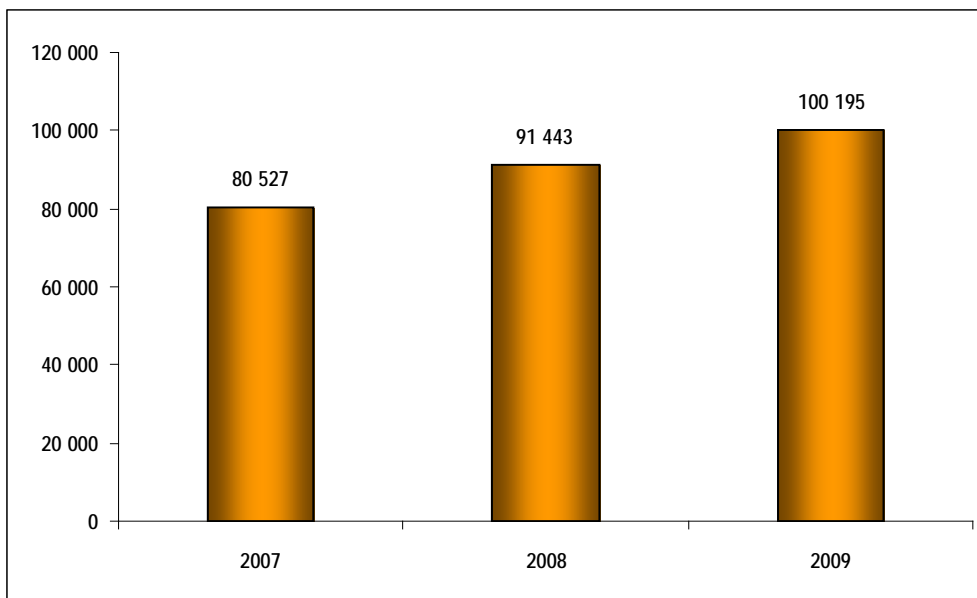
Земеделска площ регистрирана за подпомагане в СИЗП през 2007, 2008 и 2009 г.

През 2009 г. в регистъра на земеделските производители (по Наредба № 3/1999 г.) са регистрирани, пререгистрирани и вписани 100 195 бр. производители.

Фигура II.3.

Брой на регистрираните и пререгистрирани земеделски производители за 2007, 2008 и 2009 г.

Източник: МЗХ, ГД „ЗГПО“

Регистърът на земеделските производители служи за набиране на информация за земеделските производители и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

През 2009 г. поддържането на Регистъра на земеделските производители обхваща следните дейности:

- Набиране и актуализиране на информация за земеделските производители и за дейността им с цел подпомагане на земеделието;
- Поддържане на информационна система за регистъра на областно и централно ниво;
- Предоставяне на списък на регистрираните земеделски производители на Агенцията по заетостта;
- Предоставяне на списък на регистрираните земеделски производители- физически лица на Националния осигурителен институт;

2. Икономически и производствени резултати през 2009 г. и прогнозни данни за 2010 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2009 г.

Таблица II.4.

Основни икономически показатели за селското стопанство за 2008 и 2009 г., млн. лв.

	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008	2009 г. ¹
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител), в т. ч.:	5 694,8	1,35	7 672,7	0,82	6 257,4
1.1	Продукция от растениевъдството	3 154,9	1,53	4 835,5	0,80	3 855,2
1.2	Продукция от животновъдството	2 539,9	1,12	2 837,2	0,85	2 402,2
2	Продукция на селскостопанските услуги	440,7	1,26	554,1	0,98	541,5
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542,2	1,25	676,8	1,20	811,8
4	Стойност на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по цени на производител*) (p4=p1.1+p1.2+p2+p3)	6 677,7	1,33	8 903,6	0,85	7 610,7
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по базисни цени **)	6 483,3	1,4	8 789,51	0,8	7 438,1
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	4 083,2	1,25	5 101,4	0,89	4 557,6
7	Брутна добавена стойност (по базисни цени **)	2 400,1	1,54	3 688,1	0,78	2 880,5
8	Операиращ излишък / Смесен доход	2 349,9	1,60	3 808,2	0,80	3 115,5
9	Предприемачески доход	2 111,4	1,60	3 463,9	0,80	2 684,3

* Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти

¹ Данните за 2009 г. са предварителни

Източник: НСИ

Стойност на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство"

Стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за 2009 г. по текущи цени на производител възлиза на 7 610,7 млн. лв. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 3 855,2 млн. лв.;
- Продукцията от животновъдството – 2 402,2 млн. лв.;
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 811,8 млн. лв.;
- Продукцията на селскостопански услуги – 541,5 млн. лв.

Агроклиматичните условия през 2009 г. не бяха така благоприятни, както през 2008 г., през която са достигнати рекордни, за много години назад, добиви и производство при повечето от културите. Това даде своето отражение върху производствено-икономическите резултати на сектора за 2009 г.

Стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" през 2009 г. намалява с 15% спрямо предходната 2008 г., главно в резултат на намаление на цените в растениевъдството и животновъдството.

Стойността на създадената продукция от растениевъдството е с 20% по-ниска спрямо 2008 г., а от животновъдството – по-ниска с 15%. Значителен е спадът най-вече при зеленчуците – с 60% - от 1 059,5 млн. лв. през 2008 г. на 421,2 млн. лв. през 2009 г., при зърнените култури – с 35% (от 2 096, 4 млн. лв. през 2008 г. на 1 369,5 млн. лв. през 2009 г.), както и при производството на мляко – с 18% (от 1 143,5 млн. лв. на 818,0 млн. лв.).

Незначително е изменението в стойността на селскостопанските услуги - през 2009 г. са реализирани селскостопанските услуги на стойност само с 2% по-малко спрямо предходната година.

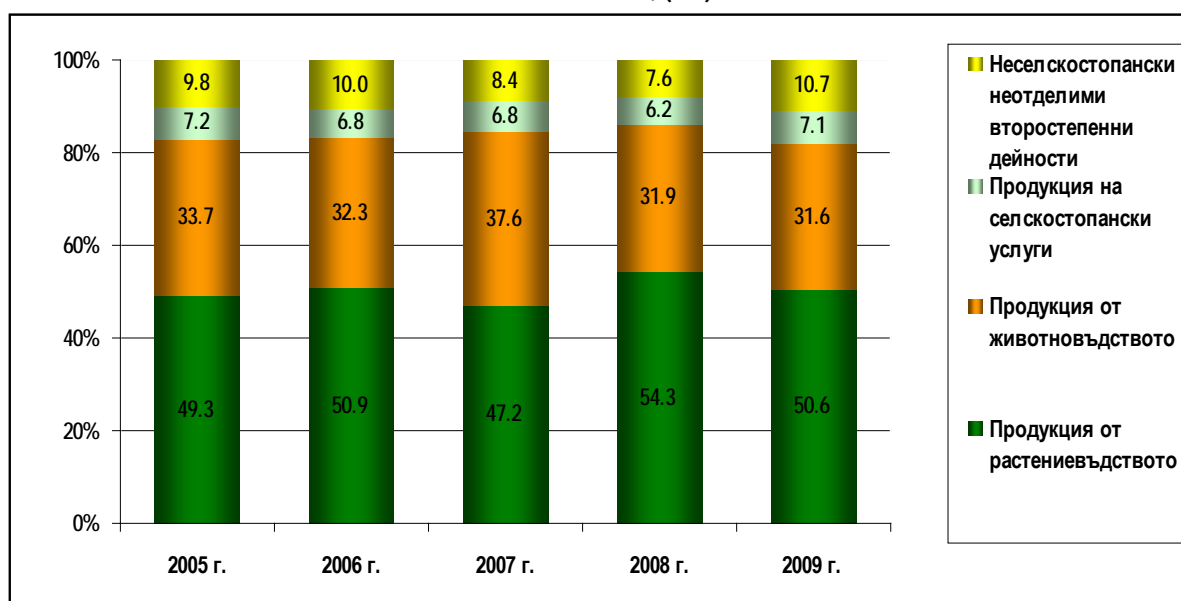
През 2009 г. продължава тенденцията на растеж на стойността на преработените в самите стопанства селскостопански продукти - стойността на продукцията от неселскостопанските неотделими дейности нараства с 20% (с близо 90 млн. лв.). С над 80% нараства стойността на преработените плодове и зеленчуци, с 91% на произведеното вино, с над 10% - на преработените мляко и месо.

През 2009 г. делът на отделните сектори в структурата на стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" е следният:

- Растениевъдна продукция – 50,7%;
- Животновъдна продукция – 31,6%;
- Селскостопанските услуги – 7,1%;
- Неселскостопански неотделими второстепенни дейности – 10,7%.

Фигура II.4.

Структура на стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за периода 2005 – 2009 г., (%)

Източник: НСИ

Най-голям дял в стойността на брутната продукция за 2009 г. имат следните подсектори от растениевъдството:

- “Зърнени култури” – 1 369,5 млн. лв., (18% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”);
- “Технически култури” – 937,0 млн. лв. (12,3% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”);
- “Зеленчуци” – 421,2 млн. лв., (5,5% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”).

За формирането на стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” най-голям принос имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – 10,5% (802,9 млн. лв.);
- Слънчоглед – 6,7% (511,4 млн. лв.);
- Царевица за зърно – 3,7% (283,4 млн. лв.);
- Грозде – 3,2% (240,4 млн. лв.);
- Картофи - 2,8% (214,6 млн. лв.)
- Ечемик – 2,8% (212,8 млн. лв.);
- Тютюн – 2,1% (157,6 млн. лв.);
- Рапица и репица – 1,6% (120,5 млн. лв.);

През 2009 г. най-голямо значение за формиране на стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” имат следните подсектори на животновъдството:

- Производството на мляко – 818,0 млн. лв., с дял от 10,7% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”;
- Птицевъдството – 399,4 млн. лв., с дял от 5,2% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”;
- Свиневъдството – 360,22 млн. лв., с дял от 4,7% от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”. Свиневъдството е единственото направление в животновъдството, което формира растеж през последните две години.

През 2009 г. се увеличава обемът и делът на реализираната посредством продажби селскостопанска продукция. Продадената продукция е на стойност 6 072,0 млн. лв. и заема дял от 79,8% от брутната продукция за 2009 г., докато за 2008 г. продажбите са на стойност 4 946,9 млн. лв. с дял от 54,3% от брутната продукция.

Извън отрасъла е реализирана селскостопанска продукция за 5 776,8 млн. лв., а продажбите между селскостопански предприятия в рамките на отрасъла са на стойност 220,6 млн. лв.

Продадената на пазара растениевъдна продукция е на стойност 3 304,5 млн. лв. (43,4% от брутната продукция), животновъдната продукция – на стойност 1 414,3 млн. лв. (18,6% от брутната продукция), преработените земеделски продукти – на стойност 734,8 млн. лв. (9,7%) (Приложение 1).

Делът на продукцията, предназначена за самопотребление в стопанствата през 2009 г., заема дял от 14,8 % от брутната продукция и е на стойност 1 129,1 млн. лв. Потребена е

растениевъдна продукция за 465,9 млн. лв. – основно зеленчуци и плодове, и животновъдна продукция за 663,2 млн. лв. – основно месо.

Производството на стоки от основен капитал (главно производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 138,4 млн. лв.

Стойност на крайната продукция

Стойността на крайната продукция в селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени, с включени субсидии по продукти) за 2009 г. възлиза на 7 438,1 млн. лв. и следвайки тенденцията на изменение на брутната продукция, бележи спад от 20% спрямо 2008 г. (Приложение 4).

Освен намалението на физическия обем на производството в двата подсектора – за растениевъдството с 1,1%, а за животновъдството – с 8,8 %, значение за този резултат има и понижението на цените при повечето селскостопански продукти през 2009 г. спрямо предходната година. Цените на пшеницата, царевичата, слънчогледа и зеленчуците намаляват с около 30%. Нарастват цените на живите животни при едрия рогат добитък – с 13,3%, овцете и козите – с 5,2%, но намаляват при свинете (с 2,4%) и птиците (с 1,6%). Определящо за спада в животновъдството е намалението при производството на мляко, което формира половината от стойността на продукцията от този подотрасъл – физическият обем на продукцията намалява 12,6%, а цените с – 18,1%.

В структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2009 г. най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 51,1%. За 2009 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 30,7%, на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 10,9% и на селскостопанските услуги – 7,3%.

Таблица II.5.

Стойност на крайната продукция от селското стопанство за 2009 г. по базисни цени

Продукти	Текуща стойност за 2008 г. (млн. лв.)	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност на продукцията за 2009 г. по цени от предходната година (млн. лв.)	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2009 г.* (млн. лв.)	Смесен индекс
Зърнени култури	2 005,5	93,9	1 883,0	70,2	1 321,9	65,9
Мека пшеница	1 293,8	87,9	1 137,8	67,6	769,4	59,5
Твърда пшеница	14,6	141,8	20,7	73,9	15,3	104,8
Ръж	4,5	300,0	13,5	85,2	11,5	255,6
Ечемик	218,2	120,7	263,4	76,4	201,2	92,2
Царевица за зърно	411,8	99,3	408,8	69,1	282,6	68,6
Ориз	19,0	73,2	13,9	125,9	17,5	92,1
Технически култури	1 150,4	114,4	1 315,8	71,0	934,2	81,2
Слънчоглед	685,3	108,4	743,0	68,6	509,7	74,4
Тютюн	248,3	131,3	326,1	48,3	157,6	63,5
Захарно цвекло	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Хмел	3,3	84,8	2,8	121,4	3,4	103,0
Фуражни култури	170,2	235,8	401,3	101,0	405,4	238,2
<i>Зеленчуци</i>	1 057,3	56,6	598,4	70,3	420,5	39,8
Пресни зеленчуци	842,1	71,0	597,5	70,3	420,0	49,9
Домати	190,3	45,3	86,2	73,3	63,2	33,2
Други пресни зеленчуци	651,8	78,4	511,3	69,8	356,8	54,7
Картофи	155,5	129,0	200,6	107,7	216,0	138,9
Плодове	317,7	123,0	390,7	97,9	382,3	120,3
Пресни плодове	123,5	141,4	174,6	81,9	143,0	115,8
Ябълки	25,3	188,1	47,6	72,7	34,6	136,8
Круши	1,6	125,0	2,0	70,0	1,4	87,5
Праскови	12,5	138,4	17,3	76,3	13,2	105,6
Грозде-всичко	194,2	111,3	216,1	110,7	239,3	123,2
Десертно грозде	11,7	216,2	25,3	85,4	21,6	184,6
Друго грозде	182,5	104,5	190,8	114,1	217,7	119,3
Семена	10,6	184,9	19,6	573,0	112,3	1 059,4
Продукция от растениевъдството	4 868,9	98,9	4 813,0	78,9	3 798,4	78,0
Селскостопански животни	1 317,5	93,3	1 229,0	101,7	1 250,3	94,9
Едър рогат добитък	224,5	80,8	181,3	113,3	205,5	91,5
Свине	333,9	110,6	369,2	97,6	360,2	107,9
Коне	3,2	121,9	3,9	102,6	4,0	125,0
Овце и кози	298,6	77,1	230,3	105,2	242,3	81,1
Птици	409,9	99,0	405,9	98,4	399,4	97,4
Продукти от животновъдството	1 372,2	89,2	1 224,4	84,6	1 036,1	75,5
Мляко	1 085,2	87,4	948,6	81,9	777,0	71,6
Яйца	225,1	101,5	228,5	93,3	213,1	94,7
Продукция от животновъдството	2 689,7	91,2	2 453,4	93,2	2 286,4	85,0

Продукция на селскостопански стоки	7 558,6	96,1	7 266,4	83,7	6 084,8	80,5
Продукция на селскостопански услуги	554,1	93,3	517,2	104,7	541,5	97,7
Продукция от селското стопанство	8 112,7	95,9	7 783,6	85,1	6 626,3	81,7

*Данните за 2009 г. са предварителни (Втора прогноза за икономическите сметки за селското стопанство за 2009 г.)

Източник: НСИ

Междинно потребление

Междинното потребление, необходимо за създаването на крайната продукция в отрасъла, е на стойност 4 557,6 млн. лв. (Приложения 2 и 4). Продължава тенденцията на нарастване на обема на междинното потребление, необходимо за създаване селскостопанска продукция. През 2009 г. 100 стойности единици от крайната продукция са реализирани с потреблението на 61 стойности единици стоки и услуги междинно потребление - или делът на междинното потребление е 61% от стойността на продукцията. За сравнение, през 2008 г. делът на междинното потребление е 58% от стойността на продукцията, през изключително неблагоприятната 2007 г. е 63%, но за годините преди това този дял е по-нисък - за 2006 г. - 57%, за 2005 г. - 54%, а за 2000 г. - 52%.

Наличните данни на Европейската комисия² за 2008 г. сочат, че равнището на показателя междинно потребление/крайна продукция за България е на нивото на средното за Европейския съюз – 60% от стойността на продукцията (за България - 58%). За някои от държавите-членки това съотношение е следното: за Гърция, Испания и Италия – 45 единици междинно потребление за 100 единици продукция, за Дания – 83,3, Финландия – 77,8, Чехия – 75.

Най-голям дял в структурата на междинното потребление за 2009 г. заемат разходите за фуражи – 23,9% (1 090,9 млн. лв.), следвани от разходите за горива и масла – 22,5% (1 026,4 млн. лв.), селскостопанските услуги – 11,9% (541,5 млн. лв.) и разходите за торове – 8,0% (363,6 млн. лв.).

Спадът на междинното потребление през 2009 г. – с 10% спрямо 2008 г., се дължи най-вече на намаленото потребление на фуражи – с 23% , семена и посадъчен материал – със 17%, на ветеринарни разходи – с 16% и на торове и почвени подобрители – с 15%. От елементите на междинно потребление ръст бележат разходите за препарати за растителна защита и пестициди – с 28% и разходите за поддръжка и ремонт на машини – с 21%.

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена в селското стопанство през 2009 г., следва тенденцията на изменение на стойността на брутната и крайната продукция и отбелязва спад от 22% спрямо 2008 г. Тя възлиза на 2 880,5 млн. лв. по базисни цени (общо за аграрния сектор – 3 313 млн. лв.).

През 2009 г. брутната добавена стойност по базисни цени е 38,76% от стойността на крайната продукция.

Потребление на основен капитал

През 2009 г. потреблението на основен капитал е в размер на 269,6 млн. лв., с 30% по-ограничено в сравнение с предходната година.

² ЕК – Directorate General for Agriculture and Rural Development - „Agriculture in the European Union – Statistical and economic information”

Нетна добавена стойност

Нетната добавена стойност от отрасъл “Селско стопанство” за 2009 г., следвайки тенденцията на намаление при стойността на крайната продукция и брутната добавена стойност, спада с 20% и възлиза на 2 610,9 (по базисни цени).

Формиране на дохода от селскостопанска дейност – нетен опериращ излишък/смесен доход

През 2009 г., като резултат от по-неблагоприятните производствено-икономически резултати спрямо предходната година, се формира и по-нисък нетен опериращ излишък/смесен доход от селскостопанска дейност. Стойността на показателя “смесен доход” за 2009 г. е 3 115,5 млн. лв. и е с 20% по-ниска спрямо предходната година.

Компенсация на наетите, арендни плащания, получени и платени лихви

През 2009 г. разходите за заплати и осигуровки на наетите възлизат на 353,5 млн. лв. – с 10% по-малко спрямо предходната година.

Разходите за арендни плащания са в размер на 311,0 млн. лв., като нарастват с 30% спрямо 2008 г. и почти два пъти спрямо 2007 г.

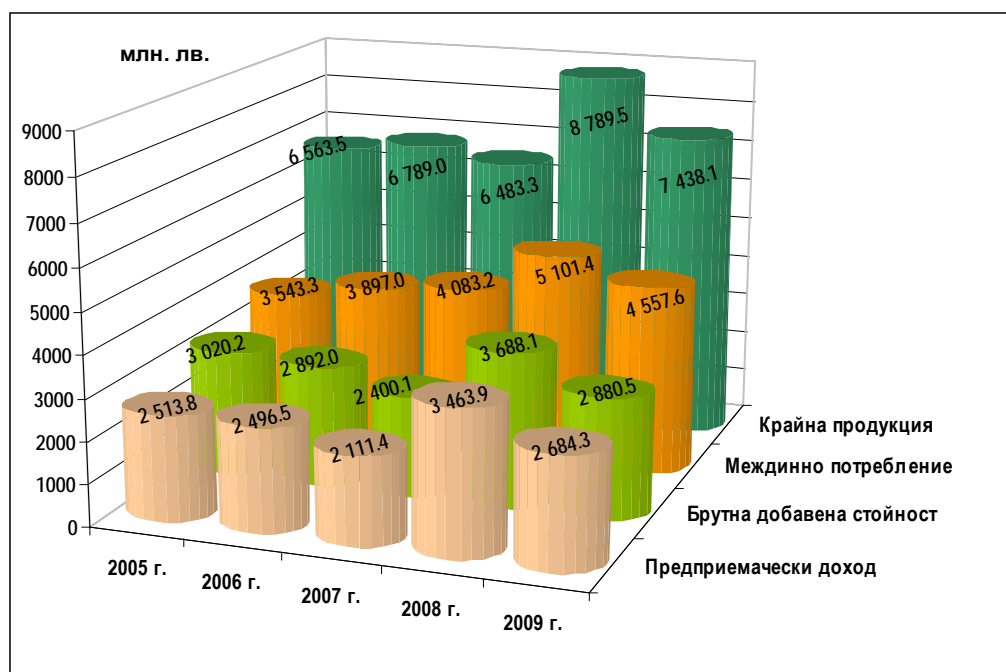
Увеличаването на обема на инвестициите в селското стопанство, стимулирано от възможността за подкрепа с европейски фондове, е съпроводено с разширяване на обхвата на кредитиране на сектора и съответно нарастване на разходите, свързани с ползване на заемни средства. През 2009 г. нараства размерът на платените лихви по кредити – 132,0 млн. лв., при 121,4 млн. лв. за 2008 г., 76,1 млн. лв. за 2007 г. и едва 19,8 млн. лв. за 2006 г.

Предприемачески доход

Предприемаческият доход в отрасъл “Селско стопанство” за 2009 г. е 2 684 млн. лв. (по базисни цени), като тенденцията му на изменение през годините следва тенденцията на изменение на брутната и нетната добавена стойност.

Фигура II.5.

Основни икономически показатели за отрасъл “Селско стопанство” за периода 2005 – 2009 г.

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

В климатично отношение 2009 г. се отличаваше с климатични екстремуми, които се отнасяха преди всичко за високите температури и валежите в страната. През пролетно-летния период бяха наблюдавани температурни аномалии, поднормени валежи и активна буреносна дейност придружена с градушки. Падналите, макар и недостатъчни валежи през вегетацията на културите, спомогнаха за тяхното развитие. Въпреки това, има констатирани площи заети с полски култури, които бяха засегнати от засушаване в различна степен, а други пострадаха от градушки, като някои от тях не бяха реколтирани.

По информация на отдел „Агростатистика” – МЗХ, производството е по-ниско при почти всички зърнени култури, с изключение на ориза и ръжта. Делът на зърнените култури (без царевица) през стопанската 2008/2009 година е 50,4% от обработваемата земя, а царевицата заема 9,7%.

Засетите площи с маслодайни култури от реколта`2009 намаляват с 2,2% в сравнение със засетите площи от реколта`2008. Делът на слънчогледа е 22% от обработваемата земя, с 5,1% по-малко са засетите площи спрямо реколта`2008. Остава висок делът на засетите площи със слънчоглед, върху които той се отглежда монокултурно. Средният добив при слънчогледа за реколта`2009 е със 7,0% по-висок и това води до увеличаване на производството с 1,3%, което компенсира намаляването на площите.

Засетите площи с индустриални култури се увеличават 16,8% в сравнение със засетите площи от реколта`2008.

При голяма част от наблюдаваните култури се отчитат по-ниски средни добиви от реколта`2009 в сравнение с реколта`2008.

Реколтираните площи с овощни видове през 2009 г. се увеличават с 10% в сравнение с предходната година. Най-голямо е нарастването в Югоизточен район - 33% и Южен централен район – 31%.

През 2009 г. са реколтирани около 74% от площите с лозя в стопанствата. Наблюдава се намаление на реколтираните площи с над 32% спрямо 2008 г. Най-голямо е намалението при червените винени сортове в Южен централен и Югоизточен райони. При белите винени сортове намалението е в същите райони. При десертните сортове се наблюдава леко увеличение на реколтираните площи.

2.2.1. Зърнопроизводство

В резултат на по-ниските добиви от реколта`2009, спрямо предходната, общото производство на зърнени култури намалява с около 11%. Увеличаване на производството се наблюдава единствено при ориза и ръжта.

При ориза, по-високото производство е в резултат на увеличение на засетите площи и по-високия среден добив. При ръжта също се отчита ръст на засетите площи.

При царевицата за зърно се увеличава средният добив, но намалението на площите води до по-ниско производство.

Производството на тази група култури е 70,5% от общото производство на основните земеделски култури. За реколта`2009 се наблюдава увеличаване на засетите площи със зърнени култури с около 7,7% спрямо засетите площи от реколта`2008. Увеличават се площите, засети с пшеница (12,5%), ръж (47,2%), тритикале (33,1%) и ечемик (18,7%). Намаляват площите, засети с овес (18,0%), царевица за зърно (15,0%) и сорго (58,0%).

Добрич е областта с най-много засети площи със зърнени култури - 10,5% от площите, заети с тези култури в страната. Следват областите Плевен с 9,9% и Велико Търново с 5,7%.

Таблица II.6.
Производство на зърнени култури от реколти `2008 и `2009

Култура	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)	
	2008 г.	2009 г.	2008 г.	2009 г.	2008 г.	2009 г.
Пшеница	1 111 533	1 247 718	4,17	3,19	4 632 210	3 976 852
Ръж	7 408	9 953	1,99	1,90	14 766	18 858
Тритикале	4 585	5 958	4,47	2,89	20 504	17 227
Ечемик	222 659	258 499	3,94	3,32	878 001	858 679
Овес	24 868	19 996	2,19	1,54	54 489	30 723
Царевица за зърно	329 345	274 229	4,16	4,71	1 368 347	1 290 833
Ориз	7 788	8 312	4,96	5,23	38 645	43 441

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Пшеница

Производството на пшеница в страната през 2009 г. заема 66,8% от общото зърнопроизводство. Площите, заети с пшеница представляват 40,2% от обработваемата земя на страната.

Произведеното през 2009 г. зърно възлиза на 3 977 хил. тона, като бележи намаление с 14,1% спрямо 2008 г. Спадът в производството се дължи на по-ниския с 23,5% среден добив (3,19 тона/ха).

По данни от анкета БАНСИК, с най-много засети площи е Северозападен район – 292 хил. ха (23,3%), следван от Североизточен район с 281 хил. ха (22,4%), Северен централен с 264 хил. ха (21,1%). Най-голяма част от площите с пшеница са съсредоточени в областите Добрич, Плевен и Стара Загора, като техният общ дял е 26% от площите с пшеница в страната.

В сеитбообращението при пшеницата, над 50% е делът на предшествениците от околните култури, като най-висок е делът на слънчогледа – 38,5%. През 2009 г., пшеница след пшеница има върху 25% от площите, а угарите са 4,2%.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж, реколта `2009 (19 хил. тона) бележи увеличение с 27,7% спрямо 2008 г., докато при културата тритикале зърното е по-малко с 16,0% (17 хил. тона). Понижението на средните добиви при ръжта с 5,0% спрямо предходната година не се е отразило отрицателно на производството, поради увеличение на засетите площи с 47,2%. Спадът на производството на тритикале е вследствие намалението на средния добив с 35,4%, въпреки нарастването на площите с 33,1%.

Намеренията за сеитба на земеделските стопани за реколта `2010 са: ръж – 10 388 ха и тритикале – 6 198 ха.

Ечемик

Производството на ечемик през 2009 г. е с 2,2% по-малко в сравнение с 2008 г. и възлиза на 859 хил. тона, поради понижение на средния добив с 15,7% (3,32 тона/ха). Засетите площи са с 18,7% повече и възлизат на 265 хил. ха, като от тях са реколтирани 259 хил. ха. Пропаднали по различни причини площи са 6 190 ха.

По данни на Анкета БАНСИК, делът на ечемика в обработваемата земя през 2009 г. е 8,5%, което е най-високата стойност за последните четири години. Площите с ечемик представляват 14,1% от зърнените култури и 5,3% от ИЗП на страната.

Най-много площи с ечемик са засети в Югоизточен район - 25,7% от площите с ечемик в страната, като водеща област за района е Бургас. Следва Северозападен район – 23,7%, с водеща област Плевен.

От гледна точка на предшествениците, добър сеитбооборот е направен при около 60% от площите. Най-висок е делът на слънчогледа – 28,4%. Наблюдава се намаление на площите с ечемик засят след пшеница – 27,7% срещу 33,3% през предходната година. Угарите включени в сеитбооборота на ечемика през 2009 г. са 4%. Увеличават се площите с ечемик след слънчоглед.

Овес

През 2009 г. производството на овес е намаляло с 43,6%, спрямо 2008 г., което се дължи на по-малко засети площи (с 18%). Засетите площи с овес са 21 хил. ха, реколтираните - 19 996 ха. Средният добив е 1,536 тона/ха, което е с 29,9% по-малко спрямо предходната година.

Царевица за зърно

Произведеното зърно от царевица през 2009 г. (1 291 хил. тона) бележи спад с 5,7% спрямо предходната година, който се дължи на намалението на засетите площи с 15%. Средният добив е 4,7 тона/ха и е по-висок с 13,3%, в сравнение с 2008 г.

Засетите площи с царевица за зърно възлизат на 280 хил. ха, реколтирани са 274 хил. ха. Пропаднали в различни райони на страната са 6 хил. ха, вследствие на неблагоприятни климатични условия.

Площите за производство на царевицата за зърно са разположени основно в Североизточен, Северен централен и Северозападен райони. Най-много площи с царевица са засети в областите Добрич, Плевен и Разград. С окачествени семена са засети 93% от площите.

По данни на Анкета БАНСИК, при сеитбообращението, 54,5% от площите на царевицата са разположени върху предшественици пшеница - 47,9% и ечемик – 6,6%. Царевица е засята след слънчоглед върху 13,9% от площите. Нараства делът на площите на други култури до 12,4%. След угари са 3,0% от площите.

Изразените намерения на земеделските стопани за сеитба на царевица за зърно реколта `2010 са за засяване на 227 хил. ха.

Ориз

Произведените количества оризова арпа през последните години постепенно нарастват. За 2009 г. производството на оризова арпа възлиза на 43 441 тона, отчетен е ръст спрямо предходната година с 12,4%. Засетите площи са 8,4 хил. ха или със 7,1% повече от 2008 г. Средният добив също е по-висок с 5,3% и е 5,2 тона/ха.

Намеренията на земеделските стопани за сеитбата на ориз реколта `2010 обхващат засяване на 8,4 хил. ха.

2.2.2. Маслодайни култури

Основните маслодайни култури отглеждани в нашата страна са слънчоглед, рапица, фъстъци и соя.

Слънчоглед

Засетите площи със слънчоглед през 2009 г. възлизат на 687 209 ха, като от тях са реколтирани 683 711 ха. Наблюдава се намаление на засетите площи с 5,1% спрямо предходната година. През 2009 г., е реализиран среден добив от 1,92 тона/ха, който е по-висок в сравнение с 2008 г. Произведената продукция е в размер на 1 317 979 тона. Високите добиви са в резултат на благоприятните климатични условия и прилаганата правилна агротехника при отглеждането на културата.

В сеитбооборота при слънчогледа най-висок е делът на житните предшественици – 76,7%. През 2009 г. се увеличават площите отглеждани монокултурно - 9,4% за 2009 г., срещу 8,7% през 2008 г.

Най-много слънчоглед се отглежда в Северозападен район - 25,7% от общата площ на слънчоглед в страната, следван от Североизточен – 25,3% и Северен централен – 22%. Най-големи са площите със слънчоглед в областите Добрич, Плевен, Русе.

Таблица II.7.

Производство на слънчоглед през 2008 и 2009 г.

Година	Реколтирани площи (ха)	Среден добив (тона/ха)	Производство (тона)
2009	683 711	1,92	1 317 979
2008	721 689	1,80	1 300 711

Източник: МЗХ, "Аеростатистика"

Рапица

През 2009 г., площите засети с рапица са в размер на 112 237 ха, т.е. с 19,0% повече в сравнение с 2008 г. От тях са реколтирани 108 372 ха. Реколтираните площи по райони са както следва: Североизточен - 43 925 ха, Северозападен - 21 504 ха, Северен централен - 25 754 ха, Югоизточен - 13 062 ха, Южен централен - 3 965 ха и Югозападен - 162 ха. Производството от маслодайна рапица през 2009 г. е 235 490 тона, което е с 1,9% повече в сравнение 2008 г.

Вследствие на засиления интерес към отглеждането на маслодайни култури - слънчоглед и рапица, се очаква увеличаване на засетите площи през 2010 г.

2.2.3.Технически култури

Влакнодайни култури

Намалението на производството на памук продължава и през 2009 г. Реколтираните площи през 2009 г. са 495 ха, при 706 ха през 2008 г. Намалението на засетите площи е около 7,9%. Средният добив се запазва - 0,98 тона/ха. В резултат на по-малко засетите и реколтирани площи, производството намалява с 29,8% в сравнение с предходната година и достига 487 тона.

За 2010 г. по данни на Асоциацията на памукопроизводителите реколтираните площи с памук са 400 ха, очакваният среден добив е 1,00 тона/ха. Очакваното производство е около 400 тона.

През 2009 г. няма производство на лен. Засети са 0,65 ха коноп.

Хмел

Районирането на площите заети с хмел и през 2009 г. остава непроменено. Те са разположени в област Пазарджик, в района на градовете Велинград, Ракитово и Костандово.

Асортиментът се състои главно от трите американски сорта Nugget, Chinook и CFJ-8/Cascade/.

През 2009 г. общите и реколтирани площи, както и средният добив при производството на хмел бележат рекорден спад. Производството възлиза едва на 129 тона, което е близо два пъти по-ниско от това през 2008 г. Намаляват и общите площи с 40 ха, в комбинация с ниския среден добив от 0,89 тона/ха води до голям спад на производството.

През 2009 г. новозасадени са 7 ха хмелови насаждения.

Таблица II.8.

Производство на хмел през 2008 и 2009 г.

Общо за страната	2008 г.	2009 г.
Площи /реколтирани/ (ха)	187,5	143,5
Среден добив (тона/ха)	2,05	0,89
Производство (тона)	384	129

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

2.2.4. Медицински и ароматни култури

Площите, заети с основните медицински и ароматни култури (маслодайна роза, маточина, лавандула, мента, силибум, резене, валериана, кориандър) през 2009 г. са 57 877 ха, което е с 24,07% повече в сравнение с 2008 г. Реколтираните площи през 2009 г. възлизат на 54 429 ха, с 19,4% повече спрямо предходната година. Основна причина за увеличение на площите с медицински и ароматни култури е високата им рентабилност.

Очаква се засетите площи с кориандър за реколта`2010 да се увеличат с около 43 хил. дка.

2.2.5. Зеленчуци

През стопанската 2009 г. площите, използвани за производство на зеленчуци в професионални и малки стопанства са около 47,5 хил. ха, реколтирани са 46,6 хил. ха, от които 2,1% - втори култури. Относителният дял на площите на оранжерии е около 2%.

Размерът на зеленчуковата продукция е 735 хил. тона. Най-голямо е производството на картофи - 232 хил. тона, домати 104 хил. тона и дини - 89 хил. тона.

Зеленчуците, отглеждани на открити площи през 2009 г. са 46,5 хил. ха. Наблюдава се намаление на реколтираните площи с 12,3% спрямо 2008 г. Площите, от които не е прибрана продукция са 1,8%.

Засадени са 26.3 хил. ха с пресни зеленчуци (домати, краставици, пипер, дини и др.), като от тях са реколтирани 25,6 хил. ха. С най-голям относителен дял са площите на пипера (19,6%), следвани от тези на дините (15,1%) и домати (11,8%).

Значително намаляват площите засадени с картофи спрямо 2008 г. Засадени са 14,1 хил. ха, от които са реколтирани 14 хил. ха, като над 90% от тях традиционно са концентрирани в Южен централен и Югозападен район.

С 6,7% намаляват реколтираните площи на бобовите култури спрямо предходната година. Площите, засети с бобови култури са около 7,2 хил. ха. От тях са реколтирани над 7,1 хил. ха. С най-голям относителен дял от бобовите култури е лещата (28,0%), следват зрял фасул (23,9%), нахут (22,7%) и градински грах (13,6%).

Таблица II.9.

Основни площи, използвани за производство на зеленчуци - реколта`2009

Основни площи	Мярка	Използвани площи - реколта`2009 г.
Открити площи	ха	46 526
Стъклени оранжерии	ха	448
Полиетиленови оранжерии	ха	502
Общо оранжерийна площ:	ха	950
Обща площ:	ха	47 476

Източник: МЗХ, "Агостатистика"

През 2009 г. се наблюдава слабо намаление на използваните оранжерийни площи в сравнение с 2008 г., което се дължи на ограничените инвестиции в създаване и изграждане на нови оранжерии и реконструкция и модернизация на вече съществуващите. Общо произведеното количество зеленчуци от оранжерии е 98 хил. тона, което е с 1,8% повече от производство 2008 г. Оранжерийното производство се определя от няколко основни зеленчукови култури като домати, краставици, пипер-сладък, корнишони, салати, марули и др. Произведени са 56,4 хил. тона краставици, което е с 9,9% повече от 2008 г., корнишони - 786 тона, с 2,08% повече спрямо 2008 г., пипер-сладък - 3 хил. тона, с 8,8% повече. Увеличението на производството при салатите и марулите е 22,3% - от 3,2 хил. тона през 2008 г. до 3,9 хил. тона през 2009 г.

При домати има спад на производството през 2009 г. с близо 12% спрямо 2008 г. - от 35,7 хил. тона през 2008 г. до 31,5 хил. тона през 2009 г. Това намаление на производството на домати се дължи на по-добрия пазар за реализиране на ранната продукция от другите култури отглеждани в оранжерии.

Произведената оранжерийна продукция през 2009 г. е реализирана изцяло, като голяма част от нея (предимно краставици и домати) е предназначена за износ, главно за страни от ЕС.

По-голямата част от оранжерии у нас са модерни съоръжения, с нови, съвременни технологии и процеси на отглеждане на зеленчуците, отговарящи на европейските стандарти за производство, качество и опазване на околната среда, което определя и по-високия обем на производство през 2009 г. Увеличението на производството на оранжерийните зеленчуци се

дължи и на добрата им реализация - повишено търсене и наличие на пазар не само у нас, но и в другите европейски страни.

Таблица II.10.
Сравнение на оранжерийното производство на основни зеленчуци, реколти 2009 и 2008 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2009 (тона)	Реколта `2008 (тона)	Изменение спрямо 2008 в %
Домати	31 509	35 668	- 11,66
Краставици	56 397	51 317	9,90
Пипер - сладък	3 052	2 805	8,81
Корнишони	786	770	2,08
Салати и марули	3 864	3 159	22,32
Други зеленчуци	2 094	2 252	-7,02
Общо:	97 702	95 971	1,80

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

Произведените зеленчуци през 2009 г. са с 15,9% по-малко в сравнение с предходната 2008 г. Значително е увеличението на производството на патладжан – със 135,6% и на пъпеши с 59,2%, в сравнение с реколта `2008. Този ръст се дължи на увеличение на засетите площи и по-висок среден добив.

От открити площи са произведени около 485 хил. тона пресни зеленчуци (без картофи и бобови култури). С най-голям относителен дял от общото производство на пресните зеленчуци е това на домати – 21,5%, дини – 18,3% и пипер – 14,7%. През 2009 г. с 20,07% се е увеличило производството на пипер, с 24,5% - на краставици. Произведени са 8,3 хил. тона лук кромид - зрял, което е с 48,6% по-малко в сравнение с производството му през 2008 г. С близо 40% е намалело производството на главесто зеле през отчетната година в сравнение с 2008 г.

Намалелото производство на зеленчуци от 763 хил. тона през 2008 г. на 735 хил. тона през 2009 г. (около 28 хил. тона) е в резултат на по-ниските средни добиви от хектар при повечето видове зеленчукови култури и на намаление на реколтираните площи (с близо 12% през 2009 г. спрямо 2008 г.) Производството на зеленчуци е свързано с високи разходи, което определя и по-висока себестойност на готовите продукти, което води до затруднение при тяхната реализация. Негативно на този процес влияе и възприетия начин на пряко субсидиране на площ, което кара земеделските производители да се ориентират към производството на култури с по-ниска себестойност на единица площ.

Таблица II.11.
Площи, производство и средни добиви от зеленчуци - реколта 2009 г.

Зеленчуци	Реколтирани площи	Производство (тона)		Среден добив
	(ха)	Общо	От открити площи	(кг/ха)
I. Плодови зеленчуци				
Домати	3 007,4	104 234	72 415	24 182
Пипер - сладък	5 013,0	71 469	68 383	13 648
Патладжан	694,6	16 638	16 385	23 721
Краставици	369,5	61 694	5 280	14 335
Корнишони	506,0	16 294	15 498	30 647
Тикви	226,1	4 250	4 245	18 799
Дини	3 859,0	88 895	88 800	23 020

Пъпеши	1 734,3	21 760	21 672	12 496
Сладка царевица	165,2	724	684	4 381
Други плодови зеленчуци (лют пипер, тиквички, бамя)	4 292,0	12 021	11 005	-
II. Бобови				
Градински фасул - зелен	836,5	5 717	4 550	6 796
Градински грах - зелен	958,8	4 977	4 973	5 187
Бакла- зелена	3,6	31	31	8 632
Сухи зеленчуци				
Фасул – зърно	1 688,1	1 693	1 680	1003
Леща	1 977,0	1 607	1 607	813
Нахут	1 600,9	2752	2 752	1 719
III. Листостъблени зеленчуци				
Главесто зеле	1 595,8	39 389	30 001	24 636
Други листостъблени зеленчуци (салати, марули, спанак, магданоз, целина, чубрица, пащарнак, копър, цветно, къдраво и брюкселско зеле, алабаш, броколи, лук кромид - зелен, чесън - зелен)	806,0	11 666	6 799	-
IV. Кореноплодни и клубеноплодни				
Картофи	14 001,6	231 745	228 094	16539
Моркови	502,0	14 614	13 919	29 102
Лук кромид - зрял	1 179,2	8 223	7 811	6973
Чесън – зрял	188,3	1 555	1 551	8 247
Праз	86,7	2 148	1 634	24 609
Арпаджик	197,5	1 197	1 197	6 603
Други кореноплодни (ряпа, репички, салатно цвекло, целина, пащарнак)	86,9	1 907	1 131	-
V. Ягоди	580,8	5 324	5 268	9 072
VI. Култивирани гъби	-	1 725	-	-
VII. Други зеленчуци	493,8	702	664	1 345
Общо:	46 650,6	734 951	618 029	13 248

Източник: МЗХ, "Агостатистика"

Таблица II.12.
Сравнение на общото производство на зеленчуци, реколти 2009 и 2008 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2009 (хил. тона)	Реколта`2008 (хил.тона)	Изменение спрямо 2008 в %
Домати	104,23	134,13	-22,29
Пипер - сладък	71,47	59,52	20,07
Патладжан	16,64	7,06	135,60
Краставици и корнишони	77,98	62,62	24,55
Дини	88,89	79,68	11,56
Пъпеши	21,76	13,66	59,22

Картофи	231,74	353,06	-34,36
Лук кромид - зрял	8,22	16,01	-48,65
Главесто зеле	39,38	64,88	-39,29
Ягоди	5,32	8,60	-38,02

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. се наблюдават по-високи средни добиви от хектар в сравнение с 2008 г. при пълешите с 14,1% и дините и картофите, съответно с 1,3% и 1,7%.

Намаление на средния добив от реколта `2009 се наблюдава при лук кромид - зрял с близо 44%. С около 14% е намалал средният добив от хектар при домати спрямо реколта `2008, с близо 10% - при пипера, с 20% - при главесто зеле.

По-високите добиви от някои зеленчукови култури през 2009 г. се дължат на по-добрата агротехника на отглеждането им и използването на високодобивни, устойчиви на болести и неприятели сортове. По-ниският среден добив при други зеленчукови култури за реколта `2009 се дължи на неспазване на технологиите за отглеждането им от земеделските производители - много от тях използват собствени семена за производство, поради високите им продажни цени. Неблагоприятните климатични условия през месеците на отглеждане на открито на зеленчуците през 2009 г. също са оказали влияние върху средния добив и невъзможността да бъде прибрана част от готовата продукция.

Таблица II.13.

Сравнение на средните добиви на зеленчуци, реколти 2009 г. и 2008 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2009 (кг/ха)	Реколта `2008 (кг/ха)	Изменение спрямо 2008 %
Домати	24 182	28 345	- 14,69
Пипер - сладък	13 648	15 124	-9,76
Патладжан	23 721	26 610	-10,86
Краставици и корнишони	23 764	28 394	-16,31
Дини	23 020	22 719	1,32
Пълеша	12 496	10 955	14,07
Картофи	16 539	16 258	1,73
Лук кромид - зрял	6 973	12 485	-44,15
Главесто зеле	24 636	30 957	-20,42
Ягоди	9 072	7 252	25,10

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. около 98% от произведената зеленчукова продукция е реализирана, като голяма част от нея е предназначена за пазара (72%). За търговската мрежа са разпределени около 96,4% от производството на моркови и 95,2% от това на пълешите. От реализираните количества зеленчуци в преработвателните предприятия, най-голямо е количеството на пипера, домати, картофите, патладжана. От предназначените за износ зеленчуци с най-висок дял са отново краставиците.

Очаквани данни за текущата 2010 г.

През 2010 г. ще се запази тенденцията на използване на оранжерийните площи за производство на зеленчуци на нивото от 2009 г., като основно в тях ще се отглеждат дългоплодни краставици, домати, пипер-сладък, салати и марули. Ще продължи процесът на модернизиране на оранжерии и използването на нови, съвременни технологии за производството на висококачествени, отговарящи на европейските стандарти ранни зеленчуци.

Намеренията на земеделските стопани за 2010 г. дават основание да се прогнозира, че площите засети с картофи ще се увеличат и ще достигнат около 20 хил. ха. По експертна оценка, при наличието на благоприятни климатични условия през 2010 г. се очаква производството на картофи да бъде много над производството през 2009 г., поради очаквания по-висок среден добив.

Очаква се площите, заети с пипер и домати през 2010 г. да се запазят на нивото от предходната година.

Липсата на добра организация на производството на зеленчуци (все още ниско технологично ниво, производство с големи разходи, високи цени на поливната вода), нежеланието на производителите да се сдружават в организации на производители на зеленчуци, липсата на търговски договорености между производител и търговец за реализация на готовата продукция, ниски изкупни цени на зеленчуци и незадоволително им качество, липса на работна ръка за производството и ползването на нискоквалифицирани работници са част от натрупалите се проблеми в производството на зеленчуци. Те са причина за неговия спад и за намаление на площите, заети със зеленчуци през последните няколко години.

2.2.6. Плодове

През 2009 г. са произведени 106 173 тона плодове, което е със 17% повече спрямо 2008 г. Основна причина за увеличение на производството е нарастването на реколтираните площи.

Производството на плодове е съсредоточено в Южен централен район - около 34%, следван от Югоизточен - 25%, в които преобладава производството на праскови и Югозападен район - 17%.

През 2009 г. най-голям относителен дял от общото производство на плодове заемат ябълките - 33,4 %, следвани от черешите - 16,4%, сливите - 16,2%, прасковите - 16,1% и кайсиите - 7,13%.

Таблица II.14.

Производство на плодове, реколта 2008 г. и 2009 г.

Овощни култури	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (кг/ха)		Производство (тона)	
	2008 г.	2009 г.	2008 г.	2009 г.	2008 г.	2009 г.
Ябълки	3 247	4 321	7 242	8 205	23 517	35 456
Круши	253	324	3 661	4 461	924	1 442
Кайсии и зарзали	1 983	1 863	6 534	4 064	12 957	7 568
Праскови	2 820	3 029	5 286	5 673	14 908	17 187
Сливи и джанки	4 604	4 219	3 106	4 088	14 298	17 246
Череша	4 411	5 169	3 642	3 377	16 067	17 456
Вишни	1 329	1 363	2 467	2 906	3 279	3 958
Орехи	1 628	2 046	260	137	422	281
Малини	1 034	932	3 424	3 768	3 540	3 510
Други	669	1 003			834	2 069
Общо:	21 978	24 269			90 746	106 173

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Площите заети с овощни култури през 2009 г. са 71 995 хектара, като от тях 24 269 ха са реколтирани. Отчита се увеличение на реколтираните площи с овощни насаждения с 10% спрямо 2008 г. По отношение на отделните овощни видове - най-голямо нарастване на реколтираните площи се наблюдава при ябълките - 33%, следвани от черешите - 17%. Значително увеличение има и при други овощни видове - дюли, бадеми, лешници, арония, киви, къпини, касис, смокини и други. Намаление на реколтираните площи спрямо 2008 г. е регистрирано при малините - 10%, при сливите и джанките - 8% и кайсиите - 6%.

През 2009 г. се наблюдава интерес към създаване на насаждения от ябълки, череши, праскови, сливи, вишни, кайсии и др. Продължава тенденцията на осъвременяване на сортовата структура.

Площите предназначени за производство на овощен посадъчен материал през 2009 г. заемат 254 ха. Стопанствата са произвели над 525 хиляди броя облагороден овощен посадъчен материал, като от него е реализиран около 80%.

През 2009 г. средните добиви от основните овощни култури са по-високи в сравнение с 2008 г. Увеличение на средните добиви се наблюдава при сливите с 31,6%, крушите - 21,9%, вишните - 17,8%, ябълките - 13,3%, малините - 10% и прасковите - 7,3% повече спрямо предходната година. През пролетта на 2009 г. в отделни райони на страната са регистрирани късни пролетни мразове, които доведоха до измръзване на плодните пъпки. В резултат на пролетните мразове и градушките средните добиви при кайсиите и черешите са по-ниски, съответно с 38% и 7% спрямо 2008 г.

2.3. Производствени резултати в животновъдството

Развитието на животновъдството през 2009 г. и настъпилите промени в броя на стопанствата, отглежданите в тях животни и получената продукция са свързани с организационните, структурни и нормативни изменения, наложени от членството ни в ЕС и икономическата среда в страната.

През изтеклия период бе одобрено искането на Р България за удължаване наgratisния период до края на 2011 г. по отношение на преработката на несъответстващо сурово мляко. В резултат от това продължи преоборудването, окомплектоването и модернизирването на материалната база във връзка с необходимостта от спазване на изискванията, наложени от прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП).

През 2009 г. продължи прилагането на скалата на Общността за класификацията на кланичните трупове, годни за човешка консумация. Приложението на скалата (S)EUROP определя качеството на кланичния труп по точен начин и дава възможност на производителя да получи справедлива цена за продукцията, която предлага. Оценката по скалата (S)EUROP е стимул за животновъдите да подобрят качеството, което от своя страна ще засили пазарното им присъствие в ЕС и в страните извън него. С цел стимулиране на производителите да предават месото си за окачествяване, през 2009 г. Управителният съвет на ДФ "Земеделие" отпусна безвъзмездна целева субсидия за класификация на кланични трупове от говеда, свине и овце.

Чрез прилагането на Националната програма по пчеларство за периода 2008-2010 г. се подобриха общите условия за производство и търговия с пчелен мед и пчелни продукти.

Броят на стопанствата, отглеждащи животни през 2009 г. е около 290 хил. което е с 12,6% по-малко в сравнение с 2008 г. Основно намаление се отчита при стопанствата, отглеждащи от 1 до 9 женски разплодни животни и то е обусловено от започналите още през 2008 г. и продължаващи, окрупняване и концентрация на животновъдното производство. Статистическите наблюдения показват, че над 51% от кравите вече се отглеждат в стопанства с над 10 броя крави, 61% от биволиите се отглеждат във ферми с над 20 броя биволи и 5% от овцете са в стопанства с над 50 броя овце. Изменения се наблюдават и при животните с концентратен тип на хранене, като в свиневъдството 78% от свинете се отглеждат във ферми с над 50 броя свине-майки. При птиците има увеличение със 17,7% в категорията стопанства, отглеждащи от 100 до 9 999 кокошки и ярки, включително.

В сравнение с предходната година, през 2009 г. е регистриран спад на броя на всички видове отглеждани животни. Намалението на броя на говедата е 4,5%, на козите - 16,1%, на биволиите – 9,9%, на овцете - 5,1%, на свинете - 6,9%. Най-незначително е то при птиците - с 0,8%.

Таблица II.15.
Брой животни през 2008 - 2010 г.

Брой животни	01.11.2008 г.	01.11.2009 г.	01.11.2010 г. (прогноза)
Говеда, общо	564 904	539 555	540 000
В т.ч. крави	330 356	312 695	313 000
Биволи, общо	9 222	8 311	8 400
В т.ч. биволици	5 311	4 997	5 000
Овце, общо	1 474 845	1 400 252	1 400 000
В т.ч. овце-майки	1 198 110	1 135 482	1 135 000
Кози, общо	429 834	360 822	361 000
В т.ч. кози-майки	355 187	303 116	303 000
Свине, общо	783 649	729 798	730 000
В т.ч. свине-майки	76 853	71 401	72 000
Птици, общо	17 549 000	17 400 000	17 500 000
В т.ч. кокошки и ярки	8 798 000	8 778 000	8 800 000
Пилета за месо	6 967 000	7 224 000	7 500 000
Водоплаващи птици	1 434 000	1 105 000	1 100 000
Други птици	350 000	293 000	290 000
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	175 091*	170 459*	170 000
Зайци	303 233*	117 955*	300 000
Пчелни семейства	652 586**	624 965**	630 000

Източник: МЗХ, "Агростатистика", *НВМС

**информацията е към 1 май

По категории животни, през 2009 г. е отчетено увеличение спрямо предходната година на броя на младите животни (мъжки животни от 1 до 2 години, юници за разплод, малачета и малакини под 1 година, шилета, млади незаплождани свине) и на тези за добив на месо (други крави, прасета за уговяване над 110 кг, пилета за уговяване).

Намаление се наблюдава при животните от основно стадо, като при кравите то е с 5,3%, при биволиците – с 5,9%, при овцете майки – с 5,2%, при козите майки – с 16,1% и при свинете майки – 7,1% по-малко спрямо 2008 г.

Таблица II.16.

Производство на животинска продукция през 2008 – 2009 г.

Производство	2008 г.	2009 г.	Изменение 2009/2008 г., в %
1. Мляко, общо, тона	1 316 071	1 231 760	-6,4
Краве мляко	1 143 190	1 073 401	-6,1
Биволско мляко	7 173	7 022	-2,1
Овче мляко	88 243	87 247	-1,1
Козе мляко	77 465	64 090	-17,3
2. Месо, общо в кланично тегло, тона	223 280	243 624	9,1
Червени меса	114 718	113 461	-1,1
Бели меса	108 562	130 163	19,9
3. Яйца, хил. броя	1 507 909	1 429 221	-5,2
4. Пчелен мед, тона	11 377	9 529	-16,2

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. в страната е произведено общо 1 231 760 тона мляко, което е с 84 311 тона по-малко спрямо 2008 г. При всички видове млека се наблюдава намаление, като най-голямо е то при козето мляко – 17,3%, следвано от кравето - 6,1%. Намалението при биволското и овчето мляко е съответно 2,1% и 1,1%. Най-голям дял от общо произведеното мляко заема кравето – 87,1%, следвано от овчето (7,1%), козето (5,2%) и на последно място е биволското (0,6%).

По региони на планиране най-голямо количество мляко е произведено в Югозападен район (26,1%), следван от Югоизточен – 17,8%. Най-малък е дялът на произведеното мляко в Северозападен район – 12,8%.

През 2009 г. добитото краве мляко е по-малко с 6,1% в сравнение с предходната година, като средната млечност на кравите се е запазила на нивото на предходната година и е 3 512 л. В сравнение с 2008 г., най-голямо е намалението на произведеното козе мляко – със 17,3%, а най-малко на овчето – с 1,1%. Средната млечност при биволиците е 1 362 л, при овцете-майки - 79 л и при козите – 205,5 л.

Таблица II.17.

Производство на мляко за периода 01.11.08 - 31.10.09 г. по райони на планиране , хил. литри

Райони	Общо мляко	Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	152 783	122 644	1 230	13 805	15 104
Северен централен	163 340	145 460	2 002	7 793	8 085
Североизточен	193 284	169 188	273	15 633	8 190
Югоизточен	212 216	186 756	914	15 770	8 776
Южен централен	161 418	132 815	1 066	14 465	13 072
Югозападен	312 481	285 274	1 319	16 831	9 057
Общо за страната	1 195 522	1 042 137	6 804	84 297	62 284
Изменение 2009/2008 - %	-6,4%	-6,1%	-2,1%	-1,1%	-17,3%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. произведеното месо, общо в кланично тегло е 243 624 тона, което е с 9,1% повече спрямо 2008 г. Наблюдава се намаление при производството на червени меса с 1,1% и същевременно съществено увеличение при белите меса – с 19,9%. Производството на яйца бележи намаление с 5,2%. Отчита се и значителен спад в производството на пчелен мед – с 16,2%.

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2009 г. продължи започналата през предходните години тенденция на реструктуриране на млечното животновъдство, изразяваща се в оптимизиране броя на животните в млечните ферми и преориентиране към развитие на месодайно животновъдство.

През периода 1 април 2008 – 31 март 2009 г., втори квотен период за България, не е отчетено превишение на националната млечна квота. Наблюдава се обаче увеличение на доставеното и директно продадено количество краве мляко с 46 313 тона, спрямо квотния период 2007/2008 г. Изпълнението на националната млечна квота за доставки е 88,5% от референтното количество за доставки (от 912 238 тона), при средна масленост на доставките 37,97 г/кг. Изпълнението на националната млечна квота за директни продажби е 71,2% от референтното количество за директни продажби (от 86 342 тона). Броят на одобрените изкупвачи към месец декември 2009 г. е 265, което е с 38 бр. по-малко от 2008 г.

Националната млечна квота на България е увеличена с 1% за квотния период 2009/2010 г. или с 19 580 тона. Увеличението е използвано за разпределяне на индивидуални млечни квоти за доставки от националния млечен резерв. Извършено е разпределение на количествата в националния млечен резерв за квотния период 2008/2009 г. на производители, разширили производствената си дейност, както и на нови производители, подали заявления. Разпределени са 22 136 202 кг за доставки и 5 806 509 кг за директни продажби на 812 бр. производители на краве мляко.

България, като страна членка на Европейския съюз се задължава да прилага критериите за сурово мляко, заложи в Регламент 853/2004/ЕС от 01.01.2007 г., като през 2009 г. периодът на дерогация относно постигане на хигиенните изисквания към суровото мляко бе удължен до декември 2011 г.

В тази връзка Министерство на земеделието и храните поддържа и ежемесечно актуализира Регистри на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I-ва, II-ра и III-та група, съгласно заложените критерии в Наредба № 4/19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускане на пазара на мляко и млечни продукти.

През 2009 г. продължи координирането на дейността по спазване на зоохигиенните и ветеринарномедицински изисквания при отглеждането на селскостопански животни в животновъдните ферми. Създаде се и регистър на фермите категоризирани в III-та група. Категоризирани ферми в I-ва група към 01.12.2009 г. са 2 486 бр., с общо 100 004 бр. крави, а във II-ра група – 903 бр. с общо 14 971 бр. крави. За сравнение през 2008 г. категоризирани ферми в I-ва група към 01.12.2008 г. са 2 022 бр., т. е. се увеличават с 464 бр. През 2009 г. Във II-ра група през 2008 г. са категоризирани – 992 бр. ферми с общо 17 213 бр. крави.

През 2009 г. в III -та група служебно са категоризирани 86 833 бр. ферми с общо 231 234 бр. крави (данните са от Информационната система на НВМС).

Таблица II.18.

Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко

Групи ферми	Брой ферми				
	01.01.2009 г.	01.04.2009 г.	01.06.2009 г.	01.09.2009 г.	01.12.2009 г.
I-ва група	2 066	2 164	2 258	2 403	2 486
II-ра група	961	948	932	902	903

Източник: МЗХ, дирекция "Животновъдство"

През 2009 г. продължава реструктурирането на млечните ферми. Намаляват стопанствата, в които се отглеждат от 1 до 2 и от 3 до 9 бр. крави, съответно с 14,3% и 20,7% спрямо 2008 г. Приблизително със същия процент намалява и броят на животните, отглеждани в тях. Продължава намалението на стопанствата, в които се отглежда по една крава и в сравнение с 2008 г. те са с 12,5% по-малко, като в тях се отглеждат 55 хил. броя крави.

Стопанствата с капацитет от 10 до 19 бр. крави отбелязват нарастване с 4,5%, а броят на животните в тях – с 8,6%. Същата тенденция се наблюдава и в стопанствата с над 20 бр. животни, където темпът на увеличение на животните е по-голям от темпа на увеличение на стопанствата. Броят на стопанствата със 100 бр. и повече млечни крави се увеличава с 22,9%, а броят на кравите в тях – с 18,2% и достига 34,2 хил. броя.

Таблица II.19.

Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2009 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. бр.	Изменение 2009/2008 г., %	хил. бр.	Изменение 2009/2008 г., %
1 - 2	72,1	-14,3	89,3	-15,3
3 - 9	13,3	-20,7	59,3	-19,0
10 -19	3,0	4,5	40,3	8,6
20 и повече	2,2	6,1	107,9	9,0
Общо	90,6	-14,4	296,8	-5,7

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Броят на стопанствата, в които се отглеждат месодайни крави намалява с 13,4% и към ноември 2009 г. е 2 271 броя, а кравите се увеличават с 1,6%, до 15 938 броя. Намаляват стопанствата с 1 - 2 месодайни крави с 21,6%, а стопанствата с 3 и повече бр. крави се увеличават до 845 стопанства, като в тях се отглеждат 14 196 бр. крави.

Към 01.11.2009 г. кравите по райони на планиране са общо 312 695 броя, от които 95,3 хил. бр. са в Южен централен район, 54,2 хил. бр. – в Югоизточен, 46,4 хил. бр. – в Североизточен и само 37,5 хил. бр. – в Югозападен район. Делът на млечните крави представлява 94,9% от общия брой крави и е с 5,7% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица II.20.

Брой говеда по райони на планиране

Райони	2008 г.				2009 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%
Северозападен	83,5	14,8	51,4	15,6	63,7	11,8	38,7	12,4
Северен централен	79,7	14,1	45,7	13,8	71,7	13,3	40,6	13,0
Североизточен	83,4	14,8	47,7	14,4	79,4	14,7	46,4	14,8
Югоизточен	92,0	16,3	50,7	15,3	96,4	17,9	54,2	17,3
Югозападен	62,6	11,1	37,8	11,4	62,8	11,6	37,5	12,0
Южен централен	163,8	28,9	97,1	29,4	165,5	30,7	95,3	30,5
Общо за страната	565,0	100,0	330,4	100,0	539,5	100,0	312,7	100,0

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Биволовъдните стопанства през 2009 г. намаляват с 27,3% спрямо предходната година. Намаление се наблюдава и в общия брой на биволите - с 9,8%, а при биволиците - с 5,9%. Увеличение в броя на биволиците има в стопанствата, които отглеждат от 10 до 19 бр. животни, както и при тези с над 20 бр. животни. Над 60% от биволиците в страната се отглеждат в стопанства с над 20 бр. биволици.

Според разпределението на биволите (в т.ч. на биволиците), по райони на планиране, най-много животни се отглеждат в Северозападен и Югоизточен райони - 21,7%, следвани от Югозападен район с 20,5%.

Таблица II.21.

Брой биволи по райони на планиране

Райони	2008 г.				2009 г.			
	Биволи		Биволици		Биволи		Биволици	
	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%
Северозападен	2,9	31,5	1,6	29,6	1,8	21,7	1,1	22,4
Северен централен	1,4	15,2	0,7	13,0	1,5	18,1	0,8	16,3
Североизточен	0,6	6,5	0,3	5,6	0,7	8,4	0,3	6,1
Югоизточен	1,9	20,7	1,2	22,2	1,8	21,7	1,1	22,4
Югозападен	0,8	8,7	0,6	11,1	0,8	9,6	0,6	12,2
Южен централен	1,6	17,4	1,0	18,5	1,7	20,5	1,0	20,4
Общо за страната	9,2	100,0	5,4	100,0	8,3	100,0	4,9	100,0

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. общото производство на месо от едър рогат добитък (ЕРД) е 22 921 тона. То представлява 19,3% от общия добив на червено месо в страната и е с 10% повече от добива през 2008 г. Ръстът се дължи на по-големия брой заклани животни в стопанства, докато месото от ЕРД, добито в кланиците, е с 21,2% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица II. 22.

Производство на месо през 2008 и 2009 г. в кланично тегло

Категории животни	Промишлено производство, тона			Месо в стопанства, тона		
	2008	2009	%	2008	2009	%
Телета и млади говеда	1 396	494	-64,6%	8 427	11 394	35,2%
Други говеда и биволи	4 337	4 025	-6,8%	5 769	6 608	14,5%
Общо за страната	5 733	4 519	-21,2%	14 196	17 402	22,6%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. скалата на Общността за класификацията на кланичните трупове EUROP се прилага в четири кланици за говеда, в които са класифицирани 5 202 бр. животни.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Овцевъдството и козевъдството са традиционни направления за страната, които осигуряват препитание за голяма част от населението в селата, а техните продукти са търсени на европейския и международния пазар.

През 2009 г. намалява както броят на овцете с 5,1%, така и броят на овцевъдните стопанства - с 13,7%. В сравнение с предходната година, през 2009 г. намаляват стопанствата с капацитет от 1 до 9 бр. заплодени овце и дзвизки с 14,6%, от 10 до 19 и от 20 до 49 бр. животни - с около 10%, докато стопанствата, отглеждащи 50 до 99 бр. животни и над 100 бр. животни се увеличават съответно с 2,5% и 4,0%. Отглежданите овце-майки и дзвизки в стопанства с над 100

бр. животни се увеличават с 5,7% и са 391,2 хил. Средният размер на стадата с овце в страната е 12 бр., а овцете-майки са средно 10 бр. в стопанство.

Най-голямо намаление на овцете общо и на овцете-майки е регистрирано в Северозападен район на планиране, съответно с 23,7% и 17,2%, а най-малко е то в Южен централен район и в Югоизточен район. Най-голям брой овце се отглеждат в Югозападен район – 316,5 хил. бр.

Таблица II.23.

Брой овце по райони през 2008 и 2009 г.

Райони	Овце, общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2008	01.11.2009	2009/2008 %	01.11.2008	01.11.2009	2009/2008 %
Северозападен	186,7	142,5	-23,7	142,6	118,1	-17,2
Северен централен	200,9	186,7	-7,1	157,5	146,8	-6,8
Североизточен	290,3	283,2	-2,4	222,6	210,0	-5,7
Югоизточен	272,6	270,0	-1,0	233,6	227,7	-2,5
Югозападен	199,6	201,4	1,0	169,2	168,9	-0,2
Южен централен	324,7	316,5	-2,5	272,6	264,0	-3,2
За страната	1 474,8	1 400,3	-5,1	1 198,1	1 135,5	-5,2

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. общият брой на козите е 360 822, което с 16,1% по-малко в сравнение с 2008 г. При козите-майки намалението е с 14,7%.

През отчетния период се наблюдава намаляване на козевъдните стопанства и към 01 ноември 2009 г. те са 104,2 хил., при среден брой кози в стопанство 3,5. Намалява броят на стопанствата с капацитет над 100 бр. заплодени кози с 1,8% и в тях се отглеждат 18,3 хил. бр. животни.

Данните за броя на козите по райони на планиране показват, че най-голямо е намалението в общия брой на козите в Северозападен район – с 24,9%, следван от Югоизточен район – 22,3%, а най-малко – в Южен централен район само с 5,6%. Намаление се наблюдава във всички райони на планиране и при броя на козите-майки. Най-много кози-майки се отглеждат в Югозападен район – 68,5 хил. бр., а най-малко – в Северен централен – 38,6 хил. бр.

Таблица II.24.

Брой кози по райони през 2008 и 2009 г.

Райони	Кози, общо, хил. броя			В т.ч. кози-майки, хил. броя		
	01.11.2008	01.11.2009	2009/2008 %	01.11.2008	01.11.2009	2009/2008 %
Северозападен	101,9	76,5	-24,9	81,3	65,2	-19,8
Северен централен	60,5	48,7	-19,5	47,9	38,6	-19,4
Североиточен	55,9	51,1	-8,6	44,8	39,3	-12,3
Югоизточен	70,9	55,1	-22,3	60,1	47,7	-20,6
Югозападен	85,0	76,8	-9,6	74,4	68,5	-7,9
Южен централен	55,7	52,6	-5,6	46,6	43,8	-6,0
За страната	429,9	360,8	-16,1	355,1	303,1	-14,6

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2009 г. са произведени 146 581 хил. литри овче и козе мляко, което представлява 12,3% от общо добитото мляко за страната. Добивът на овче мляко е 84 297 хил. литри, а на козе – 62 284 хил. литри. В сравнение с 2008 г., се наблюдава намаление в производството и на двата вида млека, като при овчето то е само с 1,1%, а при козето – със 17,3%.

По райони на планиране се запазва тенденцията на най-голям добив на овче мляко в Южен централен район – 16 831 хил. литри, следван от Югоизточен и Североизточен райони, където добитото овче мляко е почти еднакво количество – около 15 700 хил. литри. При добива на козе мляко водещ продължава да бъде Северозападен район, в който се произвежда 24,3% или 15 104 хил. литри от козето мляко в страната, следван от Югозападен район – 21%.

През 2009 г. общият добив на месо от овце е 13 289 тона, което е с 15,7% по-малко в сравнение с 2008 г. Общият брой на закланите животни в кланици и стопанства е 1 409 351 и е с 172 567 броя по-малко спрямо предходната година. Средното живо тегло на закланите овце е 20,7 кг. В кланици са заклани с 12,5% по-малко животни, а в стопанства – с 8,2% по-малко овце, което рефлектира върху по-ниския добив на овче месо. Средното живо тегло на закланите агнета е 24,6 кг при 11,5 кг за 2008 г. Производството на месо от кози през 2009 г. възлиза на 4 104 тона, което е с 19,4% намаление в сравнение с предходната година, в резултат на по-малкия брой заклани кози – с 14%.

2.3.3.Свиневъдство

Свиневъдният сектор осигурява 65% от общия добив на червено месо в страната. Значителна част от свиневъдните стопанства са покрили изискванията за хуманно отношение към животните и произвеждат качествена и безопасна продукция. Продължава индустриализацията на сектора, доказателство за което е постоянно изменящата се структура на стопанствата към повишаване дела на промишлените ферми.

През 2009 г. се наблюдава намаление в броя както на свинете като цяло, така и на свинете майки в основно стадо, като намалението е съответно с 6,9% и 8,9% спрямо 2008 г. Към 01.11.2009 г. общият брой на свинете е 729 798 бр., а на свинете майки в основно стадо - 56 486 бр.

Таблица II.25.

Брой свине по райони през 2008 и 2009 г.

Район	Свине, общо, хил. броя			Свине-майки, хил. броя		
	1.11.2008	1.11.2009	2009/2008, %	1.11.2008	1.11.2009	2009/2008, %
Северозападен	168,4	137,8	-18,2	16,1	11,5	-28,6
Северен централен	191,7	196,4	2,5	15,0	15,4	2,7
Североизточен	181,1	167,4	-7,6	12,2	11,0	-9,8
Югоизточен	125,7	120,4	-4,2	8,7	9,7	11,5
Югозападен	42,9	35,8	-16,5	2,7	2,4	-11,1
Южен централен	73,8	72,0	-2,4	7,2	6,5	-9,7
България	783,6	729,8	-6,9	62,0	56,4	-8,9

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Разпределението на свинете по райони на планиране показва, че през 2009 г., с изключение на Северен централен район, където общият брой на свинете се увеличава с 2,5%

спрямо 2008 г., във всички останали райони има намаление в общия брой на свинете, като най-голямо е то в Северозападен – с 18,2% и Югозападен район – с 16,5%.

Броят на свинете майки нараства значително в Югоизточен район – с 11,5% и в Северен централен район – с 2,7%. Намаление в техния брой се наблюдава в Северозападен район – с 28,6%, следван от Югозападен - с 11,1%, Североизточен и Южен централен район, където намалението е почти еднакво – с 9,8% и 9,7%.

С най-голям дял в отглеждането на свине се отличава Северен централен район – 191 700 бр. общо, което представлява 26,9% от общия брой на свинете в страната. След него се нареждат Североизточен район – с 22,9%, Северозападен район – с 18,9% и Югоизточен – с 16,5% от общия брой на свинете. Делът на свинете майки е най-голям в Северен централен район – 27,3% от общия брой на свинете майки, следван от Северозападен – с 20,4% и Североизточен – с 19,5%.

Към 01.11.2009 г. броят на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод намалява с 22,1% в сравнение със същия период на 2008 г, а броят на женските свине за разплод е със 7,1% по-малко.

Почти еднакво е намалението при стопанствата с капацитет 1-2 и 3-9 бр. животни в стопанство – с 21,4% и 21,1 %, като спадът на отглежданите в тях женски свине за разплод е съответно с 22,7% и 27,8%. Стопанствата, в които се отглеждат от 1 до 9 бр. свине намаляват през 2009 г. и са 109 000 бр., като в тях се отглеждат 160 хил. бр. свине. Най-голям спад (с 40,5%) се наблюдава в стопанствата с капацитет от 10 до 49 бр., където намалението на женските свине за разплод е 45,2% спрямо 2008 г. Причината за това е, че голяма част от тези стопанства не можаха да отговорят на изискванията за хуманно отношение при отглеждането на животните.

Най-голямо е увеличението на стопанствата с капацитет 50-199 бр. – със 17,7% и броят на отглежданите свине в тях нараства съответно със 7,4%. Стопанствата с 200 бр. и повече женски свине намаляват със 7,3%, а животните, отглеждани в тях се увеличават с 2,9% спрямо същия период на 2008 г.

Таблица II.26.

Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2009г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	брой	Изменение 2009/2008 г., %	хил. бр.	Изменение 2009/2008 г., %
1-2	5 462	-21,4	6,8	-22,7
3-9	921	-21,1	3,9	-27,8
10-49	307	-40,5	4,6	-45,2
50-199	73	17,7	5,8	7,4
200 и повече	51	-7,3	50,3	2,9
Общо:	6 814	-22,1	71,4	-7,1

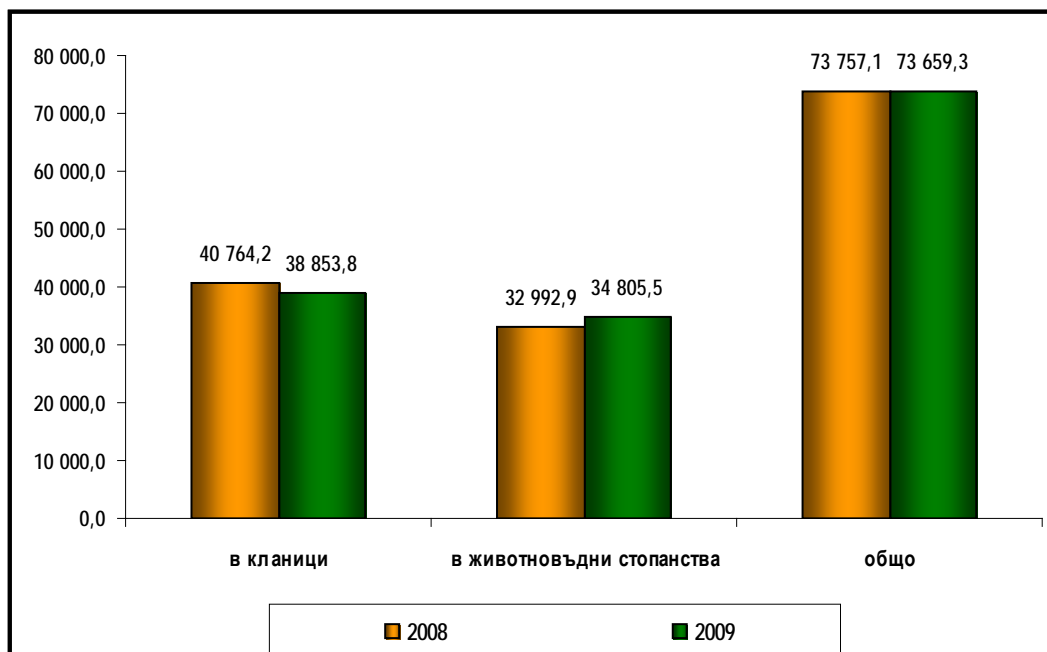
Източник: МЗХ, "Агростатистика"

В стопанствата с 500 и повече броя женски свине се е увеличил броят на отглежданите животни, а само в 37 стопанства се отглеждат 45 889 женски свине за разплод, което представлява 64,3% от общия брой на женските свине за разплод.

Структурата на свиневъдните стопанства показва, че на пазара остават големите промишлени ферми, които са конкурентноспособни и произвеждат ефективна и качествена продукция. Липсата на финансово подпомагане за този сектор в ЕС, респективно в България, допринася за свиване на свиневъдното производство.

През 2009 г. общото производство на свинско месо възлиза на 73 659,3 тона, което е с 0,1% по-малко спрямо 2008 г. То заема 65 % от общия добив и 78,6% от промишления добив на червено месо в страната. През годината са заклани 994, 9 хил. бр. свине, което е с 1,0% по-малко в сравнение с 2008 г.

Фигура II.7.
Производство на свинско месо 2008-2009 г., тона

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

В сравнение с 2008 г. произведеното свинско месо в кланици през 2009 г. намалява с 4,6% и е в размер на 38 853,8 тона, докато добивът в стопанства се увеличава с 5,5%, достигайки 34 805,5 тона. В кланици са заклани 562,7 хил. бр. свине, което е със 7,9% по-малко спрямо 2008 г., но са с малко по-високо живо тегло. По-високият добив на свинско месо в животновъдните стопанства се дължи на по-големия брой заклани свине – увеличение с 9,8% спрямо същия период на миналата година.

Прилагането на европейската скала за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP стимулира производителите на свинско месо да подобряват селекционния процес в свиневъдството и да повишават постното месо в трупа. През 2009 г. скалата се прилага в седемнадесет кланици за свине, в които са класифицирани 130 091 бр. кланични трупове.

2.3.4. Коневъдство

По данни на НВМС, броят на еднокопитните животни през 2009 г. е 170 467 (с -2,6% по-малко спрямо 2008 г.) и те се отглеждат в 125 888 обекта. От тях регистрираните и работни коне са 58,7%, а магаретата, мулетата и катърите общо представляват 41,3%.

Таблица II.27.

Брой еднокопитни през периода 2007-2009 г.

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2009/2008 г. в %
Брой еднокопитни	168 270	175 091	170 468	-2,6

Източник: МЗХ, НВМС

За 2009 г. регистрираните коне са около 3,1% от цялото поголовие на еднокопитните. Признати за чистокръвни или чистопородни в целия свят са конете от породите Чистокръвна арабска, Чистокръвна английска, Арабска Шагия и Рисак, произведени в България, благодарение на което с коне за разплод от тези породи може да се търгува на световни цени.

От 1 юли 2009 г. влезе в сила Регламент (ЕО) 504/2008 на Комисията за прилагане на Директива 90/426/ЕИО и Директива 90/427/ЕИО на Съвета относно методите за идентификация на еднокопитни животни. С този регламент се въвежда уникален идентификационен номер за всяко еднокопитно животно и издаването на единен пожизнен идентификационен документ (паспорт). Изискванията на регламента са изпълнени за регистрираните в родословни книги коне на територията на страната.

Политиката на МЗХ за развитие на коневъдството и през 2009 г. бе насочена основно към подпомагане на дейността на развъдните организации, чрез предоставяне на целенасочена държавна помощ, както и към запазване на застрашените от изчезване национални породи коне, чрез мярката „Агроекология“ от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2007-2013 г.

2.3.5. Птицевъдство

През 2009 г. усилията на производителите на яйца и птиче месо бяха насочени към преоборудване, окомплектоване и модернизиране на материалната база във връзка с необходимостта от спазване на изискванията, наложени от прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП). Големите птицевъдни обекти, определящи промишления добив на яйца и месо в страната са 952, като в 58% от тях се отглеждат носачки, а в останалите – птици за производство на месо. В сравнение с 2008 г. големите стопанства за кокошки, подрастващи носачки и пилета за угодяване са се увеличили с 1,4%, а малките стопанства – с 1,7%.

Намалението в общия брой птици е незначително (0,8%), докато броят на пилетата за месо е нараснал с 3,7%. Основни фактори предопределящи увеличението добив на птиче месо са търсенето от потребителите на диетични суровини и продукти, както и разширяване и разнообразяване на дълбочинната преработка на заклани птици в различни разфасовки и полуготови храни.

Намалението в броя на водоплаващите птици е по-малко в сравнение с периода 2008/2007 г. и е с 22,9%. След 2005 и 2007 години през 2009 г. отново е отчетен ръст в отглеждането на други видове птици, в групата на които влизат щрауси, пъдпъдъци, токачки, фазани. Увеличението през изтеклия период е най-голямо и е в рамките на 42%.

Големите ферми с 10 000 бр. и повече кокошки и ярки са 74 при 75 през 2008 г., като броят на отглежданите в тях птици е 4 980 хил. (-0,8%). С 58,1% е нараснал броят на носачките и ярките в обекти с капацитет от 100 до 9 999 бр. птици.

През 2009 г. стопанствата отглеждащи 10 000 бр. и повече пилета за угодяване са 70, със 7 по-малко в сравнение с 2008 г., като броят на отглежданите в тях птици е 6 944 хил. и е с 4,2% повече.

Таблица II.28.

Брой на кокошките, подрастващи носачки и пилетата за угодяване към 31.12.2009 г., хил. броя

Категория птици	2008 г.		2009 г.	
	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства
Кокошки носачки	4 302	2 815	3 929	2 963
Подрастващи носачки	1 076	605	1 317	569
Пилета за угодяване	6 820	147	7 125	99
Общо	12 198	3 567	12 371	3 631

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

По райони на планиране най-много птици се отглеждат в Северозападен район – 25,1%, следват Северен централен (23,4%) и Североизточен райони (16,9%).

Според вида на отглежданите птици най-много: носачки и ярки се отглеждат в Северен централен район – 20,6%; пилета за угодяване – в Северозападен – 36,8%; пуйки – в Северозападен – 33,2%; патици – в Южен централен район – 58% и гъски – в Северен централен район – 50,6%.

Таблица II.29.

Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Кокошки и подрастващи носачки	9 253	8 798	8 778
Пилета за месо	7 173	6 967	7 224
Пуйки	271	331	247
Патици	1 829	1 299	1 024
Гъски	148	135	81
Общо	18 674	17 530	17 354

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През 2009 г. произведените в България яйца са с 5,2% по-малко спрямо 2008 г. и наброяват 1 429 221 хил. броя, от които яйцата от кокошки представляват 99,7%. От тях, тези за консумация са 90,4% или 1 288 848 хил. броя, което е с 5,9% по-малко спрямо същия период на 2008 г.

Таблица II.30.

Произведени кокоши яйца за консумация през 2007-2009 г., хил. броя

	2007		2008		2009	
	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства
Яйца за консумация	995 214	442 518	956 521	413 065	830 025	458 823
Общо	1 437 732		1 369 586		1 288 848	

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

По райони на планиране най-много яйца се добиват в Северен централен район – 22,6% от общото производство, следван от Североизточен и Южен централен райони. Най-малко яйца са произведени в Югозападен район – 131 131 хил. броя.

Таблица II.31.

Производство на яйца през 2009 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	2009/2008 %
Северозападен	223 833	325	224 158	-15,9
Северен централен	322 933	493	323 426	7,2
Североизточен	278 420	285	278 705	-19,3
Югоизточен	234 705	247	234 952	-0,5
Южен централен	236 697	152	236 849	2,6
Югозападен	129 057	2 074	131 131	2,8
За страната	1 425 645	3 576	1 429 221	-5,2

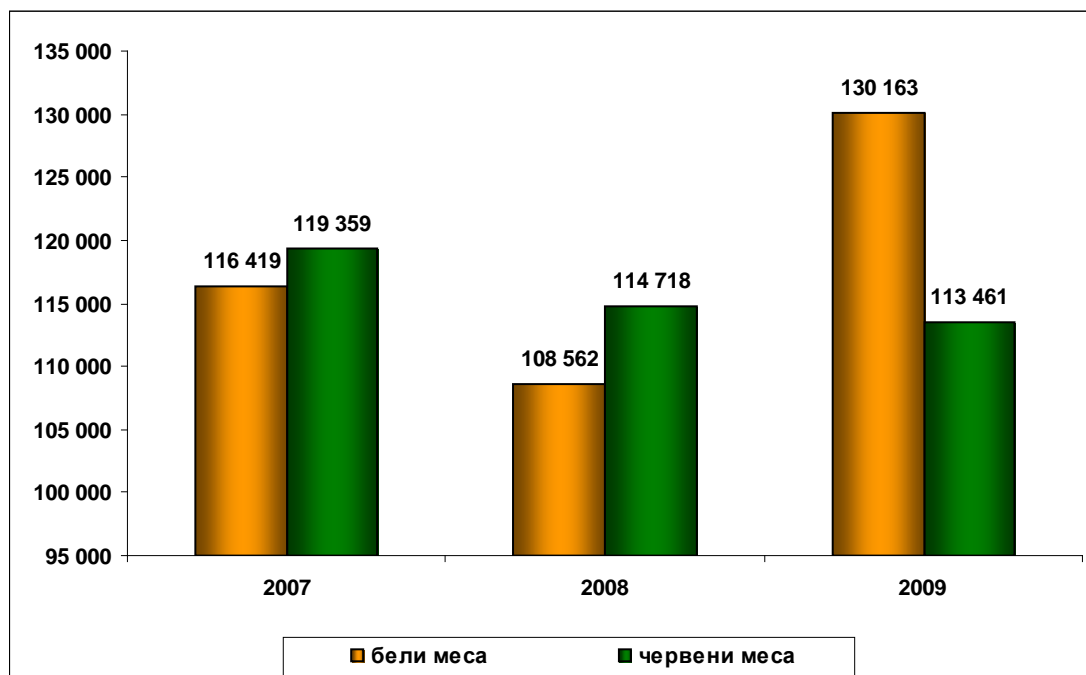
Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През 2009 г. производството на разплодни яйца от кокоши вид е в размер на 136 797 хил. броя и отбелязва нарастване с 3,4% в сравнение с предходната година. Основен дял от тях заемат разплодните яйца за производството на пилета за уговане - 90,5% (123 928 хил.бр.), което е свързано с повишеното търсене и консумация на птиче месо и заготовки от него. Броят на произведените яйца предназначени за производство на стокови носачки (7 993 хил. бр.) е намален с 5,8 %.

Относителният дял на произведеното птиче месо в структурата на националния месодобив непрекъснато се увеличава през годините, като през 2009 г. то представлява 53,5% от добитото в страната месо.

Фигура II.8.

Производство на бели и червени меса през 2007-2009 г., тона

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През 2009 г. общото производство на птиче месо в страната е 130 152 тона, което е с 19,9% повече от 2008 г. Работещите кланици в страната са 30, с 5 повече от предходната година и в тях са заклани 80,5% от птиците. Промисленият добив на месо е 103 037 тона – с 12,8% повече спрямо предходната година. Увеличение има и в броя на птиците заклани в стопанствата. Докато през 2008 г. в тях са обработени 8 055 хил. птици, то през 2009 г. те са 14 453 хил. бр.

Таблица II.32.

Производство на птиче месо през периода 2007-2009 г.

Производство	Заклани птици (хил. броя)			Общо месо и субпродукти (тона)		
	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Кланици	58 434	53 000	59 491	100 153	91 341	103 037
Стопанства	8 193	8 055	14 453	16 236	17 211	27 115
Общо за страната	66 627	61 055	73 944	116 389	108 552	130 152

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През отчетния период продължиха проверките за прилагане на маркетинговите стандарти при яйца за консумация, птиче месо и разфасовки от него. Те се извършват по райони

на планиране и обхващат всички одобрени, съгласно Закона за храните, центрове за опаковане и кланици за бели меса. В тази връзка, проверки бяха направени и в регистрираните складове, където се съхранява готовата продукция от сектора. Констатираните пропуски бяха свързани основно с обозначаване на кода на производителя върху черупката на яйцата, неговото обяснение върху опаковката и посочване на специфичното условие за съхранение, съветващо потребителите да съхраняват яйцата на хладно след покупката.

2.3.6. Пчеларство

България е на едно от първите места в Европа по видово разнообразие на растителността. Голяма част от релефа на страната дава възможност за отглеждане на пчелни семейства.

През 2009 г. броят на стопанствата отглеждащи пчелни семейства е 29 244.

Таблица II.33.

Пчелни стопанства, според броя на отглежданите пчелни семейства към 01.05.2009 г.

Брой пчелни семейства по класове	Брой на стопанствата		Изменение 2009/2008г ., в %
	2008 г.	2009 г.	
от 1 до 9	14 182	13 423	-5,4
от 10 до 49	13 227	12 111	- 8,4
от 50 до 149	3 269	3 374	3,2
150 и повече	348	336	-3,4
общо	31 026	29 244	-5,7

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Характерна черта за сектора е големият брой дребни производители, докато броят на професионалните пчелари, отглеждащи 150 бр. и повече пчелни семейства, е малък (336).

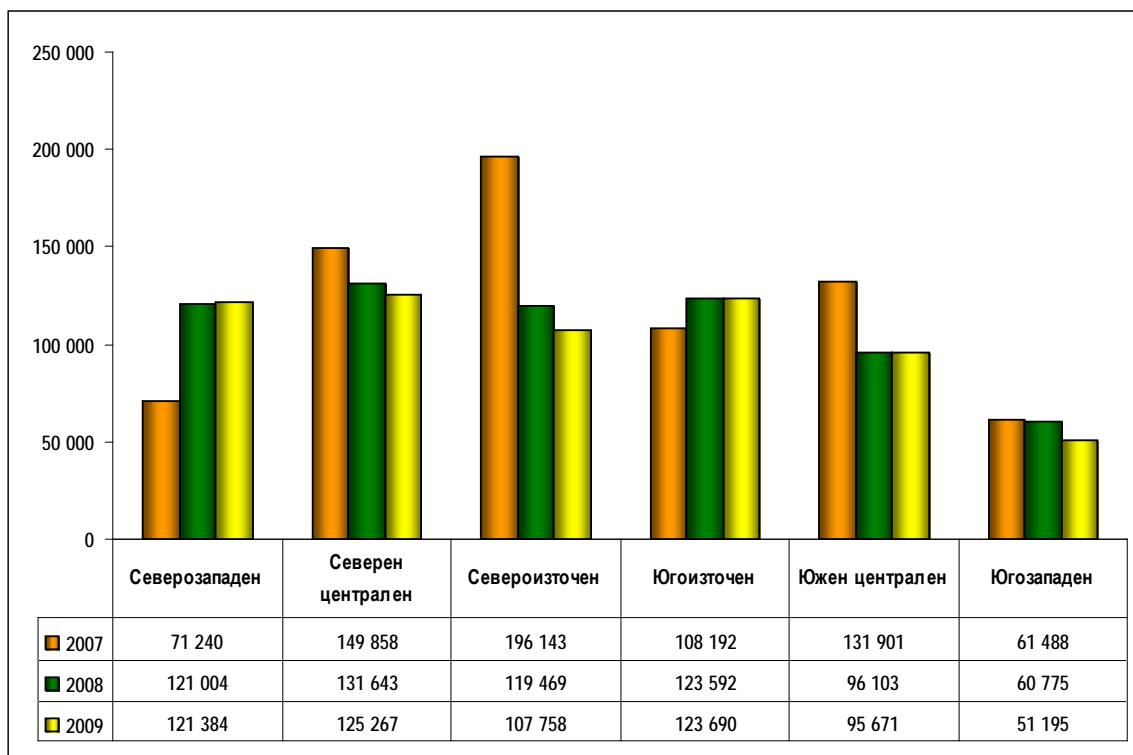
През 2009 г. структурата на сектора се запазва, като данните сочат, че около 46% от пчеларите притежават малък брой пчелни семейства (от 1 до 9 бр.), 41% притежават до 50 бр. пчелни семейства, а 11,5% отглеждат между 50 и 149 бр. семейства. Само в 1,1% от стопанствата се отглеждат над 150 бр. семейства. Това показва, че пчеларството в България все още има екстензивен и разпокъсан характер. За повечето от стопанствата, отглеждащи пчелни семейства пчеларството продължава да не е основен източник на доход, а по-скоро допълнителна дейност.

По данни на отдел „Агростатистика“, МЗХ през 2009 г. наличните пчелни семейства в страната са 624 965 броя, което е с 4,2% по-малко в сравнение с 2008 г. Въпреки това намаление, трета поредна година средният брой на пчелните семейства отглеждани в едно стопанство се запазва в рамките на 21 броя.

Най-голям е броят на отглежданите пчелни семейства в Северен централен район – 125 267 бр., следван от Югоизточен и Северозападен райони със съответно 123 690 и 121 384 бр. пчелни семейства. Традиционно с най-голям брой пчелни семейства са областите: Плевен – с 49 079 бр.; Добрич – с 44 739 бр. и на трето място Бургас – с 43 945 бр.

Фигура II.8.

Брой пчелни семейства по региони на планиране за периода 2007-2009 г., хил.бр.

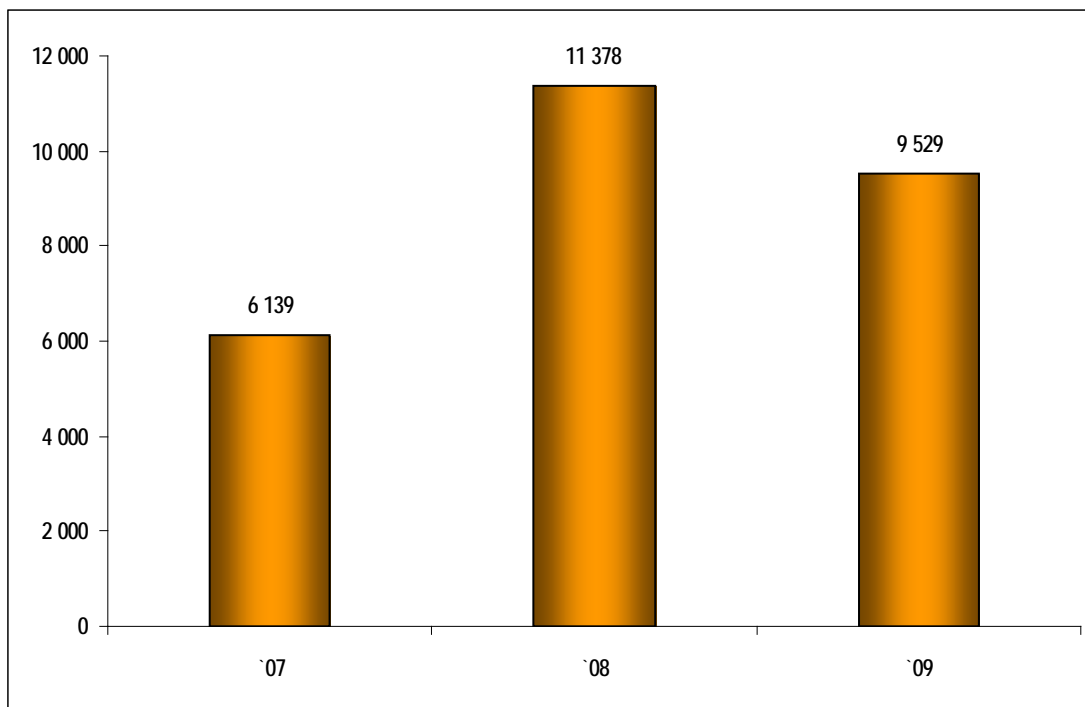

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Пчелните семейства, от които се добива мед са 587 058 бр., а добитото количество възлиза на 9 529 тона, което е с 16,2% по-малко спрямо 2008 г.

Фигура II.9.

Производство на пчелен мед 2007-2009 г., тона

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През 2009 г. средният добив от пчелно семейство възлиза на 16,2 кг.

Реализацията на пчелен мед за периода 01.05.2008 г. - 01.05.2009 г. е както следва:

- Директни продажби на краен потребител – 3 146 тона;
- Продажби на търговци на дребно – 1 299 тона;
- Продажби на преработвателни предприятия – 3 176 тона;
- Продажби за промишлеността – 169 тона;
- За собствена консумация и подхранване на пчелите – 2 273 тона.

И през 2009 г. се запазва тенденцията за най-голям дял на директните продажби до краен потребител като начин за реализация на продукцията. Количеството на директните продажби достига 31% от общия реализиран пчелен мед.

По данни на отдел „Агростатистика“, през 2009 г. са унищожени от отравяне 6 789 бр. пчелни семейства, от болести – 7 731 бр., от глад - 10 409 бр. и по други причини – 29 829 бр. Общият брой на унищожените пчелни семейства през 2009 г. възлиза на 54 758, което е с 35% по-малко спрямо 2008 г., когато са унищожени 84 088 бр. пчелни семейства.

Както за страните от Западна Европа, така и за България вароатозата е разпространено заболяване и нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране – върху качеството на пчелния мед. През 2009 г., около 99% от пчеларите в страната вземат мерки срещу вароатозата. Третирани са 618 784 бр. пчелни семейства, при средна цена на едно третиране 2,64 лв., което е с 8,2% повече като разход спрямо 2008 г.

Делът на пчеларите, практикуващи подвижно пчеларство продължава все още да е малък - едва 2,8% от общия им брой. Основни причини за това са разпокъсаността на земеделските стопанства и произтичащата от това липса на пазар на пчелоопрашването, както и проблеми с отравяния на пчелните семейства при провеждане на растително-защитните мероприятия.

2009 г. е втората година от прилагане на мерките по Националната програма по пчеларство за периода 2008-2010 г. Приемаха се заявления за подпомагане за: закупуване на лекарства срещу вароатозата, анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед, закупуване на нови пчелни кошери и отводки.

Като цяло секторът се нуждае от внедряването на нови технологии, по-добър контрол на здравния статус на пчелните семейства и мерки за поощряване реализацията на пчелните продукти.

2.3.7. Зайцевъдство

Засилва се интересът към този вид производство, обусловен от добрите природно-климатични условия, наличие на традиции и опит в отглеждането, както и увеличеното търсене на алтернативни меса в световен мащаб. Голяма част от фермерите отглеждат зайци за собствено потребление.

През 2009 г., добитото месо от зайци в кланици бележи нарастване спрямо предходната година - със 7,7%. Средното живо тегло на зайците се увеличава с 10%, а средното кланично тегло е с 5,9% повече в сравнение с 2008 г.

През 2009 г., 3 от общо 30-те предприятия за бели меса, одобрени за търговия с храни от животински произход с държавите-членки на ЕС, могат да извършват кланета и да преработват месо от зайци.

2.4. Лозарство и винопроизводство

2.4.1. Производство на грозде

Площи

През 2009 г. площите с лозови насаждения в стопанствата са 74 018 ха, от тях 54 889 ха са реколтирани. Около 6% са младите, невстъпили в плододаване лозя, като около 700 ха са новозасадените през пролетта на 2009 г. В сравнение с 2001 г., площите с неподдържани лозя, поради социални, икономически и агротехнически причини са нараснали повече от 6 пъти.

Таблица II.34.

Лозята в България за периода 2001– 2009 г.

Година	Площи с лозови насаждения, ха	Неподдържани лозя извън стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2001	146 995	4 190	151 185
2002	129 998	15 200	145 198
2003	103 019	28 050	131 069
2004	95 551	34 029	129 580
2005	94 724	32 118	126 842
2006	85 320	43 537	128 857
2007	97 387	22 954	120 341
2008	88 570	22 246	110 816
2009	74 018	27 416	101 434

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Около 34% от лозята в стопанствата се намират в Югоизточен район и 32% в Южен централен район. През 2009 г. се наблюдава намаление на реколтираните площи с над 32% спрямо предходната година. Най-голямо е намалението при червените винени сортове в Южен централен и Югоизточен райони. В тези райони е отчетено намаление и при белите винени сортове. При десертните сортове е регистрирано слабо увеличение на реколтираните площи.

В структурата на лозовите насаждения, червените винени сортове запазват доминиращата си роля - с относителен дял около 60%. При червените винени сортове, площите над 30 години са по-малко от 50%. Водещи сортове в производството на грозде са Мерло, Каберне Совиньон и Памид.

При белите винени сортове се наблюдава намаление на относителния дял на площите с около 2,5% в сравнение с 2008 г. При тях, 50% от площите са на възраст над 30 години. Водещи сортове в производството на грозде са Мискет червен, Мускат Отонел, Ркацители, Шардоне и Димят.

Таблица II.35.

Разпределение на площите по местонахождение на стопанствата в статистическите райони, 2009 г.

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	9 054	5 764	63,7
Северен централен	6 300	4 040	64,1
Североизточен	8 550	5 600	65,5
Югоизточен	24 873	18 780	75,5
Югозападен	4 278	3 753	87,7
Южен централен	20 963	16 952	80,9
Общо	74 018	54 889	74,1

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Таблица II.36.

Разпределение на реколтираните лозя по статистически райони през 2009 г., ха

Райони	Червени винени сортове		Бели винени сортове		Десертни сортове		Общо лозя	
	Площи 2008	Площи 2009	Площи 2008	Площи 2009	Площи 2008	Площи 2009	Площи 2008	Площи 2009
Северозападен	5 161	3 951	1 358	1 424	215	389	6 734	5 764
Северен централен	2 953	2 272	1 568	1 513	161	255	4 682	4 040
Североизточен	970	1 714	3 414	3 643	77	243	4 461	5 600
Югоизточен	14 784	9 331	14 129	8 681	406	768	29 319	18 780
Югозападен	2 728	3 200	296	298	190	255	3 214	3 753
Южен централен	22 699	12 447	8 678	3 153	1 399	1 353	32 776	16 952
Общо	49 295	32 914	29 443	18 712	2 448	3 263	81 186	54 889

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

Средни добиви

През 2009 г., средните добиви от винени лозя са по-високи с около 12%, в сравнение с 2008 г., а от десертните сортове са с около 27% по-ниски. Климатичните условия през годината бяха благоприятни за развитието на лозовите насаждения с изключения на някои микрорайони, където специфичните условия на микрорайона се отразиха неблагоприятно върху качеството на реколтата. Пораженията бяха преодоленни в процеса на растеж на лозовите растения и не оказаха отрицателно влияние върху развитието и добивите им.

Средният добив за страната при винените сортове е 4 944 кг/ха, съответно за червените винени е 5 240 кг/ха, а за белите – 4 424 кг/ха. Средният добив при десертните сортове е 5 315 кг/ха.

Таблица II.37.

Средни добиви на грозде от лозя – реколта`2009

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	4 777	3 352
Северен централен	5 523	5 370
Североизточен	5 035	4 140
Югоизточен	4 740	3 490
Югозападен	6 786	10 000
Южен централен	4 653	6 231
Общо	4 944	5 315

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

Производство

Производството на грозде през 2009 г. е 281 302 тона, което е с около 24% по-ниско спрямо 2008 г. Гроздето от лозя е 272 601 тона, в отношение: винено – 93,6%, десертно – 6,4%. Произведено е и 8 701 тона грозде от асми.

Таблица II.38.

Производство на грозде – реколта 2009 г.

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя		
Северозападен	25 676	1 302	26 978	.	.
Северен централен	20 904	1 367	22 272	.	.
Североизточен	26 973	1 006	27 979	.	.
Югоизточен	85 381	2 682	88 063	.	.
Югозападен	23 738	2 557	26 295	.	.
Южен централен	72 585	8 430	81 015	.	.
Общо	255 257	17 344	272 601	8 701	281 302

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

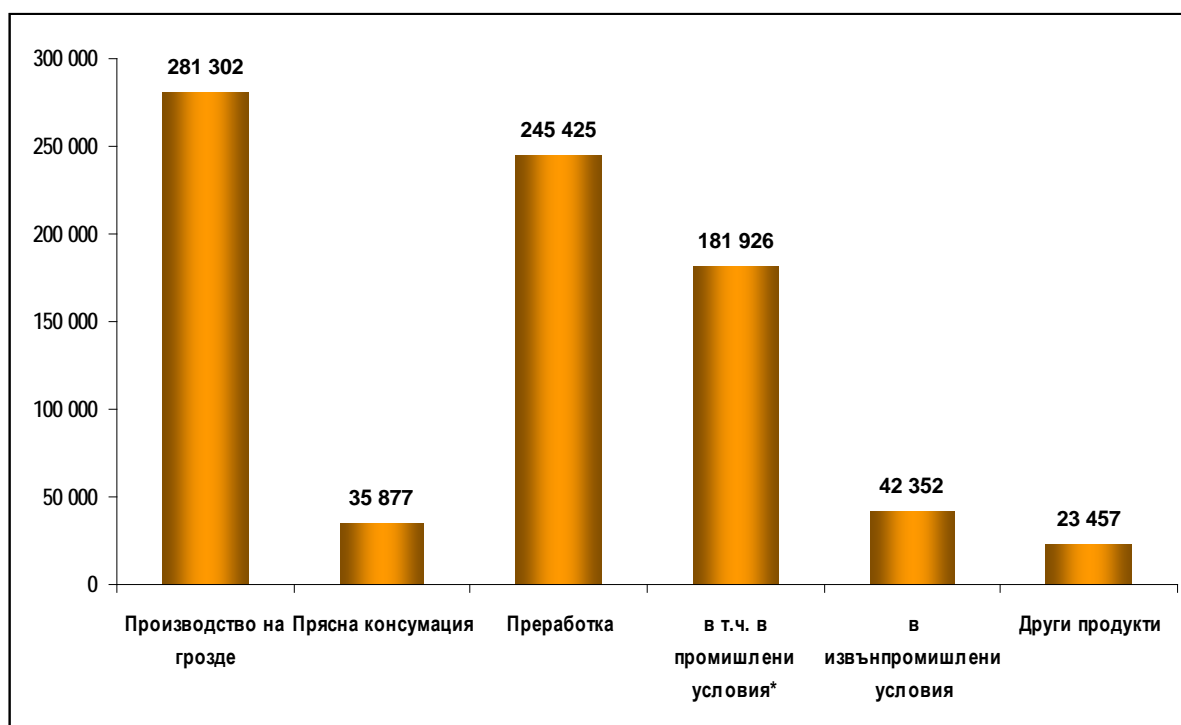
Производството на грозде от лозя е най-голямо в Югоизточен и Южен централен район, представляващо съответно около 32% и 30% от общо произведеното грозде.

От произведеното грозде през 2009 г., около 245,4 хил. тона са преработени във вино и други продукти на гроздова основа и около 36 хил. тона са предназначени за консумация в пряно състояние.

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия е 42,3 хил. тона, от които 94,5% са за производство на вино и около 5,5% за други продукти и спиртни напитки на гроздова основа.

Фигура II.10.

Разпределение на произведеното грозде – реколта 2009, тона

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Изкупуване на грозде

Изкупеното количество винено грозде от винарските предприятия през 2009 г. е 181 962 тона. Произведеното грозде от реколта `2009 е с добро качество и отговаря на технологичните изисквания.

2.4.2. Винопроизводство

От общо 220 винарски предприятия, 196 са винифицирали грозде от реколта 2009 г. Общият съдов капацитет е 709 246 295 л, от които 1 668 683 л - новоизграден. През 2009 г. се наблюдава тенденция на спад на броя на производствените предприятия и съдовия капацитет в сравнение с 2008 г.

Общото количество произведено вино - реколта`2009 възлиза на 1 397 396 хектолитра. Произведените вина от винарските изби и заводи на територията на страната през гроздоберна кампания 2009 г. са 1 215 803 хектолитра и 29 809 хектолитра гроздова мъст. Най-голям дял от общото производство на вина заема производството на трапезни вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание), следвани от регионалните вина /вина със защитено географско указание/ и сортовите вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание. Съотношението на червени вина и розе спрямо белите вина е в полза на червените вина.

Таблица II.39.

Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта 2009

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	270	5 942	6 422	28 889	76 957	62 633	0	83 649	97 464
Северен централен район	91	6 954	9 601	17 285	40 807	48 339	2 250	50 499	72 578
Североизточен район	4 747	234	22 990	9 260	19 433	8 524	6	47 170	18 018
Югоизточен район	1 400	8 383	82 863	131 229	139 548	82 465	14 512	223 811	222 077
Югозападен район	0	1 593	1190	6 735	17 028	28 375	0	18 218	36 703
Южен централен район	170	15 465	16 250	92 007	73 898	147 825	13 041	90 318	255 298
ОБЩО ВИНО:	6 678	38 572	139 316	285 405	367 671	378 161	29 809	513 665	702 138

Източник: ИАЛВ

*ЗНП - Защитено наименование за произход; **ЗГУ - Защитено географско указание

Най-голямо е производството на вино в Югоизточен и Южен централен район, съответно заемащо дял около 37% и 28% от общо произведеното в страната.

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия е 42,3 хил. тона, от които 94,5% са за производство на вино и около 5,5% за други продукти и спиртни напитки на гроздова основа. Произведеното вино в извънпромишлени условия е 181 593 хектолитра.

2.4.3. Износ и внос на вино

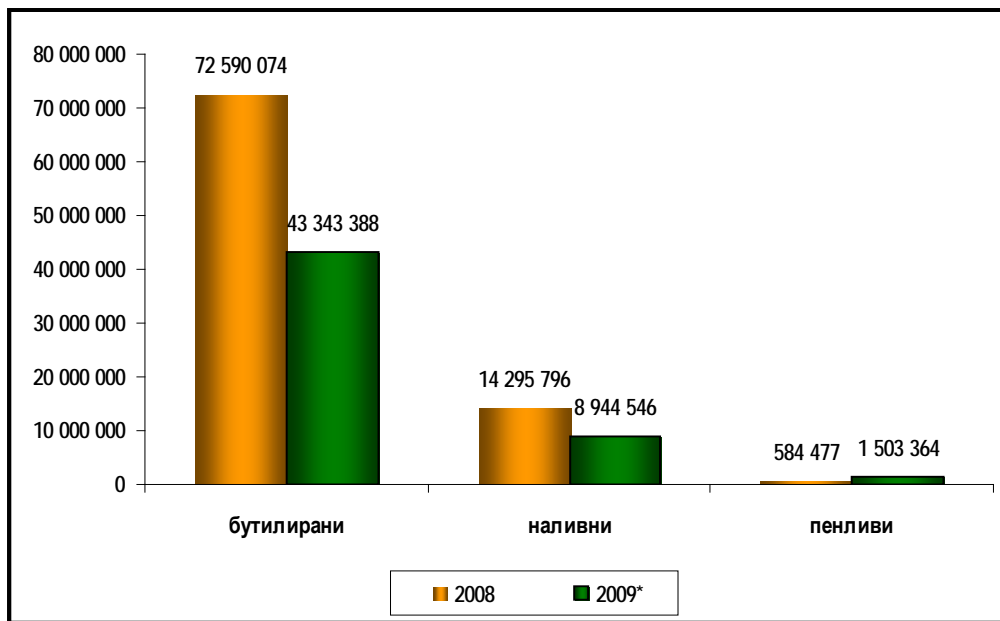
Износ

По данни на НСИ, през 2009 г. е регистриран общ износ на 53 791 298 литра вино, което е с около 39% по-малко в сравнение с 2008 г. Изнесеното вино е на обща стойност 69 113 хил. щ.д.

Основна част от износа през 2009 г. е насочен за традиционните пазари на Русия – 25 784 230 литра и Полша – 13 903 263 литра. Значителни количествавина са изнесени и за пазарите на Чешка република 2 054 787литра вино, Швеция – 2 008 716 литра, за Обединено кралство – 1 991 544 литра, Германия – 1 460 430 литра и др.

Фигура II.11.

Износ на вино за периода 2008 – 2009 г., литри

*Предварителни данни
Източник: НСИ

В експортната структура на вината, традиционно най-голям дял заема износът на бутилирани – 80,6% от общия износ (43 343 388 литра). Изнесените наливни вина са 8 944 546 литра или 16,6%, пенливите – 1 503 364 литра (2,7%).

Износ на бутилирани вина

По данни на НСИ, през 2009 г. износът на бутилирани вина отбелязва спад с 40,3% в сравнение с 2008 г. и е в размер на 43 343 388 литра. Средната експортна цена на бутилираните вина за 2009 г. е 1,9 щ. д./л.

Най-съществени количества бутилирани вина са изнесени за Русия – 21 280 944 литра или 49% от общия износ на бутилирани вина, за Полша – 13 007 296 литра (30% от общия износ на бутилирани вина), Чешка република – 2 010 623 литра, за Обединено кралство – 1 346 618 литра и др.

Таблица II.40.

Износ на бутилирани вина 2008 – 2009 г., количество, литра

Страни	2008 г.	2009 г.*
Русия	44 926 627	21 280 944
Полша	16 142 371	13 007 926
Обединено кралство	2 375 957	1 346 618
Чешка република	2 207 658	2 010 623
Германия	1 129 843	693 325
Литва	926 608	796 099
Швеция	873 128	622 012
Словакия	736 504	341 062
Беларус	527 996	373 267
Белгия	440 298	604 791
Монголия	361 564	204 883
Латвия	345 315	311 079
САЩ	243 604	279 254
Канада	225 234	182 799
Нидерландия	167 580	41 067
Финландия	98 676	70 254
Турция	86 585	125 511
Япония	85 662	51 623
Китайска народна република	58 236	151 596
Други	630 637	848 655
ОБЩО	72 590 083	43 343 388

Източник: НСИ,

*Предварителни данни

Износ на наливни вина

През 2009 г. износът на наливни вина също бележи намаление с 37% спрямо предходната година. Най-значителни количества наливни вина са изнесени за Русия – 4 488 293 литра (53% по-малко в сравнение с износа през 2008 г.). Спад се наблюдава и при износа за Германия – с 29%, достигайки 766 800 литра. Износът за Швеция и Великобритания също намалява съответно с 1,2 и 24%.

Средната експортна цена на наливните вина за 2009 г. е 1,01 щ. д./л при 0,97 щ. д./л за 2008 г.

Таблица II.41.

Износ на наливни вина, 2008 – 2009 г., литра

Страни	2008 г.	2009 г.*
Руска Федерация	9 586 518	4 488 293
Швеция	1 403 904	1 386 704
Германия	1 075 153	766 800
Обединено кралство	852 040	644 497
Полша	392 226	776 285
Япония	253 068	156 606
Белгия	222 077	308 604
Франция	151 815	302 433
Чехия	69 646	43 674

Финландия	21 125	21 145
Словакия	10 266	2 536
Хърватска	8 550	16 065
Тайланд	3 240	6 408
Сърбия	960	2 400
Румъния	792	18 676
	244 416	3 420
ОБЩО	14 295 796	8 944 546

Източник: НСИ

*Предварителни данни

Износ на пенливи вина

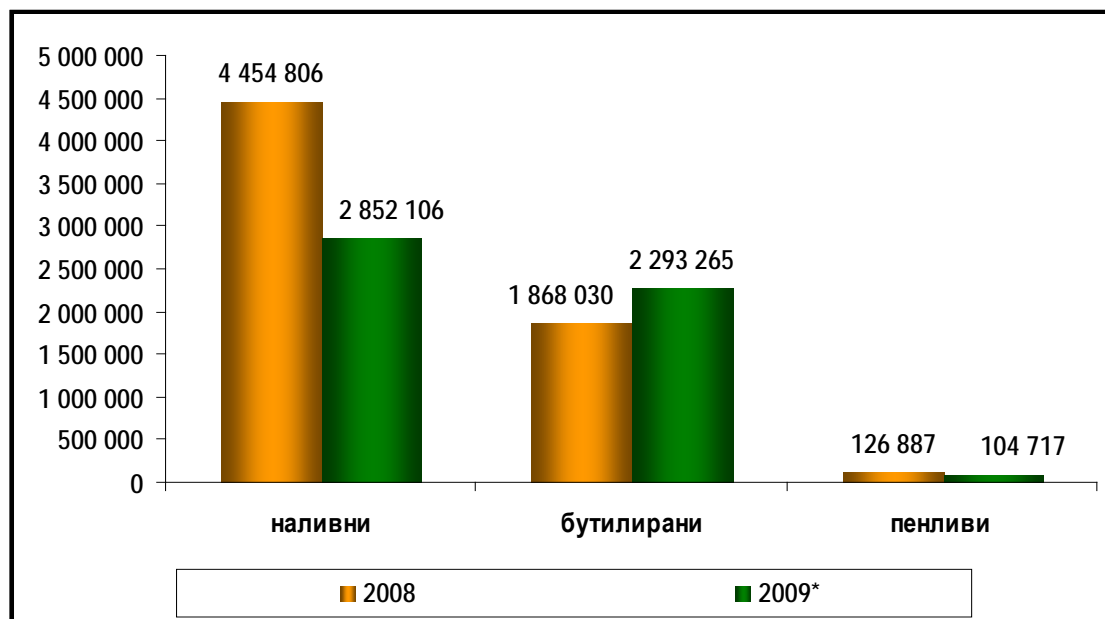
Износът на пенливи вина през 2009 г. нараства два пъти в сравнение с предходната година, достигайки 1 503 364 литра. Най-голям износ на пенливи вина е осъществен за Румъния – 917 774 литра, следва износът за Италия – 224 915 литра, Виетнам – 161 100 литра, Полша – 119 052 литра и др. Средната експортна цена на пенливи вина за 2009 г. е 2,8 щ. д./л.

Внос

През 2009 г. са внесени общо 5 250 088 литра вино, на стойност 11 258 хил. щ. д. В сравнение с преходната година, вносът бележи намаление от 24%. Намаление се наблюдава при вноса както на наливни, така и на пенливи вина, съответно с 36% и със 17%. Увеличение на вноса има само при бутилираните вина – с 23%.

Фигура II.12.

Внос на вино за периода 2008 – 2009 г., литри

* Предварителни данни

Източник: НСИ

През 2009 г., регистрираният внос на бутилирано вино е в размер на 2 293 265 литра, което е с около 23% повече спрямо предходната година. Средната цена на внесените бутилирани вина е 3,004 щ. д./л. И през 2009 г., най-съществени количества са внесени от Италия – 766 832 литра, Франция – 399 060 литра, Испания - 210 149 литра, Чили – 163 550 литра и др.

Таблица II.42.

Внос на бутилирани вина, 2008 – 2009 г., литра

Страни	2008 г.	2009 г.*
Италия	534 599	766 832
Франция	206 792	399 060
Чили	157 039	163 550
Испания	122 156	210 149
Австрия	108 193	149 824
Аржентина	102 386	122 261
Нидерландия	101 827	63 783
Южна Африка	75 700	71 394
Германия	73 223	135 100
Македония	40 149	13 624
Гърция	35 507	18 076
Унгария	27 268	1 323
Швеция	23 868	25 854
Нова Зеландия	21 800	28 416
Белгия	20 194	7 065
Словакия	18 432	12 600
Чехия	16 572	65 314
Португалия	14 870	3 855
Обединено кралство	11 791	7 354
Словения	8 946	14 246
Австралия	6 111	7 204
Други	140 607	6 381
ОБЩО	1 868 030	2 293 265

*Предварителни данни

Източник: НСИ

През 2009 г. вносът на наливни вина отбелязва спад спрямо предходната година – с 36% и възлиза на 2 852 106 литра. Средната цена по вноса на наливни вина е 899 щ. д./тон. Сред страните-вносителки през 2009 г., Италия е с най-голям относителен дял от осъществения внос с 1 335 420 литра, следва Чили – с 552 000 литра, Румъния – с 465 500 литра, Испания – с 391 452 литра и Молдова – с 68 270 литра.

Таблица II.43.

Внос на наливни вина, 2008 – 2009 г., литра

Страни	2008 г.	2009 г.*
Испания	1 027 995	391 452
Румъния	813 386	465 500
Италия	659 847	1 335 420
Косово	623 860	0
Молдова	331 134	68 270
Македония	323 620	0
Германия	268 979	10 133
Чили	264 000	552 000
Франция	61 387	4 630
Южна Африка	48 620	0
Австрия	23 808	13 505
Нидерландия	7 650	2 304

Литва	0	3 570
Аржентина	0	3 300
Други	520	2 022
ОБЩО	4 454 806	2 852 106

*Предварителни данни

Източник: НСИ

През 2009 г. вносът на пенливи вина също отбелязва спад със 17% в сравнение с 2008 г., и е 104 717 литра. Традиционно, най-големи количества пенливо вино е внесено от Италия – 47 693 литра и Франция – 43 964 литра.

Таблица II.44.

Внос на пенливи вина, 2008 – 2009 г., литра

Страни	2008 г.	2009 г.*
Австрия	1 996	0
Германия	5 440	6 434
Испания	1 700	2 674
Франция	75 085	43 964
Италия	38 320	47 693
Нидерландия	2 603	3 929
Други	1 743	23
ОБЩО	126 887	104 717

*Предварителни данни

Източник: НСИ

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

През последните години единственият отрасъл в икономиката на страната, който формира положително външнотърговско салдо, е селското стопанство. Този показател го определя като жизнен отрасъл, способен да допринесе за изграждането на конкурентен и ефективен производствен и бизнес потенциал.

През 2008 и 2009 г. се наблюдава значително увеличаване на стокообмена с аграрни стоки спрямо предходните години (ръст с 37% през 2008 г. и с 34% през 2009 г. спрямо 2007 г.). През 2008 г. аграрният стокообмен формира 9,2% от общия на страната, а през 2009 г. този дял нараства до 13,1% .

1. Равнище, динамика, структура и географско разпределение на външната търговия с аграрни стоки за периода 2006 – 2009 г.

Макар и в по-малка степен, отколкото при индустриалните стоки, икономическата криза се отрази и върху състоянието на международната търговия със земеделски продукти – през 2009 г. се наблюдава спад от 5,5% спрямо 2008 г. През 2009 г. аграрният износ бележи намаление с 2%, а вносът – с 9,3%, в сравнение с предходната година. Въпреки това понижението, през 2009 г. търговията със селскостопански стоки отново формира положително салдо, в размер на 407 546 хил. щ. д. - най-висок размер за последните 4 години .

Таблица III.1.

Външна търговия с аграрни стоки за периода 2006- 2009 г., хил. щ. д.

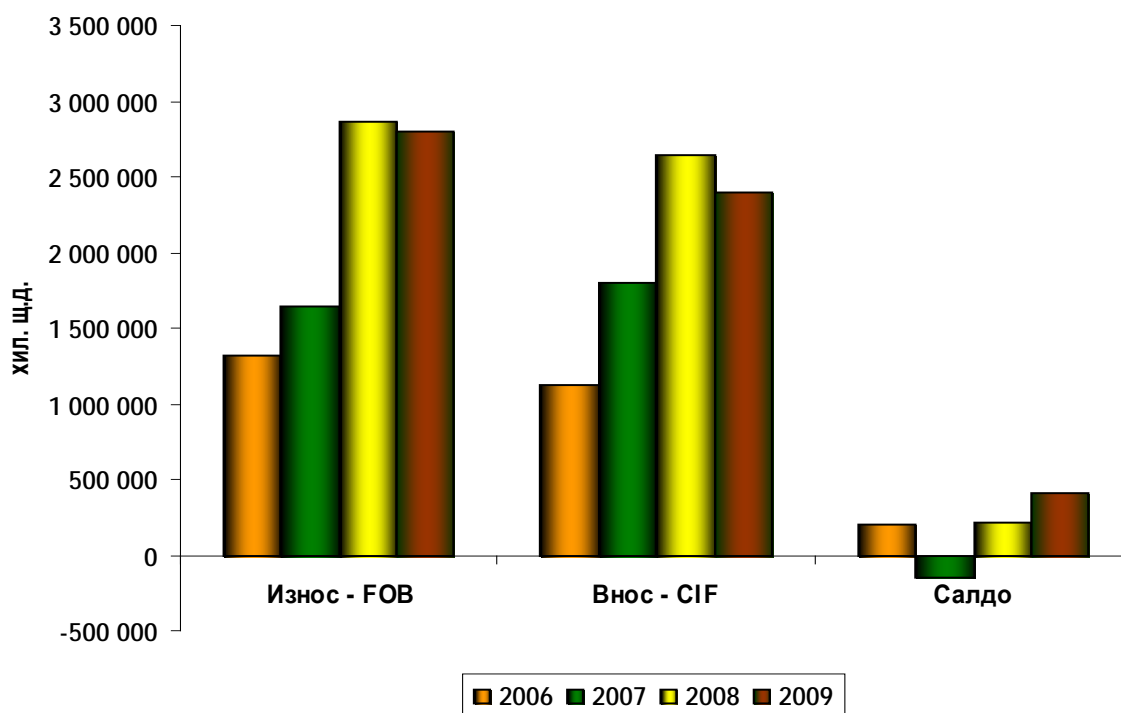
Година	2006	2007	2008	2009*	Изменение 2009/2008	
					в стойност	в %
Износ, FOB	1 316 017	1 647 057	2 858 348	2 800 890	-57 458	-2,01
Внос, CIF	1 117 297	1 801 412	2 639 083	2 393 344	-245 739	-9,31
Салдо	198 720	-154 355	219 265	407 546	188 281	85,87
Стокообмен	2 433 314	3 448 469	5 497 431	5 194 234	-303 197	-5,52

Източник: НСИ

* предварителни данни

Фигура III.1.

Внос и износ на аграрни стоки за периода 2006 – 2009 г., хил. щ. д.

Източник: НСИ

През 2009 г. се наблюдава ръст на относителния дял на аграрния износ, внос и стокообмен в общите за страната.

Таблица III.2.

Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през 2008 и 2009 г.,

хил. щ. д.

Година	2008 г.		Относителен дял на селскостопанския внос и износ от общия за страната през 2008 г.	2009 г.*		Относителен дял на селскостопанския внос и износ от общия за страната през 2009 г.
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	22 549 773	2 858 348	12,68%	16 288 800	2 800 890	17,19%
Внос, CIF	37 148 880	2 639 083	7,10%	23 354 636	2 393 344	10,25%
Стокообмен	59 698 653	5 497 431	9,21%	39 643 436	5 194 234	13,10%

Източник: НСИ

* предварителни данни

2. Структура и географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки през 2008 и 2009 г.

Присъединяването на България към ЕС през 2007 г. доведе до промяна в структурата на търговията с аграрни стоки. Поради по-изгодните икономически условия за търговия на единния европейски пазар, търговските потоци постепенно се пренасочват към държавите от ЕС, за сметка на други икономически общности и региони. През 2009 г. около 71,8% от българския износ се осъществява в Общността. Същевременно, около 75% от доставяните в страната земеделски продукти са от държавите-членки на ЕС.

Въпреки спада на общия стокообмен на България със земеделски продукти през 2009 г., търговията с държавите от ЕС отбелязва ръст. Спрямо 2008 г. аграрният стокообмен с тези страни нараства с 4,2%, а износът – с 22%. Формирано е положително търговското салдо, в размер на 212,7 млн. щ. д. (през предходната година салдото е отрицателно, в размер на 354,3 млн. щ. д.).

Таблица III.3.

Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности, страни и региони през 2008 и 2009 г., хил. щ. д.

Зони на търговия	2008 г.					2009 г.*				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. USD	%	млн. USD	%		млн. USD	%	млн. USD	%	
Всички страни, от тях:	2 858.3	100	2 639.1	100	219.2	2 801.0	100	2 393.3	100	407.7
Европейски съюз	1 647.7	57.65	2 002.0	75.86	-354.3	2 011.0	71.80	1 798.3	75.12	212.7
ЕАСТ*	8.4	0.29	4.8	0.18	3.6	8.7	0.31	5.0	0.21	3.7
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	430.2	15.05	172.8	6.55	257.4	327.3	11.69	202.6	8.47	124.7
В т.ч. САЩ	71.3	2.49	21.6	0.82	49.7	79.0	2.82	13.1	0.55	65.9
Балкански страни ***	152.6	5.34	65.4	2.48	87.2	120.9	4.32	96.1	4.02	24.8
ОНД	128.8	4.51	46.2	1.75	82.6	80.7	2.88	20.9	0.87	59.8

В т.ч. Русия	102.4	3.58	4.3	0.16	98.1	58.1	2.07	2.8	0.12	55.3
Арабски страни (Лига на арабските държави)	245.7	8.60	21.4	0.81	224.3	101.8	3.63	27.0	1.13	74.8
Други	71.2	2.49	300.6	11.39	-229.4	13.5	0.48	227.5	9.51	-214.0

*Включва Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

**Включва Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея и Мексико

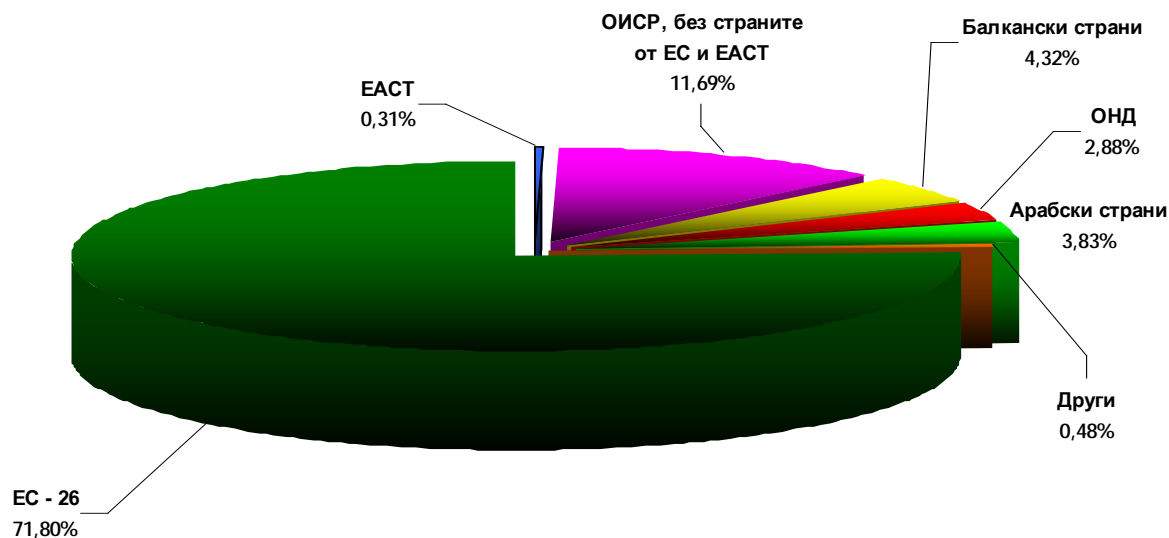
***Включва Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Хърватско и Сърбия и Черна гора

Източник: НСИ

* предварителни данни

Фигура III.2.

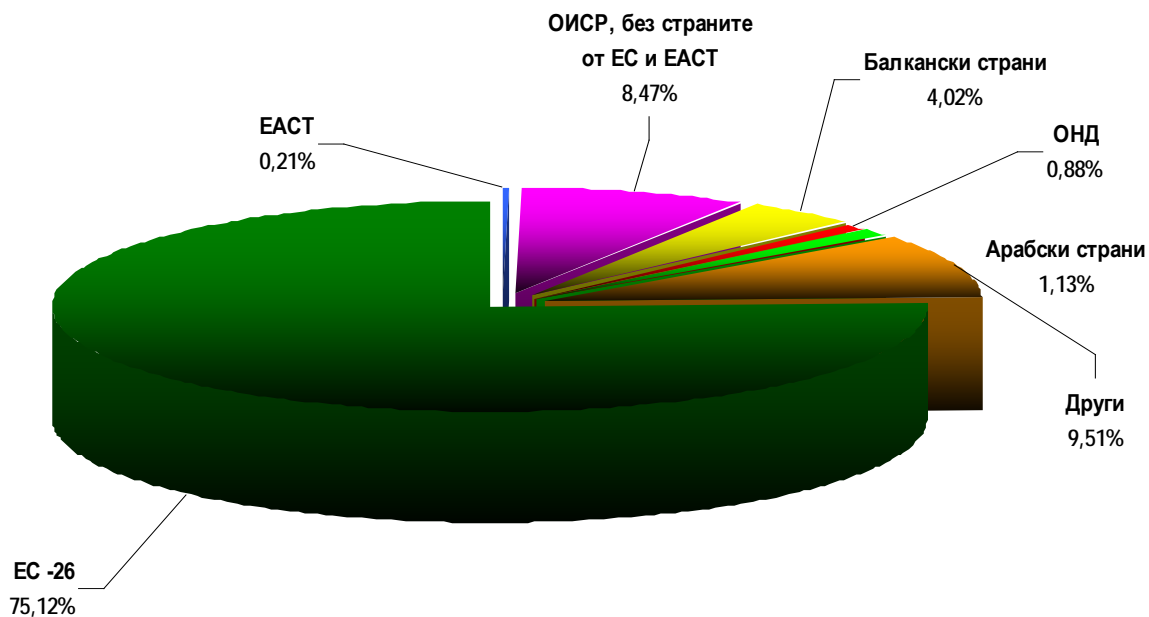
Структура на износа на Република България по икономически общности през 2009 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Фигура III.3.

Структура на вноса на Република България по икономически общности през 2009 г.,

Източник: НСИ, предварителни данни

Най-предпочитаните търговски партньори на България сред страните от ЕС са Румъния, Гърция, Испания, Германия, Нидерландия.

Таблица III.4.

Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2008 г. и 2009 г.

Страна	2008 г.					2009 г.*				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	%		хил. щ.д.	%	хил. щ.д.	%	
Австрия	23 564	1,4	119 703	6,0	-96 139	28 525	1,4	89 415	5,0	-60 889
Белгия	59 019	3,6	44 197	2,2	14 822	119 646	5,9	50 532	2,8	69 114
Дания	9 587	0,6	36 846	1,8	-27 258	4 575	0,2	34 256	1,9	-29 681
Финландия	5 461	0,3	869	0,0	4 592	8 524	0,4	819	0,0	7 705
Франция	105 762	6,4	111 821	5,6	-6 058	117 062	5,8	84 705	4,7	32 357
Германия	147 754	9,0	225 562	11,3	-77 808	170 310	8,5	223 104	12,4	-52 794
Гърция	344 519	20,9	324 879	16,2	19 640	376 966	18,7	287 913	16,0	89 053
Ирландия	50	0,0	19 626	1,0	-19 576	28	0,0	15 502	0,9	-15 473
Италия	73 884	4,5	125 041	6,2	-51 158	110 690	5,5	99 905	5,6	10 785
Люксембург	52	0,0	284	0,0	-232	206	0,0	367	0,0	-162
Нидерландия	90 029	5,5	221 104	11,0	-131 076	110 218	5,5	186 878	10,4	-76 661
Португалия	10 514	0,6	3 717	0,2	6 796	43 864	2,2	1 989	0,1	41 875
Испания	100 856	6,1	89 828	4,5	11 028	266 176	13,2	109 376	6,1	156 800
Швеция	9 783	0,6	11 620	0,6	-1 836	10 836	0,5	7 828	0,4	3 008
Великобритания	33 976	2,1	32 401	1,6	1 575	35 320	1,8	27 755	1,5	7 564
Чешка	23 540	1,4	28 727	1,4	-5 187	18 980	0,9	21 625	1,2	-2 645

Република										
Унгария	24 502	1,5	128 492	6,4	-103 990	22 991	1,1	100 831	5,6	-77 840
Полша	63 936	3,9	140 993	7,0	-77 057	60 841	3,0	125 050	7,0	-64 209
Словашка Република	10 901	0,7	26 190	1,3	-15 289	18 375	0,9	20 948	1,2	-2 573
Словения	6 565	0,4	12 539	0,6	-5 974	4 830	0,2	16 880	0,9	-12 050
Литва	4 591	0,3	13 505	0,7	-8 913	7 025	0,3	10 532	0,6	-3 507
Латвия	6 983	0,4	789	0,0	6 194	3 140	0,2	460	0,0	2 679
Естония	327	0,0	2 251	0,1	-1 923	409	0,0	1 986	0,1	-1 578
Кипър	14 013	0,9	12 084	0,6	1 929	22 399	1,1	16 944	0,9	5 455
Малта	2 302	0,1	13	0,0	2 289	1 672	0,1	0	0,0	1 672
Румъния	475 205	28,8	268 924	13,4	206 281	447 423	22,2	262 762	14,6	184 661
Общо	1 647 676	100	2 002 005	100	-354 328	2 011 029	100	1 798 363	100	212 666

Източник: НСИ

* предварителни данни

Търговия с аграрни стоки със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

По данни на НСИ, през 2009 г. аграрният износ за страните от ОИСР представлява 11,7% от общия износ на земеделски стоки, а вносът – 8,5%. Отчетено е намаление на износа с 23,9% и увеличаване на вноса с около 14,7%.

През последните две години България формира положително аграрно търговско салдо със страните от ОИСР – съответно 257,4 млн. щ. д. и 124,7 млн. щ. д.

Балкански страни

Аграрната търговия със страните от Балканския регион запазва своето значение, въпреки тенденцията за пренасочването на стокообмена към други направления след присъединяването на България към ЕС. Като цяло, България формира положително търговско салдо с тази група държави. Както през предходните години и през 2009 г. най-активните търговски партньори на България от балканските страни са Румъния, Гърция и Турция.

Таблица III.5.

Търговия с аграрни стоки със страните от Балканския регион през 2008 и 2009 г., хил. щ. д.

Страна	2008 г.			2009 г.*		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Турция	321 307	135 982	185 325	222 856	172 493	50 363
Гърция	344 519	324 879	19 640	376 966	287 913	89 053
Република Македония	45 010	35 153	9 857	32 322	44 129	-11 807
Румъния	475 205	268 924	206 281	447 423	262 762	184 661
Сърбия	27 060	22 760	4 300	20 484	47 549	-27 065
Черна гора	3 903	35	3 868	6 663	0	6 663
Словения	6 565	12 539	-5 974	4 830	16 880	-12 050
Албания	50 800	377	50 423	38 885	549	38 336

Босна и Херцеговина	6 007	11	5 996	6 964	36	6 928
Хърватия	19 865	7 064	12 801	15 567	3 835	11 732
Общо	1 300 240	807 722	492 518	1 172 960	836 147	336 814

Източник: НСИ

* предварителни данни

Търговия с държавите от ОНД

Въпреки положените усилия за възстановяване на позициите на българските селскостопански продукти на пазарите на Общността на независимите държави (ОНД), стокообменът с тези държави намалява. През 2009 г. българският износ на земеделски стоки за ОНД бележи спад с 37,3% и представлява едва 2,9% от общия на страната. Износът за Руската федерация е намалял почти наполовина - от 102,4 млн. щ. д. през 2008 г. на 58,1 млн. щ. д. през 2009 г. В същото време, осъщественият внос е незначителен – 2,8 млн. щ. д.

3. Структура на износа и вноса по групи стоки

Износ

Основните групи стоки, формиращи структурата на аграрния износ през 2009 г. по раздели на Общата митническата тарифа са:

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Относителният дял на износа на живи животни и продукти от животински произход за 2009 г. представлява 12,72% от общия аграрен износ. Най-голям относителен дял от общия износ заемат месата и карантиите, годни за консумация - 6% и мляко и млечни продукти - 4,96%.

Търговското салдо по Раздел I за 2009 г. е отрицателно, в размер на 266 561 хил. щ. д.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2009 г. стоките от този раздел заемат 44,35% от общия износ на земеделска продукция. Най-голям относителен дял заемат маслодайните семена - 17,62% (предимно маслодаен и шарен слънчоглед) и житните растения – 17,45% (пшеница, ечемик, царевица).

По Раздел II е формирано положително търговско салдо в размер на 699 466 хил. щ. д.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Мазнините и маслата от животински и растителен произход заемат 4,02% от общия износ на аграрни стоки. През 2009 г. е формирано положително търговско салдо в размер на 2 068 хил. щ. д.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Преработените продукти заемат 38,91% в структурата на аграрния износ на страната. През 2009 г. износът на стоки по Раздел IV се е увеличил със 7,43% спрямо 2008 г. Най-голям относителен дял заема износът на тютюн и обработени заместители на тютюна – 13,77% от общия аграрен износ. Износът на тютюни бележи ръст с 38,37% спрямо предходната година.

Въпреки увеличението на износа и отчетеното намаление на вноса на продукти от IV раздел, при търговията с тези продукти през 2009 г. е формирано отрицателно търговско салдо, в размер на 27 426 хил. щ. д.

Внос

Раздел I – живи животни и продукти от животински произход

Относителният дял на вноса на тези продукти през 2009 г. представлява 26% от общия аграрен внос. Най-голям относителен дял от общия селскостопански внос заемат месата и карантиите, годни за консумация – 16,5%.

През 2009 г. обемът на внесените стоки от I раздел е намалял с 6,83% спрямо 2008 г.

Раздел II – растения и продукти от растителен произход

През 2009 г. вносът на тези стоки заема 22,68% от целия внос на земеделски продукти. Най-голям относителен дял от общия внос заемат зеленчуците - 6,3%, плодовете - 4,6% и кафе, чай, мате и подправки - 3,7%.

Раздел III – Мазнини и масла от животински и растителен произход

През 2009 г. вносът на стоките от този раздел заема 4,62% от целия аграрен внос. Отчетеният внос на стоките по Раздел III през 2009 г. е намалял с 30% спрямо предходната година.

Раздел IV – Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Преработените продукти по този раздел заемат 46,68% в структурата на аграрния внос на страната. През 2009 г. вносът на преработени стоки в стойностно изражение е намалял със 7,34% спрямо 2008 г. Най-голямо нарастване на вноса се наблюдава при продуктите от месо, риба или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни – с 18,05%.

Таблица III.6.

Структура на външната търговия на България с аграрни стоки през 2008 г. и 2009 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2008	САЛДО 2009
		2008		2009		2009/2008	2008		2009		2009/2008		
		хил. USD	дълг от общия износ на аграрни стоки в %	хил. USD	дълг от общия износ на аграрни стоки в %		%	хил. USD	дълг от общия внос на аграрни стоки в %	хил. USD			
а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	ОБЩО:	22 549 773		16 288 800		72,23	37 148 880		23 354 636		62,87	-14 599 107	-7 065 836
	<i>в това число аграрни стоки:</i>	2 858 348	100	2 800 890	100	97,99	2 639 083	100	2 393 344	100	90,69	219 265	407 546
	РАЗДЕЛ I	362 783	12,69	356 175	12,72	98,18	668 400	25,33	622 736	26,02	93,17	-305 617	-266 561
1	Живи животни	33 479	1,2	29 761	1,06	88,89	53 901	2,04	38 860	1,62	72,09	-20 422	-9 099
2	Меса и карантин, годни за консумация	153 274	5,36	168 027	6,00	109,63	402 088	15,24	394 966	16,50	98,23	-248 814	-226 939
3	Рибни и ракообразни, годни за консумация	18 817	0,66	17 132	0,61	91,05	50 871	1,93	49 172	2,05	96,66	-32 054	-32 040
4	Мляко и млечни продукти, птици яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	155 160	5,43	138 913	4,96	89,53	143 465	5,44	123 942	5,18	86,39	11 694	14 970
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	2 054	0,07	2 342	0,08	114,07	18 074	0,68	15 796	0,66	87,39	-16 021	-13 453
	РАЗДЕЛ II	1 368 808	47,89	1 242 288	44,35	90,76	606 973	23,00	542 823	22,68	89,43	761 834	699 466
6	Живи растения и цветарски продукти	4 995	0,17	3 974	0,14	79,57	30 708	1,16	19 378	0,81	63,10	-25 713	-15 404
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	71 462	2,50	94 863	3,39	132,75	118 649	4,50	151 172	6,32	127,41	-47 187	-56 309
8	Плодове, годни за консумация цитрусови или пъпешови кори	71 025	2,48	62 763	2,24	88,37	117 965	4,47	109 988	4,60	93,24	-46 941	-47 225
9	Кафе, чай, мате и подправки	54 888	1,92	52 471	1,87	95,60	98 648	3,74	89 065	3,72	90,29	-43 760	-36 594
10	Житни растения	681 294	23,84	488 889	17,45	71,76	114 154	4,33	71 759	3,00	62,86	567 140	417 130
11	Мелничарски продукти, малц, скорбяла и нишесте, инулин, пшеничен глутен	19 588	0,69	43 243	1,54	220,76	28 945	1,10	23 127	0,97	79,90	-9 357	20 116
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	463 761	16,22	493 504	17,62	106,41	83 691	3,17	66 550	2,78	79,52	380 070	426 954
13	Клейове и смоли и др. растителни сокове и екстракти	1 753	0,06	2 477	0,09	141,30	13 608	0,52	11 471	0,48	84,29	-11 856	-8 994
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	42	0,00	104	0,00	248,45	604	0,02	313	0,01	51,87	-562	-209
	РАЗДЕЛ III	112 293	3,93	112 562	4,02	100,24	157 856	5,98	110 494	4,62	70,00	-45 563	2 068
15	Мазнини и масла от животински и растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	112 293	3,93	112 562	4,02	100,24	157 856	5,98	110 494	4,62	70,00	-45 563	2 068
	РАЗДЕЛ IV	1 014 464	35,49	1 089 865	38,91	107,43	1 205 854	45,69	1 117 291	46,68	92,66	-191 390	-27 426
16	Продукти от месо, риба или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	15 194	0,53	23 837	0,85	156,88	28 748	1,09	33 936	1,42	118,05	-13 553	-10 099
17	Захар и захарни изделия	121 627	4,26	117 209	4,18	96,37	179 378	6,80	162 523	6,79	90,60	-57 751	-45 315
18	Какао и продукти от какао	26 491	0,93	22 743	0,81	85,85	112 287	4,25	105 161	4,39	93,65	-85 796	-82 418
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко, тестени сладкарски изделия	166 592	5,83	160 962	5,75	96,62	104 368	3,95	89 476	3,74	85,73	62 224	71 486
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други растения	120 004	4,20	118 589	4,23	98,82	138 544	5,25	135 530	5,66	97,82	-18 540	-16 942
21	Разни видове хранителни продукти	50 617	1,77	48 951	1,75	96,71	157 401	5,96	145 383	6,07	92,36	-106 784	-96 432
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	162 229	5,68	112 464	4,02	69,32	173 807	6,59	133 834	5,59	77,00	-11 579	-21 370
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; пригодни за храна на животни	72 978	2,55	99 431	3,55	136,25	121 652	4,61	110 744	4,63	91,03	-48 674	-11 313
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	278 732	9,75	385 680	13,77	138,37	189 669	7,19	200 703	8,39	105,82	89 063	184 977

Източник: НСИ

Водещо място в експортната листа на страната през 2009 г. заемат следните продукти:

Таблица III.7.

Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2009 г.

Наименование на продукта	Количество, тона	Стойност, щ. д.	Относителен дял от общия износ, %
Семена от слънчоглед, дори натрошени	911 415	289 427 240	10,33
Пшеница и смес от пшеница и ръж	1 517 746,1	256 512 539	9,16
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн, тютюни, "слънчево сушени", тип Ориенталски	44 631,6	251 715 759	8,99
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти, дори с прибавка на подсладители	53 169,6	154 420 693	5,51
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	29 019,2	120 487 140	4,30
Царевица	572 002,6	101 303 803	3,62
Семена от репица или рапица, дори натрошени	240 738	96 187 857	3,43
Цигари, съдържащи тютюн	8 184,8	92 982 869	3,32
Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	88 208	76 539 360	2,73
Сирена и извара	20 451,3	70 808 018	2,53
Вина от прясно грозде, включително обогатените с алкохол, мъст от грозде, различна от тази от № 2009	54 230,4	69 148 716	2,47
Ечемик	416 055,7	62 564 701	2,23
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	81 740,4	58 873 323	2,10
Плодове и други части от растения, годни за консумация, приготвени или консервирани по друг начин, със или без прибавка на захар или други подсладители или алкохол, неупоменати, нито включени другаде	19 930,5	52 865 833	1,89
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	15 117,9	46 619 923	1,66

Източник: НСИ, предварителни данни

Водещи земеделски стоки при вноса в България през 2009 г. са:

Таблица III.8.

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2009 г.

Наименование на продукта	Количество, тона	Стойност, щ. д.	Относителен дял от общия внос, %
Меса от животни от рода на свинете, пресни, охладени или замразени	86 152,8	208 289 237	8,70
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	226 820,2	139 318 404	5,82
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн	24 348,7	117 662 814	4,92

Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	67 717,2	90 267 466	3,77
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	7 230,9	78 922 997	3,30
Кафе, дори печено или декофеинизирано, черупки и люспи от кафе, заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	26 024,4	77 507 310	3,24
Домати, пресни или охладени	80 021,8	76 531 330	3,20
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	18 767,5	74 098 246	3,10
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol, ракии, ликьори и други спиртни напитки	11 080	64 617 588	2,70
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	14 847,3	63 598 724	2,66
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти, дори с прибавка на какао; нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	20 372,1	53 100 137	2,22
Кюспета и други твърди остатъци, дори смлени или агломерирани под формата на гранули, получени при извличането на соевото масло	112 750,7	50 059 902	2,09
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладители	29 861,3	49 615 779	2,07
Плодове и други части от растения, годни за консумация, приготвени или консервирани по друг начин, със или без прибавка на захар или други подсладители или алкохол, неупоменати, нито включени другаде	28 843	46 840 653	1,96
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	35 053,4	45 622 744	1,91

Източник: НСИ, предварителни данни

4. Износ и внос на основни селскостопански стоки

4.1. Износ на зърнени и технически култури

Пшеница

По предварителни данни на НСИ, през маркетинговата 2009/10 г., износът на пшеница е 1 559 хил. тона, което е сравнително високо ниво за последните години. Това равнище на износа е с около 33% по-малко спрямо рекордно високия экспорт през предходната стопанска година. Основна причина за редуцирания износ през сезон 2009/10 е намаленото предлагане, вследствие на по-ниското производство от реколта '09.

Основни контрагенти на страната през стопанската 2009/10 г., с дял около 85% от износа на пшеница, са държавите-членки от ЕС. По предварителни данни на НСИ, осъщественият экспорт през анализирания маркетингов сезон е в размер на 1 324 хил. тона. Отчита се нарастване на доставките за ЕС с около 22% спрямо 2008/09 маркетингова година, а основни вносители на пшеница от България са – Испания (686 925 тона), Италия (198 523 тона), Румъния (161 149 тона) и Гърция (160 313 тона).

Близко 15% от общия износ на пшеница през пазарната 2009/10 г. (234 598 тона), е насочен за трети страни. Най-големи количества са реализирани на нетрадиционни пазари като Етиопия (137 626 тона) и Джибути (50 185 тона).

Значителен спад е регистриран при външната търговия на българска пшеница със страните от региона. От 108 818 тона през 2008/09 година, износът за тези страни е с около 16 пъти по-малък и се редуцира до 6 710 тона през пазарната 2009/10 г.

Таблица III.9.

Износ на пшеница, 2006/07 – 2009/10 г., тона

СТРАНА	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
1.ЕС	781 996	175 310	1 066 238	1 324 050
Италия	7 663	5 369	122 421	198 523
Гърция	52 821	27 199	135 093	160 313
Испания	538 149	8 460	424 456	686 925
Португалия	54 711	2	7 698	109 744
Австрия	-	-	1 697	194
Франция	-	-	20 962	-
Германия	-	-	678	780
Нидерландия	6 162	-	44 396	3 050
Кипър	2 992	-	12 866	3 373
Румъния	119 497	134 279	295 971	161 149
2. Трети страни	255 354	252 680	1 259 094	234 598
2.1. Страни от региона	41 989	151 146	108 818	6 710
Македония	3 577	8 818	16 196	2 646
Турция	9 959	118 538	55 070	1 935
Албания	15 269	14 550	7 047	49
Сърбия	9 601	101	-	180
Косово	-	9 139	30 505	1 900
Грузия	3 584	-	-	-
2.2. Други	213 365	101 534	1 150 276	227 888
Алжир	14 234	-	13 028	-
Бангладеш	248	11 413	8 319	979
Виетнам	4 815	6 706	14 884	4 328
Египет	33 200	7 779	23 657	13 061
Етиопия	-	7 138	-	137 626
Джибути	-	-	354 803	50 185
Тунис	23 000	-	16 419	9 373
Либия	-	36 799	2 995	-
Ливан	-	3 048	12 682	4 294
Мавритания	-	-	37 494	-
Мароко	12 551	14 517	15 016	-
Пакистан	-	-	455 213	-
Сирия	-	14 131	19 343	-
Судан	5 422	-	68 183	4 933
Израел	41 847	-	33 025	-
Индонезия	-	-	22 500	-
Филипини	40 691	-	-	-
Индия	36 982	-	-	-
Други	375	3	52 715	3 111
ОБЩО - тона	1 037 350	427 989	2 325 332	1 558 648
Обща стойност на износа (хил. щ. д.)	143 831	160 415	513 173	259 354

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

* 2009/10 г. – предварителни данни

Ечемик

През маркетинговата 2009/10 г., по данни на НСИ, износът на ечемик продължи тенденцията на нарастване. Осъщественият експорт възлиза на рекордните 500 767 тона, при 487 174 тона за сезон 2008/09 година, което е ръст с приблизително 3%, спрямо високите стойности от предходната година. Поради спад на средната износна цена на ечемик от страната, през пазарната 2009/10 г., общата стойност на реализирания износ е с около 39% по-ниска (75 511 хил. щ. д.) в сравнение със стопанската 2008/09 г. (121 829 хил. щ. д.).

Основни търговски дестинации на български ечемик са страните от ЕС (471 629 тона – реколта `09), като регистрираното увеличение спрямо предходната година е близо три пъти (174 972 тона – реколта `08). Най-големи количества са доставени за Испания – 251 249 тона, Гърция – 96 122 тона и Кипър – 49 928 тона.

Значително намаление на износа се регистрира при търговията с трети страни. От 311 828 тона през 2008/09 г., експортът се редуцира до 29 137 тона. Износът бе насочен основно за Тунис – 25 197 тона.

Таблица III.10.

Износ на ечемик, 2006/07 – 2009/10 г., тона

СТРАНА	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
1. Европейски съюз	102 056	52 455	174 972	471 629
Гърция	47 271	17 517	44 092	96 122
Германия	-	-	5 471	-
Испания	28 897	-	11 453	251 249
Италия	19 313	7	1 760	23 709
Австрия	925	-	2 238	-
Малта	2 837	-	-	-
Полша	2 608	-	-	-
Португалия	-	-	-	2 994
Унгария	-	-	3 111	-
Кипър	-	-	32 686	49 928
Румъния	207	34 932	74 160	47 626
2. Трети страни	35 858	135 539	311 828	29 137
2.1. Страни от региона	866	6 680	4 352	0
Албания	42	-	-	-
Македония	824	695	1 336	-
Турция	-	3 754	3 016	-
Сърбия	-	2 231	-	-
2.2. Други	34 992	128 859	307 476	29 137
Израел	15 027	2 935	54 860	-
Либия	-	-	13 832	-
Ливан	5 500	-	-	3 940
Мароко	-	7 186	-	-
Саудитска Арабия	-	98 181	127 008	-
Сирия	14 465	10 228	100 012	-
Тунис	-	10 329	11 627	25 197
Други	-	-	138	-
ОБЩО - тона	137 913	187 994	487 174	500 767
Обща стойност на износа (щ. д.)	19 155 481	46 986 260	121 928 819	74 511 999

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

* 2009/10 г. – предварителни данни

Царевица

През маркетинговата 2009/10 г. се отчете по-интензивен износ на царевица спрямо предходната година. По данни на НСИ, за периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., на международните пазари са реализирани 512 346 тона царевица за зърно, като за сравнение, през същия период на предходната стопанска година, външната търговия с българска царевица е 340 659 тона (през цялата 2008/09 г. – 343 853 тона). Причини за високия експорт през втора поредна година е достатъчното производство в България от реколта '09, задоволяващо напълно вътрешното потребление и осигуряващо добри възможности за износ.

Стойностното изражение на реализирания износ през периода септември – юли на 2009/10 маркетингова година е в размер на 89 779 щ. д.. Това е с около 38% повече спрямо цялата стопанска 2008/09, когато на международните пазари са реализирани 344 хил. тона на обща стойност 64 897 хил. щ. д.

Страните от ЕС заемат най-голям дял (82%) при експорта на царевица през 2009/10 година – 424 293 тона. Износът за държавите-членки е нараснал два пъти повече, спрямо предходната година (192 018 тона), а най-големи количества са доставени за Испания (250 606 тона), Румъния (55 469 тона) и Гърция (49 376 тона).

През периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., при износа за трети страни се отчете спад спрямо предходната година. За втора поредна година основен търговски партньор на страната, с внос от 52 235 тона царевица, е Сирия.

За страните от региона, експортът през сезон 2008/09 е 10 315 тона, като износът е основно за Турция – 9 671 тона.

Таблица III.11.

Износ на царевица, 2006/07 – 2009/10 г., тона

СТРАНИ	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
1. Европейски Съюз	119 488	10 324	192 018	424 293
Германия	-	17	-	-
Гърция	65 387	2 995	15 840	49 376
Испания	4 504	-	81 492	250 606
Италия	4 818	-	4 607	3 411
Португалия	-	-	26 224	-
Франция	-	-	3 280	4 501
Кипър	42 174	-	9 641	36 226
Полша	18	-	-	-
Малта	-	-	3 200	-
Нидерландия	-	-	1 010	24 704
Румъния	2 587	7 312	46 723	55 469
2. Трети страни	130 672	8 296	151 835	88 054
2.1. Страни от региона	103 849	5 659	15 072	10 315
Албания	5 486	2 711	-	-
Македония	631	640	3 072	291
Турция	97 733	2 308	-	9 671
Косово	-	-	-	350
Сърбия	-	-	12 000	3
2.2. Други	26 823	2 637	136 763	77 739
Алжир	5 761	-	5 412	-
Бангладеш	-	-	-	1 160
Египет	-	-	27 500	-
Израел	-	-	-	5 859
Либия	-	-	4 270	14 326
Ливан	2 662	2 623	10 109	4 017
Мароко	-	-	-	-
Сирия	3 919	-	89 406	52 235
Тунис	14 395	-	-	-
Други	86	14	66	142
ОБЩО - тона	250 142	18 620	343 853	512 346
Обща стойност на износа (щ. д.)	44 612 508	6 397 022	64 896 876	89 778 669

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

*Данните за 2009/10 г. са за периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., а за ЕС до 30.06.2010 г.

Маслодаен слънчоглед

По предварителни данни на НСИ, през периода септември – юли на пазарната³ 2009/10 са експортирани 702 009 тона маслодаен слънчоглед, на стойност 244 337 хил. щ. д. Износът на маслодаен слънчоглед е с около 20% повече от предходната година.

За страните от ЕС са изнесени 350 909 тона, като най-големи вносители са: Нидерландия – 140 121 тона, Испания – 70 541 тона и Франция – 42 436 тона.

За страни извън ЕС, най-големи количества са изнесени за Турция - 294 726 тона.

Таблица III.12.

Износ на маслодаен слънчоглед, 2006/07 - 2009/10 г., тона

СТРАНА	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
1.ЕС	227 992	63 412	385 311	350 909
Испания	68 238	23	93 088	70 541
Нидерландия	33 826	91	157 291	140 121
Португалия	37 013	-	25 181	25 256
Франция	61 005	-	26 708	42 436
Италия	9 446	88	5 145	-
Германия	2 743	567	5 141	5 103
Австрия	2 051	69	410	909
Гърция	52	2 355	8 454	17 469
Белгия	11	109	865	70
Финландия	399	1 344	2 502	4 409
Словения	25	-	44	22
Швеция	199	-	910	435
Великобритания	111	65	25	1
Полша	240	905	1 367	1 062
Румъния	12 612	56 808	57 043	37 150
Унгария	-	-	-	4 797
Дания	22	988	935	1 128
2.Трети страни	352 537	238 293	199 698	351 099
Турция	208 270	238 112	185 762	294 726
Сирия	1 510	-	7 241	-
Мароко	8 025	-	-	-
Пакистан	134 131	-	808	54 752
САЩ	101	113	104	-
Хърватска	-	21	42	63
Македония	201	46	5 605	1 398
Други	236	1	136	161
ОБЩО - тона	580 529	301 705	585 008	702 009
Обща стойност на износа (щ. д.)	163 269 307	238 256 491	211 301 299	244 336 587

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

*Данните за 2009/10 г. са за периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., а за ЕС до 30.06.2010 г.

³ Пазарната (маркетинговата) година за слънчогледа е периода 1.09 – 31.08.

4.2. Внос на зърнени и технически култури

Пшеница

По предварителни данни на НСИ, вносът на пшеница в България през маркетинговата 2009/10 г. е на сравнително високи нива от 27 640 тона, но е значително по-нисък спрямо неблагоприятната 2007/08 година, когато достигна до рекордно високите 53 413 тона. Отчетен е ръст с около 81% спрямо предходната 2008/09 година, когато регистрираният импорт на пшеница в страната е 15 311 тона. Увеличението през пазарната 2009/10 г. се дължи главно на нарасналия внос на твърда пшеница, използвана при производството на макарони и макаронени изделия. Общата стойност на реализирания внос, по предварителни данни, е около 6 859 хил. щ.д.

Основни доставчици на пшеница за България през анализирания период са страните от ЕС (27 404 тона), като по-големи количества пшеница са доставени от Унгария - 7 912 тона, Австрия - 7 273 тона, Румъния - 6 332 тона и Германия - 5 040 тона.

Таблица III.13.

Внос на пшеница, 2006/07 – 2009/10 г., тона

страна	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
1. ЕС	8 427	20 741	15 167	27 404
Гърция	2 287	5 917	2 120	555
Германия	1 033	2 339	4 078	5 040
Италия	21	5	319	274
Унгария	781	5 187	6 564	7 912
Франция	18	51	25	19
Австрия	4 266	2 140	1 622	7 273
Дания	21	-	-	-
Румъния	-	5 102	439	6 332
2. Трети страни	60	32 672	144	236
2.1. Страни от региона	60	32 443	0	130
Русия	-	30 392	-	-
Украйна	60	-	-	-
Турция	-	2 051	-	130
2.2. Други	-	229	144	106
С А Щ	-	5	-	-
Други	-	224	144	106
ОБЩО - тона	8 487	53 412	15 311	27 640
Обща стойност на вноса (хил. щ. д.)	2 459	17 621	5 630	6 859

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

* 2009/10 г. – предварителни данни

Ечемик

Традиционно, България задоволява вътрешните си потребности от ечемик чрез собствено производство, поради което вносът на тази зърнена култура през годините е незначителен.

По предварителни данни на НСИ, през маркетинговата 2009/10 година е осъществен минимален внос на ечемик в размер на 127,5 тона.

Царевица

За периода септември – юли на маркетинговата 2009/10 г., общият внос на царевица е 109 666 тона, с 26% повече спрямо същия период на предходната година (87 164 тона) и със 17% спрямо цялата 2008/09 г. Общата стойност на вноса през 2009/10 г. е 37 571 хил. щ. д.

Импортът е главно на царевица за индустриални цели и фураж – 103 961 тона (на стойност 20 598 хил. щ. д.) и заема дял от 95% от целия внос. Количествата са доставени основно от Сърбия – 55 752 тона, Унгария – 24 858 тона и Гърция – 12 646 тона.

Внесената царевица за посев през анализирания период на пазарната 2009/10 г. е 5 705 тона, като доставките са предимно от ЕС – Румъния – 2 652 тона, Унгария – 1 442 тона и Гърция – 1 277 тона.

Таблица III.14.

Внос на царевица, 2006/07-2009/10 г., тона

СТРАНИ	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
I. ЦАРЕВИЦА ЗА ПОСЕВ	3 687	29 442	8 110	5 705
- стойност (щ. д.)	11 248 792	24 008 624	16 545 207	16 972 406
Австрия	135	3 431	164	11
Белгия	50	-	-	-
Германия	1	76	25	3
Италия	-	57	2	6
Кипър	72	-	37	-
Румъния	1 227	950	2 229	2 652
Сърбия	21	15	9	40
Турция	38	16	15	-
Унгария	1 202	12 074	1 047	1 442
Франция	754	582	265	226
Хърватска	136	406	-	-
Гърция	-	10 231	4 306	1 277
Нидерландия	-	1 511	-	-
Словакия	-	85	-	17
Други	50	9	10	30
II. ЦАРЕВИЦА ЗА ФУРАЖ И ИНДУСТРИАЛНИ ЦЕЛИ	84 451	317 910	85 574	103 961
- стойност (щ. д.)	20 817 108	104 830 456	18 112 690	20 598 194
Аржентина	626	1 501	1 257	2 038
Австрия	36	7 808	20	2 876
Бразилия	40 466	16 463	-	-
Германия	-	2 000	-	-
Гърция	19	4 515	5 202	12 646
Испания	-	5	-	-
Португалия	-	-	8 051	-
Румъния	64	81 236	323	4 979
САЩ	768	1 798	1 426	783
Сърбия	7 499	5 212	63 014	55 752
Украйна	-	55 203	-	-
Унгария	34 951	142 170	6 282	24 858
Франция	-	-	-	29
Чили	22	-	-	-
ОБЩО - тона	88 138	347 353	93 684	109 666
Обща стойност на вноса (щ. д.)	32 065 900	128 839 080	34 657 897	37 570 600

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

*Данните за 2009/10 г. са за периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., а за ЕС до 30.06.2010 г.

Маслодаен слънчоглед

България покрива вътрешното си потребление от слънчоглед основно от собствено производство. Поради тази причина, вносът на слънчоглед в страната ни е на сравнително ниски нива.

По предварителни данни на НСИ, през периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., в страната са внесени 11 608 тона маслодаен слънчоглед, на стойност 5 223 хил. щ. д. Това е близо два пъти повече в сравнение с пазарната 2008/09 г., когато на вътрешния пазар са реализирани 6 658 тона маслодаен слънчоглед от внос.

Импортът е осъществен главно от трети страни, а основни доставчици са Украйна – 7 322 тона и Молдова - 2 290 тона.

За втора поредна година, вносът от ЕС е минимален и възлиза на 319 тона (361 тона през цялата стопанска 2008/09 г.).

Таблица III.15.

Внос на маслодаен слънчоглед , 2006/07-2009/10 г., тона

СТРАНА	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10*
1.ЕС	473	2 281	361	319
Гърция	116	1 116	7	-
Италия	-	-	327	-
Германия	-	336	-	-
Румъния	358	829	27	319
2.Трети страни	1 141	6 634	6 297	10 971
Украйна	40	1 460	1 705	7 322
Молдова	1 101	2 101	4 558	2 290
Турция	-	1 843	-	1 676
Русия	-	922	-	-
САЩ	-	100	-	-
Китай	-	185	-	-
Иран	-	17	-	-
Други	-	6	34	1
ОБЩО - тона	1 614	8 915	6 658	11 608
Обща стойност на вноса (щ. д.)	675 813	6 374 162	2 075 861	5 223 300

Източник: Агенция "Митници" и НСИ

*Данните за 2009/10 г. са за периода 01.09.2009 г. – 31.07.2010 г., а за ЕС до 30.06.2010 г.

4.3. Износ на плодове и зеленчуци

Плодове

През 2009 г. се наблюдава нарастване на износа на пресни плодове. В рамките на годината са изнесени 23 321 тона – с 24% повече спрямо 2008 г. (по предварителни данни на НСИ).

Износът на черупкови плодове през 2009 г. е 1 985 тона, което е с 18% по-малко в сравнение с предходната година. Най-големи количества черупкови плодове се изнасят за Албания (562 тона), Турция (450 тона), Гърция (275 тона) и Италия (256 тона).

През 2009 г. намалява и износът на овощни плодове - с около 43%. Реализиран е експорт на 2 781 тона, при 4 850 тона за 2008 г. По-значителни количества пресни овощни

плодове са насочени за Руската Федерация (1 267 тона), Германия (264 тона), Австрия (238 тона) и др.

Таблица III.16.

Износ на пресни плодове, 2008 г. – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Пресни плодове, общо, в т. ч.:	18 827	23 321
Черупкови плодове	2 379	1 985
Овощни плодове	4 850	2 781
Дини и пъпеши	1 988	3 947
Грозде прясно	519	698
Цитрусови плодове	4 176	9 638
Банани	1 134	276
Други плодове, в т. ч.:	3 778	3 997
Ягоди	1 079	978
Малини	1 405	541

Източник: НСИ

* предварителни данни

През 2009 г. са изнесени 3 947 тона дини и пъпеши, което е близо два пъти повече спрямо предходната година и се дължи на нарасналото производство. Основно износът е за Литва, Румъния и Полша.

През годината е реализиран и по-съществен износ на ягоди – 978 тона, малини – 541 тона, грозде – 698 тона.

В групата на начално преработени плодове се включват замразени, временно консервирани и сушени плодове. Плодовете от тази група се използват основно в хранително-вкусовата промишленост за производство на бонбони, сладкиши, плодови млека и различни видове сладоледи.

Таблица III.17.

Износ на начално преработени плодове, 2008 г. – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Временно консервирани	10 366	6 966
Замразени плодове	6 471	7 838
Сушени плодове	2 370	2 036

Източник: НСИ

* предварителни данни

По предварителни данни на НСИ, износът на временно консервирани плодове през 2009 г. е 6 966 тона, което е с около 33% по-малко спрямо предходната година. Най-големи количества са насочени към Гърция (2 776 тона), Италия (1 840 тона), Австралия (576 тона), Австрия (413 тона), Южна Африка (341 тона), Китай (261 тона) и др.

Реализираният през 2009 г. износ на замразени плодове възлиза на 7 838 тона, с около 21% повече спрямо 2008 г. Най-съществени количества замразени плодове през 2009 г. са внесени в Италия (2 279 тона), Германия (2 210 тона), Австрия (882 тона) и др.

През 2009 г. са изнесени 2 036 тона сушени плодове. По-големи количества сушени плодове са доставени на държави-членки на ЕС, като Румъния (633 тона), Германия (537 тона), Полша (286 тона) и др., а на страни, извън Общността – Руска Федерация (46 тона) и Молдова (33 тона).

Зеленчуци

В рамките на годината са изнесени 30 480 тона пресни зеленчуци, картофи и гъби. Изнесеното количество е с близо 38% повече спрямо предходната година, в резултат на увеличеното производство.

С най-голям дял в експорта на пресните зеленчуци са домати, краставици и корнишони и зеле. Основно, износът е насочен към държавите-членки на ЕС.

Таблица III.18.

Износ на зеленчуци, картофи и гъби, 2008 – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Зеленчуци, картофи и гъби, общо	22 185	30 480
I. Картофи, общо	670	95
За посев	0	42
За консумация	670	53
II. Зеленчуци всичко, вкл. гъби	21 515	30 384
1. Зеленчуци		
Домати	5 891	10 740
Пипер сладък	1 384	1 387
Лук зрял, за посев, чесън, праз	469	513
Зеле главесто	913	2 638
Краставици и корнишони	10 127	10 338
Моркови, репи, целина	43	625
Бобови с или без шушулки	91	298
Други	1 516	2 392
2. Гъби	1 080	1 454
Култивирани	20	240
Диворастящи	1 060	1 214

Източник: НСИ

* предварителни данни

Износът на пресни домати през 2009 г. е 10 740 тона, което е около 35% от общия износ на пресни зеленчуци. Най-големи количества са изнесени за Румъния – 9 479 тона, Германия – 564 тона, Гърция – 405 тона и др.

Регистрираният износ на краставици и корнишони през 2009 г. е 10 338 тона. Традиционно, най-значителните доставки са предназначени за пазарите на Германия – 5 238 тона, Чехия – 2 896 тона и Румъния – 1 936 тона.

В сравнение с предходната година, ръст в износа през 2009 г. се отчита при зелето. Експортирани са 2 638 тона, като за предходната година, износът е бил в размер на 913 тона. Около 96% от общия износ на прясно главесто зеле е насочен за Румъния – 1 878 тона и Литва – 676 тона.

През анализираната година са изнесени 1 387 тона сладък пипер. По-големи количества през 2009 г. са реализирани на пазарите в Австрия (570 тона), Германия (229 тона) и Румъния (156 тона).

В рамките на 2009 г. са изнесени 1 454 тона гъби, основно диворастящи (1 214 тона) – с 15% повече от предходната година. Износът на култивирани гъби също е нараснал като достига 240 тона, за сравнение за 2008 г. този износ е бил 20 тона. Основно, количествата са насочени към европейския пазар.

Изнесените количества картофи за консумация намаляват спрямо предходната година с 92%, до 53 тона. Осъществен е износ на картофи за посев (42 тона), като за сравнение, за 2008 г. такъв не е отчетен. Основен пазар е Румъния.

През 2009 г. продължава тенденцията от последните години на увеличение на износа на начално преработени зеленчуци.

Износът на замразени зеленчуци през 2009 г. е нараснал двойно и е в размер на 42 959 тона. Гърция, Франция и Италия са основни контрагенти на страната ни за тези продукти.

Таблица III.19.

Износ на начално преработени зеленчуци, 2008 – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Замразени зеленчуци	21 262	42 959
Временно консервирани	670	735
Сушени зеленчуци	2 120	15 890

Източник: НСИ

** предварителни данни*

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. износът на временно консервирани зеленчуци нараства с 10% и възлиза на 735 тона.

В сравнение с предходната година, през 2009 г. значително увеличение бележи износът на сушени зеленчуци и достига 15 890 тона. Основни пазари са Румъния – 8 103 тона и Франция – 6 306 тона.

4.4. Внос на плодове и зеленчуци

Плодове

През 2009 г. са внесени общо 191 099 тона пресни плодове (с 5% по-малко в сравнение с предходната година). Водещи в импортната структура на пресните плодове са цитрусовите, като през 2009 г. са внесени 71 899 тона, с 54% повече спрямо предходната година.

Таблица III.20.

Внос на пресни плодове, 2008 – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Пресни плодове, общо, в т. ч.:	201 336	191 099
Черупкови плодове	4 697	3 481
Цитрусови плодове	46 621	71 899
Банани	40 684	37 591
Фурми, смокини, ананас	1 918	1 497
Овощни плодове	46 270	24 847
Дини, пъпеши и папай	32 952	23 090
Грозде	7 705	3 157
Други плодове в т. ч.:	18 300	20 015
Киви	1 785	3 983
Ягоди	404	1 539

Източник: НСИ

** предварителни данни*

Вносът на овощни плодове е намалял с 46% спрямо предходната година. През 2009 г. са внесени 24 847 тона овощни плодове. Най-значителен внос е осъществен от Македония – 10 777 тона, Гърция – 5 300 тона и Италия – 3 785 тона.

През 2009 г. са внесени 37 591 тона банани. Основен доставчик на банани на българския пазар е Еквадор –14 776 тона, но съществени количества са влезли и от Италия – 9 360 тона и Гърция – 6 999 тона.

Вносът на дини и пъпеши през 2009 г. е в размер на 23 090 тона или с 30% по-малко спрямо предходната година. Приблизително 56% от количеството е внос от Гърция – 12 964 тона.

Регистрираният внос на черупкови плодове през 2009 г. намалява с около 26%, до 3 481 тона. Основни вносители на българския пазар са: Гърция – 668 тона, Индонезия – 648 тона и САЩ – 626 тона.

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. са внесени 413 тона замразени плодове – с 21% по-малко в сравнение с 2008 г. Най-големи количества замразени плодове са внесени от Германия – 135 тона, Китай – 75 тона, Сърбия – 57 тона и др.

Таблица III.21.

Внос на начално преработени плодове, 2008 – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Временно консервирани	6 285	5 603
Сушени плодове	8 588	6 111
Замразени плодове	524	413

Източник: НСИ

* предварителни данни

През 2009 г. вносът на временно консервирани плодове намалява с 13,9%, в сравнение с предходната година и е в размер на 5 603 тона. Най-съществени количества са доставени от Гърция – 3 677 тона и Италия – 1 335 тона.

През 2009 г. е регистриран внос на 6 111 тона сушени плодове, което е с около 30% по-малко спрямо 2008 г.

Зеленчуци

През 2009 г. е регистриран внос на общо 191 646 тона пресни зеленчуци, което е с 15% повече спрямо 2008 г.

Най-голям дял във вноса на пресни зеленчуци заемат домати – 42%. Осъщественият внос е 80 022 тона, като импорът е основно от Турция – 60 308 тона и Македония - 11 123 тона.

Таблица III.22.

Внос на зеленчуци, картофи и гъби, 2008 – 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Зеленчуци, картофи и гъби, общо	166 975	191 646
I. Картофи, общо	17 834	22 001
За посев	2 316	2 528
За консумация	15 519	19 473
II. Зеленчуци всичко, вкл. гъби	149 141	169 645
1. Зеленчуци		
Домати	58 079	80 022
Пипер сладък	29 310	20 938
Лук и шалот	28 561	18 074

Зеле главесто	10 250	16 287
Моркови и репи,	8 929	14 400
Краставици и корнишони	8 137	12 826
Бобови със или без шушулки	618	339
Марули и цикория	264	252
Други	4 288	6 153
2. Гъби	705	356
Култивирани	34	90
Диворастящи	672	266

Източник: НСИ

* предварителни данни

Увеличение на внесените количества се наблюдава и при пресните краставици и корнишони – 58% и възлиза на 12 826 тона. Най-големи вносители са Турция – 8 026 тона, Гърция – 1 584 тона и Македония – 1 229 тона.

През 2009 г. значителни количества от вноса на пресни зеленчуци заемат морковите и репите – 14 400 тона, като доминиращите количества са от Турция – 12 124 тона и Гърция – 1 299 тона.

За разглеждания период внесените количества пипер са в размер на 20 938 тона, при 29 310 тона за 2008 г. Турция е традиционно най-големия вносител на пипер в страната.

В структурата на общия внос на пресни зеленчуци около 9% заема вносът на кромид лук и шалот (18 074). Основен вносител е Турция, от която са в страната са влезли 9 558 тона.

Вносът на пресни картофи през 2009 г. възлиза на 22 001 тона (в т.ч.: 2 528 тона – за посев и 19 473 тона – за консумация), което е с 23% повече спрямо предходната година. Традиционно, основният внос на висококачествен посевен материал е от Холандия – 1 675 тона. По-големи количества картофи за консумация са внесени от Турция – 9 377 тона и Германия – 4 340 тона.

Импортът на главесто зеле възлиза на 16 287 тона, главно от Македония – 15 402 тона.

Таблица III.23.

Внос на начално преработени зеленчуци, 2008 г. - 2009 г., тона

Продукти	2008 г.	2009 г.*
Замразени зеленчуци	47 302	58 852
Временно консервирани	3 339	3 272
Сушени зеленчуци	3 800	2 082

Източник: НСИ

* предварителни данни

Увеличение се наблюдава при вноса на замразени зеленчуци през 2009 г. и той достига 58 852 тона – с 24% повече спрямо предходната година. Вносът на сушени зеленчуци е 2 082 тона, а на временно консервираните – 3 272 тона.

4.5. Износ на живи животни и животинска продукция

Живи животни

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. са изнесени 15 234 хил. бр. живи животни и птици, което е с 49,7% увеличение в сравнение с предходната година. Това увеличение се дължи основно на осъществения значителен износ на живи птици и агнета. През 2009 г. общият брой на изнесените живи птици нараства около 50% спрямо 2008 г., достигайки 15 162 062 бр. Изнесени са основно едnodневни стокови пилета (петли и кокошки до 185 гр.) – 15 135 413 бр. насочени предимно за Румъния и Гърция.

През 2009 г. износът на жив дребен рогат добитък (ДРД) също отбелязва съществен ръст – с 55%, спрямо предходната година и възлиза на 20 014 бр. (основно агнета до 1 година). Агнетата са изнесени Гърция (11 284 бр.) и Кипър (8 730 бр.).

Износът на жив едър рогат добитък (ЕРД) отбелязва спад с 11,8% в сравнение с 2008 г. и възлиза на 52 043 бр. Основният брой изнесени говеда са за клане – 58 163 бр., от тях за Албания - 47 072 бр., Сърбия - 2 737 бр., Косово - 1 196 бр. и др.

През 2009 г. са изнесени и 113 бр. ЕРД за разплод за Гърция.

Износът на живи свине е незначителен, като от 56 през 2008 г. той нараства през 2009 г. до 117 бр., изцяло за Грузия, от тях 158 бр. са за разплод.

Таблица III.24.

Износ на живи животни за периода 2007 г. – 2009 г., брой

Тарифен код	Животни от рода на	2007	2008	2009*
0102	Едър рогат добитък	58 437	59 030	52 043
0104	Дребен рогат добитък	43 709	12 898	20 014
0103	Домашни свине	249	56	117
0105	Домашни птици	3 310 460	10 098 983	15 162 062

Източник: НСИ

* Предварителни данни

Месо

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. от страната са изнесени общо 36 768 тона месо, с 69% повече спрямо предходната година. Регистриран е ръст на изнесените количества месо от домашни птици и свине, докато износът на месо от ЕРД и ДРД намалява.

Структурата на осъществения износ по видове месо включва: месо от ЕРД – 1 307 тона, месо от ДРД – 5 135 тона, свинско месо – 1 307 тона и 29 019 тона – месо от домашни птици.

Таблица III.25.

Износ на месо за периода 2007 г. – 2009 г., тона

Тарифен код	Месо от	2007	2008	2009*
0201 и 0202	Едър рогат добитък	3 147	1 811	1 307
0204	Дребен рогат добитък	7 245	6 469	5 135
0203 и от 0210	Домашни свине	549	1 164	1 307
0207	Домашни птици	17 117	12 297	29 019

Източник: НСИ

* Предварителни данни

Традиционно, водещи в експортната структура са месото от домашни птици и от дребен рогат добитък.

През 2009 г. износът на птиче месо се увеличава значително спрямо предходната година – над два пъти и е в размер на 29 019 тона. Основни търговски партньори остават държавите-членки на ЕС. Изнесените количества за европейския пазар са в размер на 28 729 тона, което представлява 99% от общия обем на износа за годината.

Износът на пилешко месо и карантии заема дял от 68% от общия износ и възлиза на 19 956 тона. Направленията на износа на по-големите количества пилешко месо са Румъния – 12 545 тона, Гърция – 5 076 тона, Нидерландия – 568 тона, Франция – 414 тона и др.

През 2009 г. износът на месо от водоплаващи птици е в размер на 8 755 тона (в т. ч. 2 298,8 тона втлъстен черен дроб). Най-съществени количества месо от водоплаващи птици са насочени за Франция – 6 379,4 тона, Белгия – 1 623,4 тона, а по-малки за Словакия – 143,8 тона, Обединено кралство – 140,3 тона, Румъния - 108,3 тона и др.

Износът на месо от пуйки през 2009 г. е в малки количества – 308 тона, насочени за Франция (142 тона), Румъния (104 тона), Гърция (28 тона) и др. Поради малкия обем на производство в страната, износът на месо от пуйки е в малки количества.

През 2009 г. е осъществен износ на 5 135 тона месо от ДРД, което е с 20,6% по-малко в сравнение с предходната година. Основни контрагенти за месо от ДРД са Гърция (2 544 тона), Италия (1 662 тона) и Хърватска (726 тона) и др.

Сравнявайки с предходната година, през 2009 г. износът на месо от ЕРД отбелязва намаление с 27,8%. Замразено месо заема основен дял (95%) от общия износ на месо от ЕРД и възлиза на 1 243 тона. По-големи количества са насочени за Гърция – 278 тона, Румъния – 643 тона, Нидерландия – 58 тона и др. Износът на прясно или охладено месо от ЕРД незначителен - 64 тона и е за Италия (46 тона), Гърция (14 тона) и др.

През 2009 г. износът на свинско месо се увеличава с 12,3% в сравнение с предходната година, достигайки 1 307 тона. По-съществени количества са изнесени за Румъния – 615 тона, Кипър – 302 тона, Гърция – 132 тона, Италия – 121 тона и др.

Мляко и млечни продукти

През 2009 г. продължава тенденцията на нарастване на износа на мляко и млечни продукти. Отчетен е със 7,7% по-голям износ на мляко и млечни продукти в сравнение с предходната година. По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. на външния пазар са изнесени общо 35 330 тона мляко и млечни продукти, в т. ч.: мляко, сметана и суроватка – 10 798 тона, масло и млечни мазнини – 4 081 тона, сирене и извара – 20 451 тона. През 2009 г., износът на мляко и млечни продукти за ЕС представлява около 78% от общия обем на износа или 27 517 тона. През 2009 г. износът на мляко и млечни продукти за трети страни заема дял от 22% от общия и възлиза на 7 813 тона. По-големи количества са изнесени за САЩ, Австралия, Ливан и др.

Таблица III.26.

Износ на мляко и млечни продукти за периода 2007 – 2009г., тона

Тарифен код	Продукти	2007 г.	2008 г.	2009 г.*
0401, 0402, 0403, 0404	Мляко, сметана, суроватка	6 117	8 810	10 798
0405	Масло и мл. мазнини	1 083	2 391	4 081
0406	Сирене и извара	16 042	21 608	20451

Източник: НСИ

** Предварителни данни*

Износът на сирена и кашкавал традиционно заема най-голям дял в експортната структура на млечните продукти и през 2009 г. е 58%. Изнесени са общо 20 451 тона сирена и извара, което е с 5,4% по-малко спрямо предходната година. Най-изнасяните български млечни продукти са бялото саламурено сирене и кашкавалът. По-големи количества сирене и извара се реализират в Румъния (6 131 тона), Гърция (5 186 тона), САЩ (2 772 тона), Ливан (1 532 тона), Австралия (1 260 тона), Германия (894 тона), Испания (389 тона) и др.

През 2009 г. се наблюдава съществено нарастване на експорта и на заквасените млека, мътеница, и др. – с 26,2% повече спрямо предходната година. Изнесени са общо 7 841 тона от тези продукти, насочени за Гърция (5 442 тона), Унгария (956 тона), Румъния (921 тона), Хърватска (240 тона) и др.

През 2009 г. износет на масло и млечни мазнини нараства със 70,1% спрямо 2008 г. и достигайки 4 081 тона. По-големи търговски партньори на страната за тези продукти са Румъния (3 639 тона), Гърция (325 тона), Германия (54 тона) и др.

4.6. Внос на живи животни и животинска продукция

Живи животни

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. общият внос на живи животни възлиза на 4 032 хил. бр., което е с 83% по-малко спрямо предходната година. Намаление бележи и броят на внесените животни от рода на ДРД и ЕРД., като в същото време се наблюдава нарастване на внесените птици и свине.

През 2009 г. са внесени общо 3 717 987 бр. живи птици, което е над два пъти повече спрямо предходната година. Отчетен е ръст на вноса при всички видове птици. Основни страни-вносителки са Швеция - 950 000 бр., Германия – 740 727 бр., Белгия – 469 706 бр., Унгария – 461 141 бр., Австрия – 399 822 бр. и др.

По видове птици, през разглежданата годината в страната са доставени 2 857 411 бр. едnodневни пилета (петли и кокошки), 302 601 бр. едnodневни патици и 23 360 бр. пуйки с тегло непревишаващо 185 г.

През 2009 г. вносът на живи свине нараства значително в сравнение с предходната година – два пъти, достигайки 23 875 бр. От тях, 1 646 бр. са за разплод, а останалите 22 229 бр. – за клане. По-значителен брой разплодни свине са внесени от Обединеното кралство, Германия, Нидерландия, Дания и др. Животните за клане са доставени от Нидерландия (18 114 бр.), Гърция (2 961 бр.), Унгария (1 832 бр.), и др.

През 2009 г. броят на внесените живи животни от рода на ЕРД значително намалява с 60%, до 1 630 бр., от които 950 бр. са за разплод, внесени от Нидерландия - 497 бр., Полша – 134 бр., Румъния – 100 бр. и др.

Вносът на живи животни от рода на ДРД също отбелязва съществен спад – с около 34% и възлиза на 288 836 бр. Традиционно, преобладаващ е вносът на агнета до 1 година за клане – 288 801 бр., а 20 бр. са разплодни животни. Както и през предходните години, агнетата се доставят основно от Румъния (287 715 бр.) и Италия (1 086 бр.).

Таблица III.27.

Внос на живи животни за периода 2007 – 2009 г., брой

Тарифен код	Животни от рода на	2007 г.	2008 г.	2009 г.*
0102	Едър рогат добитък	2 107	4 065	1 630
0104	Дребен рогат добитък	435 351	436 766	288 836
0103	Домашни свине	31 600	11 900	23 875
0105	Домашни птици	3 701 203	1 755 351	3 717 987

Източник: НСИ

*Предварителни данни

Мляко и млечни продукти

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. в страната са внесени общо 71 592 тона мляко и млечни продукти. В сравнение с предходната година е регистриран ръст на общия внос на мляко и млечни продукти – със 17,9%. Наблюдава се значително увеличение на внесените количества на повечето млечни продукти, с изключение на концентрираното мляко и сметана. Разпределени по видове, внесените млечни продукти са както следва: 18 755 тона – мляко и сметана неконцентрирани, 29 861 тона концентрирано мляко и сметана, 10 827 тона – суроватка, 1 479 тона – кисели и заквасени млека, 7 371 тона – сирена и извара и 3 299 тона – масло. Вносът на мляко и млечни продукти е предимно от ЕС, откъдето са внесени 67 792 тона (95% от общия внос). От трети страни са внесени 3 799 тона, като по-съществени количества са внесени от Хърватска – 3 451 тона, Македония – 322 тона и др.

Таблица III.28.

Внос на мляко и млечни продукти за периода 2007 – 2009 г., тона

Тарифен код	Продукти	2007	2008 г.	2009 г.*
0401, 0402, 0403, 0404	Мляко, сметана, суроватка	24 015	52 573	60 922
0405	Масло и мл. мазнини	1 693	2 818	3 299
0406	Сирена и извара	4 097	5 305	7 371

Източник: НСИ

* Предварителни данни

Традиционно, най-голям дял заема вносът по тарифен код 0402 – мляко и сметана, концентрирани, около 42% от общия внос на млечни продукти. През 2009 г. внесените количества намаляват с 12% спрямо предходната година, до 29 861 тона. Реализираните доставки на концентрирано мляко през 2009 г. са изцяло от европейски страни, като най-съществени количества са внесени от Германия – 9 392 тона, Полша – 6 712 тона, Нидерландия – 3 158 тона, Чехия – 2 213 тона, Румъния – 2 204 тона и др.

През 2009 г. вносът на масло и млечни мазнини през 2009 г. се увеличава със 17% в сравнение с предходната година и е в размер на 3 299 тона, доставени от Германия (1 453 тона), Полша (1 003 тона), Нидерландия (389 тона), Словения (183 тона) и др.

Вносът на сирена и извара е в размер на 7 371 тона, което е с около 39% повече спрямо предходната година. Внасят се различни видове нетрадиционни за българското производство сирена, като сини сирена, Emmental, Cheddar, Brie, Gauda и др. По-големи количества сирена са доставени от Германия (2 273 тона), Полша (1 590 тона), Дания (1 040 тона), Гърция (519 тона), Нидерландия (415 тона) и др.

Месо

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. са внесени общо 167 477 тона месо, което е с 14,5% повече в сравнение с предходната година. Вносът на месо от свине и от домашни птици нараства, докато този на месо от ЕРД и ДРД намалява.

След присъединяването на България към ЕС вносът на месо в България е основно от държавите-членки на ЕС.

През 2009 г. е осъществен внос на общо 11 853 тона месо от животни от рода на ЕРД, което е с 22,8% по-малко в сравнение с 2008 г. Внесени са 11 052 тона – замразено (93% от общия внос на месо от ЕРД) и 801 тона – прясно и охладено месо, внесени от ЕС.

По-съществените количества са доставени от Полша (3 179 тона), Австрия (1 450 тона), Испания (1 212 тона), Италия (1 155 тона), и др.

Таблица III.29.

Внос на месо за периода 2007 г. – 2009 г., тона

Тарифен код	Месо от	2007 г.	2008 г.	2009 г.*
0201 и 0202	Едър рогат добитък	15 367	15 363	11 853
0204	Дребен рогат добитък	92	746	268
0203 и от 0210	Домашни свине	57 799	71 846	87 639
0207	Домашни птици	47 753	58 321	67 717

Източник: НСИ

* Предварителни данни

Вносът на свинско месо през 2009 г. отбелязва ръст спрямо предходната година – с 22% и е в размер 87 639 тона, в т. ч.: 86 153 тона - прясно, охладено и замразено свинско месо и 1 486 тона осолено, сушено, пушено и др. Производството на свинско месо в страната за анализирания период намалява и се внасят все по-големи количества свинско месо, насочени за месопреработвателния сектор. От друга страна, наблюдаваното увеличение на вътрешната консумация както на месо, така и на колбаси и месни продукти също допринася за този ръст.

Страните, от които са доставени по-големи количества свинско месо през 2009 г. са Германия (19 802 тона), Испания (16 940 тона), Австрия (9 131 тона), Франция (8 303 тона), Белгия (6 543 тона), Кипър (4 654 тона), Дания (4 526 тона), Нидерландия (4 463 тона) и др.

България осъществява незначителен внос на месо от ДРД, тъй като е традиционен производител на агнешко и овче месо и производството в страната е достатъчно да покрие вътрешното търсене. Въпреки че производството на агнешко и овче месо през периода 2007 - 2009 г. намалява, обемът на общия внос осъществен през последните 3 години е в малки количества - между 92 и 746 тона. Внася се основно замразено месо. Реализираният през 2009 г. внос на месо от ДРД е в размер на 268 тона, което е с 64% по-малко в сравнение с предходната година. Преобладаващите количества са внесени от Нова Зеландия – 152 тона, Франция – 33 тона, Германия - 29 тона и др.

През 2009 г. вносът в страната на птиче месо и каранти нараства в сравнение с 2008 г., достигайки до 67 717 тона. Вносът на птиче месо и каранти се реализира основно от държавите-членки на ЕС. През 2009 г., делът на доставеното от ЕС месо е 92% от общия внос или 62 080 тона.

Най-съществени количества на месо и каранти от домашни птици са внесени от Нидерландия – 13 394 тона, Румъния – 9 057 тона, Германия – 8 668 тона, Франция – 7 021 тона, Полша 5 627 тона, Бразилия – 5 532 тона, Гърция – 5 291 тона, Италия – 3 730 тона и др.

Разпределен по видове, вносът на птиче месо през 2009 г. е както следва: 52 998 тона – месо от петли и кокошки, 14 602 тона – пуешко месо и 117 тона – месо от водоплаващи птици. Спрямо предходната година е регистрирано увеличение на вноса на пилешко месо с 36%, докато този на пуешко месо намалява с 24%.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Предприсъединителна програма САПАРД

През м. септември 2009 г. бяха отблокирани спрените средства по предприсъединителната програма САПАРД и плащанията по всички мерки бяха възобновени от Европейската комисия.

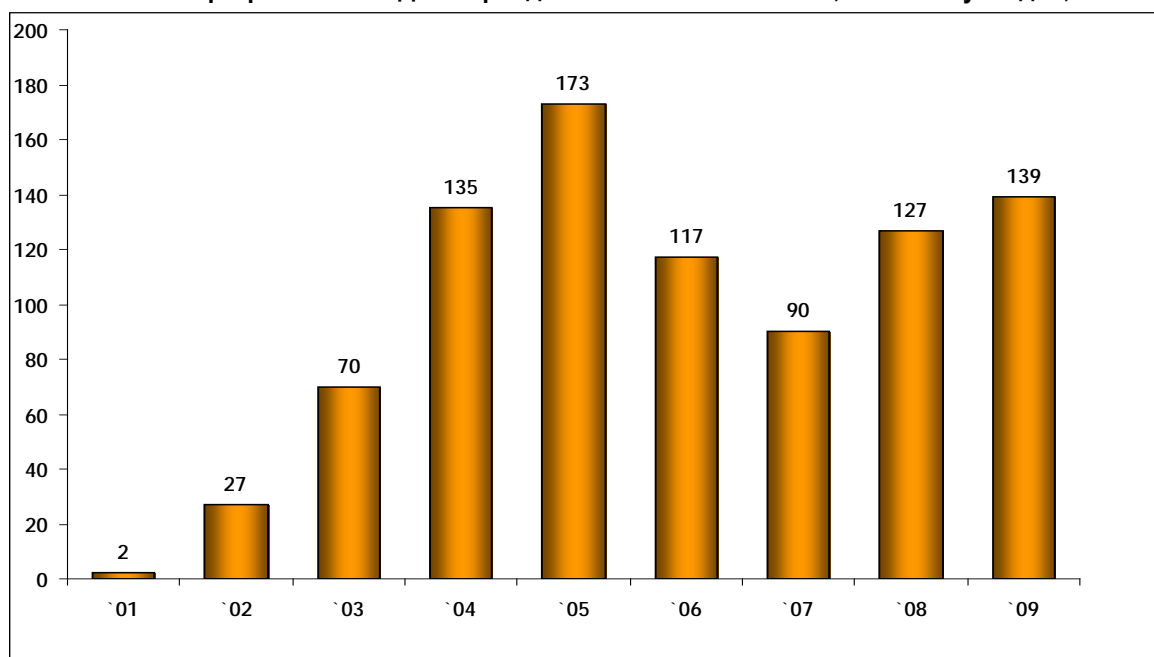
За целия период на прилагане на програма САПАРД са одобрени и договорирани общо 3 509 проекта. Към 31.12.2009 г. са платени всички коректно изпълнени, реализирани в определения срок и отговарящи на заложените изисквания и процедури, общо 2 602 проекта, четири от които с национални средства.

Усвоеният ресурс по Програмата за периода 01.06.2001 - 31.12.2009 г. е в размер на 881 018 180,55 лв., разпределени както следва:

- По мярка 1.1 „Инвестиции в земеделски стопанства” е изплатена субсидия на обща стойност 344 993 577,12 лв.;
- По мярка 1.2 „Подобряване на преработката и маркетинга на земеделски и рибни продукти” е изплатена субсидия на обща стойност 265 568 691,14 лв.;
- По мярка 2.1 „Развитие и разнообразяване на икономическите дейности. Предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи” е изплатена субсидия в размер на 98 042 801,89 лв.;
- По мярка 1.2.1 „Пазари на производителите и тържища” е изплатена субсидия на обща стойност 17 689 187,25 лв.;
- По мярка 1.3 „Развитие на селскостопанските дейности, целящи опазването на околната среда” е платена субсидия в размер на 1 551 398,47 лв.;
- По мярка 1.5 „Групи производители” е изплатена субсидия на стойност 231 337,10 лв.;
- По мярка 1.4 „Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти” е изплатена субсидия в размер на 5 064 165,56 лв.;
- По мярка 2.2 „Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културни традиции” е платена субсидия в размер на 76 616 960,20 лв.;
- По мярка 2.3 „Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура” е изплатена субсидия на обща стойност 69 916 167,80 лв.;
- По мярка 3.1 „Подобряване на професионалното обучение” е платена субсидия на обща стойност 398 613,45 лв.;
- По мярка 4.1 „Техническа помощ” е платена субсидия в размер на 945 280,57 лв.

Фигура IV.1.

Изпълнение на Програма САПАРД за периода 01.06.2001-31.12.2009 г., платена субсидия, млн. лв.

Източник: ДФ „Земеделие”

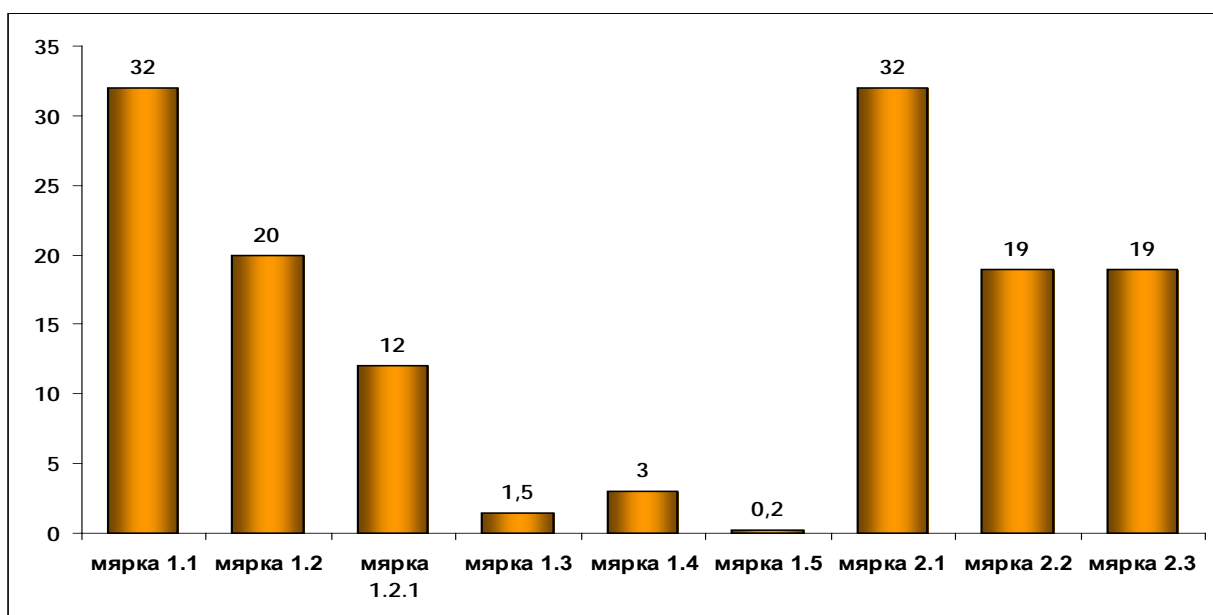
Забележка: В платените проекти за 2005 г. са включени плащания по проекти, сключени при процедура по ограничено време, съгласно ПМС №856/01.11.2005 г. Проектите, на стойност 30 млн. лв., са изплатен през 2005 г. с национални средства от допълнителна сметка на ДФ „Земеделие”. Същите са признати като разход през 2006 г.

През 2009 г. по Програма САПАРД са платени 457 проекта, като общо усвоеният ресурс е в размер на 139 414 218,94 лв.:

- По мярка 1.1 „Инвестиции в земеделски стопанства” - изплатена е субсидия в размер на 31 718 788,39 лв., по 117 проекта;
- По мярка 1.2 „Подобряване на преработката и маркетинга на земеделски и рибни продукти” - изплатената субсидия е на обща стойност от 20 307 887,18 лв., по 14 проекта;
- По мярка 1.2.1 „Пазари на производителите и тържища” е изплатена субсидия в размер на 12 175 220,73 лв., по 5 проекта;
- По мярка 1.3 „Развитие на селскостопанските дейности, целящи опазването на околната среда”, за периода май – декември 2009 г. са изплатени компенсаторни помощи по общо 105 проекта с общо изплатената субсидия в размер на 1 551 398,47лв.;
- По мярка 2.1 „Развитие и разнообразяване на икономическите дейности. Предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи” е изплатена субсидия в размер на 32 220 897,51 лв., по 136 проекта;
- По мярка 1.4 „Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти” - по 17 проекта е изплатена субсидия в размер на 2 714 737,78 лв.
- По мярка 1.5 „Групи производители” е изплатена субсидия в размер на 152 077,73 лв., по 3 проекта;
- По мярка 2.2 „Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културни традиции” - по 47 проекта е изплатена субсидия в размер на 19 304 086 лв.;
- По мярка 2.3 „Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура” е изплатена субсидия в размер на 19 269 125,15 лв., по 13 проекта.

Фигура IV.2

Изпълнение на Програма САПАРД за периода 01.01.2009-31.12.2009 г., платена субсидия, млн. лв.

Източник: ДФ „Земеделие”

Анулираните договори по програма САПАРД са по 894 проекта, с одобрена субсидия на обща стойност 376 337 457,41 лв. Основните причини за анулиране на проектите по сключени договори са:

- установена недопустимост на инвестицията в резултат на извършените контролни проверки, включително и по Плана за действие;
- неподадена заявка за плащане или неизпълнение на инвестицията в определения срок;
- подадена молба от бенефициента за доброволно прекратяване на договора за финансово подпомагане по програма САПАРД.

2. Прилагане на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС

2.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

2.1.1. Директни плащания и национални доплащания за 2009 г.

Схема за единно плащане на площ

Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) е основната схема за пряко субсидиране на земеделието в новите държави членки на ЕС.

За 2009 г. предвидената сума в Регламент (ЕО) 889/2009 за директни плащания по СЕПП, предоставена от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ), възлиза на 289 797 000 евро (566 784 973 лв.), което позволи изплащането на субсидии в размер на 82,98 евро/ха (162,29 лв./ха), при съгласувана с ЕК избираема земеделска площ в размер на 3 492 383 ха.

По СЕПП получават субсидии всички земеделски стопани, ползвачи земеделски земи на територията на страната и подали заявление. Размерът на субсидията се определя на единица площ и не зависи от вида на отглежданата култура.

Национални доплащания

Приложимото законодателство на ЕС предоставя възможност на държавите-членки да субсидират земеделските стопани с допълнителни средства от националния бюджет или чрез преразпределение на средствата от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР). Съгласно национално решение за кампания 2009 г. се прилагат следните схеми за доплащания:

- **Национални доплащания на площ (НДП)** – За кампания 2009 г., общата сума по тази схема възлиза на 113 140 759 евро (221 280 696 лв.). Сумата е формирана на база РМС 912 от 26.11.2009 г., с което се предоставят средства от националния бюджет в размер до 150 000 000 лв. и 36 445 800 евро, прехвърлени средства от бюджета на Програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 (29 156 640 евро от ЕЗФРСР и 7 289 160 евро от националния бюджет). По схемата за национални доплащания на площ се подпомагат площи, допустими по СЕПП, с изключение на постоянно затревените площи, винените лозя, площите заети с тютюн и площите обект на схемата за подпомагане на производителите на ягоди и малини предназначени за преработка. Размерът на подпомагането е 38,60 евро/ха (75,49 лв/ха).
- **Национални доплащания за животни (НДЖ)** – схемата стартира за първи път през кампания 2009 г. Доплащанията за животни са изцяло финансирани от бюджета на Република България, след одобрена от ЕК нотификация. За кампания 2009 г. в РМС 912 от 26.11.2009 г. са предвидени 61 000 000 лв.

Националните доплащания за животни са разделени в три схеми:

- **Схема за национални доплащания за говеда, необвързана с производството (НДЖ1)**

Право на подпомагане имат земеделските стопани, които към 28 февруари 2009 г. са отглеждали 5 или повече говеда, регистрирани в Системата за идентификация на животните и регистрацията на животновъдните обекти на НВМС. Бюджетът по тази схема е определен на 44 560 288 лв., а размерът на подпомагането – 132,60 лв./брой.

- **Схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, необвързана с производството (НДЖ2)**

Право на подпомагане имат земеделските стопани, които към 1 октомври 2008 г. са отглеждали повече от 20 овце майки или към 28 февруари 2009 г. са отглеждали повече от 20 кози майки, регистрирани в Системата за идентификация на животните и регистрацията на животновъдните обекти на НВМС. Бюджетът по тази схема е определен на 9 804 425 лв., а размерът на подпомагането – 14,59 лв./брой.

- **Схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, обвързана с производството (НДЖ3)**

Право на подпомагане имат земеделските стопани, които отглеждат в стопанствата си повече от 20 овце майки и/или повече от 20 кози майки и продължат да ги отглеждат в продължение на най-малко 100 дни от края на периода за подаване на заявления за подпомагане. Бюджетът по тази схема е определен на 6 635 286 лв., а размерът на подпомагането – 15,14 лв./брой.

Схема за подпомагане на производителите на енергийни култури, предназначени за преработка (ЕК)

По тази схема се предоставят субсидии, на земеделски стопани, отглеждащи култури, предназначени за преработка в био-горива и сключили договор с одобрен от МЗХ изкупвач/преработвател. Схемата се прилага за последна година. Финансирането на схемата е изцяло от ЕФГЗ. Размерът на субсидията е 45 евро на хектар, като при надвишаване на лимита за ЕС, тази сума се редуцира пропорционално.

Схема за подпомагане на производителите на ягоди и малини предназначени за преработка (ЯМ)

По тази схема се субсидират земеделски стопани, които отглеждат ягоди и/или малини и имат сключен договор с одобрен от МЗХ изкупвач/преработвател. Финансирането на схемата е от ЕФГЗ. Размерът на субсидията е 230 евро на хектар, като при надвишаване на лимита за ЕС, тази сума се редуцира пропорционално.

Таблица IV.1.

Директни плащания за 2009 г., изплатени в периода 01.12.2009 – 29.09.2010 г.

Приоритетна ос	Брой подадени заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Бюджет на приоритетната ос за кампания 2009г. (лв.)	Оторизирани плащания (лв.)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ		
СЕПП	86 999	86 891	100	-	-	566 784 972,60	529 584 299,58
СНДП	72 523	72 448	-	25,77	74,2	221 280 695,64	219 467 801,32
НДЖ1	13 708	13 708	-	-	100	44 560 288,36	44 144 570, 72
НДЖ2	7 655	7 655	-	-	100	9 804 425,40	9 679 744,07
НДЖ3	6 085	6 085	-	-	100	6 635 286,24	5 774 607,30
ЕК*	50	50	100	-	-	1 108 113,25	464 711,60

ЯМ*	221	221	100	-	-	1 079 601,60	377 399,28
-----	-----	-----	-----	---	---	--------------	------------

Източник: ДФ „Земеделие“

*Бюджетът по схеми ЕК и ЯМ е на база декларирани площи по съответната схема

За първи път европейските субсидии на площ бяха изплатени през месеците декември и януари (над 95% за кандидатите и над 79% за бюджета по схемата за единно плащане на площ), или пет месеца преди края на регламентирания от Европейската комисия срок за изплащането на тези средства – 30 юни 2010 г.

В сектора чрез пряко подпомагане на площ и на глава животно само по Кампанията за директни плащания `2009 бяха изплатени общо над 809 млн. лв. европейски и национални средства. В рамките на Кампания 2009 животновъдите за първи път получиха над 59 млн. лв. национални доплащания на глава животно.

За кампания 2010 г. ще се прилагат следните схеми и мерки:

- Финансирани от ЕФГЗ:
 - схема за единно плащане на площ (СЕПП);
 - схема за подпомагане на производителите на ягоди и малини, предназначени за преработка (ЯМ);
 - схема за поддържане на производството на краве мляко в икономически уязвими ферми, обвързана с производството;
 - схема за поддържане на производството на краве мляко в необлагодетелствените райони, обвързана с производството;
 - схема за поддържане на производството на краве мляко в нитратно уязвимите зони, обвързана с производството;
- Финансирани от националния бюджет:
 - схема за национални доплащания на хектар земеделска земя;
 - схема за национални доплащания за тютюн, необвързана с производството;
 - схема за национални доплащания за говеда, необвързана с производството;
 - схема за национални доплащания за крави с бозаещи телета, обвързана с производството;
 - схема за национални доплащания за клане на говеда, обвързана с производството;
 - схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, обвързана с производството.

Таблица IV.2.

Входящи данни за кампания 2010 г.

Абревиатура	Схема	Брой заявления	Заявена площ (ха)
СЕПП	Схема за единно плащане на площ	93 226	3 559 730,62
СНДП	Схема за национални доплащания на площ	73 232	3 098 345,76
ЯМ	Схема за подпомагане на производителите на ягоди и малини, предназначени за преработка	278	1 209,37
НДЖ1	Национални доплащания за животни не обвързано с производство	8 095	306 483
НДЖ 3	Национални доплащания за животни обвързано с производство	6 028	722 017
НДК	Национални доплащания за крави с бозаещи телета	2 187	40 487
НДКМ1	Схема за поддържане на производството на краве мляко в икономически уязвими ферми, обвързана с производството	3 309	68 113
НДКМ2	Схема за поддържане на производството на краве мляко в необлагодетелствените райони, обвързана с производството	1 223	33 402

НДКМЗ	Схема за поддържане на производството на краве мляко в нитратно уязвимите зони, обвързана с производството	396	44 434
НДТ	Национални доплащания за тютюн	31 938	

Източник: ДФ „Земеделие“

При старта на Кампанията за директни плащания 2010 за първи път бе въведена възможността земеделските производители да очертават своите площи директно в Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК) на Държавен фонд „Земеделие“, така че да се намалят застъпванията на площ при декларирането на обработваемите земи, за които се изплащат европейските и национални субсидии. С цел максимално улесняване на земеделските стопани и достоверност на заявените от тях площи от 2010 г. за първи път бе въведена и възможността преди очертаването в системата ИСАК, кандидатите сами или чрез съдействие на общинските земеделски служби да измерват площите си с GPS с цел максимална достоверност на декларираните площи. За първи път по Кампания 2010 ще се отпускат и национални доплащания за тютюн.

В резултат на въведените промени, както и на проведена широка информационна кампания, по Кампанията за директни плащания 2010 бяха подадени над 120 000 заявления или с близо 26% повече спрямо 2009 г. Заявени за субсидиране са общо 35,6 млн. дка.

Само за европейското подпомагане по Системата за единно плащане на площ (СЕПП) са подадени 93 226 заявления. За националните доплащания на площ от всички кандидати субсидии са заявили 73 232 земеделски производители. За Агроекологични плащания кандидатите са 1 781, за плащания в планинските необлагодетелствани райони - 29 097, а в различни от планинските – 11 651, за подпомагане за ягоди и малини – 277. По шестте схеми за животновъдите са подадени 21 230 заявления, а за националните доплащания за тютюн са кандидатствали 31 938.

За Кампанията за директни плащания `2010 е предвиден пакет от средства на стойност над 1 млрд. лева, от които 661 906 156 лв. са за подпомагане по Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) и схемите за специфично подпомагане (финансирани от ЕФГЗ).

По предварителни изчисления субсидията на декар по Кампания 2010 ще е в размер на около 28 лв., от които 18 лв. на декар е европейското плащане, а 10 лв. на декар - националното доплащане.

За сравнение по години за предходните кампании помощта е била в размер, както следва:

Кампания 2009:

- Схема за единно плащане на площ - 16,23 лв./дка
- Схема за национални доплащания - 7,55 лв./дка

Кампания 2008:

- Схема за единно плащане на площ - 12,79 лв./дка
- Схема за национални доплащания - 9,30 лв./дка

Кампания 2007:

- Схема за единно плащане на площ - 10,39 лв./дка
- Схема за национални доплащания - 4,14 лв./дка

С цел подпомагане на земеделските стопани в условията на финансова и икономическа криза, в рамките на Кампания 2010 Държавен фонд „Земеделие“ и 23 търговски банки подписаха Меморандум, като се споразумяха за осигуряване на кредитиране за земеделските производители. Меморандумът има за цел да потвърди сътрудничеството между фонда и банките по отношение на издаването на Удостоверения за заявените декари по Кампанията за директни плащания 2010. С тези Удостоверения земеделските производители, които са

кандидатствали за субсидии на площ, ще могат да кандидатстват и за отпускане на кредити пред банките.

2.1.2. Механизми за пазарна подкрепа по сектори

2.1.2.1. Сектор „Полски култури”

Интервенция на пазара на зърно

Общата цел на процедурите по отношение изкупуване на зърнените култури е да регулират селскостопанските пазари. Интервенцията е процедура на Европейския съюз, която действа като пазарна мярка за подкрепа на фермерите. Осигурява се минимален праг на доходите на земеделските производители на обикновена пшеница, ечемик и сорго. Процедурата действа, следвайки правилата за финансово подпомагане на Общата селскостопанска политика на ЕС.

При интервенция на пазара на зърно средствата, необходими за покупка на зърното се осигуряват от националния бюджет и се възстановяват при вземане на решение от ЕК за продажба на зърното. От Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) се заплащат техническите разходи, свързани с покупката и съхранението, финансовите разходи за набавяне на необходимото национално финансиране и други разходи. ЕС не покрива разходи за местни данъци и такси и в рамката на тези схеми начисленият данък добавена стойност (ДДС) се изплаща от националния бюджет.

2008/2009 г.

През пазарната 2008/2009 са публикувани две обяви за интервенционно изкупуване на зърнени култури. Одобрена е една оферта за 3 012,773 тона обикновена пшеница, по която е оторизирано плащане на обща стойност 729 429,67 лв. с ДДС.

С цел осигуряване на необходимите складови пространства за съхранение на изкупените при интервенция количества, са сключени договори за публично съхранение на полски култури в 17 склада. За пазарната 2008/2009 е осигурен складов капацитет в размер на 113 000 тона зърно.

2009/2010 г.

През м. ноември 2009 г. стартира приема на оферти за интервенционно изкупуване за стопанската 2009/2010 година. До края на кампанията - 31.05.2010 г. са внесени общо 92 оферти за интервенционно изкупуване, в това число 73 за ечемик, за общо количество 129 569 тона и 19 за обикновена пшеница, за общо 71 150 тона. Одобрени са 35 оферти (34 за ечемик с общо количество 42 100,563 тона и 1 за пшеница, за 3 587 тона).

Изкупени са 42 100,563 тона ечемик и 3 586,563 тона обикновена пшеница. На оферентите е изплатена обща сума 11 321 851,96 лв, от която 9 434 876,63 лв. без ДДС (платени от Националния бюджет, но възстановими от ЕК след продажбата на зърнените култури) и 1 886 975,33 лв. дължим ДДС (за сметка на Националния Бюджет).

За пазарна 2009/2010 са проведени 2 конкурса за избор на складове за съхранение на интервенционно изкупени обикновена пшеница, ечемик, сорго. Сключени са договори с 29 склада за общ складов капацитет 136 000 тона. Поради ниския интерес на складодържателите от Южна и Югоизточна България, са подписани само 2 договора, което доведе до затруднение с приемането на офертите постъпили от тези райони.

До октомври 2010 г. са извършвани текущи плащания към складодържателите на интервенционното зърно за съхранение на обща стойност 642 718,18 лв. без ДДС (средствата се възстановяват от ЕФГЗ) и 128 543,64 лв. дължим ДДС, платени от Националния Бюджет. Плащанията към складовете са регулярни и се извършват ежемесечно.

На 25.10.2010 г. стартира нов прием на заявления за одобрение на интервенционни складове за съхранение на обикновена пшеница, твърда пшеница, ечемик, царевица и сорго за следващата интервенционна кампания. Заявления за участие могат да подават фирми, които

притежават валидна лицензия за публичен склад, издадена от министъра на земеделието и храните или удостоверение за регистрация на зърнохранилище, издадено от НСЗФ за минимален капацитет на складиране от 5 000 тона, освен ако не разполага с непосредствен достъп до река, море или железопътна връзка

От 01.11.2010 г. стартира нов прием на оферти за изкупуване на обикновена пшеница, като срока за подаването им продължава до 31.05.2011 г. или до достигане на квотата от 3 млн. тона за целия Европейски съюз.

Програма „Благотворителни операции – помощ за най-нуждаещите се лица в Общността”

Програмата цели подпомагане на лица в неравностойно положение, чрез безвъзмездно предоставяне на храни, произведени от продукти от интервенционните запаси или закупени от пазара на Общността чрез субсидии от бюджета на ЕС.

План 2009 г.

За План 2009 г. на България е отпусната сумата от 8 666 207 евро. За изпълнението на този годишен план за подпомагане на лицата в неравностойно положение е сключен договор с Български червен кръст (БЧК). След проведена обществена поръчка са избрани доставчици за брашно, ориз, захар и макарони. Право да получат продукти по програмата по План 2009 г. са имали 255 000 социално слаби лица, съгласно предоставените от Агенцията за социално подпомагане списъци.

Сключени са договори на стойност:

- 1) 1 095 871 лв. без ДДС за доставка на брашно;
- 2) 1 818 000 лв. без ДДС за доставка на макарони;
- 3) 4 740 859 лв. без ДДС за доставка на ориз;
- 4) 5 700 тона интервенционна захар от Италия, равняващи се на 4 015 267 лв. без ДДС.

При прилагането на План 2009 г. до складовете на БЧК са извършени три доставки на 100% от договорените продукти – брашно, захар, ориз и макарони. Реализирани са съответно три транша по раздаване на продуктите на 255 000 правоимащи социално слаби лица. Разпределени са остатъчните продукти на институционални бенефициенти.

Така, за План 2009 г. са разпределени продукти на обща стойност 11 185 560 лв. без ДДС.

След приключване на всички доставки до складовете на БЧК, през ноември са изплатени транспортни разходи на фирмите-доставчици на обща стойност 133 946 лв. с ДДС. Освободени са гаранциите по договорите с оператори на обща стойност 12 836 996 лв..

За извършените административни разходи в размер на 1% и транспортни разходи - 3,5% от стойността на реално раздадените продукти на БЧК е изплатена сума на обща стойност 405 270 лв. с ДДС.

План 2010 г.

За План 2010 г. по тази програма с Регламент (ЕО) 1111 от 19 ноември 2009 г. на България са отпуснати от 8 565 832 евро, като бюджетът е разпределен по направления както следва:

- 1 724 тона захар от Италия;
- 3013 тона мека пшеница от интервенционните запаси на България,
- 44 239 тона зърнени култури от Унгария;
- 6 852 тона зърнени култури от Австрия и
- 2 080 196 евро за закупуване на зърнени култури.

Продуктите, които ще се раздават от Български червен кръст на над 258 000 социално слаби лица за 2010 г. са: брашно, ориз, захар, макарони, спагети и обикновени бисквити.

2.1.2.2. Сектор „Вино”

През 2007, 2008 и 2009 г. беше осъществена реформа в законодателството на лозаро-винарския сектор на Европейския съюз, която въведе модел на финансиране на сектора чрез програми за подпомагане, включващи определени от държавата-членка мерки. В предложената от България Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г. са включени три мерки, имащи съществено значение за развитието на сектора у нас. Финансирането на мерките се осъществява от ЕФГЗ.

2008/2009 г.

От общия бюджет за финансова 2008/2009 г. в размер на 30 526 126,40 лв. (15 608 000 евро) по Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г. към 15 октомври 2009 г. са изплатени общо 16 107 799,39 лв. (8 235 913,38 евро), което представлява 52,76% от годишния бюджет (финансовата година в сектора започва на 16 октомври на текущата година и приключва на 15 октомври на следващата година).

По мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” допустими за подпомагане са 12 дейности, с едногодишни и многогодишни инвестиции, свързани с промяна на структурата на лозовите насаждения, изграждане на хидромелиоративни съоръжения, смяна на подпорни конструкции и др.

За финансовата 2008/2009 г. първоначално определеният бюджет по мярката е 24 541 378,40 лв. (12 548 000 евро). Към 30 юни 2009 г. България променя своята Национална програма за подпомагане в сектора, като прехвърля средствата, предвидени за финансова 2008/2009 за мярка Промоции на вина в трети страни, както и част от бюджета за мярка Застраховане на реколтата, към мярка Преструктуриране и конверсия, с което бюджетът по тази мярка достига сумата 14 977 000 евро. През 2009 г. по договорени 86 инвестиции са изплатени 15 081 707,50 лв. (7 711 272,88 евро) или 51,48% от годишния бюджет по мярката.

По мярка „Застраховане на реколтата” се подпомагат производители на винено грозде, застраховали реколтата си за един или няколко застрахователни риска, като градушка, буря, наводнение, проливен дъжд и др. Предоставя се финансовата помощ до 80% за застрахователни рискове, приравнени към природни бедствия и до 50% за други застрахователни рискове като пожар, пожар на корен и др.

За финансовата 2008/2009 г. първоначално определеният бюджет по мярката е 2 933 700 лв. (1 500 000 евро). Към 30 юни 2009 г. част от средствата в размер на 869 000 евро са прехвърлени към мярка Преструктуриране и конверсия, а окончателната сума на бюджета за мярка Застраховане на реколтата е 631 000 евро. Подадени са 58 заявления за подпомагане. Изплатената сума е в размер на 1 026 091,89 лв. (524 640,50 евро) или 83,14% от годишния бюджет по мярката.

По мярка „Промоции на вина в трети страни” първоначално определеният бюджет за финансова 2008/2009 г. е в размер на 3 051 048,00 лв. (1 560 000 евро). Подаден е един проект, който впоследствие е оттеглен и средствата по мярката са прехвърлени към мярка Преструктуриране и конверсия на винени лозя.

2009/2010 г.

По мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” първоначално определеният бюджет за финансовата 2009/2010 г. е 33 471 561 лв. (17 114 000 евро). Към 30 юни 2010 г. средствата, предвидени за мярка Промоции на вина в трети страни са прехвърлени към мярка Преструктуриране и конверсия, с което бюджетът по тази мярка достига сумата 19 234 000 евро.

От приема на документи по Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г. най-голям интерес има към мярка Преструктуриране и конверсия на винени лозя. Към 30 септември 2010 г. по мярката са изплатени 12 114 803,29 евро (23 694 132,28 лв.).

За подпомагане са предвидени дейности по смяна на сортовия състав чрез присаждане, презасаждане с или без промяна на местонахождението на имота и дейности, свързани с подобряване на методите и технологиите за управление на лозарското стопанство чрез увеличаване на броя на лозите, смяна на формировка, на подпорна конструкция, противоерозионни и хидромелиоративни съоръжения, тераси и др..

По мярка „Застраховане на реколтата“ определеният бюджет за финансовата 2008/2009 г. е 3 911 600 лв. (2 000 000 евро), от който към 30 септември са изплатени 47 заявления с общ размер на финансовата помощ 494 371,43 евро (966 891,64 лв.).

По мярка „Промоции в трети страни“ първоначално определеният бюджет за финансова 2009/2010 г. е в размер на 4 146 296 лв. (2 120 000 евро), който към 30 юни 2010 г. е прехвърлен към мярка Преструктуриране и конверсия.

2.1.2.3. Сектор “Месо и пчеларство”

Интервенция и частно складиране на месо

През 2009 г. на ниво Европейска общност не са прилагани схеми за публична интервенция и за частно складиране на говеждо, телешко, свинско, овче и козе месо.

Схема „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2008-2010 г.“

През 2009 г. се наблюдава засилен интерес към мерките по Националната програма по пчеларство 2008-2010 г., в сравнение с предходната финансова година. Подадени са над 800 заявления за подпомагане. Сключени са 672 договора за безвъзмездна финансова помощ, по подадени 637 заявления за плащане. След извършване на необходимите проверки, са оторизирани 98% от подадените заявления за плащане. Изплатена е субсидия в размер на 2 433 хил. лв., от които 50% от ЕФГЗ и 50% от националния бюджет.

По мярка В „Борба срещу вароатозата“ е изплатена финансова помощ в размер 90 хил. лв. и са извършени 71 082 броя третираня на пчелни семейства.

По мярка С „Подкрепа на лаборатории, извършващи физико – химични анализи на пчелния мед“, сектор 1 Анализ на пчелен мед са направени 586 броя анализи на пчелен мед в акредитирани лаборатории. Изплатената финансова помощ е в размер 6 хил. лв.

По мярка Д „Подкрепа за подновяване на пчелните кошери“, сектор 1 „Закупуване на кошери“ са закупени 11 807 броя нови кошери. Изплатена е финансова помощ в размер 1 374 хил. лв. По сектор 2 „Подкрепа за закупуване на пакети пчелни семейства“ е изплатена финансова помощ в размер 732 хил. лв. за закупени 7 751 броя отводки.

По мярка Е „Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложените изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти“ са финансирани два научни проекта на стойност 232 хил. лв.

През финансовата 2010 г. по Националната програма за пчеларство са подадени 755 заявления за подпомагане. Сключени са 691 договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, на стойност 2 132 хил. лв.

Националната програма по пчеларство за новия тригодишен период 2011 - 2013 е одобрена с решение на ЕК от 14.09.2010 г. Ресурсът по нея е в размер на 22 030 000 лева.

2.1.2.4. Сектор “Мляко”

Схема „Млечни квоти“

Европейската общност използва системата на „Млечните квоти“, за да регулира производството на мляко и млечни продукти в ЕС. Всяка държава-членка има разпределена национална квота, от която производителите получават индивидуална млечна квота. Разпределението покрива количеството мляко, което производителят може да изнесе на пазара

без да плати вноски за съответната квотна година, която започва от 1 април и завършва на 31 март. Всеки отделен производител може да притежава индивидуална квота за доставки и индивидуална квота за директни продажби и в зависимост от нуждите на своето стопанство може да разполага и с двата вида квота. От квотната 2009/2010 година се прилага годишно увеличение на националната квота от 1%, което намалява вероятността от налагане на такса за свръхпроизводство до края на квотната система (2013/2014 г.).

Размерът на националната квота за квотната 2008/2009 година е в размер на 998 580 тона, от които 912 238 тона за доставки и 86 342 тона за директни продажби. Изпълнението на националната млечна квота за доставки е 88,5% (797 758 тона), а на квотата за директни продажби – 71,2% (61 543 тона). През квотната година са извършени проверки на място на 317 бр. одобрени изкупвачи и на 2 657 бр. производители. За установени нарушения са съставени 41 бр. наказателни постановления.

През 2009/2010 квотна година стартира процедура по покупко-продажба на индивидуални квоти. Главната цел на процеса е да осигури допълнителна квота на производители, разширяващи своята дейност на пазара на краве мляко, като в същото време се освобождават производители, които не са реализирали или не са предлагали мляко и млечни продукти през изминалия квотен период. През периода 01.09.-15.11.2009 г. са подадени 546 заявления за продажба на индивидуални квоти, от които са удовлетворени 411 броя.

Земеделските производители проявяват интерес към покупката на квоти (който значително надхвърля предлагането), както и към прехвърлянето на индивидуална квота без стопанство по чл. 21 от Наредба № 23/2007 и превръщането на индивидуална квота за директни продажби в индивидуална квота за доставки.

Схема „Училищно мляко”

През учебната 2008/2009 г. по схемата „Училищно мляко” са одобрени 86 заявителя с общо 22 537 деца. За учебната 2008/2009 година са подадени 15 заявки за плащане по схемата „Училищно мляко”, от които са одобрени 10 бр. Изплатена е помощ в размер на 5 933,62 лв., предназначена за 2 644 деца.

За 2009/2010 учебна година по схемата са одобрени още 18 заявителя. Общо по схемата участват 104 заявителя с 30 545 деца, тъй като одобрението е еднократно. Поради тази причина одобрените от 2008/2009 година заявителя също участват по схемата, без да е необходимо да подават заявка за одобрение отново.

От учебната 2009/2010 година е разширен асортимента от продукти, подлежащи на субсидиране по схемата „Училищно мляко” и на помощ подлежат и българските сирене и кашкавал.

За учебната 2009/2010 година по схемата „Училищно мляко” са подадени 5 заявки за плащане, от които са одобрени 4 заявки за плащане, и е изплатена помощ за 756 деца – общо 981,32 лв.

Проведена е информационна кампания за предстоящата учебна 2010/2011 г.

2.1.2.5. Сектор „Захар”

Схема „Квотен режим”

Европейският съюз използва системата на квоти за производство на захар и изоглюкоза, с оглед регулирането на производството на общностно ниво. Всяка държава-членка има определена производствена квота, която се разпределя между одобрени производители. През стопанската 2008/2009 година единственото предприятие, одобрено за производител на бяла захар от захарно цвекло се отказа от разпределената му квота в размер на 4 752 тона бяла захар. Така, България разполага с национална квота само за производство на изоглюкоза, в размер на 89 198 тона, изразени в сухо вещество.

Съгласно европейското законодателство, върху производството на изоглюкоза се налага такса, която за 2008/2009 стопанска година е в размер на 1 046 720 лв. Част от таксата, в размер на 75%, се превежда в бюджета на ЕС, а останалите 25% - в националния бюджет.

Схема „Одобрение на предприятия-производители на изоглюкоза и рафиньори”

В съответствие с разпоредбите на законодателството на ЕС в сектор „Захар”, на одобрение подлежат преработвателите на сурова тръстикова захар – „постоянни рафиньори” и производителите на захар и изоглюкоза. На територията на България функционират шест одобрени „постоянни рафиньори” на сурова тръстикова захар и едно предприятие, производител на изоглюкоза.

Схема „Временни суми за реструктуриране”

С оглед гарантиране на конкурентността на захарната индустрия, ЕС извърши съществена реформа в сектора, състояща се в основно реструктуриране на производствения капацитет. Мерките за реструктуриране се финансират чрез временен фонд за реструктуриране на захарната промишленост, част от ЕФГЗ. Фондът се формира от отчисления на суми от производителите на захар, изоглюкоза и инулинов сироп.

За 2008/2009 стопанска година временните суми за реструктуриране, установени и начислени на база годишна квота на одобрения производител на изоглюкоза (89 198 тона) са в размер на 9 882 939 лв. (5 053 066,70 евро).

След приключването на стопанската 2008/2009 година се преустановява събирането на временна сума за реструктуриране. След 01.01.2010 г. производителите на захар и изоглюкоза, на които е била разпределена производствена квота, дължат само производствена такса в размер на 12 евро на тон захар и 6 евро на тон изоглюкоза, изразена в сухо вещество.

Схема „Помощ за реструктуриране”

Приключена е процедурата по оторизация на плащането по схемата „Помощ за реструктуриране”. Одобрени са 100% от заявките за плащане. Общият размер на изплатените помощи е 4 240 176,39 лв. От тях 1 829 748,69 лв. са предназначени за реструктуриращото се предприятие, а останалите 2 410 427,70 лв. са разпределени между цвеклопроизводители, които имат сключени договори за доставка и реално са извършили доставки на захарно цвекло през стопанската 2007/2008 година. Целта на подпомагането е да бъдат компенсирани загубите, произтичащи от спирането на производството, както и от прекратяването на търговските и финансови взаимоотношения с предприятието, производител на захар от захарно цвекло.

Схема „Помощ за диверсификация”

През 2009 г. стартира прием на заявления за плащане по мерките М1 "Модернизиране на земеделските стопанства" и М2 „Добавяне на стойност към земеделски продукти”, предназначени за подпомагане на пряко засегнатите от реструктуриране на захарния сектор. Подадени са общо 6 заявления, четири от които по мярка М1 и две по мярка М2. В съответствие с утвърдената процедура, са осъществени необходимите проверки. Плащанията са извършени в началото на 2010 г.

2.1.2.6. Сектор „Промоционални програми”

През 2009 г. стартира мултинационалната промоционална програма „Европейското сирене, моля”, предложена съвместно с Кипърска организация на говедовъдите и Асоциацията на млекопреработвателите в България, за промоция на кипърски и български сирена на пазарите на Русия и Украйна с бюджет 3 902 212.16 лв. като 50% са средства от бюджета на ЕС и 30% са национално съфинансирани. Проведени са всички предвидени мероприятия за

първата година като: прием-дегустация на български сирена и кашкавал; участие в изложения в Русия и Украйна; организиране на събития и контакти с професионалисти; информационни дейности на местата за продажба; публикуване на реклами и статии в пресата; външна реклама; посещение в производствени бази в България и Кипър; сътрудничество с кулинарни училища и др. Извършени са първите четири междинни плащания, на обща стойност 1 268 250,87 лв.

През 2010 г. стартира одобрената от ЕК промоционална програма „Информационен проект за промотиране на млечни продукти (бяло саламурено сирене, кашкавал) на вътрешния пазар (Германия, Испания)”, предложена от Национална асоциация на млекопреработвателите, на стойност 6 200 345,61 лв. като 50% са средства от бюджета на ЕС и 30% са национално съфинансирани. Програмата ще се прилага три години, като традиционните български продукти ще се рекламират чрез телевизионни клипове, статии в печатни издания и презентации в специализирани панаири и изложби.

Извършено е първото междинно плащане на обща стойност 10 235,06 лв.

2.1.2.7. Сектор „Плодове и зеленчуци”

Схема „Оперативни програми”

В рамките на схемата се подпомагат организации на производители на плодове и зеленчуци, учредили оперативен фонд, които имат разработена и одобрена оперативна програма. Оперативните програми са с продължителност между три и пет години.

През 2009 г. е подадено едно годишно заявление за плащане в размер на 37 504,37 лв., по одобрена през 2007 г. тригодишна оперативна програма на организация на производители по схема „Пресни плодове и зеленчуци”. Изплатена е помощ в размер на 36 472,01 лв.

През 2010 г. е подадено едно заявление за годишно плащане за изпълнени мерки от оперативната програма за 2009 г. Поради установени нередности в изпълнението на оперативната програма заявлението за плащане е отхвърлено.

Схема „Плодове и зеленчуци, предназначени за преработка”

Съгласно европейското законодателство, по схемата се предоставя помощ за продукти, доставени за преработка в рамките на конкретно фиксиран период на доставка и за количеството суровина, посочено в договора за преработка.

През 2009 г. е извършено второ плащане на допълнителна сума в размер на 2 784,92 лв. за пазарната 2007/2008 година, за преработка на праскови.

След проведената реформа в сектор „Плодове и зеленчуци” схемата „Преработени плодове и зеленчуци” преминава към схемата за единно плащане на площ.

Схема "Групи производители"

На временно признатите организации на производители се отпуска помощ за насърчаване на тяхното формиране и усъвършенстване на организационната им дейност, която се разпределя съответно за петте години на 10%, 10%, 8%, 6% и 4% от стойността на пазарната им продукция.

Схемата за отпускане на помощ на групи производители, получили временно признаване в сектор „Плодове и зеленчуци” има за цел подпомагане на организации на производители на плодове и зеленчуци, които не са достигнали критериите за получаване на окончателно признаване.

До момента няма подадено заявление за плащане.

Схема „Училищен плод”

Схема „Училищен плод“ се прилага на територията на цялата страна от 15 септември до 31 май. Прилагането на схемата се финансира от Европейския фонд за гарантиране на земеделието и от държавния бюджет, под формата на национално съфинансиране и държавна помощ. Общият бюджет на схемата възлиза на 7 293 540,67 лв.

Поради повишения интерес и с оглед обхващането на по-голям брой учебни заведения, приемът на заявления по схемата беше удължен с ПМС № 151/ 26.07.2010 г. до 5 август 2010 г.

До 30.09.2010 г. одобрени за участие в схемата са 478 заявителя, като общия размер на финансовата помощ за закупуване на плодове и зеленчуци възлиза на 2 436 787,82лв.

2.1.3. Търговски механизми

2.1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Възстановявания при износ на селскостопански продукти ”

През 2009 г. са подадени заявки за изплащане на възстановяване при износ на обща стойност 44 327 лв. За същия период са изплатени общо 4 789 487 лв., за възстановявания при износ на захар; захар, добавена в преработени плодове и зеленчуци и захар, вложена в преработени продукти извън Приложение I на Договора за присъединяване към Европейската общност.

За периода 01 януари - 01 октомври 2010 г. са издадени 32 лиценза за възстановявания в сектора на птичето месо на обща стойност 507 768,70 лв., като от подадените към тях заявки са изплатени 17 броя на обща стойност 227 228 лв. Износите са предимно за Армения и Ирак, като се предвижда износите към тези страни да продължат да се осъществяват, както и да се запази тяхната честота.

В сектора на птичето месо има проявен интерес за износ и за Йордания, Грузия и Иран.

Има засилен интерес от страна на търговците за износ на телешко месо за Казахстан и яйчен прах за Македония, и се предвижда до края на 2010 да има вече подадени заявления за сертификати за възстановяване.

Важен успех за България е включването на кашкавала в номенклатурата на селскостопанските продукти, подлежащи за възстановявания при износ, въведено с Регламент (ЕО) 326/2010 на Европейската комисия.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада”

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., вносът на сирене от ЕС в Канада в рамките на тарифна квота с намалена ставка на митото изисква продуктите да бъдат придружавани с експортна лицензия, издадена от държавата на произход.

Българските износители проявяват интерес към схемата, тъй като тя предоставя възможности за внос в Канада на млечни продукти, под код от Комбинираната номенклатура (КН) 0406, при значително намаление на вносното мито.

През 2009 г. са издадени 37 бр. износни лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада, както следва:

- за продукти с код по КН 0406 90 29 - кашкавал - са издадени 17 лицензии за общо количество 71 920 кг;
- за продукти с код по КН 0406 90 50 - сирене - са издадени 20 лицензии за общо количество 215 960 кг.

За периода 01 януари - 01 октомври 2010 са издадени лицензии както следва:

- за продукти с код по КН 0406 90 29 – кашкавал – са издадени 12 лицензии за общо количество 64 771 кг;
- за продукти с код по КН 0406 90 50 – сирене – са издадени 15 лицензии за общо количество 141 523 кг.

Предвижда се до края на годината да бъдат издадени лицензии за износ на кашкавала за Канада за количества около 60 000 кг, а за сирене – около 140 000 кг.

Схема „Лицензии при износ на селскостопански продукти ”

За периода от 01.01.2009 г. до 31.12.2009 г. са издадени лицензии за износ на: пшеница и смес от пшеница и ръж; ръж; овес; царевица; ориз; брашно и други видове захар. Най-голям е броят на лицензиите за износ на пшеница - 93 бр. за 357 291 тона, брашно – 59 бр. за 3 300 тона и за царевица – 42 бр. - за 136 849 тона.

Учредени са 133 броя банкови гаранции, възлизащи на стойност 3 479 831 лв., освободени са 255 броя гаранции по лицензии, възлизащи на стойност 5 445 028 лв. и са наложени 42 глоби и санкции, на стойност 199 170 лв.

За периода 01 януари - 01 октомври 2010 г. са издадени 141 лицензии за износ на зърнени култури, ориз и извънквотна изоглюкоза. Най-голям е броят на лицензиите за износ на пшеница – 72 бр. за 422 081 тона.

2.1.3.2. Лицензиране на вноса

Съгласно разпоредбите на европейското законодателство, вносът на следните земеделски продукти от трети страни изисква представяне на лицензии: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (в т.ч. чесън, консервирани гъби, ябълки и банани), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин, птиче месо, етилов алкохол със земеделски произход. За една част от продуктите се изисква представяне на лицензия само при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими (говеждо месо, мляко и млечни продукти, захар), а за други - по отношение на целия внос

За периода от 01.01.2007 г. до 31.12.2009 г. в поддържания от МЗХ регистър на вносителите на земеделски продукти са вписани 302 бр. вносители, от които 34 бр. през 2009 г.

През 2009 г. са подадени 615 бр. заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти, а общо издадените лицензии са 588 бр. В полза на МЗХ са учредени гаранции за изпълнение на лицензии в размер на 163 726 027,78 лв., от които 158 195 808,90 лв. са постъпили под формата на банкови гаранции и 5 530 218,88 лв. като паричен депозит по набирателната сметка на МЗХ. Възстановените гаранции са в размер на 156 466 518,37 лв., а конфискуваните в полза на МЗХ, поради неизпълнение на задължения за внос по издадени лицензии, са в размер на 69 542,10 лв.

2.2. Подпомагане по втори стълб на ОСП – прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г.

Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2007-2013 г. отразява националната стратегия за развитие на селските райони чрез пакет от мерки, групирани в съответствие с осите, определени в съответните регламенти на Общността. Реализацията на мерките по ПРСР се осъществява с финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).

Общият бюджет на ПРСР за периода 2007-2013 г. е в размер на 6 341 млн. лв. (3 242 млн. евро), от които 5 089 млн. лв. (2 602 млн. евро) са от ЕС, а 1 236 млн. лв. (632 млн. евро) - от държавния бюджет.

Националните стратегически цели за периода 2007 - 2013 г. са:

- Развитие на конкурентоспособни и основани на иновации земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост;
- Опазване на природните ресурси и околната среда в селските райони;
- Подобряване на качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост в селските райони.

Към постигането на тези цели са насочени 30 специфични мерки по четирите оси на ПРСР. Изпълнението на Програмата стартира с 23 мерки, които ще се изпълняват през целия програмен период 2007-2013 г., с изключение на Мерки 143 и 611, които приключват до края на 2009 г.

2.2.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагането на ПРСР и по постигането на целите, по оси

През 2009 г. по ПРСР 2007-2013 са приети 6 758 бр. заявления за подпомагане (без мерки 211, 212 и 214), на обща стойност 3 332 млн. лв. Сключени са 3 893 договора, на обща стойност 1 189,890 млн. лв., субсидията за които е в размер на 860 млн. лв. Изплатените публични средства по Програмата (ЕЗФРСР и национален бюджет) са в размер на 277,384 млн. лв.

С цел улесняване на обработката на заявленията и осигуряването на пълното прилагане на критериите за избор на проекти, през 2009 г. бяха въведени фиксирани времеви периоди за приемане на заявления.

Конкретно, по мерките от ПРСР:

• Мерки от ос 1

Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” - не са приемани заявления за подпомагане.

Причини за липсата на напредък по мярката са недостатъците на нормативната уредба и недостатъчния експертен капацитет в областта на професионалното образование, което възпрепятства разглеждането на подадените заявления. През 2010 г. проблемите са изчистени, подготвени са промени в нормативната уредба, с цел облекчаване на бенефициентите и на ДФЗ в процеса на прилагане на мярката. Заявленията са в процес на разглеждане.

Мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери” – приети са 3 476 заявления за подпомагане, на стойност 169,961 млн. лв. Подписани са договори за 2 144 проекта на млади фермери, като общият размер на субсидията по сключените договори е в размер на 104,832 млн. лв. Изплатени са средства по 1 435 проекта, на стойност 35,154 млн. лв.

Това е една от мерките, по които поставените цели се реализират успешно. През 2009 г. е постигнат значителен прогрес по отношение на платените проекти – изплатени са 97,2% от всички платени по мярката проекти. Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на изплатените заявления за подпомагане) показва, че през 2009 г. броят на подкрепените по мярка 112 млади фермери представлява 36 % от всички предвидени за подпомагане фермери през целия период на прилагане на Програмата.

През 2009 г. са извършени 1 343 бр. проверки на място и 167 бр. контролни проверки по мярка 112. Като основен проблем се констатирана некоректно заявяване на площи и животни от страна на земеделските производители. Заявяването на площите се основава на документи касаещи право на ползване на земята, но в част от случаите площите не се обработват в реални граници.

Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” – приети са 1 061 заявления за подпомагане, на стойност 587,173 млн. лв. Сключени са договори по 1 496 проекта, на стойност 681,842 млн. лв., като общият размер на субсидията по сключените договори е в размер на 352,573 млн. лв. Изплатени са средства по 576 проекта, на стойност 139,699 млн. лв.

Анализът на напредъка по постигането на целите (въз основа на подадени заявления) показва изпълнение на 48,6% от поставената цел за подпомогнати земеделски производители и 75,5% от поставената цел за инвестиции, а на база одобрени заявления - 34,6% от поставената по мярката цел за подпомогнати стопанства и 44,7% за реализирани инвестиции. Напредък по мярката е отбелязан и по отношение на платени проекти – 10,7% от целите за подпомогнати земеделски производители и 14,5% от целите за инвестиции.

Мярка 121 се прилага изключително успешно по отношение на инвестиции в подсектор „зърнени култури”, но в рамките на т.нар. „гарантирани бюджети”, по отношение на подсектор „мляко” и други животновъдни сектори, както и за инвестиции, свързани с Нитратната директива, постигнатият напредък е незадоволителен.

Мярка 122 „Подобряване на икономическата стойност на горите”

Напредъкът по мярката е незначителен. До края на 2008 г. няма подадени проекти, а през 2009 г. подадените проекти са 2, със стойност на исканата субсидия 43,749 хил. лв.

Слабият интерес за кандидатстване за подпомагане се дължи основно на:

- Дребна по размер частна собственост (90% от реституираните гори са под 1 ха). Това води и до малки суми за подпомагане;
- Собствениците са отдалечени от горите си и не се интересуват от тях;
- Сдруженията на собственици на гори (горските кооперации) покриха най-належащите си нужди с подпомагане по мярка 1.4. на Програма САПАРД.

Мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” – приети са 109 заявления за подпомагане, на стойност 226,118 млн. лв., с размер на субсидията 82,189 млн. лв.

Мярката представлява интерес за бенефициентите. За периода от нейното стартиране (ноември 2008 г.) до края на 2009 г. са подадени общо 138 проекта, с размер на субсидията 113,058 млн. лв.

Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” – приети са 541 заявления за подпомагане, на стойност 7,936 млн. лв.

Наблюдава се относително слаб интерес към мярката, основно по следните причини:

- Наличие на ограничаващи критерии за допустимост по мярката, например, изискване нито една от отглежданите култури да не надвишава 85% от общия икономически размер на стопанството; възрастово ограничение по отношение на бенефициентите (до 60 г.), както и изискването те да не получават държавна пенсия за осигурителен стаж и възраст. Тези ограничения значително стесняват кръга на потенциалните кандидати по мярката, особено като се има предвид, че голям дял от хората в пенсионна възраст са трудоспособни и заети в земеделието.
- Липсата на одобрени проекти по мярката се явява въздържащ фактор при кандидатстване. Значителното забавяне на одобрението на вече подадени през 2008 г. заявления демотивира потенциалните бенефициенти;
- Информационните кампании за разясняване и популяризиране на мярката не са достатъчно активни.

Мярка 142 „Създаване на организации на производители” – не са подадени заявления за подпомагане.

Причините за слабия интерес по мярката се дължат на трудния процес на коопериране на дребните земеделски стопанства, липсата на взаимно доверие и най-вече на неводенето на счетоводство от тяхна страна, което възпрепятства процеса на организиране и кандидатстване.

Мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България” – платени са 4 проекта, на стойност 1,524 млн. лв.

В някои области мярката постига своите цели, като например подпомагането при кандидатстване на млади фермери по Мярка 112, а по други (мерки 214, 141 и 142) напредъкът е незначителен.

Мярката допринесе за постигането на третата подцел по ос 1, която се отнася до подобряване на уменията и насърчаване на иновациите чрез разпространение на знания и изграждане на човешки ресурси, както и за подобряването на съветническите услуги, предоставяни на земеделските производители.

Общият брой на подпомогнатите земеделски производители по мярка 143 за 2008 г. и 2009 г. възлиза на 9,3% от целевия брой, заложен в Програмата. Мярката постига по-добре целите си по отношение на млади фермери – 32,4% и незадоволително по отношение на полупазарни стопанства, организации на производители и агроекология.

- **Мерки от ос 2**

Мярка 211 „Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони” –изплатени са средства в размер на 14,117 млн. лв., по подадени през 2008 г. заявления.

Прилагането на мярката е свързано с устойчиво управление на земеделските земи и е насочено към съхранение на земеделската дейност в планинските райони, подпомагане поддържането на ландшафта и съществуващото биоразнообразие и противодействие на обезлюдяването и изоставянето на земята в тези райони.

Анализът на данните от заявленията показва, че мярката ефективно подпомага фермите с големина до 50 ха. През 2009 г. броят на подпомогнатите по мярката нараства с 16% спрямо 2007 г. Наблюдава се ръст и на дела на площите в тази група - с почти 10%. Плащанията на хектар се увеличават от 90 евро/ха на 110 евро/ха.

По подадени през 2009 г. заявления в периода 01.12.2009 – 06.07.2010 г. по мярката са изплатени 34,990 млн. лв.

Мярка 212 „Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските”:

Изплатени са средства, в размер на 4,772 млн. лв., по подадени през 2008 г. заявления. По подадени през 2009 г. заявления в периода 01.12.2009 – 06.07.2010 г. по мярката са изплатени 8,863 млн. лв.

Анализът на данните за подадените през 2007, 2008 и 2009 г. заявления показва, че най-голям е броят на подпомогнатите в групата до 50 ха - над 92% от всички подпомагани. Нараства броят на подпомаганите в тази група – от 8 691 подпомогнати през 2007 г. на 10 086 през 2009 г. Увеличава се делът на площите на тази група, както и размера на подпомаганите в тази група площи (от 45 203 ха за заявления`2007 на 59 296 ха за заявления`2009 г.).

Качественият анализ на прилагането на мярката показва, че тя допринася в значителна степен за постигане на целите, заложен с индикаторите за резултат, като подпомага 99,9% от предвидените по мярката стопанства (на база одобрени заявления 2008 г.).

Мярката постига своите цели по отношение на подпомогнати стопанства и площи. Подпомагат се повече на брой по-дребни фермери, което допринася за постигане целта на мярката да противодейства на обезлюдяването на тези райони. Недостатъчното усвояване на предвидения бюджет по мярката се дължи на неправилното допускане за по-голям дял на площите в по-малки размери, като не е отчетен протичащия процес на уедряване, който протича след присъединяването на страната към ЕС.

Мярка 214 „Агроекологични плащания”:

Изплатени са средства в размер на 4,232 млн. лв., по подадени през 2008 г. заявления.

По подадени през 2009 г. заявления в периода 01.12.2009 – 06.07.2010 г. по мярката са изплатени 4,569 млн. лв.

Анализът на данните на база подадени през 2008 и 2009 г. заявления показва, че най-голям интерес сред земеделските стопани от гледна точка на заявления и площи има към направлението „Възстановяване и поддържане на недоизпасани затревени площи с висока природна стойност (ВПС)” – възстановяване на недоизпасани площи (ВПС1). Интересът по направления „Сеитбообращение за опазване на почвите и водите” и „Поддържане на местообитания на защитени видове в обработваеми площи в орнитологично важни места (ОВМ)” е много нисък, независимо от това, че периодът за подаване на заявления за тези две направления за кампания 2009 беше удължен.

Основните причини за липсата на одобрени заявления през 2009 г. са:

- След предоставянето на новия слой на земите (СИЗП) от страна на МЗХ към ДФЗ-РА в много физически блокове настъпиха промени, като най-често след прецизиране на границите на съответния физически блок или блок на земеделското стопанство, площта се намалява. Така, кандидатствалите през 2008 г. не са в състояние да изпълнят изискването да не намаляват заявените площи. По този начин, техните заявления следва да бъдат отхвърлени. С оглед разрешаването на този проблем, са направени изменения в Програмата, в рамките на 4-та й нотификация;
- При кандидатите с животни се наблюдават редица пропуски в регистъра на НВМС. В много случаи, посочените в заявлението породи животни се разминават с тези в регистъра на НВМС, най-често поради технически грешки при въвеждане на информацията в него. С оглед да не бъдат отхвърлени кандидатите, е направено обновяване на базата данни на НВМС;
- Липсва специализиран отдел или сектор в ДФЗ-РА, който изцяло да е отговорен за мерките от ос 2 и в частност мярка 214 .

Качественият анализ на одобрените заявления показва, че броят на одобрените кандидати за подпомагане по мярката представлява едва 2,6% от поставената в ПРСР цел, но одобрените за подпомагане площи са 25,5% от заложената цел. По отношение на генетичните ресурси, броят на одобрените проекти представлява 9,8% от целта.

Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи” – приети са 20 заявления за подпомагане, на стойност 6,497 млн. лв. Сключени са договори по 20 проекта, на стойност 1,434 млн. лв., като общият размер на субсидията по сключените договори е в размер на 1,193 млн. лв. За подпомагане по мярката кандидатстват основно структурите на Държавната агенция по горите – държавни горски и ловни стопанства.

По отношение на постъпилите заявления през 2009 г., мярката изостава спрямо 2008 г. Това я поставя сред мерките, за които вероятността от усвояване на средствата е малка, ако не бъдат предприети действия за активизиране на потенциалните бенефициенти.

Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на подадени и одобрени заявления за подпомагане) показва, че заложената цел за подпомогнати бенефициенти за залесяване се постига в незначителна степен - 1% на база одобрени заявления и 2,45% на база подадени. По отношение на индикатора за залесени площи, изпълнението на заложената цел от 10 000 ха е слабо - 2,9%. Залесяването е насочено към широколистни – 64,8%, иглолистни – 28% и смесени гори - 14,2%. С мярката се цели намаляване на ерозията при 60,2% от залесените площи и борба с промените в климата при 39,8% от залесените площи. Пет от одобрените заявления са в планински и пет в други необлагодетелствани райони.

Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности” – приети са 15 заявления за подпомагане, на стойност 1,536 млн. лв. Сключени са договори по 18 проекта, на стойност 1,660 млн. лв., като общият размер на субсидията по сключените договори е в размер на 1,660 млн. лв.

По отношение на приетите заявления, през 2009 г. мярката изостава в сравнение с 2008 г. Това я поставя сред мерките за които вероятността от усвояване на средствата е малка, ако не бъдат предприети действия за активизиране на кандидатите по нея. За подпомагане кандидатстват основно структурите на Държавната агенция по горите – държавни горски и ловни стопанства.

Анализът на напредъка за постигане на целите (въз основа на данни от приети и одобрени заявления) показва, че поставената цел за подпомагане на бенефициенти за залесяване се постига в незначителна степен – 1,8% на база на данни от одобрени заявления и 4,3% на база на данни приети заявления. По отношение на индикатора за залесени площи, поставената цел от 170 000 ха също се постига в незадоволителна степен - 0,22%. По отношение на индикатора за залесени площи заложената цел от 170 000 ха се постига също в незначителна степен - 0,22%. Незадоволително се постига и поставената цел за обем инвестиции - 3,06%. По мярката няма реализирани плащания по проекти през 2009 г.

- **Мерки от ос 3**

Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” – приети са 52 заявления за подпомагане, на стойност 26,357 млн. лв.

През 2009 г. мярката бележи напредък по отношение на постъпили заявления, но техният брой е незначителен спрямо заложените цели. Това поставя мярката сред тези, за които е малко вероятно да бъдат усвоени предвидените средства, ако не се предприемат действия за активизиране на потенциалните кандидати.

По мярката няма одобрени проекти през 2009 г.

Мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия” – приети са 787 заявления за подпомагане, на стойност 371,240 млн. лв.

Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна на 01.01.2009 г. Въпреки, че мярката стартира последна, тя бележи напредък по отношение на приети заявления. Демонстрираният интерес от страна бенефициентите дава основание да се предполага, че заложеният бюджет може да бъде усвоен изцяло. Преобладаваща част от приетите проекти са за инвестиции във възобновяеми енергийни източници.

През 2009 г. няма одобрени проекти по мярката.

Мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности” – приети са 45 заявления за подпомагане, на стойност 15,152 млн. лв.

През 2009 г. мярката бележи напредък по отношение на постъпили заявления. Това я поставя сред мерките, по които има потенциал за постигане на поставените цели. По мярката няма одобрени проекти през 2009 г.

Мярка 321 „Основни услуги за икономиката и населението на селските райони” – приети са 421 заявления за подпомагане на стойност 1 581 млн. лв. Сключени са договори по 72 проекта, на стойност 241,305 млн. лв., като общият размер на субсидията по сключените договори е в размер на 241,305 млн. лв.

Приемът на заявления за подпомагане по мярката започна на 01.09.2008 г. През 2009 г. няма реализирани плащания на проекти. Мярка 321 се прилага изключително успешно. Анализът на напредъка за постигане на целите (на базата на приети заявления) показва добър напредък - 4,8% от поставената цел за подпомогнати дейности и 28,9% за реализирани инвестиции.

Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места” - приети са 231 заявления за подпомагане, на стойност 338,721 млн. лв. Сключени са договори по 143 проекта, на стойност

158,724 млн. лв., като общият размер на субсидията по сключените договори е в размер на 158,724 млн. лв.

Мярка 322 се прилага изключително успешно. Анализът на напредъка за постигане на целите (на базата на одобрени заявления) показва добър напредък – 19% от поставената цел за подпомогнати села и 39% за реализирани инвестиции.

През 2009 г. няма реализирани плащания по проекти по мярката.

- **Мерки от ос 4 ЛИДЕР**

В началото на 2009 г. беше проведена първата процедура за одобряване на проектни предложения по подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони”, с обща сума на одобреното публично финансиране (ЕЗФРСР и национален бюджет) в размер на 16,548 млн. лв.

По предварително одобрена от министъра на земеделието и храните процедура, проектните предложения преминават през четири етапа на оценка: за административно съответствие, за допустимост, по критерии за техническа оценка и издаване на заповед на министъра за одобрение и/или отхвърляне на проектните предложения и покана за сключване на договори.

През 2009 г. са проведени процедури по две покани, в резултат от които са сключени 102 договора, покриващи 158 селски общини, с територия 64 070 км² (68% от територията на селските райони) и население 2 265 998 души.

Мярка 511 „Техническа помощ” – по 24 проекта са изплатени 2,183 млн. лв. Регистрирани и одобрени са общо 62 заявления за подпомагане, на стойност 12,459 млн. лв.

Финансираните през 2009 г. дейности по линия на техническа помощ са насочени към създаване на предпоставки за ефективно управление и прилагане на Програмата. Техническата помощ осигурява средствата, необходими за ефективното управление и прилагане на Програмата в съответствие с чл. 66 от Регламент на Съвета (ЕС) 1698/2005 за дейности, свързани с подготовката, управлението, наблюдението, оценката, информираността и контрола на ПРСР. Бюджетът на мярката за целия програмен период възлиза на 240,922 млн. лв., осигурен изцяло от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, за покриване на 100% от общите допустими разходи.

Управляващият орган на Програмата е отговорен за прилагането на дейностите по линия на техническа помощ (включително Националната селска мрежа), а Разплащателната агенция - за извършване на плащанията.

В изпълнението на приоритетите и задачите на Министерство на земеделието и храните във връзка с повишаване информираността на гражданите и земеделските производители по отношение финансовите лостове за подпомагане от ЕЗФРСР, през 2009 година се извършиха редица публични мероприятия във връзка с изпълнението на Комуникационния план на ПРСР:

- Семинари, курсове и дискуссионни форуми за обучение на обучаващи
- Информационни семинари
- Лекции
- Отпечатване на информационни материали

Мярка 611 „Доплащания към директните плащания” – през 2009 г. са изплатени 75,700 млн. лв.

2.2.2. Финансово прилагане на ПРСР по мерки

Таблица IV.3.

Програма за развитие на селските райони – извършени плащания през 2008 г. и 2009 г.

Мерки / Ос	Наименование на мярката	Публични разходи (европейски и национални средства)*, хил. лв.	
		2008	2009
111	Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания	0,00	0,00
112	Създаване на стопанства на млади фермери	1 002	35 154
121	Модернизиране на земеделски стопанства	0,00	139 699
122	Подобряване икономическата стойност на горите	0,00	0,00
123	Добавяне на стойност към земеделските и горски продукти	0,00	0,00
141	Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране	0,00	0,00
142	Създаване на организации на производители	0,00	0,00
143	Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България	5	1 524
Ос 1	Подобряване на конкурентноспособността в земеделския и горски сектор	1 007	176 377
211	Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони	29 128	14 117
212	Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони	9 291	4 772
214	Агроекологични плащания	0,00	4 232
223	Първоначално залесяване на неземеделски земи	0,00	0,00
226	Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности	0,00	0,00
Ос 2	Подобряване на околната среда и природата	38 419	23 121
311	Разнообразяване към неземеделски дейности	0,00	0,00
312	Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия	0,00	0,00
313	Насърчаване на туристическите дейности	0,00	0,00
321	Основни услуги за населението и икономиката в селските райони	0,00	0,00
322	Обновяване и развитие на населените места	0,00	0,00
Ос 3	Качество на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика	0,00	0,00
411	Прилагане на стратегиите за местно развитие. Конкурентноспособност	0,00	0,00
412	Прилагане на стратегиите за местно развитие. Околна среда/ земя	0,00	0,00
413	Прилагане на стратегиите за местно развитие. Качество на живот	0,00	0,00
421	Вътрешно териториално и транснационално сътрудничество	0,00	0,00
431	Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия	0,00	0,00

Ос 4	ЛИДЕР	0,00	0,00
511 Техническа помощ		0,00	2 183
611 Доплащания към директните плащания		161 007	75 700
Общо		200 433	277 384

* Разплатени публични средства, като европейските средства са възстановени от ЕЗФРСР

Източник: Дирекция РСР, МЗХ

2.2.3. Напредък по ПРСР през 2010 г.

Към средата на 2010 г. по ПРСР 2007-2013 г. са изплатени над 900 млн. лв. Субсидии са преведени по общо 5 856 проекта.

През м. юни 2010 г. стартира нов прием на проекти по Програмата, по съгласуван с Европейската комисия график за обработка на подадените заявления и прием на нови проекти. Съгласно консолидирания график, до края на септември 2010 г. следва да бъдат обработени всички проекти от стария прием (под 1800 бр.), като паралелно се разглеждат и проектни предложения, постъпили при новия прием през 2010 г.

Извършени са ключови промени в националното законодателство по прилагане на мерките на Програмата за развитие на селските райони, с които да се спрат възможностите за измами при усвояване на европейските средства, по примера на програма САПАРД.

Въведени са данъчни облекчения за общините по линия на ПРСР – в рамките на добрия диалог и установеното сътрудничество с Националното сдружение на общините в България, Министерски съвет гласува средства от бюджета, с които да се покриват разходи за ДДС по общински проекти по Програмата.

Авансовите плащания за общински проекти по ПРСР са увеличени от 20% на 50% - това е единствената европейска програма, по линия на която е допустимо на общини да се изплащат 50% авансови безвъзмездни средства.

2.2.4. Европейски икономически план за възстановяване

На заседанието си през м. декември 2008 г. Европейският съвет одобри Европейски план за икономическо възстановяване (ЕПИВ), който предвижда предприемането на приоритетни действия, които да позволят ускорено адаптиране на икономиките на държавите-членки към предизвикателствата, свързани с икономическата и финансова криза. ЕПИВ се основава на стимулиране, което съответства общо на около 1,5 % от БВП на Европейския съюз (ЕС) или приблизително 200 млрд. евро. От тази сума 1,020 млрд. евро следва да се предоставят на всички държави-членки посредством ЕЗФРСР с оглед активизиране на проектите, свързани с приоритетите във връзка с развитието на селските райони, установени в Регламент (ЕО) № 1698/2005.

За България определената допълнителна сума за периода 2009-2010 г. по ЕПИВ е 64,836 млн. лв. (33,150 млн. евро), която се разпределя съответно на 38,139 млн. лв. за 2009 г. и 26,697 млн. лв. за 2010 г. Като се добавят и 10% съфинансиране от страна на българския бюджет, което се равнява на 7,197 млн. лв., то общо сумата по ЕПИВ за България възлиза на 72,033 млн. лв. (36,83 млн. евро).

Решението на България за използването на допълнителния бюджет от ЕПИВ за 2009 г. и 2010 г. предвижда средствата да бъдат насочени към дейностите по Ос 1 и Ос 3 на ПРСР, свързани с управлението на водите, възобновяемата енергия и реструктуриране на млечния сектор. Изборът се базира на следните аргументи:

- Управление на водите – допълнителната подкрепа ще окаже положително влияние върху съществуващите проблеми с недостига на вода в селските общини и загубите на вода поради лошото състояние на водоснабдителните мрежи. Също така, ще

окаже положително влияние върху намаляването на замърсяването, причинено от отпадъчните води поради недостатъчното развитие на инфраструктурата за преработка на отпадни води;

- Възобновяеми енергийни източници – подкрепата ще окаже положително влияние върху производството на възобновяема енергия в подпомаганите земеделски и горски стопанства и микропредприятия. В допълнение, ще допринесе за постигане поетия пред ЕК от България ангажимент за повишаване на дела на възобновяема енергия до 11% от общата произвеждана енергия до 2010 г.;
- Подкрепа за реструктуриране на млечния сектор – преустановяването на режима на млечните квоти през 2015 г., заложено в Регламент на Съвета (ЕС) 1234/2007 от 22 октомври 2007 г. изисква полагане на специални усилия от производителите и преработвателите на мляко, за да се приспособят към променящите се условия. Помощта ще осигури допълнителни инвестиции за сектора, с цел повишаване на неговата конкурентноспособност.

Дейностите, към които са насочени средствата от ЕПИВ, са:

За управление на водите – 56% от средствата, предназначени за:

- водоспестяващи технологии, като например системи за напояване;
- съхранение на вода, вкл. преливници;
- инсталации за пречистване на отпадъчни води в земеделските стопанства и преработвателните предприятия;
- строителство/реконструкция/ рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения.

За възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) – 35% от средствата:

- съоръжения за производство на енергия от ВЕИ;
- съоръжения за производство на биоенергия чрез преработка на биомаса;
- създаване на насаждения от многогодишни енергийни култури;
- инсталации / инфраструктура за възобновяема енергия чрез използване на биомаса и други ВЕИ (слънчева, вятърна и геотермална енергия).

За реструктуриране на млечния сектор – 9% от средствата - за инвестиции за повишаване конкурентноспособността на сектор „Мляко“.

В резултат от допълнително предоставените средства по линия на ЕПИВ, интензитетът на помощта по мерките, свързани с новите предизвикателства (121, 123, 311 и 312) се увеличава с 10%. За мерки 311 и 312 увеличението на интензитета се отнася само за инвестиции в сгради и оборудване за производство и продажба на енергия от възобновяеми енергийни източници.

Средствата по ЕПИВ за България са одобрени с решение на Европейската комисия от 04.03.2010 г. През 2009 г. не са одобрявани проекти, финансирани по линия на ЕПИВ.

2.3. Държавни помощи в земеделието

Подпомагането на земеделието в Европейската общност се осъществява основно чрез двата стълба на Общата селскостопанска политика - по I-ви стълб - директни плащания и пазарна подкрепа и по II-ри стълб - политика за развитие на селските райони. Държавните помощи са допълнителен инструмент за подкрепа на земеделските производители, с цел реализиране на националната политика за развитие на определени области и дейности.

Системата от държавни помощи в областта на селското стопанство се подчинява на основните принципи на политиката за конкуренция, която е от ключово значение за функционирането на Общия европейски пазар и се основава на правила, предназначени да въздействат върху поведението на пазарните субекти и структурата на съответните пазари.

През 2009 г. страната ни прилага следните държавни помощи:

- Съществуващи държавни помощи;
- Минимални помощи (помощи „*de minimis*“) - предоставени в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО) №1535/2007;
- Нови схеми за помощи – нотифицирани и одобрени през периода 2007-2010 г.

Съществуващите държавни помощи са тези помощи, които новите държави-членки могат да продължат да прилагат за период от три години след присъединяването си към ЕС (за България - до 31.12.2009 г.). След изтичането на преходния период, ако страната иска да продължи прилагането на някои от помощите, трябва да ги нотифицира на общо основание, в съответствие с европейското законодателство.

Правилото „*de minimis*“ се прилага по отношение на помощи, които по принцип не са разрешени, но поради малкия си размер, не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите-членки. С Регламент (ЕО) 1535/2007 размерът на помощите „*de minimis*“ за земеделското производство е установен на 7 500 евро (14 669 лв.) на стопанство, за период от три данъчни години.

През 2009 г. земеделските производители са получили държавни помощи под формата на целеви субсидии, лихвени субсидии и капиталови субсидии по кредити за изпълнение на инвестиционни проекти, данъчни облекчения и други. Държавни помощи са предоставени чрез ДФ „Земеделие“ и Фонд „Тютюн“, като органи в системата на МЗХ, предоставящи помощи, както и чрез други администратори на помощи за земеделието.

Таблица IV.4.

Държавни помощи в земеделието през периода 2007 – 2009 г.

Схема	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
	Изплатени средства (млн. лв.)			Брой получатели		
Съществуващи държавни помощи						
I. Национални схеми на Държавен фонд „Земеделие“						
- целеви субсидии	19,550	23,434	25,623	4 920	4 649	5 310
- капиталови субсидии и субсидии за лихви общо	15,224	11,217	11,813	292	134	556
- краткосрочни кредити	8,383	12,771	15,396	601	493	668
- дългосрочни кредити	58,358	12,160	31,918	517	274	188
II. Национални схеми на Фонд „Тютюн“						
1. Парични премии на тютюнопроизводителите за количество и качество произведен тютюн	103,612	132,179	108,117	26 575	26 533	26 468

2. Безвъзмездно предоставяне на семена на тютюнопроизводителите	0,737	0,868	0,842	26 394	26 533	34 270
3. Финансова помощ за поддържане на генетични ресурси от тютюневи сортове	1,014	0,829	0,693	9	9	9
III. Индивидуални помощи						
1. Подпомагане на дейността на Държавно предприятие "Кабюк" по поддържане на автохтонните и други ценни породи от Националния генофонд по животновъдство и съхраняването им като национално богатство	1,518	2,0	0,2	1	1	1
2. Заем в полза на „Пазар за плодове, зеленчуци и цветя"АД по Проект за тържища на едро в България*	0,234	0,1941	0,075	1	1	1
3. Заем в полза на "Марица"АД за изграждане и оборудване на пазар на едро*	0,799	0,56	0,1097	1	1	1
4. Заем в полза на "Пазар на производителя - Пазарджик" АД за изграждане и оборудване на пазар на едро*	0,051	0,033	0,0176	1	1	1
IV. Данъчни облекчения						
1. Преотстъпване на 60 на сто от корпоративния данък на регистрираните земеделски производители - юридически лица.	20,862	20,893	13,809	1 170	1 379	1 277
2. Изцяло преотстъпване на корпоративния данък на данъчно задължени лица	31,593	13,276	6,215	398	256	244
3. Освобождаване от данък върху доходите от селскостопанска дейност на регистрирани земеделски производители и тютюнопроизводители - физически лица	399,559**	416,17**	1 066,47**	14 376	15 461	24 361
4. Освобождаване на собствениците на земеделските земи и горите от заплащане на данък върху недвижимите имоти	0	0	0	0	0	0
5. Освобождаване на земеделските производители от данък върху стопанските сгради, използвани за селскостопанска дейност	0	0	0	0	0	0
6. Прилагане на преференциални акцизни ставки върху моторните горива, използвани за обработка на земеделска земя	66,694	80,2609	81,659	7 146	10 868	11 865

7. Освобождение от данък добавена стойност на доставките, свързани със земя	0	0	0	0	0	0
V. Схеми на помощ на Националната агенция по заетостта	9,514	7,847	7,017	9 542	7 471	4 281
VI. Други мерки						
1. Предоставяне на земеделска земя от държавния съответно общинския поземлен фонд	2,522	3,489	21,233	17 416	17 655	11 825
2. Финансово подпомагане на сдруженията за напояване	0	1,019	0	0	7	0
3. Безвъзмездно придобиване на право на собственост и право на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника от сдруженията за напояване	0,272	0,117	0,691	10	5	5
4. Облекчения при формиране и заплащане на вноските за социално осигуряване	14,986	17,973	17,401	37 173	43 902	50 168
Нови държавни помощи						
VII. Нотифицирани нови схеми на помощ						
1. Предоставяне на Държавна помощ за компенсиране на загуби на земеделски производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия	7,996	23,11	0	402	5 225	0
2. Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните			2,054			28

*Помощ под формата на гаранции

** Даден е размерът на декларирания доход

Източник: ДФ „Земеделие“

2.3.1. Подпомагане чрез Държавен фонд „Земеделие“

2.3.1.1. Съществуващи помощи

Краткосрочно субсидиране

През 2009 г. по схемите за краткосрочно финансиране са подпомогнати 7 076 бр. земеделски производители. Общо договореният и изплатен ресурс е 61 552 хил. лв., в т.ч. за

подпомагане на сектор „Животновъдство” – 42 792 хил. лв. и за сектор „Растениевъдство” – 18 760 хил. лв.

Изплатените средства под формата на кредити са 33 852 хил. лв., под формата на субсидии - 27 700 хил. лв., а общият усвоен брутен еквивалент на помощта е в размер на 348 хил. лв.

Таблица IV.5.

Съществуващи помощи – целеви субсидии

Целеви субсидии	Изплатени средства млн. лв.			Брой получатели		
	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
1. Целева субсидия за подпомагане изхранването на животни и птици от националния генофонд и контролираната част на популацията	6,255	7,403	7,303	2 010	1 923	2 135
2. Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за произведен и продаден качествен пчелен мед	0,239	0	0	439	0	0
3. Целева субсидия за подпомагане на развъдните асоциации	0,733	0,951	0,06	22	27	1
4. Целева субсидия за произведено и продадено качествено краве, биволско, овче и козе мляко	8,971	10,777	12,035	2 087	2 194	2 459
5. Целева субсидия за произведен и продаден неомоганен памук, отбрано и първо качество	0,223	0,18	0,151	22	21	21
6. Целева субсидия за поддържане на генетичните ресурси в растениевъдството (полски и трайни култури)	0,705	0,495	0,493	5	4	34
7. Целева субсидия за ползване на поливна вода от производители на ориз	0,236	0,128	0,134	24	26	32
8. Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за закупуване на посевен материал от картофи за семепроизводство и консумация	1,3	1,3	1,553	282	278	221
9. Целева субсидия за подпомагане на институтите и центровете от системата на Селскостопанска академия за производство на предбазови и базови семена от пшеница и ечемик	0,603	0,834	1,033	1	1	17
10. Целева субсидия за класифицирани кланични трупове от свине, овце и говеда по скалата S (EUROP)	0,17	0,737	1,980	8	22	164
11. Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители от пострадали от наводнения до 31.12.2009 г. райони при производството на зърнени, житни, кореноплодни, клубеноплодни и маслодайни култури	0,013	0	0	9	0	0
12. Целева субсидия за подпомагане на месодайното животновъдство	0	0,455	0,688	0	136	213
13. Целева субсидия за производство на пчелни майки	0,102	0,185	0,193	11	17	14
Общо:	19,550	23,434	25,623	4 920	4 649	5 310

Краткосрочно кредитиране

През 2009 г., в условията на икономическа криза земеделските производители се сблъскаха с трудности при осигуряването от търговски банки на необходимия за сеитбената кампания финансов ресурс. Предвид тази ситуация, ДФ „Земеделие“ стартира две схеми за целеви краткосрочни кредити, при лихва от 3%:

1. Целеви кредит за закупуване на семена за производство на пшеница, реколта`2010. По мярката са подпомогнати 241 бр. земеделски производители, за 83 627 ха. Изплатената субсидия е 5 018 хил. лв. Поради големия интерес от страна на зърнопроизводителите, усвоеният ресурс превишава с 20% предоставения през 2008 г. по същата схема.

2. Целеви кредит за закупуване на минерални торове за производство на пшеница, реколта`2010. По мярката е изплатена субсидия в размер на 10 378 хил. лв. и са подпомогнати 427 бр. земеделски производители. Предоставеният по схемата кредитен ресурс е нараства с 25% спрямо предходната година.

Инвестиционно кредитиране

През 2009 г. инвестиционното кредитиране е насочено към стимулиране на инвестиционния процес в земеделието и се осъществява в рамките на три програми – „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Селскостопанска техника“. Трите инвестиционни програми, както и предоставяните към тях субсидии се отнасят към т.н. „съществуващи държавни помощи“, с краен срок на прилагане 31.12.2009 г. Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- закупуване на племенни и продуктивни животни;
- създаване и възстановяване на пчелини;
- закупуване на техника за животновъдството;
- ново строителство, закупуване, възстановяване и реконструкция на селскостопански постройки и млекосъбирателни пунктове;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения;
- създаване на маточни бази;
- ново строителство, закупуване, възстановяване и реконструкция на оранжерии;
- възстановяване на оризови полета;
- закупуване на селскостопанска техника и инвентар, вкл. и резервни части.

По трите инвестиционни програми са финансирани, респективно рефинансирани, 29 проекта. Предоставени са кредитни средства в размер на 31 919 036 лв., което представлява със 162,5% повече, в сравнение с предоставения ресурс през 2008 г. (12 578 299 лв.) Инвестиционните проекти са финансирани пряко от Фонда, при годишен лихвен процент в размер на 6% и чрез рефинансиране на Търговски банки, при 9% лихва.

Таблица IV.6.

Одобрени и финансирани/рефинансирани инвестиционни проекти през 2007- 2009 г., лв.

Инвестиционна програма	Одобрени			Финансирани/рефинансирани		
	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.

1. "Животновъдство – чрез ТБ	7 976 119	165 104	8 268 230	1 918 050	165 104	7 552 094
2. "Животновъдство – пряко кредитиране	588 090	2 493 596	1 858 523	470 340	2 307 396	*1 866 123
3. "Растениевъдство – чрез ТБ	36 350 534	1 704 960	2 119 398	*23 952 735	*7 228 003	*6 095 196
4. "Растениевъдство – пряко кредитиране	2 567 460	116 000	105 500	*5 690 861	*2 459 365	*1 321 273
5. "Техника" – чрез ТБ	28 298 167	0	16 054 186	25 117 627	0	15 084 350
6. "Техника" – пряко кредитиране	1 209 325	0	72 345	1 209 325	0	0
Общо:	76 989 695	4 479 660	28 478 182	58 358 938	12 159 868	31 919 036
Капиталови субсидии	6 704 197	703 983	2 045 159	*5 763 096	*904 468	*1 402 340
Субсидии за лихви	8 438 091	228 631	2 464 697	*10 419 092	*12 578 299	*10 597 660

*Сумите включват трансове по проекти, одобрени през минали години
Източник: ДФ „Земеделие“

Инвестиционна програма "Животновъдство"

През 2009 г. по инвестиционна програма "Животновъдство" са финансирани 13 проекта, с инвестиционна стойност 10 776 238 лв. Предоставеният кредитен ресурс е в размер на 9 418 217 лв. - близо четири пъти повече, в сравнение с 2007 и 2008 г. Изплатени са капиталови субсидии на обща стойност 965 479 лв. и субсидии за лихви, в размер на 636 718 лв.

Таблица IV.7.

Предоставени финансови средства по програма "Животновъдство" през 2009 г., лв.

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност	Кредит	Брой животни	Капиталова субсидия
I. Закупуване на животни					
Бременни юници и крави	2	5 433 964	4 533 964	558	641 649
Кокошки	3	3 802 740	3 325 700	119 520	126 240
Овце-майки и дзвиски	1	48 750	35 000	250	7 000
Свине- майки	1	22 368	22 368	30	10 161
Всичко по т. I	7	9 307 822	8 059 021	-	785 050
II. Закупуване на сгради и оборудване	6	1 468 416	1 359 196	-	180 429
Общо (I+II):	13	10 776 238	9 418 217	-	965 479

Източник: ДФ „Земеделие“

Инвестиционна програма „Растениевъдство“

През 2009 г. чрез инвестиционна програма „Растениевъдство“ е подпомогнато създаването на 199 дка лозя, 110 дка ябълки, 216 дка череша, изграждането на 9 дка оранжерии

и строителството на сграда за гъбопроизводство. Отпуснати са кредитни средства, в размер на 7 416 469 лв., вкл. траншове по кредити от минали години. В резултат от по-късното стартиране на програмата, през 2009 г. предоставените кредитни средства са по-малко с 23,5%, в сравнение с предходната година. Изплатени са капиталови субсидии на обща стойност 436 861 лв. и субсидии за лихви, в размер на 7 125 679 лв.

Таблица IV.8.

Предоставени финансови средства по програма “Растениевъдство” през 2009 г., лв.

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност	Кредит	Капиталова субсидия
I. Създаване на трайни насаждения				
Бадеми*	0	0	228 982	0
Вишни*	0	0	30 910	0
Дюли*	0	0	7 800	0
Кайсии*	0	0	4 050	0
Лозя	2	1 067 694	5 056 785	300 651
Лешници*	0	0	44 670	0
Маслодайна роза*	0	0	1 020	0
Орехи*	0	0	52 490	0
Праскови*	0	0	43 670	3 650
Сливи*	0	0	80 624	0
Череша	1	668 700	838 270	123 560
Ябълки	2	130 640	226 800	9 000
Всичко по т. I	5	1 867 034	6 617 071	436 861
II. Закупуване на оранжерии и оборудване	1	999 248	799 398	0
Общо (I+II):	6	2 866 282	7 416 468	436 861

* Сумите представляват траншове по финансирани проекти през минали години.

Източник: ДФ „Земеделие“

Инвестиционна програма “Селскостопанска техника”

Прилагането на инвестиционна програма „Селскостопанска техника“ стартира в средата на 2009 г. Финансирани са 10 проекта, по които е предоставен кредитен ресурс в размер на 15 084 350 лв. и са изплатени субсидии за лихви, в размер на 2 835 263 лв., включително по инвестиционни кредити от предходни години. Разпределението по видове техника е както следва:

Таблица IV.9.

Предоставени финансови средства по програма “Селскостопанска техника” през 2009 г., лв.

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност	Кредит
Трактори	3	277 200	186 200
Прикачен инвентар	2	247 467	196 000
Друга техника и оборудване	5	14 747 050	14 702 150
Общо:	10	15 271 717	15 084 350

Източник: ДФ „Земеделие“

Регионални програми (реализирани със средства по инвестиционните програми)

През 2009 г. в регионите, включени в Програмата за алтернативно земеделие в Родопите са предоставени кредитни средства в размер на 1 184 279 лв. Изплатени са 165 140 лв. капиталови субсидии (вкл. по кредити от предишни години), равняващи се на 20% от договорения кредит и 1 206 425 лв. под формата на субсидии за поемане на лихвените разходи за целия период на кредита.

Таблица IV.9.

Финансирани проекти по Програма за развитие на алтернативно земеделие в Родопите през 2009 г., лв.

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност	Кредит	Брой животни/дка	Капиталова субсидия
Инвестиционна програма „Животновъдство”					
Кокошки-носачки	2	669 600	631 200	80 000	126 240
Овце-майки/дзвизки	1	48 750	35 000	250	7 000
Общо:	3	669 600	631 200		133 240
Инвестиционна програма „Растениевъдство”					
Лозя*	0	0	329 264	0	28 250
Праскови*	0	0	14 530	0	3 650
Сливи*	0	0	8 400	0	0
Черешки*	0	0	154 910	0	0
Ябълки*	0	0	45 975		0
Общо:	0	0	553 079		31 900
Общо за регионалната програма:	3	669 600	1 184 279		165 140

* Сумите представляват трансове по финансирани проекти през минали години

Източник: ДФ „Земеделие

По Регионалната програма за Северозападна България са предоставени кредитни средства в размер на 9 939 507 лв. Изплатени са капиталови субсидии (вкл. по кредити от предишни години) в размер на 1 044 510 лв., равняващи се на 14-20% от договорения кредит и субсидии за поемане на лихвените разходи за целия период на кредита, в размер на 3 042 477 лв.

Таблица IV.10.

Финансирани проекти по Програмата за развитие на земеделието в Северозападна България през 2009 г., лв.

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност	Кредит	Брой животни/дка	Капиталова субсидия
Инвестиционна програма „Животновъдство”					
Бременни юници и крави	2	5 433 964	4 675 953	558	760 755
Кокошки-носачки	1	3 133 140	2 694 500	39 520	0
Свине-майки	1	22 368	22 368	30	0
Техника за животни	1	1 218 949	1 157 955		162 114
Общо:	5	9 808 421	8 550 776		922 869
Инвестиционна програма „Растениевъдство”					
Вишни*	0	0	6 320	0	0
Лешници*	0	0	42 010	0	0
Лозя*	0	0	1 275 288	0	121 641
Сливи*	0	0	4 900	0	0

Орехи*	0	0	37 790	0	0
Ябълки*	0	0	22 423	0	0
Общо:	0	0	1 388 731		121 642
Общо за регионалната програма	5	9 808 421	9 939 507		1 044 510

* Сумите представляват траншове по финансирани проекти през минали години
Източник: ДФ „Земеделие“

През 2009 г. по Регионалната програма, подпомагаща развитието на земеделието и селските райони в Странджа-Сакар са предоставени кредити за реализиране на инвестиции съгласно изискванията на програми “Животновъдство” и “Растениевъдство”, при изплащане на съответната капиталова субсидия и облекчения по отношение на разходите за лихвени плащания по обслужването на кредита. Изплатените субсидии за лихви са в размер на 2 041 891 лв.

Таблица IV.11.

Финансирани проекти по Програмата за развитие на земеделието и селските райони в Странджа - Сакар през 2009 г., лв.

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност	Кредит	Брой животни/дка	Капиталова субсидия
Инвестиционна програма „Животновъдство“					
Свине-майки	0	0	0	0	10 161
Сгради	5	249 472	201 241	-	18 315
Общо	5	249 472	201 241		28 476
Инвестиционна програма „Растениевъдство“					
Вишни*	0	0	7 690	0	0
Лозя*	0	0	1 349 208	0	10 854
Орехи*	0	0	4 300	0	0
Череша	1	668 700	497 890	216	123 560
Праскови*	0	0	2 695	0	0
Ябълки*	0	0	12 300	0	0
Оранжеви	1	999 248	799 398	-	0
Общо	2	1 667 948	2 673 481		134 414
Общо за регионалната програма	7	1 917 420	2 874 722		162 890

* Сумите представляват траншове по финансирани проекти през минали години

Източник: ДФ „Земеделие“

2.3.1.2. Минимални помощи (помощи „de minimis“)

1. Схема за помощ „de minimis“ за закупуване на фураж за изхранване на животни млечно направление. Подпомогнати са 3 бр. земеделски производители, като изплатената безвъзмездна помощ е в размер на 14, 5 хил. лв.

2. Кредит за подпомагане на животновъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти. Минималната помощ „de minimis“ се изразява в брутен еквивалент безвъзмездни

средства, изчислен по Методика на Министерството на финансите. По мярката е изплатена субсидия в размер на 18 457 хил. лв. и са подпомогнати 1 065 бр. земеделски производители.

3. Разсрочване на предоставени на през 2008 г. кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди чрез помощ „de minimis”. От схемата са се възползвали 608 бр. земеделски производители. Брутният еквивалент на помощта възлиза на 329 хил. лв.

2.3.1.3. Нови схеми за държавни помощи

През 2009 г. стартира нова Схема за държавна помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните. Помощта е със срок на прилагане до 31.12.2013 г. и се предоставя на земеделските производители чрез развъдните организации, за покриване на разходите по предоставяни от тях услуги. Изплатена е субсидия на 28 развъдни организации, в размер на 2 054 хил. лв.

С оглед решаването на някои специфични проблеми в птицевъдството, млечния сектор, зеленчукопроизводството и др. сектори, през 2009 и 2010 г. са нотифицирани шест нови схеми за държавни помощи, с период на прилагане 2010 г. - 2013 г.

1. Помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена, под формата на субсидирани услуги от ИАСАС за дейностите по сертификация на семената”;

2. Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;

3. Временна държавна помощ за подпомагане на земеделските производители на селскостопанска продукция и на предприятия извършващи дейност в областта на преработката и търговията на селскостопански продукти с цел съхраняване на стопанствата и запазване на производството при настоящата финансова и икономическа криза;

4. Помощ за модернизация на съществуващите съоръжения и оборудване на птицефермите за достигане на минималните изисквания на Директива 1999/74/ЕО за защита и хуманно отношение при отглеждането на кокошките-носачки;

5. Помощ за инвестиции в земеделски стопанства за постигане на съответствие със стандартите за добив и съхранение на сурово мляко, съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 853/2004;

6. Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче.

През 2010 г. е нотифицирано изменение на държавната помощ за компенсиране на загуби на земеделските производители за напълно пропаднали площи вследствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия. Нотификацията касае удължаване на срока на прилагане на помощта до 31.12.2013 г.

2.3.2. Подпомагане на тютюнопроизводството чрез Фонд “Тютюн”

Безвъзмездно предоставяне на семена на тютюнопроизводителите и подкрепа за поддържане на генетичните ресурси от тютюневи сортове

Фонд “Тютюн” финансира производството на тютюневи семена, които се предоставят безвъзмездно на регистрираните тютюнопроизводители. Изплатената държавна помощ за безвъзмездно предоставяне на семена през 2009 г. е 842 хил. лв. За съхранение на генетичните ресурси от тютюневи сортове са предоставени държавни средства в размер на 693 хил. лева.

За изпълнение на годишната програма за сортоподдържане и семепроизводство през 2009 г. са сключени 12 бр. договора с научни институти, физически и юридически лица.

Премиране на тютюнопроизводителите

Премирането на тютюнопроизводителите се извършва в рамките на утвърдените средства по бюджета на Фонд „Тютюн”. През 2009 г. са изплатени премиите за сортови групи

„Басми”, „Каба Кулак” и „Бърлей”, реколта`2008 г., в размер на 108 117 хил. лв. Към 30.09. 2010 г. са изплатени 115 955 245 лв. премии за тютюн реколта`2009.

V. ДЕЙНОСТИ СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк в България

Техническото и технологично обновяване е основен фактор за повишаване на ефективността и конкурентноспособността на земеделското производство. В тази връзка е важно да се анализира показателят, отразяващ равнището на механизация в отрасъла, и да се очертаят основните тенденции, свързани с техническото осигуряване на земеделското производство.

Таблица V.1.

Брой на регистрираните машини по групи и разпределение според възрастовата им структура по години за периода 2004 – 2009 г.

ВИД	Годи на	Общо брой	ВЪЗРАСТ											
			до 2 години		3 - 4 години		5 - 6 години		7 - 8 години		9 - 10 години		над 10 години	
			брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
КОЛЕСНИ ТРАКТОРИ	2004	28 903	884	3,1%	497	1,7%	943	3,3%	661	2,3%	1 168	4,0%	24 750	85,6%
	2005	33 966	1 119	3,3%	670	2,0%	1 002	3,0%	858	2,5%	1 269	3,7%	29 048	85,5%
	2006	38 597	1 542	4,0%	1 018	2,6%	761	2,0%	1 275	3,3%	847	2,2%	33 154	85,9%
	2007	43 690	2 030	4,6%	1 325	3,0%	852	2,0%	1 220	2,8%	1 072	2,5%	37 191	85,1%
	2008	48 761	3 026	6,2%	1 661	3,4%	1 258	2,6%	938	1,9%	1 544	3,2%	40 334	82,7%
	2009	52 605	3 394	6,5%	1 974	3,8%	1 649	3,1%	999	1,9%	1 442	2,7%	43 147	82,0%
БЕРИЖНИ ТРАКТОРИ	2004	2 059	3	0,1%	2	0,1%	22	1,1%	4	0,2%	15	0,7%	2 013	97,8%
	2005	2 286	7	0,3%	1	0,0%	19	0,8%	17	0,7%	21	0,9%	2 221	97,2%
	2006	2 449	14	0,6%	5	0,2%	6	0,2%	28	1,1%	8	0,3%	2 388	97,5%
	2007	2 569	12	0,5%	9	0,4%	2	0,1%	20	0,8%	22	0,9%	2 504	97,5%
	2008	2 510	17	0,7%	12	0,5%	8	0,3%	9	0,4%	35	1,4%	2 429	96,8%
	2009	2 474	26	1,1%	14	0,6%	11	0,4%	4	0,2%	28	1,1%	2 391	96,6%
ТРАКТОРНИ РЕМАРКЕТА	2004	15 702	86	0,5%	58	0,4%	203	1,3%	163	1,0%	388	2,5%	14 804	94,3%
	2005	17 393	117	0,7%	64	0,4%	167	1,0%	187	1,1%	420	2,4%	16 439	94,5%
	2006	18 987	133	0,7%	84	0,4%	83	0,4%	262	1,4%	215	1,1%	18 210	95,9%
	2007	20 967	208	1,0%	92	0,4%	81	0,4%	189	0,9%	236	1,1%	20 161	96,2%
	2008	22 636	425	1,9%	138	0,6%	105	0,5%	108	0,5%	312	1,4%	21 548	95,2%
	2009	24 103	672	2,8%	180	0,7%	117	0,5%	94	0,4%	226	0,9%	22 814	94,7%
ПРИКАЧНИ, НАВЕСНИ И СТАЦИОНАРНИ МАШИНИ	2004	70 799	2 919	4,1%	1 407	2,0%	2 525	3,6%	1 913	2,7%	2 980	4,2%	59 055	83,4%
	2005	79 646	3 936	4,9%	1 694	2,1%	2 643	3,3%	2 402	3,0%	3 387	4,3%	65 584	82,3%
	2006	84 891	4 294	5,1%	2 844	3,4%	2 123	2,5%	3 318	3,9%	2 373	2,8%	69 939	82,4%
	2007	90 384	4 820	5,3%	3 927	4,3%	2 050	2,3%	3 067	3,4%	2 809	3,1%	73 711	81,6%
	2008	95 024	6 253	6,6%	4 606	4,8%	3 204	3,4%	2 506	2,6%	3 717	3,9%	74 738	78,7%
	2009	103 008	8 893	8,6%	5 454	5,3%	4 546	4,4%	2 378	2,3%	3 449	3,3%	78 288	76,0%
ЗЪРНОКОМБАЙНИ	2004	6 979	264	3,8%	170	2,4%	298	4,3%	173	2,5%	179	2,6%	5 895	84,5%
	2005	7 872	356	4,5%	193	2,5%	309	3,9%	287	3,6%	237	3,0%	6 490	82,4%
	2006	8 514	348	4,1%	246	2,9%	256	3,0%	403	4,7%	237	2,8%	7 024	82,5%
	2007	8 951	267	3,0%	329	3,7%	226	2,5%	368	4,1%	347	3,9%	7 414	82,8%
	2008	9 279	435	4,7%	338	3,6%	278	3,0%	299	3,2%	432	4,7%	7 497	80,8%
	2009	9 659	666	6,9%	277	2,9%	339	3,5%	251	2,6%	393	4,1%	7 733	80,1%

СИЛАЗОКОМБАЙНИ И ДРУГИ САМОХОДНИ МАШИНИ	2004	1 444	7	0,5%	8	0,6%	15	1,0%	6	0,4%	32	2,2%	1 376	95,3%
	2005	1 600	11	0,7%	5	0,3%	27	1,7%	8	0,5%	30	1,9%	1 519	94,9%
	2006	1 710	10	0,6%	11	0,6%	17	1,0%	22	1,3%	8	0,5%	1 642	96,0%
	2007	1 811	15	0,8%	12	0,7%	7	0,4%	28	1,5%	12	0,7%	1 737	95,9%
	2008	1 821	17	0,9%	10	0,5%	10	0,5%	15	0,8%	25	1,4%	1 744	95,8%
	2009	1 840	16	0,9%	14	0,8%	9	0,5%	8	0,4%	28	1,5%	1 765	95,9%

Източник: КТИ

От посочените данни се налагат следните изводи:

- Налице е устойчива тенденция на обновление на машинно-тракторния парк. Средната възраст на машините намалява;
- Нарастване дела на нови колесни трактори и прикачни машини. През 2004 г. броят на колесните трактори на възраст до 2 години е 3,1% от всички, през 2008 г. е 6,2%, а през 2009 г. е вече 6,5%. Броят на прикачните, навесни и стационарни машини на възраст до 2 години също е нараснал от 4,1% през 2004 г. до 6,6% през 2008 г., а през 2009 г. е 8,6%. Броят на зърнокомбайните на възраст до 2 години е нараснал от 2,8% през 2003 г. на 4,7% през 2008 г. и на 8,6% през 2009 г.;
- При прикачните, навесни и стационарни машини също се наблюдава обновление. Тази тенденция е изразена много силно при торосеялките – през 2004 г. на възраст до 2 години са 9%, а през 2009 г. са вече 17,7%. При машините за растителна защита тези стойности са съответно 4,4% и 12,4%, при специализираните машини за зеленчуци и трайни насаждения – съответно 4,3% и 22,6%, при сеялките за слети култури – съответно 5,9% и 11,2%.

При реструктуриране на парка колесни трактори, новите колесни трактори, които влизат в селското стопанство са с по-голяма мощност и това довежда до увеличение на средната мощност на един трактор.

Таблица V.2.

Разпределение на колесните трактори по мощност

Година	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Средна мощност, к. с.	74,3	74,9	75,3	75,7	76,5	77,2

Източник: КТИ

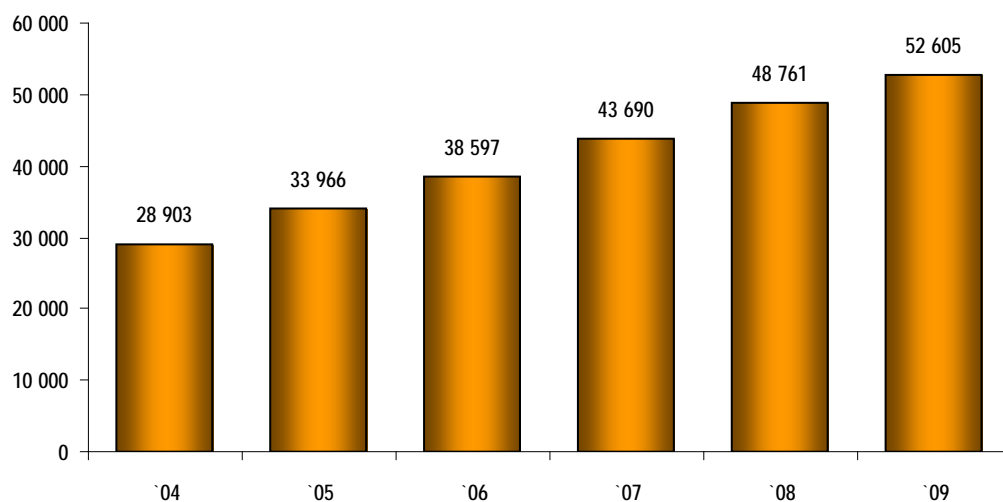
1.2. Регистрация на земеделска и горска техника

Чрез регистрацията на земеделската и горската техника (ЗГТ) се следи техническото състояние на всяка машина, контролира се нейната безопасност при работа и транспорт, поддържа се база данни с всички машини на територията на България, като се проследява динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство.

През 2009 г. общият брой на регистрираната земеделска и горска техника нарасна с 15,1% спрямо 2007 г. и с 6,8% спрямо 2008 г. и достигна 201 768 бр. машини. Броят на колесните трактори нарасна със 7,9% спрямо 2008 г. и достигна 52 605 бр., на зърнокомбайните – с 4,1% и достигна 9 659 бр., на прикачни, навесни и стационарни машини – 8,4% и достигна 103 008 бр.

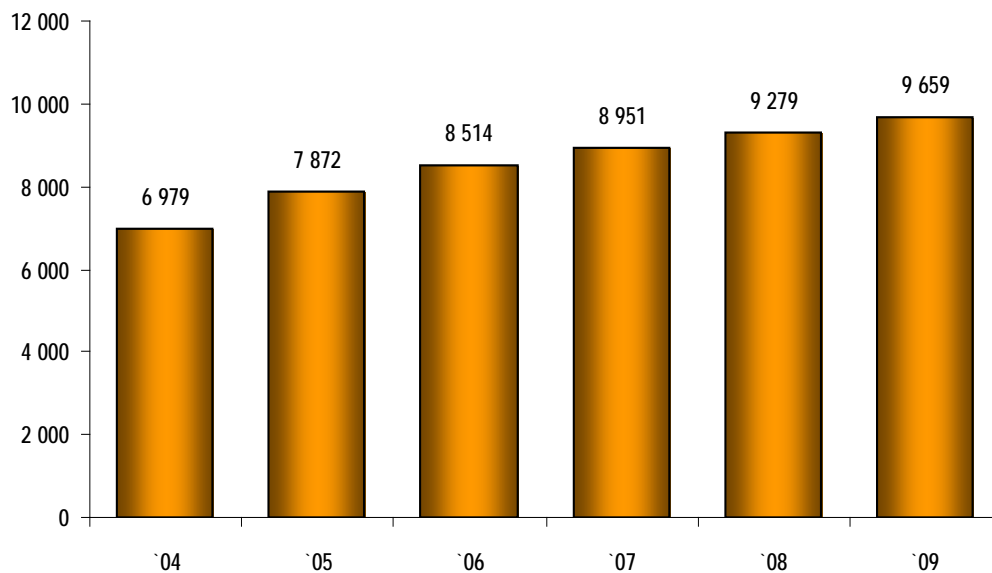
Налице е устойчива тенденция на нарастване на парка регистрирани машини за периода 2004 – 2009 г.

Фигура V.1.
Брой на регистрираните колесни трактори за периода 2004 – 2009 г.

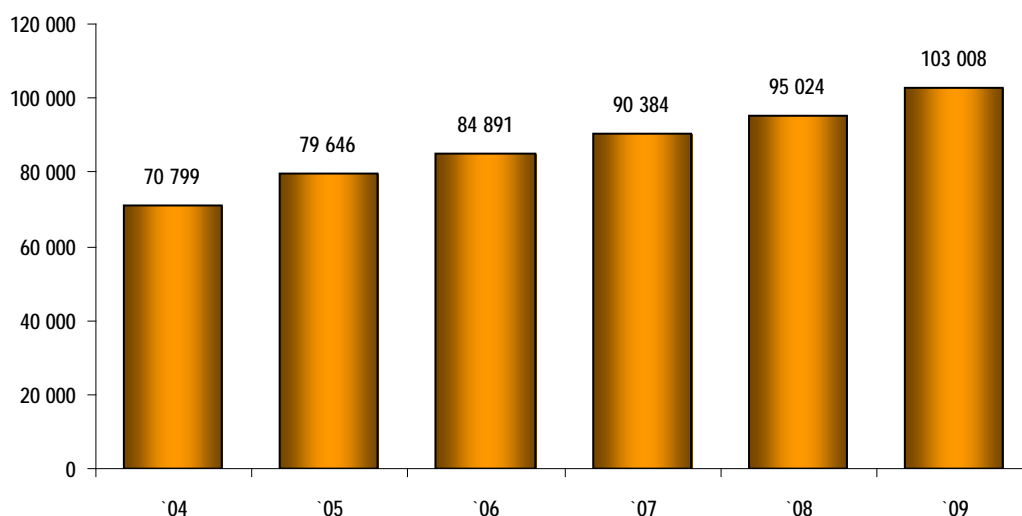
Източник: КТИ

Фигура V.2.
Брой на регистрираните зърнокомбайни за периода 2004 – 2009 г.

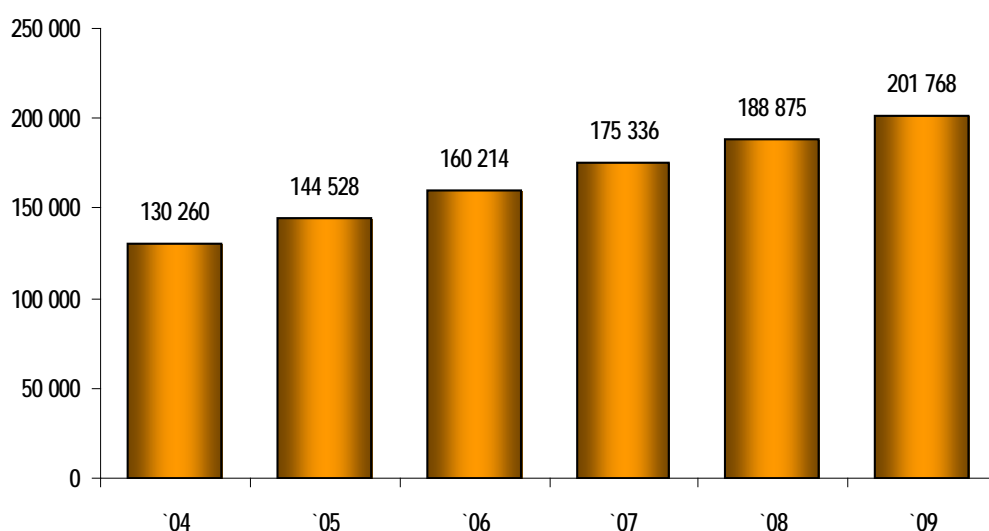
Източник: КТИ

Фигура V.3.
Брой на регистрирания прикачен инвентар за периода 2004 – 2009 г.

Източник: КТИ

Фигура V.4.
Общ брой регистрирана земеделска и горска техника за периода 2004 – 2009 г.

Източник: КТИ

През 2006 г. новите машини са 17% от регистрираните, през 2007 г. – са 25%, през 2008 г. – 40%, но през 2009 г. те са 35%. През 2009 г. в селското стопанство на България са влезли 1 316 бр. нови колесни трактора срещу 1 618 бр. през 2008 г. и 1 007 бр. през 2007 г. През 2009 г. новите зърнокомбайни са 332 бр., през 2008 са 299 бр., през 2007 г. – 89 бр. Броят на новите прикачни и навесни машини през 2009 г. е 4 933, при 3 512 бр. през 2008 г. и 2 291 бр. през 2007 г. През 2009 г. са регистрирани 1 425 бр. машини за земни работи.

1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката

Техническото състояние на техниката е фактор, който характеризира не само нейната работоспособност и изправност, но и пряко влияе върху безопасността. При съвременните машини всяка незначителна неизправност, особено в механизмите за управление и спирачната система, крие в себе си опасност, която при определени условия може да доведе до тежки наранявания.

Втори основен фактор, който влияе върху безопасността на земеделската и горската техника е осигуреността ѝ със светлоотразителни триъгълници, табели и знаци, и наличието на покрива на кабината на самоходните машини на устройства за жълта мигаща или проблъскваща светлина.

Правоспособността и квалификацията на трактористите и комбайнерите също силно влияе върху безопасната работа и транспорт на земеделска и горска техника.

РС на КТИ засилиха контрола при първоначалната регистрация на земеделска и горска техника и машини за земни работи. Не се допуска регистрация на нова техника без сертификат или декларация за съответствие. Това е доказателството, че техниката, която се пуска в употреба е безопасна.

С цел прилагане на хармонизираното европейско законодателство, със заповед на изпълнителния директор на Центъра за изпитване на земеделска и горска техника и резервни части (ЦИЗГТРЧ) – Пловдив № 31/16.04.2007 г. се създава лице за оценяване на съответствието при ЦИЗГТРЧ – Пловдив. Дейността му обхваща контрола по процедурите от Наредбата за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините и Наредбата за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха.

В програмата на МЗХ за 2009 г. е заложена оперативна цел за осигуряване ползването на безопасна и екологосъобразна земеделска техника, преди пускането ѝ на пазара, чрез изпитване, изследване, одобряване на типа и сертифициране, за да намалее делът на машините, несъответстващи на изискванията на хармонизираното европейско законодателство.

ЦИЗГТРЧ - Пловдив притежава необходимите акредитации за лабораторията за изпитване и органа за сертификация на продукти и нотификации, като лице за оценяване на съответствието от Европейската комисия по две европейски директиви, позволяващи му да извършва законосъобразно заложената в програмата цел чрез изпитване, оценяване на съответствието и сертифициране.

През 2009 г., във връзка с изпълнението на целта, свързана с безопасността на ЗГТ преди пускането ѝ на пазара, са:

- Изпитани 21 бр. нова земеделска и горска техника. За отчетния период не са извършвани изпитвания, свързани с одобряване на типа на компоненти и системи за трактори и прикачна техника;
- Сертифицирани 14 бр. машини на земеделска и горска техника;
- Извършени 440 бр. изпитвания на употребявана техника;
- Издадени 440 бр. протоколи за техническа идентификация, на базата на които КТИ извършва регистрацията на употребявана техника;
- Издадени 440 бр. удостоверения, на базата на които КТИ извършва регистрацията на употребявана техника.

През 2009 г. са предприети мерки от регионалните служби за осъществяване на контрол върху безопасността на прикачни, навесни и стационарни машини и съоръжения при пускането им на пазара. Бяха проверени всички фирми - производители и вносители на такава техника. РС разработиха регистри на тези фирми на произвежданите и продавани от тях машини. Съставени са над 14 предписания за спазване изискванията на нормативните документи за осигуряване на безопасността на машините.

През 2009 г. инспекторите от РС на КТИ провериха над 13 250 машини и техните водачи. Издадени са 878 бр. заповеди за налагане на принудителна административна мярка "Спиране от работа" на технически неизправни и небезопасни машини и непреминали ГТП машини. Съставени са 544 бр. акта за установяване на административни нарушения.

На основата на споразумения и установени взаимодействия са извършени над 358 съвместни проверки с Инспекцията по труда, 574 с регионалните звена на "Пожарна и аварийна безопасност", 64 с органите на КАТ и 40 с други организации.

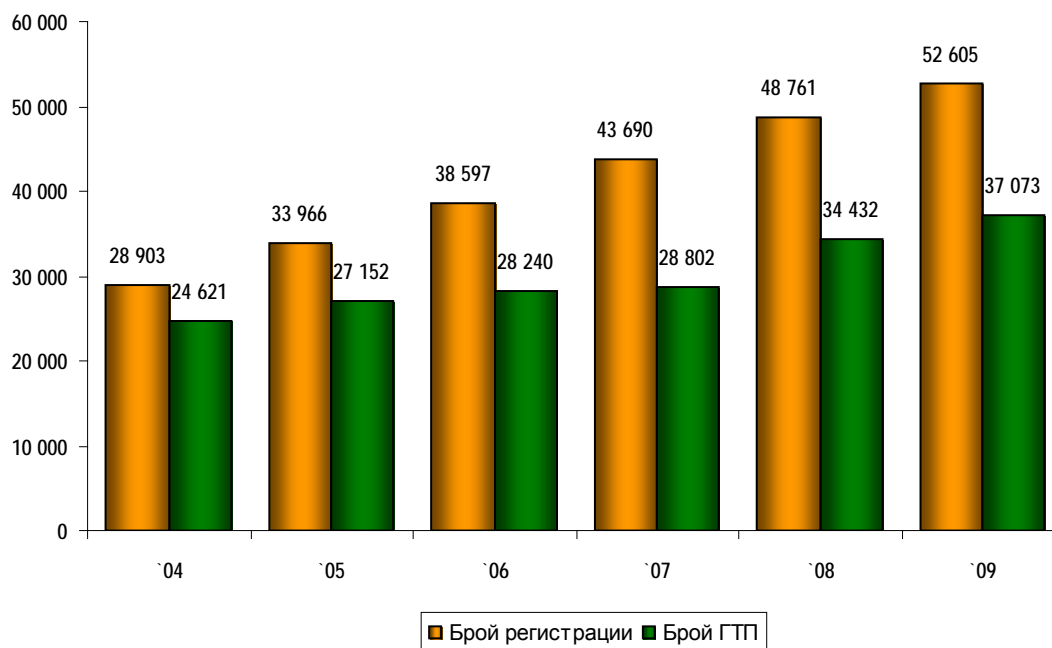
1.4. Технически прегледи на техниката

Провеждането на техническите прегледи на машините е един от факторите, които осигуряват безопасността на земеделската и горската техника при работа и транспорт.

РС на КТИ поддържат стройна организация за информирание на собствениците за провеждането на техническите прегледи. През 2009 г. инспекторите от РС на КТИ извършиха 132 542 бр. технически прегледи, от които 37 073 бр. са на колесни трактори, 6 669 бр. – на зърнокомбайни, 64 758 бр. - на инвентар и стационарна техника. Броят на извършените прегледи през 2009 г. е по-голям в сравнение с предходните години: 7,2% повече спрямо 2008 г., 26,4% повече спрямо 2007 г., с 29,1% по-висок спрямо 2006 г.

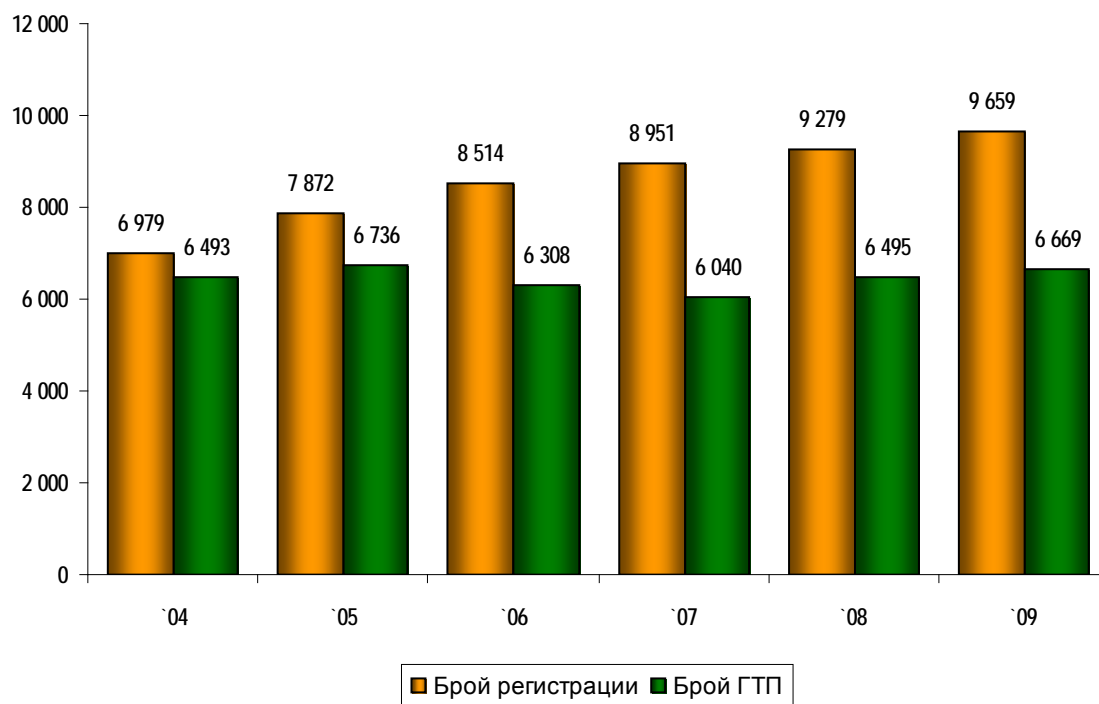
Фигура V.5.

Брой на регистрираните колесни трактори и извършените годишни технически прегледи (ГТП)

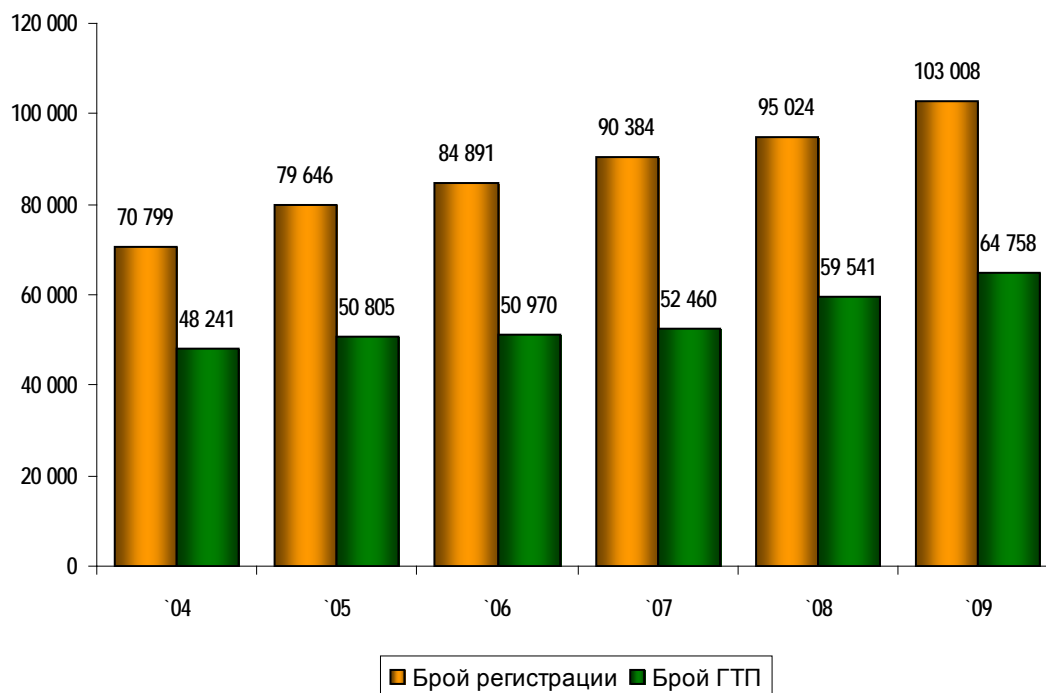
Източник: КТИ

Фигура V.6.
Брой на регистрираните зърнокомбайни и извършените ГТП

Източник: КТИ

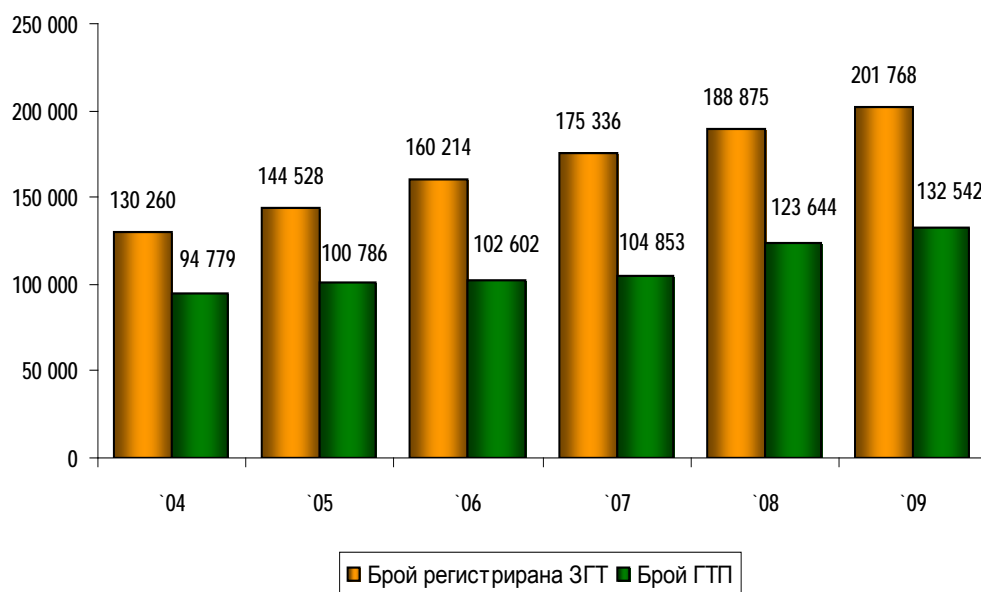
Фигура V.7.
Брой на регистрирания прикачен инвентар и извършените ГТП

Източник: КТИ

Фигура V.8.

Брой на регистрираната земеделска и горска техника и извършените ГТП

Източник: КТИ

1.5. Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Правоспособността за работа със земеделска и горска техника е един от решаващите фактори, които обуславят безопасната работа с тази техника. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите гарантират не само изпълнението на селскостопанските операции, но и значително снижение на риска от пътно-транспортни произшествия и злополуки със ЗГТ. Тези фактори се обезпечават от КТИ чрез извършване на:

- Контрол върху състоянието на учебната техника и материално-техническата база на учебните форми;
- Участие в изпитни комисии;
- Издаване на свидетелства за правоспособност.

През 2009 г. РС на КТИ са извършили 28 бр. проверки в учебните форми за състоянието на учебната техника и материално-техническата база. Проведени са общо 430 изпита за придобиване на правоспособност за работа със ЗГТ. Разпределението по отделните категории е показано в следната таблица:

Таблица V.3.

Разпределение на придобитата правоспособност по категории

Категория	Твк	Твк-З	Твк-М	Твк-Г	МТХ	Гатери	Мотокари
Брой	211	119	21	0	56	5	18

Източник: КТИ

През годината са издадени общо 4 069 бр. свидетелства за правоспособност, като общият брой на регистрираните водачи към 31.12.2009 г. е 32 269.

1.6. Контрол на пазара и наличие на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип

През 2009 г. КТИ бе ангажирана с изпълнението на процедурите, свързани с типовото одобрение на техниката, съгласно европейското законодателство, като издаване на разрешения за изключенията като “последни от дадена серия”, “система за гъвкав механизъм”, както и поддържане на база данни с издадени от държавите-членки сертификати за одобрение на типа на нови колесни трактори.

В КТИ е създадена и се поддържа база данни с издадени от страните-членки на ЕС типови одобрения за нови колесни трактори, която периодично се обновява и изпраща на всички РС на КТИ по електронен път. Тя съдържа информация за номерата на типовите одобрения по марки, търговско наименование и номер на сертификата, както и основни данни за двигателя и етапа на емисиите.

Съгласно процедурите, залежали в системата по качество, и въз основа на статистическия анализ на ежемесечните справки от регионалните служби, относно извършения контрол на пазара на нови колесни трактори и двигатели с вътрешно горене, монтирани на извънпътна техника, може да се обобщи, че през 2009 г. са проверени 205 бр. нови колесни трактори, като в момента на проверката те са били придружени от Сертификат за съответствие и са отговаряли на одобрения тип.

Във връзка със съвместната дейност на КТИ и Агенция “Митници”, относно контрола на пазара на нови колесни трактори, и през тази година ежемесечно се получава информация за вноса от страните извън ЕС. На база на натрупаната и ежемесечно актуализирана информация от Агенция “Митници” и РС на КТИ, през 2009 г. е проведен следният контрол:

- От внесените 243 нови колесни трактори от “трети страни”, 95 бр. са били придружени със Сертификат за съответствие с одобрения тип. За останалите трактори са изпратени допълнителни писма до съответните РС на КТИ, като са изготвени констативни протоколи с предписания на фирмите-вносители и съответно актове с издадени наказателни постановления.

- Относно контрола на пазара на двигателите, монтирани на извънпътна техника, към 31.12.2009 г. е констатирано следното:

- Регионалните служби на КТИ са проверили 35 бр. машини в общо 15 фирми, включително и техни филиали, по отношение наличието на маркировка за типово одобрение на двигателя и съответствието ѝ с изискванията за отделните етапи. Съставен е 1 акт за административно нарушение за предлагане на пазара на трактори без типово одобрение. Съставени са 8 бр. предписания за пускането на пазара на машини, които не отговарят на изискванията на Закона за техническите изисквания към продуктите

- Специално внимание през 2009 г. е отделено и на изключенията в рамките на Директива 97/68/ЕС за намаляване емисиите от двигатели за извънпътна техника и трактори, свързани със “системата за гъвкав механизъм”.

2. Хидромелиорации

Държавната политика в областта на хидромелиорациите е насочена към подпомагане на поливното земеделие, опазване на хидромелиоративните обекти – публична държавна собственост, предпазване от заливане на териториите извън населените места, инвестиции в

областта на хидромелиорациите и подпомагане процесите на създаване и функциониране на сдруженията за напояване.

С ПМС № 95 от 18.05.2010 г. (ДВ, брой 41 от 01.06.2010 г.) е закрыта Изпълнителната агенция по хидромелиорации, чиято дейност се поема от Дирекция "Хидромелиорации" към Министерство на земеделието и храните.

2.1. Контрол по дейностите свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд (ХМФ) и с услугата "водоподаване за напояване"

Към настоящия момент в Република България има изграден голям за мащабите на страната хидромелиоративен фонд, състоящ се от 240 напоителни системи и редица отделни напоителни полета, които обхващат 7,441 млн. дка земеделски земи. Съгласно ПМС № 512/2000 г. за баланса и предназначението на поливните площи в страната 5,418 млн. дка са годни за напояване.

През поливния сезон на 2009 г. са подадени 282 419,4 хил. м³ за напояване на 39 910 ха обработваема земя – първа поливка и 17 986 ха - втора и следваща поливка. Общо поливодекарите са 57 895 ха.

Размерът на площите заети с ориз са 10 106,2 ха, за които са подадени 241 371 хил. м³ водни маси.

През предходния поливен сезон на 2008 г. тези показатели са съответно: 45 740 ха първа поливка, 21 264 ха втора и следваща поливка. Общият размер на поливодекарите е 67 004 ха, за които са подадени 260 306,0 хил. м³ водни маси. Площите заети с ориз са били 8 644,0 ха, за които са подадени 205 839,4 хил. м³ водни маси.

Осъществяването на експлоатационната дейност по поддържане на системите и съоръженията за доставка на вода за напояване се извършва от:

- „Напоителни системи” - ЕАД София;
- „Хидромелиорации-Севлиево” - ЕАД гр.Севлиево;
- „Земинвест” ЕАД;
- сдружения за напояване в цялата страна.

На територията на страната с държавни средства са изградени следните по-важни съоръжения:

1. Комплексни и значими язовири на МЗХ	-	22 броя
2. Язовири на „Напоителни системи” ЕАД София	-	174 броя
3. Язовири на „Хидромелиорации-Севлиево” ЕАД	-	5 броя
4. Водохващания	-	133 броя
5. Напоителни канали и деривации	-	7 288 км
6. Напорни тръбопроводи	-	7 078 км
7. Помпени станции за напояване	-	670 бр.
8. Годни за напояване площи	-	5,418 млн.дка

(по данни от преброяване 31.12.1999 г.)

През 2008 г. и 2009 г. се предвидиха средства от централния бюджет за възстановяване и ремонт на хидромелиоративна инфраструктура за целите на поливното земеделие при условия и по ред, определени от министъра на земеделието и храните – в § 89 от ПЗР на Закона за изпълнение на държавния бюджет на Република България за 2008 г. (20 млн. лв.) и в § 82 от ПЗР на Закона за изпълнение на държавния бюджет на Република България за 2009 г. (20 млн. лв., като сумата е редуцирана на 18 млн. лв., от които са отпуснати реално 6 млн. лв.).

В областта на хидромелиорациите са изготвени и внесени за утвърждаване предложения за поименни списъци за инвестиционна програма на МЗХ за 2009 г. Обектите, по § 89 от ПЗР на Закона за държавния бюджет на Република България за 2008 г., които не бяха завършени, са

включени в поименния списък по § 82. В резултат на това, общият брой на обектите за 2009 г. е 149. До края на 2009 г. са приключили строително монтажните работи за 131 от тях.

Осъществяван е инвеститорски контрол върху извършените строително монтажни работи на тези обекти на стойност:

- обекти от хидромелиоративната инфраструктура – 10 532 660 лв.
- професионални учебни заведения към МЗХ – 571 580 лв.
- обекти по чл. 8, ал. 2 от ЗОЗЗ – 502 157 лв.
- обекти по Наредба № 2 за финансово подпомагане на СН – 863 045 лв.

Необходимите инвестиции за хидромелиоративни обекти и такива по чл. 8, ал. 2 от ЗОЗЗ всяка година съществено се редуцират, вследствие на това щетите за икономиката на страната от суши и наводнения ежегодно са много големи.

За 2010 г. предвидените инвестиции за инфраструктурни проекти в Министерство на земеделието и храните са общо в размер на 2 605 936 лв., от които 400 000 лв. за хидромелиоративни обекти и 2 205 936 лв. за обекти по чл. 8, ал. 2 от ЗОЗЗ.

2.2. Дейности свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите (ОПВВВ)

Към обектите за предпазване от вредното въздействие на водите са включени инженерни системи:

- чрез които се осигурява предпазване от наводнения;
- за отвеждане на излишните води (отводняване).

Извън населените места всички корекции на реки, предпазни диги и ретензионни язовири се стопанисват от "Напоителни системи" - ЕАД и „ХМ-Севлиево“ ЕАД. Обектите за предпазване от вредното въздействие на водите, които съгласно чл.13, т.3 от Закона за водите - публична държавна собственост са :

- Дунавски диги - 253 км;
- корекции на реки - 3 138 км;
- предпазни диги - 247 км;
- ретензионни язовири – 10 бр.;
- отводнителни системи и полета - 1 530 532 дка;
- отводнителни помпени станции – 76 бр.;
- 5 748 км отводнителни канали и други.

Основната функция на тези обекти е да предпазват от заливане 1 662 000 дка, в това число земеделски земи, населени места и изградена техническа инфраструктура.

Осъществяването на експлоатационната дейност по поддържане на обектите за предпазване от вредното въздействие на водите се извършва от специализираните търговски дружества.

Обръща се особено внимание и на дейностите по предпазване на обработваеми земеделски земи и инфраструктура с национално значение от наводнения и заливане.

Трябва да се отбележи, че значителна част от съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите са построени в първата половина на 20-век. Към тях спадат почти всички предпазни диги и отводнителни помпени станции край река Дунав. Много малка част от корекциите и предпазните диги във вътрешността на страната са строени в периода 1970-1980 година. След 1990 година са извършвани само частични ремонти и възстановяване на аварирани участъци или съоръжения, но не е извършвано ново строителство на предпазни съоръжения.

2.3. Контрол по дейностите свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване

Въпреки трудностите, най-вече в законовата уредба, интересът към създаването на сдружения за напояване (СН) се увеличава. Съдебно регистрираните СН до края на 2009г. са 92 бр., обслужващи 369 755 дка земеделски земи.

През 2009г. са създадени (съдебно регистрирани) 8 броя сдружения за напояване с обща площ 39 199 дка. За същия период са подадени 6 нови заявления от учредителни комитети, за които Надзорният орган е издал Заповеди за откриване на процедура по учредяване.

Води се оперативна отчетност на полетите годни площи. За поливен сезон 2009 г. са постъпили и са анализирани и обобщени справки за оперативна отчетност, подадени от сдруженията за напояване за полетите култури - основно царевица, зеленчуци, тютюн, трайни насаждения и др. През 2009 г. са полети общо 55 684 дка представляващи 15,06% от общата територия стопанисвана от сдруженията за напояване.

Осъществява се правен, финансов и технически надзор върху дейността на сдруженията.

С приемането на Закона за сдруженията за напояване през март 2001 г. бе поставено начало на нов етап в прехвърлянето на отговорностите по управление на напояването и създаване на нов субект в този процес – Сдружения за напояване. Законът урежда устройството, дейността на сдруженията за напояване, отговорностите им по поддържане и експлоатация на хидромелиоративната инфраструктура.

До настоящия момент са подадени 237 броя заявления за откриване на процедура по учредяване на сдружения за напояване. С учредено право на ползване са 72 броя сдружения, а съдебно регистрирани са 96 броя, с обща площ 370 704 дка.

Води се оперативна отчетност на полетите годни площи, като през последните години се наблюдава тенденция към увеличаване на поливните площи, стопанисвани от сдруженията.

Ежегодно се изготвя Заповед, с която министъра на земеделието на храните одобрява цените на услугата “водоподаване” на доставчиците на вода за напояване.

Като организации с публичен характер, сдруженията за напояване се подпомагат финансово от държавата за проектиране, основен ремонт и реконструкции на хидромелиоративната инфраструктура при условие на доказана социално икономическа ефективност на инвестиционните намерения.

По реда на Наредба № 2/2002 год. за финансово подпомагане са подпомогнати 22 обекта на сдружения за напояване, които възлизат на обща стойност 2 855 573 лв. (20% са съфинансирани от страна на сдруженията, а останалите 80% от държавата). Икономическият ефект от възстановената хидромелиоративна инфраструктура по тези инвестиционни проекти се изразява в намаляване загубите по водопреносната мрежа и по-ниска себестойност на подавана вода за напояване.

3. Растителна защита

През 2009 г. Националната служба за растителна защита (НСРЗ) води системни наблюдения за развитието и разпространението на общо 132 бр. болести и неприятели и 77 вида плевели в различните агроекологични райони на територията на цялата страна.

Растителна защита при пшеницата и ечемика

- **Борба с плевелите**

В резултат на нарушен сеитбооборот, дългогодишното използване на хербициди на база 2,4Д, провеждането на некачествени агротехнически и растителнозащитни мероприятия, неправилен избор на хербициди и др., продължава завишаването на площите, заплевелени с плевели, слабочувствителните към хербициди от групата на 2,4Д – лепка, див мак, полска

ралица, видове подручме, лайка и др. Запазва се тенденцията на разширяване ареала на заплевеленост с коренищни и кореноиздънкови плевели. Увеличават се площите, заплевелени с житни плевели, като едновременно с това делът на третираните площи с противожитни хербициди остава малък. През отчетната 2009 г., в сравнение с 2007 и 2008 г., са третирани повече площи с противожитни хербициди.

Таблица V.4.

Третирани площи с пшеница и ечемик с хербициди срещу видове плевели, хил. ха

Година	Общо третирани	В т.ч. срещу устойчиви на хормоноподобните хербициди	В т.ч. срещу житни плевели
2007	1 047,38	813,90	51,08
2008	1 071,61	818,55	69,43
2009	1 162,76	882,32	83,81

Източник: НСРЗ

• **Борба с болестите и неприятелите**

Мишевидни гризачи

Най-силно засегнати от нападения на мишевидни гризачи през 2009 г. са областите Варна, Търговище и Шумен. В района на Бургас са отчетени смесени популации на обикновена полевка с източно-средиземноморска домашна мишка; в района на Шумен – със степна домашна мишка и горска мишка; в Плевен – със степна домашна мишка.

Плътността на неприятелите се запази най-висока в площите с монокултурно отглеждане на есенници, където не е извършвана дълбока оран, а плитка дискова предсеитбена обработка и в посеите с предшественик слънчоглед и царевица.

През есенно-зимния период на 2009 г., поради създадите се благоприятни климатични условия, се наблюдава масово размножаване и увеличаване ареала на разпространение на обикновената полевка в нови посеи с пшеница и повишаване на плътността и вредоносната дейност на неприятеля в нападнатите площи.

През 2009 г. от общо нападнатите площи с есенници за страната – 170,00 хил. ха (12,7% от посевната площ), химична борба беше изведена на 39,00 хил. ха (23,5% от нападнатите и 3% от засятите площи) с разрешените родентициди.

Таблица V.5.

Нападнати и третирани площи с есенници срещу обикновена полевка, хил. ха

Година	2007	2008	2009
Нападнати площи	135,99	147,24	170,00
Третирани площи	13,23	27,65	39,00

Източник: НСРЗ

През 2010 г. се очаква масово размножаване на неприятелите в районите на Централната част на Дунавската равнина, Лудогорието, Северозападна България, Добруджа, Югоизточните части на страната и полетата в Западна България. Плътността в Северна България се очертава най-висока в централната част и относително по-ниска към северните и южните райони.

Растителна защита при лозата

През първата половина на 2009 г. метеорологичните условия в повечето райони на страната благоприятстваха развитието и разпространението на основните болести и неприятели при лозата. Най-голямо влияние за това оказаха честите валежи. В края на м. август необичайно високите температури подтиснаха и ограничиха развитието на маната, оидиума, сивото гниене и плътността на трето поколение шарен гроздов молец.

Реколтата е добре опазена и получената продукция е с високо качество.

- **Мана по лозата (пероноспора)**

Падналите валежи съвпаднаха с най-критичните фенофази от развитието на лозата: “отделяне на ресата” – “цъфтеж” – “ягориди”.

През втората половина на м. август метеорологичните условия не благоприятстваха развитието и разпространението на маната с изключение на местата с локални превалявания, където се наблюдаваха нови петна по младите летораста и листа.

През 2009 г. срещу мана са третирани 81,58 хил. ха, което е 92% от площта на стопанисваните лозови насаждения. Проведени бяха от 2 до 8 бр. третириания.

- **Оидиум (брашнеста мана)**

Първи прояви на болестта по листата и леторастите са установени през третата десетдневка на м. май. Степента на нападение по листата беше слаба. Във всички райони на страната в резултат на високите температури през м. август беше установено задържане в развитието и разпространението на оидиума. По-висока степен на нападение беше установена на малки, лошо стопанисвани площи. Третирани са от 1 до 8 пъти 81,31 хил. ха, или 92% от общата площ на стопанисваните масиви.

- **Сиво гниене (ботритис)**

В края на м. юни беше проведено предпазно третиране срещу болестта на местата с паднала градушка. Нападението от сиво гниене беше от слаба до средна степен в отделните райони на страната.

Проведени са от 1 до 4 бр. профилактични и лечебни третириания на 100% от стопанисваните площи.

- **Ексориоза по лозата**

През 2009 г. продължи тенденцията на намаляване ареала на разпространение на болестта, основно поради изкореняване на старите нападнати лозя и неблагоприятните за разпространението ѝ метеорологични условия.

Общо нападнатите площи от ексориоза през 2009 г. са 7,86 хил. ха, което е 9% от стопанисваните лозови масиви. Третирани са 3,98 хил. ха, или 50,6% от нападнатата площ.

- **Шарен гроздов молец**

Шареният гроздов молец през 2009 г. запази ареала на разпространение. В отделни райони беше отчетено понижаване плътността на гъсениците и степента на нападение. В резултат на високите наднормени температури в края на м. август, плътността на гъсениците на неприятеля - трето поколение, в цялата страна остана под прага на икономическа вредност (ПИВ). Процентът на нападнатите площи, спрямо общата площ на плододаващите лозя с редовна растителна защита е 21,4%.

Проведени са от 3 до 5 бр. пръскания. Третирани са 22,61 хил. ха, което представлява 25% от общата площ стопанисвани лозови масиви.

- **Лозова щитовка**

През 2009 г. неприятелят е с намален ареал на разпространение спрямо предходните две години. Причини за това са изкореняването на стари, нападнати от неприятеля лозови масиви и провеждане на зимна борба. В страната са отчетени нападнати площи в размер на 5,18 хил. ха, или 5,84% от площта на стопанисваните лозови масиви.

Третирани са 4,37 хил. ха. Най-много нападнати и третирани площи има в районите на Пловдив и Хасково.

- **Лозови акари**

Плътноста на жълтия лозов (ябълков) акар през 2009 г. е ниска и запази ограничен ареал на разпространение в сравнение с предходната година. Нападнати са 5,96 хил. ха, което е 6,72% от стопанисваните лозя.

Третирание е проведено на 4,28 хил. ха, или 73% от нападнатите площи.

През 2009 г. нападение от ериофиден акар, причиняващ лозовата краста, беше установено в районите на Видин, Плевен, Пловдив и Сливен. Плътноста и ареалът на разпространение спрямо 2008 г. са увеличени в районите на Пловдив и Сливен. Една от причините за намножаване на ериофидния акар е ограниченото използване на продукти, съдържащи сяра за борба с оидиума, които подтискат неговото развитие.

- **Други появили се вредители по лозата:**

- Бяло гниене по гроздето - проява на болестта се установи по гроздовете на десертни сортове лозя в района на Благоевград. Площите са третирани и разпространението на болестта – ограничено.

- Лозова пъстрянка – среща се в старите лозови насаждения в районите на Стара Загора и Сливен на обща площ 0,37 хил. ха. Третирана е цялата нападната площ в района на Стара Загора – 0,07 хил. ха. В района на Сливен разпространението ѝ спрямо 2008 г. е ограничено поради изкореняване на старите нападнати насаждения.

- **Борба с плевелите**

В старите лозови масиви заплевеляването е силно и се разчита основно на механични обработки. Нараства дялът на заплевелените с коренищни и кореновоиздънкови плевели площи. През 2009 г. са третирани 13,03 хил. ха с вегетационни хербициди на база глифозат, което е 15% от площта на стопанисваните лозови масиви в районите на Пловдив, Хасково, Сливен, Видин, Кюстендил и Ямбол. С почвени хербициди са обработени 1,31 хил. ха в района на Благоевград, което представлява 1,5% от стопанисваните лозови насаждения.

- **Борба с многоядни неприятели**

- Бяла американска пеперуда - наблюдава се по-ниска плътност и ограничен ареал на разпространение на неприятеля в сравнение с 2008 г. Химична борба не се наложи.

3.1. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности на фитосанитарния контрол (ФСК) са:

- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС като външна граница на Съюза;
- Анализ на риска от въвеждането на карантинни вредители и опазване територията на страната и ЕС от трансгранично пренасяне и разпространение на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Разработване, актуализиране и провеждане на фитосанитарни мониторингови програми, съобразени с изискванията на ЕС;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител;
- Развитие на лабораторно – диагностичната мрежа.

3.1.1. Контрол при вноса на растения и растителни продукти

На Граничните инспекционни фитосанитарни пунктове (ГИФП) се осъществява пълен ФСК на всички стоки от растителен произход, внос от трети страни, предназначени за страната и ЕС. След извършване на растително - здравната проверка на стоките на граничния пункт, те се движат свободно на цялата територия на ЕС.

През 2009 г. е извършен пълен фитосанитарен контрол включващ документална, идентификационна и растително - здравна проверка на общо 25 907 бр. партиди внос от трети страни и документален контрол на 12 323 транзитно преминали партиди. От тях 4 195 партиди са за страната и 19 785 бр. – за страни от ЕС. През 2008 г. са контролирани 23 000 партиди. От ГКПП са изпратени над 392 бр. проби за лабораторен анализ в Централната лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР) и са извършени 1 094 бр. анализа. В 11 случая има установена зараза от карантинни вредители и веднага са предприети мерки за нейното ликвидиране. В 71 случая е предотвратен вносът на забранени, съгласно нормативната уредба стоки, а в 137 случая има конфискация и унищожаване на партиди, неотговарящи на фитосанитарните изисквания за внос. Най-многобройни са случаите, при които се установява липса на задължителна маркировка на дървения опаковъчен материал – 176 бр. В резултат на осъществения контрол чрез системата ЕВРОФИТ към ЕК са изпратени над 200 официални нотификации. За трите години членство в ЕС няма официални нотификации от фитосанитарните власти на други държави членки на ЕС за пропуски по отношение на контрол, като външна граница на ЕС .

Очакванията през 2010 г. са за запазване нивото на вноса от 2009 г. или леко намаляване в резултат от финансовата криза.

3.1.2. Контрол на транзитни партиди с растения и растителни продукти

През 2009 г. се наблюдава 4 -кратно увеличение на броя на обработваните на ГКПП партиди. Увеличен транзит, свързан със Свободните безмитни зони (СБЗ), е отчетен в страната и през първото полугодие на 2010 г. Тенденцията е да се покачи движението на стоки от растителен произход с направление от Р Турция през България за Руската федерация.

3.1.3. Контрол при износ и реекспорт на растения и растителни продукти

През 2009 г. са издадени общо 22 973 бр. фитосанитарти сертификати (ФСС) за износ и 11 068 бр. за реекспорт. Наблюдава се леко повишаване на контролирани от фитосанитарния контрол стоки, като през 2008 г. са издадени 25 042 бр. за износ и 5 212 бр. сертификати за реекспорт.

Както през 2008, така и през 2009 г. няма нотификации от други страни вносители за установена зараза в български стоки.

Извършени са проверки на над 24 000 партиди. Имайки предвид, че изискванията на страните вносители значително се повишиха, от което нараснаха и отговорностите на фитосанитарните инспектори, задължително се изисква проверка на стоката, лабораторен анализ и последващо издаване на ФСС.

Очакванията за 2010 г. са, че ще има лек спад в броя на изнесените партиди, вследствие икономическата криза.

3.1.4. Контрол при производството на растения и растителни продукти на територията на страната

През 2009 г. са контролирани 2 307 регистрирани производители. Извършени са над 4 554 проверки, при което са взети 2 704 бр. растителни проби за регионалните лаборатории и 6 753 бр. проби за ЦЛКР. Извършени са над 16 409 бр. лабораторни анализи. В резултат на фитосанитарния контрол са издадени 2 606 бр. растителни паспорта, което е гаранция, че продукцията е контролирана от НСРЗ и може свободно да се движи в ЕС. Броят на растителните паспорти през 2009 г. намалява спрямо 2008 г., когато са издадени 2 876 бр.

Таблица V.6.

Фитосанитарен контрол на регистрирани производители за периода 2007 - 2009 г.

Година	Рег. Производители	Документирани проверки	Проби анализирани в РСРЗ	Проби анализирани в ЦЛКР
2007	2 040	4 040	4 565	6 629
2008	2 189	4 193	4 158	6 551
2009	2 307	4 554	2 704	6 179

Източник: НСРЗ

Таблица V.7.

Регистрирани производители по видове за периода 2007 – 2009 г.

Година	Посевен материал	Посадъчен материал-картофи	Оранжерии	Овощен материал и декоративни	Лозов материал	Складове	Тържища и пазари
2006	51	73	141	356	152	204	57
2007	58	60	142	284	144	276	131
2008	35	55	132	240	102	167	99
2009	49	55	119	302	104	257	124

Източник: НСРЗ

Неразделна част от контрола на производството е разработването и провеждането на фитосанитарни мониторингови програми при различни растителни видове за своевременно установяване и предотвратяване разпространението на карантинни вредители на територията на страната и ЕС, изцяло съобразени с Директивите на ЕС. През 2009 г. и 2010 г. ФСК работи по 8 мониторингови програми:

- Фитосанитарна мониторингова програма при картофи;
- Фитосанитарна мониторингова програма при овощни;
- Фитосанитарна мониторингова програма при лозя;

- Фитосанитарен мониторинг за карантинни вредители в зеленчукови оранжерии;
- Фитосанитарни мониторингови програми при ягоди и малини;
- Фитосанитарни мониторингови програми при горски видове;
- Фитосанитарен мониторинг на карантинни вредители по горски видове;
- Фитосанитарни мониторингови програми за *Diabrotica virgifera virgifera*.

3.1.5. Контрол и изпитване на продукти за растителна защита

На пазара се допускат само официално разрешени продукти за растителна защита, изпитани за ефикасност в съответствие с изискванията на Добрата експериментална практика и стандартите на Европейската и Средиземноморска организация за растителна защита. Основна цел е предлаганите продукти да съдържат активни вещества, включени в списъка на разрешените за ЕС или нотифицирани за включване в този списък такива, както и ограничаване предлагането на пазара и употребата на ПРЗ с неблагоприятно въздействие върху хората, животните и околната среда.

През 2009 г. в базите за биологично изпитване в системата на НСРЗ са изпитани за ефикасност 84 бр. продукти за растителна защита в т.ч.: 30 бр. фунгициди, 30 бр. хербициди, 21 бр. инсектициди и 3 бр. растежни регулатори. През отчетния период са изпитани за ефикасност и 45 бр. ПРЗ за втора година, и 10 бр. ПРЗ за трета година. Така общият брой на изпитаните през 2009 г. продукти за растителна защита е 139.

Броят на заявените за биологично изпитване за ефикасност продукти за растителна защита през пролетно летния сезон на 2010 г. е 53, общият брой на изпитваните продукти (за първа, втора и трета година) е 120, а общият брой на опитите за същия период е 1179. Очаква се през есенно зимния период в базите на НСРЗ да бъдат изпитани нови продукти за борба с вредители по есенниците (пшеница, ечемик, рапица).

През 2009 г. са заявени за подновяване на разрешаването 83 продукта за растителна защита. Разрешени за предлагане на пазара и употреба са 8 продукта за растителна защита. Подновено е разрешаването на 2 продукта за растителна защита. Променено е разрешаването на 9 продукта за растителна защита. Разрешени са 4 продукта за растителна защита за еднократен внос и 5 продукта за растителна защита за паралелен внос. Разрешени са допълнителни употреби на 5 продукта за растителна защита. Издадени са 59 бр. удостоверения за разрешаване на продукти за растителна защита. Прекратено е разрешаването на 114 продукта за растителна защита.

Основната цел на контрола върху предлагането на пазара, съхранението, препаковането и употребата на продукти за растителна защита (ПРЗ) е да се гарантира безопасността на храните от растителен произход, като се предлагат на пазара само разрешени и годни за употреба ПРЗ, осигуряват се добрите практики при тяхната търговия и се спазват изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) при употребата им за производството на растения и растителни продукти.

Националната служба по растителна защита поддържа Регистър на фирмите, получили разрешение за осъществяване на дейностите търговия с ПРЗ, препаковане на ПРЗ, фумигация и обеззаразяване на площи, помещения и растителна продукция срещу вредители. През 2009 г. са издадени общо 285 бр. разрешения, в т.ч. 106 бр. за търговия на едро, 165 бр. за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека, 6 бр. за извършване на препаковане на ПРЗ, 8 бр. за извършване на фумигация.

През 2009 г. на територията на страната са извършени общо 1 778 бр. инспекции на употребата на продукти за растителна защита, в т.ч. 1648 бр. на земеделски производители, 58

бр. с авиационна техника, 7 бр. чрез фумигация и 65 бр. при обеззаразяване на семена. Съставени са 1 778 бр. констативни протоколи, направени са 608 бр. предписания и са съставени 3 бр. акта за нарушение.

Част от контролната дейност върху продуктите за растителна защита е вземането и анализирането на проби за установяване на съответствие с показателите, одобрени при разрешаването на продукта. През 2009 г. при инспекциите на селскостопанските аптеки, складове и цехове са взети общо 210 бр. проби от 75 вида ПРЗ. От издадените становища от Института за защита на растенията в Костинброд, относно изпитване на образец за установяване на съответствие на ПРЗ, 176 бр. проби са показали съответствие с показателите, одобрени при разрешаването на продукта. Несъответствие са показали 9 бр. проби.

При инспекциите на земеделските производители са взети общо 70 бр. растителни проби от 24 вида култури, като е спазена процедурата за вземане на проби от растения и растителни продукти за идентификация на използваните ПРЗ. Пробите са взети в изпълнение на Националния план за контрол на употребата на ПРЗ за 2009 г. В допълнение 170 бр. проби са взети по Мониторинговата програма за остатъци от пестициди и 120 бр. проби – по Мониторинговата програма за остатъци от микотоксини.

4. Торене

Минерални торове

По данни на РСРЗ, през 2009 г. в страната са употребени: 177 553 тона азотни торове (N); 30 661 т фосфорни торове (P₂O₅) и 11 823 т калиеви торове (K₂O). Наблюдава се увеличаване на използваните азотни торове спрямо предходната година и намаляване на използваните калиеви торове.

Таблица V.8.

Употребени количества минерални торове – тона активно вещество

Година	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	Общо
2007	177 936	29 607	13 516	221 059
2008	173 917	30 558	12 950	217 425
2009	177 553	30 661	11 823	220 037

Източник: НСРЗ

Наторените площи през отчетната 2009 г. са както следва: 2190,5 хил. ха наторени с азотни торове; 318,4 хил. ха – с фосфорни и 124,9 хил. ха с калиеви торове.

Таблица V.9.

Наторени площи с азотни, фосфорни и калиеви торове, хил. ха

Година	Наторени площи с N хил. ха	Наторени площи с P ₂ O ₅ хил.ха	Наторени площи с K ₂ O хил. ха
2007	1 972,6	174,48	95,34
2008	2 068,7	218,0	163,4
2009	2 190,5	318,4	124,9

Източник: НСРЗ

Едностраниното азотно торене през последните години води до по-голяма чувствителност на растенията към болести и неприятели.

Все повече се прилага листното подхранване и използването на комбинирани торове.

Оборски тор

През 2009 г. са оползотворени 74,4 хил. тона оборски тор, като са наторени приблизително 6,2 хил. ха. Наблюдава се намаляване както на количеството, така и на площта, върху която е употребен оборски тор. Наторени са предимно зеленчуци, картофи, овощни култури и лозя.

Таблица V.10.

Използвани количества оборски тор и наторени площи

Година	Използван оборски тор хил. тона	Наторени площи хил. ха
2007	173,9	8,47
2008	122,9	5,606
2009	74,4	6,18

Източник: НСРЗ

4.1. Контрол на торове

В отговор на постъпили заявления за регистрация на торове през 2009 г. за употреба в земеделието бяха регистрирани 6 нови продукта (органо-минерални, бактериални, сложни торове).

При осъществяване на контролната дейност върху торовете са проверени 565 търговски обекта и складове за съхранение. Констатирани са 48 несъответствия, издадени са 48 предписания. Съставени са 6 акта за установено административно нарушение.

При контрола на торовете за съответствие с показателите, обявени от производителя, са взети 207 проби за съответствие.

Таблица V.11.

Резултати от извършени анализи на контролни проби от торове, брой

Година	Складове за съхранение и търговски обекти, бр.	Взети проби от торове за анализ, бр.	Проби, показали отклонения %
2007	488	219	4.5
2008	364	199	6.5
2009	565	207	13.5

Източник: НСРЗ

Общото количество утайки, оползотворени в земеделието през 2009 г., е 10 740 тона, изразено като сухо вещество. Общата площ, върху която са оползотворени утайките през 2009 г., е 252,3 ха.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС), е официален изпитващ орган за сортовете културни растения и контролен орган към Министерство на земеделието и храните, при производството и търговията с посевен и посадъчен материал.

Основна дейност на Агенцията:

- изпитване, признаване на сортове културни растения и породи буби в Република България, с цел защита правата на селекционера и райониране на сортовете културни растения, с цел вписване в Официалната сортова листа, както и вписването им в общия каталог на ЕС;
- полска инспекция, пробовземане и лабораторни анализи на сертифицирания посевен и посадъчен материал;
- контрол на производството, заготовката, разпространението и търговията на посевен и посадъчен материал, сертификацията му и одобряване на търговски семена;
- контрол на юридически и физически лица, получили разрешение от министъра на земеделието за сортоизпитване за биологични и стопански качества;
- води регистър на производители, заготовители и търговци на посевен и посадъчен материал, постъпилите за изпитване сортове, новопризнатите сортове, и частните сортоизпитатели.

През 2009 г. приоритетните цели в работата на Агенцията са:

- хармонизиране на българското законодателство с европейското в областта на семената и посадъчния материал;
- усъвършенстване контрола при производството и търговията с посевен и посадъчен материал на територията на Р България в условията на обща селскостопанска политика на ЕС;
- подобряване организацията при изпитването на нови сортове земеделски видове;
- акредитиране на ИАСАС за официален изпитващ офис на Службата на Общността за правна закрила на сортовете растения (CPVO), с цел признаване изпитванията на сортовете растения за правна закрила на територията на общността съгласно Регламент на Съвета 2100/94;
- оптимизиране на административния капацитет.

През 2009 година са актуализирани подзаконовни нормативни актове за семена и посадъчен материал, с които се извърши транспониране на Директиви за изменения и допълнения на основни Директиви на ЕС. Подготвени и публикувани са наредби за изменение и допълнение на действащи наредби.

Приети нови наредби:

1. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 77 от 31 май 2006 година за реда за признаване за вписване на нови сортове земеделски растителни видове в Официалната сортова листа на Република България и Общия каталог на държавите членки на ЕС (ДВ , бр.51 от 23 юни 2006 г., изм. ДВ бр.68 от 01.08.2008 г.).

2. Наредби за изменение на Наредби № 21, 99, 98, 100 и 16 - за транспониране на Директива 2008/62/ЕО, чл. 10-20, в изпълнение на мерки № 50, 51, 52, 53, 54 от Плана за действие 2009 г., съответно:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 от 10 декември 2007 г. за търговия на посевен материал от зърнени култури на пазара на Европейския съюз;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 98 от 18 август 2006 г. за търговия на посевен материал от цвекло на пазара на Европейския съюз;

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 99 от 10 декември 2006 г. за търговия на посевен материал от фуражни култури на пазара на Европейския съюз;

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 100 от 18 август 2006 г. за търговия на посевен материал от маслодайни и влакнодайни култури на пазара на Европейския съюз;

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 16 от 30 май 2008 г. за търговия на посевен материал от картофи на пазара на Европейския съюз.

3. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 от 15 март 2004 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения в и от официалната сортова листа на Република България - транспониране на Директива 2009/97/ЕО на Комисията от 3 август 2009 г.

4. Проект на Наредба за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз - за транспониране на Директива 2008/90/ЕО, в изпълнение на мярка № 55 от Плана за действие 2009 г.

5. Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за посевния и посадъчния материал.

През 2009 г. са разработени редица специализирани вътрешни нормативни документи, като Методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (ПХС), съобразно Техническите протоколи на CPVO, Методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК) и Критерии за оценка и Методики за комплексна оценка при изпитването за БСК.

През 2009 г. са извършени 19 589 броя услуги, които се разпределят, както следва:

- Издадени актове за полска инспекция при посевен материал - 2 328 броя;
- Издадени актове за полска инспекция при посадъчен материал – 625 броя;
- Извършени лабораторни анализи в централна лаборатория - 2 430 броя;
- Извършени лабораторни анализи в териториалните звена – 4 320 броя;
- Издадени сертификати при посевен материал - 4 313 броя;
- Издадени документи за качество при посадъчен материал - 279 броя;
- Издадени констативни протоколи от извършени проверки – 4 244 броя;
- Извършени информативни анализи - 1 498 броя;
- Издадени сертификати след разфасовка - 540 броя;
- Издадени сертификати/документи за качество при посадъчен материал - 356 броя;

През 2009 г. са сключени 197 броя договори и са заявени 330 броя сорта, линии и/ или хибриди за официално сортоизпитване в системата на ИАСАС с цел признаване и вписване в Официалната сортова листа на Република България, Общите каталози на Европейския Съюз и получаване на правна закрила.

Въз основа на получени от заявителите заявки за вписване, се публикува Официалната сортова листа (ОСЛ) на България за сортовете от полски, зеленчукови, овощни култури, тютюн и лози, от които посевен и посадъчен материал може да се произвежда и търгува на територията на страната.

Таблица V.12.**Брой на заявените за вписване сортове в Официалната сортова листа по години**

Култури	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Полски	435	398	397
Зеленчукови	148	150	135
Овощни	480	306	300
Тютюн	58	62	60

Източник: ИАСАС

По отношение на полските култури се запазва броя на вписаните сортове, тъй като на територията на страната могат да се търгуват свободно и сортове от Европейските каталози на ЕС. От общо 397 сорта полски култури 170 са българска селекция, от които 161 сорта са защитени в Патентно ведомство и притежават сертификати за правна закрила. При зеленчуковите култури продължава тенденцията за намаляване на броя на заявените за вписване сортове, поради отпадане изискването за изпитване за БСК на тези култури, съгласно Европейското законодателство. Всички сортове публикувани в Общия каталог на ЕС за сортовете от зеленчукови видове, могат да се произвеждат и търгуват на територията на страната. От общо заявените сортове, 88 са българска селекция и 64 броя от тях притежават Сертификати за защита правата на селекционерите.

При овощните култури намалението на броя на сортовете се дължи на правото на производителите и търговците на овощен посадъчен материал да използват т.нар. „списък на производителя или търговеца на семена и посадъчен материал” съгласно чл.13, ал.(4) от Закона за посевния и посадъчен материал (ЗППМ) и Наредба №97/18.08.2006 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз. Този списък се предоставя при поискване от ИАСАС за проверка. След приключване на експертните комисии и вписване в Официална сортова листа, периодично се изпраща до Европейската комисия актуализиран списък с новопризнатите сортове за вписване в Общите каталози на ЕС за сортове от полски и зеленчукови видове.

През 2009 г. са издадени 66 удостоверения съгласно чл. 39а, ал.1 и ал. 4 от Закон за посевния и посадъчен материал, които съпоставени с издадените през 2008 г. – 30 броя, показват повишаване интереса от страна на селекционерите за използване услугите на агенцията като изпитващ офис. Обновявана е електронната база данни за сортовете растителни видове, признати чрез българския офис за вписване в листата за производство и търговия на CPVO и OECD (Организация за икономическо сътрудничество и развитие).

Дейността по сортоизпитване на нови сортове растения, на база сключени договори със заявителите, включва изпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) и изпитване за биологични и стопански качества (БСК), с цел установяване пригодността на новите сортове за агроклиматичните условия на страната и провеждането на свързаните с него тестове за студоустойчивост, устойчивост на патогени и химико-технологични анализи.

ИАСАС провежда постконтрол (грунтов контрол) на търгувания в страната посевен материал, пострегистрационно изпитване на новите сортове, вписани в Официалната сортова листа, изпитване на новите сортове в различни агроекологични райони, провеждане на предварителни, демонстрационни и производствени изпитвания. Агенцията изработва РХС - описания на общоизвестните сортове растения и описания на новите сортове заявени за изпитване, разработва аprobante характеристики за провеждане на полските обследвания.

През 2009г. в опити за РХС са заложи общо 2 810 сортове, хибриди и линии, като 447 от тях по договори за сортоизпитване, 450 – подобни сортове, а останалите 1 913 - за целите на сравнителната колекция и за доказване различимостта на заявените нови сортове.

Най-голям брой сортове и хибриди са изпитани при полските култури: 1 202 броя, от които 327 броя за РХС и 875 броя за сравнителна колекция. От тях най-голям е броят при слънчогледа - 323, от които за РХС са 107 броя, при царевицата: 301 линии и хибрида, от които за РХС са 74 броя, зимна мека пшеница: съответно 84 и 42 сорта и ечемик – от общо 56 сорта 14 сорта са изпитани за РХС.

Зеленчуковите култури са 460 сорта, от които 84 сорта са изпитани за РХС. Най-много сортове са били в изпитване при домати - 151 сорта и линии, от които 33 за РХС, пипер – 52 сорта, от които за 14 за РХС, градински фасул – 28 сорта, от които 1 сорт за РХС.

При етерично маслените култури са заложи 55 сорта, от които 11 за РХС, а останалите се поддържаха като сравнителна колекция.

Трайните култури са 152 сорта, от които 20 за РХС, а останалите - за сравняване. При лозите са заложи 126 сорта, от които 2 сорта за изпитване за РХС, а останалите са използвани за установяване на различимостта.

ИАСАС извършва последващ контрол на семената от зърнени, фуражни, маслодайни, зеленчукови култури, цвекло, тютюн и картофи, които се осъществява чрез грунтов контрол и/или електрофореза по методи, утвърдени от министъра на Министерство на земеделието и храните.

През 2009 г. са получени 1 586 бр. проби за грунтов контрол от 47 земеделски култури – 23 полски и 24 зеленчукови вида.

Значително е намалял, в сравнение с предходни години, броя на пробите от пшеница, царевица, картофи, зеленчукови, фуражни и маслодайни култури, което се дължи на спад в семепроизводството у нас, както и на обстоятелството че след приемането на България в ЕС, с въвеждането на принципите на свободна търговия в Общността, отпадна задължението на агенцията, като контролен орган да извършва задължителна проверка на всички партиди семена.

По групи култури, съотношението на пробите за грунтов контрол през 2009 г. е както следва:

- 1 458 броя проби от полски култури – 92%;
- 128 броя проби от зеленчукови култури – 8%.

През 2009 г. по договори за сортоизпитване за биологични и стопански качества, в конкурсни сортови опити са заложи 1459 сорта полски култури, 5 сорта овощни видове, 20 сорта лоза и 19 сорта зеленчукови култури (пипер-предварително изпитване).

От общия брой на сортовете, в предварително изпитване са заложи 67 хибрида, в микроопити 925 (при 567 за 2008 г.), в макроопити 55 хибрида царевица и слънчоглед. В пострегистрационни опити са заложи 140 сорта ечемик, пшеница, рапица, царевица и слънчоглед. В специални опити 58 хибрида слънчоглед и царевица (с третиране с хербициди, през периода на вегетация, по предоставени от заявителите схеми) и 10 хибрида – демонстративно изпитване. Посочените видове сортоизпитване са извършвани по изискванията на утвърдените Методики за БСК. За вписване в Списък “А” на Официалната сортова листа, за БСК са изпитани 388 сорта, при 418 броя за 2008 г. (намаление със 7,2% в сравнение с 2008 г.) .

Анализът на резултатите показва тенденция за намаление на заявените за сортоизпитване за БСК сортове, с цел вписване в Списък “А” на Официалната сортова листа на

страната, за сметка на увеличени брой микропити и предварително изпитване, съгласно методиките за БСК.

От общия брой на заявените по сключени договори за официално сортоизпитване сортове за видовете земеделски растения, сортовете чужда селекция са 1378 броя или 91,7%. Сортовете българска селекция са 125 или 8,3%. Съпоставено с 2008 г., тенденцията през 2009 г. е за увеличение на сортовете чужда селекция (с 13%) за сметка на намаления брой изпитани сорта – българска селекция, с 57%. Включените в КСО за БСК сортове стандарти са 116 броя, които заедно със сортовете заявени за официално сортоизпитване са общо 1602 сорта, при 1417 сорта за 2008 г. Броят на сортовете стандарти представлява 8,4% от общия брой на сортовете /сорта в конкурсно изпитване/.

През 2009 г. в конкурсни сортови опити за агроекологично изпитване са заложили – 33 сорта пшеница, 9 сорта/хибрида рапица, 9 сорта ечемик, 51 хибрида царевица и 38 хибрида слънчоглед (общо 140 сорта), без участието на стандартните сортове и хибриди. Със стандартите общия брой на сортовете в опитите за пострегистрационно изпитване са 157, при 191 за 2008 г. (намаление със 17,8%).

Оценката за устойчивост към икономически важните болести за всеки вид земеделско растение се извършва на изкуствен инфекциозен фон. През 2009 г. са анализирани 494 броя проби, за установяване на устойчивост към 43 патогена на изкуствен инфекциозен фон. Извършена е оценка за студоустойчивост на 176 сорта зимни култури, при 168 за 2008 г., в резултат на увеличени брой сортове/хибриди зимна рапица. Заделени са 133 броя средни проби от количествата семена, предназначени за БСК от заявени за първа година сортове/хибриди. За електрофоретичен анализ са шифровани 19 броя проби пшеница.

На резултатите за добив от всички опити е извършена математико-статистическа обработка на резултатите по метода на дисперсионния анализ към един или два стандартни сорта, а при някои култури към среден стандарт.

По методика на полския опит са обобщени средно по 10 показателя за всяка култура. Резултатите от сортоизпитването за БСК, включително и резултатите от оценките на сортовете са подготвени съгласно предвидените в договорите срокове – 31 август за есенните култури и 20 декември за пролетните култури.

През 2009 г. са извършвани полски инспекции на семепроизводствените посеви. Инспектирани са семепроизводствени посеви - 407 666,4 дка. От тях са одобрени – 400 604,6 дка (98,2%), декласирани са 3 156,1 дка (0,8%) и са бракувани – 3 905,7 дка (1,0%).

През 2008 г., за същия период са инспектирани семепроизводствени посеви - 382 678 дка. От тях са одобрени 373 077 дка (97,5%); декласирани са 2 214 дка (0,6%) и са бракувани - 7 387 дка (1,9%).

През 2009 г. се наблюдава увеличаване на инспектираните площи с 6,5%.

От инспектираните посеви полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури - 378 882 дка (93%), маслодайни и влакнодайни – 17 440 дка (4,3%), фуражни – 7 653 дка (1,8%), картофи - 2 672,4 дка (0,6%), тютюн – 516 дка (0,1%), медицински и ароматни култури - 80 дка (0,1%) и цвекло - 74 дка (0,1%). Общата площ на инспектираните посеви от полски култури е 407 317,4 дка.

През 2009 г. семепроизводните посеви от пшеница са увеличени с 16,6%, в сравнение с 2008 г.

От одобрените семепроизводствени посеви зимна обикновена пшеница, най-голям процент заемат площите засети със сортове „силни” пшеници от групи А-32,7% и Б-52,6%, и по-

нисък процент от група В-6% и Г-5,4%. Сортовият състав на инспектираните през 2009 г. площи от зимна обикновена пшеница е много разнообразен. Извършени са полски инспекции на 73 сорта, в това число и сортове от чужда селекция - 3,2%.

През 2009 г. инспектираните семепроизводствени посеви от ечемик са увеличени с 32,7%, спрямо 2008 г.

В сравнение с 2008 г. (24 773 дка) има намаление на площите за семепроизводство на хибридна царевица с 45%.

През 2009г. инспектираните семепроизводствени посеви (15 940 дка) намаляват с 37,9% спрямо предходната година.

През 2009 г. е извършена полска инспекция на 349 дка зеленчукови култури. В сравнение с 2008 г. (2 330,2 дка) е налице намаляване обема на инспектираните, поради производство на семена от категория „стандартни“, които са под отговорността на производителите.

През 2009 г., са извършени полски инспекции на 338,4 дка лозови маточници. В сравнение с 2008 г. (инспектирани 560,07 дка) , площите са намалели с 39,6%. Увеличение на инспектираните площи има в районите на ТЗ Стара Загора, ТЗ Пловдив и район Пазарджик.

От добитите подложкови резници, са окачествени 2 371 хил. бр., от които 321 хил. бр. категория “предбазов”, 896 хил. броя - “базов” и 1 154 хил. броя - “сертифициран”. Сравнявайки с 2008 г. (окачествени 3 588 хил. бр. подложкови резници) производството на подложкови резници намалява с 33,9%.

През 2009 г. са извършени полски инспекции на 478,6 дка маточни лозя. В сравнение с предходната 2008 г. (инспектирани 658, 74 дка), площите са намалели с 27,3%.

През годината, от одобрените маточни лозя са окачествени 539,8 хил. броя лозови резници за калеми, от които “предбазов”- 24 хил. бр.; “базов” – 40,6 хил. бр.; “сертифициран” – 83,7 хил. бр. и “стандартен” – 391,5 хил. бр. В сравнение с 2008 г. (окачествени 2 845,8 хил. бр. лозови резници за калеми), количеството на окачествените резници значително намалява.

Контролната дейност през отчетния период е насочена основно към извършване на постоянен контрол и проверки през всички етапи на семепроизводството, заготовката и търговията със семена и посадъчен материал, с цел гарантиране качеството на посевния и посадъчния материал, предлаган на пазара и в Общността. Извършени са проверки в търговски обекти и складове с посевен и посадъчен материал, на заготовители на семена в малки опаковки, на производители на посадъчен материал и семепроизводители, както и на всички регистрирани търговци на едро на посевен материал и на водените от тях книги. При извършените проверки са открити пропуски при воденето на книгите по чл. 62 от ЗППМ - невписани количества, партиден номер или неразнесени продажби.

6. Ветеринарно дело

6.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните

През 2009 г. приоритет в дейността на Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС) е опазване здравето на животните и извършване на контрол по спазване на правилата за защита и хуманно отношение към тях.

Изпълнението на програмата за ерадикация на вируса на класическата чума по свинете е една от приоритетните задачи, като целта на програмата е предпазване на страната от разпространение на класическа чума и вдигане на забраната за вътреобщностна търговия с живи свине. Програмата включва серологични и вирусологични изследвания на домашни, източнобалкански и диви свине, клинични прегледи и осигуряване на мерки за биоосигурност на животновъдните обекти със свине и тези от породата източнобалкански.

При изпълнение на програмата е констатирано на 08.09.2009 г. огнище от класическа чума по дивите свине в гр. Тутракан, област Силистра. За ликвидиране на огнището са предприети и някои специални мерки, като залавяне на дивите свине в капани, отстрел и съхранение на трупове до излизане на резултатите от лабораторните изследвания, непрекъснато наблюдение на поведението на популацията от диви свине в местността "Боблата".

При популацията от домашни свине и от свинете от източнобалканската порода, която се отглежда свободно – пасищно, не е констатирано огнище от класическа чума по свинете.

Предприетите мерки по отношение на категоризацията на фермите, повишаването на техните мерки за биосигурност и контрола по идентификацията, придвижването и клане ще намалят до минимум риска от разпространение на вируса.

През годината е осъществена и програма за орална ваксинация на дивите свине, като дистрибуцията на ваксината се извършва само в 40 км зона в дълбочина по границата с Република Румъния, Република Сърбия и Република Македония.

Във връзка с разпространението на заболяването син език и икономическите загуби, които то предизвика в повечето държави-членки на ЕС през 2007 и 2008 г., са предприети действия за надзор и контрол, в резултат на което заболяването не бе констатирано на територията на страната през 2009 г.

При изпълнение на програмата за надзор на инфлуенцата по домашни и диви птици не е констатиран положителен резултат за наличие на вирус.

Нюкясълска болест е регистрирана в Кърджали при стопани, отглеждани птици в задни дворове, в селища в които ваксинацията не е задължителна. В резултат на предприетите действия за период от 20 дни огнищата са ликвидирани.

През 2009 г. се изпълнява програма за надзор на салмонелозите при кокошки – носачки, птици за разплод, пуйки, бройлери и свине. В резултат на изпълнение на програмата е регистрирано едно огнище от *Salmonella Enteritidis* при кокошки – носачки в с. Бохот, Плевенски регион и две огнища при бройлери в област Добрич.

С цел гарантиране здравословния статус на животните, предпазване на хората от зоонози и осигуряване на безпроблемна търговия между страните членки на ЕС, както и с трети страни, през 2009 г. НВМС изпълни следните програми за надзор:

- Програма за контрол и ерадикация на КЧС при домашни и диви свине;
- Програма за надзор и ерадикация на болестта Ауески по свинете.
- Програма за надзор на инфлуенца при домашни и диви птици в Р. България;
- Програма за надзор и ерадикация на Нюкясълската болест по птиците;
- Програма за надзор на синия език по преживните животни;
- Програма за надзор на трансмисивни спонгиформни енцефалопатии;
- Програма за надзор на салмонелозата при кокошки носачки от рода *Gallus gallus*;
- Програма за надзор на салмонелозата при бройлери;
- Програма за надзор на салмонелозата при пуйки;
- Програма за надзор на салмонелозата при прасета;
- Програма за надзор на салмонелозата в развъдни стада птици;
- Програма за надзор на болестта шап при чифтокопитни животни;
- Програма за надзор върху здравословното състояние на рибите отглеждани в промишлени и животновъдни ферми;
- Държавна профилактична програма за 2009 г.

През 2009 г. е изготвена и програма за орална ваксинация на лисиците с цел ерадикация на вируса на беса. Програмата е одобрена от Европейската комисия за периода от 2009 – 2013 г. Изпълнението на програмата за 2009 г. е одобрено с Решение на ЕК, като се придвижва

двукратно поставяне на ваксина в рамките на една календарна година. Програмата обхваща извършване на ваксинация в областите на Северна България, област Бургас и област София – град, София – област, от Южна България - област Перник и Кюстендил.

През 2009 г. са ликвидирани последните две огнища от бруцелоза по дребните преживни в Старозагорска и Хасковска област. Същевременно продължи работата по програмата за надзор на бруцелозата по дребните преживни, като са изследвани 100% от дребните преживни на възраст над 12 месеца в областите разположени до границата с Република Гърция и Република Турция.

При изпълнението на програмата за надзор на заболяванията от групата на трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ), през 2009 г. са констатирани два случая на болестта скрейпи при овцете както следва: - два случая на класическо скрейпи при овца от гр. Троян и при овца от с. Ново Янково, Шуменско.

Взети са необходимите мерки за ограничаване и ликвидиране на заболяването скрейпи при овцете, съгласно изискванията на приложение VII на Регламент 999/2001 относно правилата за профилактика и ликвидиране на ТСЕ.

Обърнато е особено внимание на контрола, извършван от ветеринарномедицинските специалисти по отношение на защитата и хуманното отношение към животните.

Специално внимание е обърнато на обучението в направление кокошки – носачки и транспорт, тъй като мисията от експерти на ГД САНКО на ЕК при извършената проверка през 2009 г. установи много несъответствия - главно при отглеждане на кокошки носачки в неотговарящи клетки, пренаселеност, лошо попълнени чек-листове. При контрола по отношение спазване на изискванията на Регламент 1/2005/ЕС също са открити несъответствия.

Ежегодно се изработват планове за проверки в животновъдни обекти за здравословното състояние на животните, за изхранването с кухненски отпадъци, мерки за биосигурност и във връзка със здравеопазване на животните.

Управление на кризи и разработване на контингенс планове

Съгласно изискванията на Европейската общност всички държави-членки изготвят общ план за управление на кризи в областта на здравеопазването на животните, безопасността на храните и фуражите. В общия план се определят видовете ситуации, свързани с пряк или косвен риск за здравето на човека. В общия план се определят и необходимите практически процедури за управление на кризи, включително принципите на прозрачност, които следва да се прилагат и стратегия за обмяна на информация.

Във връзка с възникване на кризисни ситуации НВМС е изготвила следните контингенс планове за ликвидиране на заразните заболявания:

- Контингенс план за Инфлуенца по птиците;
- Контингенс план за Нюкясълска болест;
- Контингенс план за Шап;
- Контингенс план за КЧС;
- Контингенс план за Син език;
- Контингенс план за Шарка по овцете;
- Контингенс план за ТСЕ;
- Контингенс план за неекзотични болести по рибите;
- Контингенс план за африканска чума свине;
- Контингенс план за африканска чума коне;
- Контингенс план за везикулозна болест по свинете;

- Контингенс план за везикулозен стоматит;
- Контингенс план за чума по говедата;
- Контингенс план за чума по дребните преживни;

С цел тестване действието на контингенс плановете в реална ситуация се провеждат практически упражнения за тяхното прилагане. През 2009 г. поради липса на финансови средства не са извършвани симулативни упражнения за прилагане на контингенс плановете.

Съгласно изискванията на Регламент № 1/2005/ на Съвета от 22.12.2004г., относно защитата на животните по време на транспорт, продължи издаването на лицензи на водачите на превозни средства, превозващи живи животни с които се гарантира обучение за спазване на правилата за хуманно отношение и защита на животните по време на транспорт. Издадени са 152 лиценза за кратки пътувания и 62 лиценза за продължително пътуване.

Извършени са 7 188 проверки за спазване на правилата за защита и хуманно отношение по време на транспортиране на животни до животновъдни обекти, при придвижване на животни до месодобивни предприятия и на животни, предназначени за търговия в Общността и експорт за трети страни. Установени са 121 броя нарушения.

През 2009 г. са извършени 3 230 проверки на говедовъдни обекти, 1 731 проверки на животновъдни обекти с дребни преживни, 7 531 на обекти със свине, 785 броя проверки на птицевъдни обекти за спазване на правилата за защита и хуманно отношение към животните.

Издадени са 812 броя предписания за подобряване на работата и 20 броя актове за административни нарушения.

При проведена мисия на експерти от ГД САНКО на ЕК бяха констатирани несъответствия с европейското законодателство по отношение на отглеждането на кокошки носачки в клетки. В редица птицеферми отглеждането на птиците се извършва в неотговарящи клетки по отношение на размера и наклона им. В някои от обектите се констатира пренаселеност на отглежданите птици.

Предприети са мерки за определяне на капацитета на всяка ферма и населването ѝ с броя посочен в удостоверение за регистрация на птицевъдния обект. Проведена е среща с представители на птицевъдни асоциации в Р България, на която са разгледани изискванията на Директива на съвета 1999/74/ЕС и са обсъдени мерки за прилагането ѝ.

Лабораторно-диагностична дейност

През 2009 г. Националната ветеринарномедицинска служба извърши епизоотологичен и епидемиологичен анализ, който включва оценка на тенденциите в разпространението на зоонозите, изолирането на техните причинители и тяхната антиминобна резистентност.

Исклучително обемна и отговорна, през 2009 г. е и дейността на лабораториите към Регионалните ветеринарномедицински станции (РВМС) и институтите по отношение диагностичните изследвания свързани с държавната профилактична програма (ДПП) и Мониторинговите програми за надзор на актуални за страната заболявания.

През 2009 г. НВМС разполага с 18 лаборатории по ветеринарно - санитарна експертиза и 15 лаборатории по здравеопазване на животните, структурирани в поделенията на НВМС.

През 2009 г. са проведени лабораторни изпитвания и диагностични ринг-тествания между:

- Националната референтна лаборатория (НРЛ) по ТСЕ и регионалните лаборатории по ТСЕ към РДВИ Стара Загора и Велико Търново;
- Ринг-тествания между НРЛ по лептоспироза и регионално- диагностични лаборатории;

- Ринг тествания между НРЛ и регионалните лаборатории по трихинелоза;
- Ринг тествания между НРЛ "Салмонели и салмонелози" към НДНИВМИ и регионални лаборатории по ВСЕ.
- Ринг тествания между НРЛ "ЦЛВСЕЕ" и регионални лаборатории по ВСЕ за откриване на остатъци от антибиотици (подтискащи вещества/инхибитори) в мляко.

Националните референтни лаборатории към НВМС участваха и в междулабораторни тествания с Референтните лаборатории на Европейската общност.

Необходимо е да се отбележи и напредъка по акредитирането на НРЛ за екзотични болести и НРЛ за болести по рибите и морските мекотели. Тези две лаборатории са акредитирани от Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитиране“ (ИАБСА). НРЛ за болести по рибите и морските мекотели е с издаден сертификат за акредитация от ИАБСА 226 ЛИ от 09.06.2009 г., валиден до 30.06.2013 г.; и НРЛ за екзотични болести има сертификат за акредитация ИАБСА 227 ЛИ от 18.06.2009 г., валиден до 30.06.2013 г.

От останалите диагностични лаборатории към РВМС са акредитирани 7 броя (Благоевград, Ловеч, Шумен, Русе, Сливен, РДВИ Велико Търново и РДВИ Стара Загора. Съгласно изпълнение на утвърдената програма за подготовка на документите за акредитация, Националните референтни лаборатории към Национален център за здравеопазване на животните в НДНИВМ, са в процедура на акредитация. В системата на НВМС акредитираните лаборатории към сектор Ветеринарно-санитарна експертиза към РВМС са 26 броя. Акредитирани са и лабораториите на Националния референтен център по безопасност на храните към НДНИВМИ, ЦЛВСЕЕ и СВСК.

Изготвен е нов актуализиран регистър на лабораториите, който е публикуван на интернет страницата на НВМС.

Лабораторно-диагностични изследвания на заболявания от списъка на заразните болести към Държавната профилактична програма

През 2009 г. по задължителната диагностика, в лабораториите НДНИВМИ, РДВИ - Стара Загора, РДВИ – Велико Търново и РВМС са изследвани общо 2 664 149 броя проби.

Благодарение на извършените в лабораториите на НВМС лабораторно-диагностични изследвания по програмите за надзор на икономически значими за страната и Европа заболявания е постигнато установяване на заболяванията по животните, като своевременно са ликвидирани огнищата на констатираните заболявания и е ограничено тяхното разпространение.

В профилактичната програма са включени изследвания на фуражи, фуражни добавки и компоненти за тях по следните показатели: наличие на животински протеин, токсикологични, микробиологични, микотоксикологични показатели и влага.

Лабораторни изследвания на изпитвателните лаборатории по безопасност на храните

През 2009 г. са взети общо 259 147 бр. проби за официалния контрол от органите на ДВСК. Резултатите от проведените лабораторни изследвания се събират и обобщават ежемесечно чрез месечни справки във вид на електронни таблици разработени от EFSA. Те включват информация за популацията на възприемчивите животни, специфичните зоонози и зоонозни причинители при животните и храните от животински произход. При положителен резултат за зоонозен причинител, лабораториите уведомяват НВМС за броя на положителните проби, вида на причинителя, населеното място, фирма/собственик, вид на пробата, протокол от националната референтната лаборатория, типизиране и предприетите мерки.

Обобщените данни от лабораторните изследвания в Р България се въвеждат в електронната система за докладване на зоонози и зоонозни причинители на Европейската

служба по безопасност на храните (EFSA) всяка година, в срок определен от Европейската комисия.

Изпълнение на Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители в околната среда (НМПКО) през 2009 г.

Национална мониторингова програма за контрол на остатъци в живи животни и продукти от животински произход се изпълнява от Регионалните ветеринарномедицински служби, които по план изпращат ежемесечни отчети за взетите проби и от Централната лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ). Съгласно изследванията извършени в ЦЛВСЕЕ за 2009 г. не са установени случаи на несъответствие в проби по НМПКО.

След обобщаване и анализ на резултатите за изпълнение на НМПКО за 2009 г., може да се направи заключението, че броя на изпратените проби от отделните региони е съгласно плана по видове животни и категории продукти. Изпълнението на програмата за говеда – всички категории, прасета, риби, яйца, заешко месо, дивеч от ферми, беше съгласно одобрените регионални планове. В някои региони има неизпълнение по отношение на изпратените проби от овце, кози, агнета, ярета и мляко

Във връзка с направени препоръки е разработена нова “Инструкция за извършване на проверки и инспекции за остатъци и замърсители в животни и продукти от животински произход в животновъдни обекти”.

6.2. Хармонизация на ветеринарното законодателство със законодателството на ЕС и международно сътрудничество

През 2009 г. продължи приоритетната дейност за НВМС по хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС във ветеринарномедицинската област. В тази връзка, през отчетния период са изработени и/или изменени и допълнени следните наредби:

- Наредба № 14 от 8.05.2009 за ограниченията за употребата на определени субстанции с хормонално или тиреостатично действие и на бета-агонисти при животни, от които се добиват суровини и храни, предназначени за консумация от хора. (ДВ, бр. 37 от 19.05.2009 г.);
- Наредба за здравните изисквания към говеда и свине при транспортирането им между Република България и другите държави - членки на Европейския съюз, и за определяне на здравния статус на районите и обектите, от които произхождат тези животни (ДВ, бр. 23 от 23.03.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 42 от 2006 г. за здравните изисквания към сперма от животни от семейство "Bovidae" при обмена ѝ между Република България и държавите - членки на Европейската общност, и при внасянето от трети страни (ДВ, бр. 4 от 15.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 29 от 2006 г. за здравните изисквания към ембриони от говеда и биволи при обмена им между Република България и държавите - членки на Европейския съюз и при внасянето им от трети страни (ДВ, бр. 9 от 2.02.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 45 от 2006 г. за здравните изисквания при придвижване на еднокопитни животни между Република България и държавите - членки на Европейския съюз, и внасянето от трети страни (ДВ, бр. 45 от 15.06.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 50 от 2006 г. за здравните изисквания към сперма от нерези при обмен между Република България и държавите - членки на Европейската общност, и при внасяне от трети страни (ДВ, бр. 4 от 15.01.2010 г.);

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 30 от 2006 г. за здравните изисквания към птици и яйца за люпене при придвижването или транспортирането им между Република България и държавите-членки на Европейския съюз, внасянето им от трети страни и за определяне на здравния статус на обектите, от които произхождат (ДВ, бр. 4 от 15.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 52 от 2006 г. за здравните изисквания към овце и кози при придвижването или транспортирането им между Република България и държавите - членки на Европейския съюз, за определяне на здравния статус на обектите, от които произхождат, и допълнителните гаранции за здравния статус на тези обекти (ДВ, бр. 9 от 2.02.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 2007 г. за организацията на граничния ветеринарномедицински контрол при внасяне и транзитно преминаване на животни от трети страни (ДВ, бр. 14 от 19.02.2010 г.);
- Наредба за допълнение на Наредба № 24 от 2005 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на африканската чума по конете и за условията и реда за прилагането им (ДВ, бр. 4 от 15.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 49 от 2006 г. за здравните изисквания към някои животни, сперма, яйцеклетки и ембриони при обмен между Република България и държавите - членки на Европейския съюз и при внасянето им от трети страни (ДВ, бр. 9 от 2.02.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 от 2005 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на Нюкясълската болест (псевдочума) по птиците и за условията и реда за прилагането им (ДВ, бр. 8 от 29.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 19 от 2007 г. за ограничаване и ликвидиране на някои екзотични болести по животните и мерките срещу везикулозната болест по свинете (ДВ, бр. 9 от 2.02.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 19 от 2005 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта син език по преживните животни (ДВ, бр. 4 от 15.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 4 от 2007 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта класическа чума по свинете (ДВ, бр. 4 от 15.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 102 от 2006 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта африканска чума по свинете и за условията и реда за прилагането им (ДВ, бр. 8 от 29.01.2010 г.);
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № ДВ-103 от 2006 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта инфлуенца (грип) по птиците (ДВ, бр. 95 от 1.12.2009 г.);

През 2009 г. експерти от НВМС съдействаха и взеха участие при подготовката и провеждането на следните мисии:

- DG (SANCO)/2009-8110, която се проведе в България от 16 до 20 февруари 2009 г. за оценка на предприетите контролни мерки във връзка с болестта Спонгиформна енцефалопатия по говедата (BSE);
- DG (SANCO)/2009-8263, която се проведе в България от 15 до 26 юни 2009 г. за оценка на контрола относно хуманното отношение към кокошки - носачки и защита на животните по време на транспорт и по време на клане или убиване;

- DG (SANCO)/2009-8235, която се проведе в България от 14 до 25 септември 2009 г. за оценка на предприетите действия от компетентните власти по отношение официалния контрол на безопасността на храните от животински произход, по специално месо, мляко и техните продукти.

Експерти от НВМС участват в различни работни групи или срещи към Съвета на Европа, и към Постоянния комитет по хранителната верига и здравеопазване на животните към Европейската комисия.

6.3. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните

През 2009 г. продължи работата по разработване и разширяване на функционалността на информационната система за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти, с цел да се отговори на изискванията на законодателството на ЕС в областта на здравеопазване на животните и подпомагане дейността на ДФ "Земеделие" – РА. През октомври 2009 г. в НВМС от дирекция Информационни системи и инвестиции (ИСИ) е изготвена документация и създадена организация за извършване на документални и физически проверки в животновъдните обекти на бенефициенти, кандидатствали по схеми за национални доплащания. През месец ноември са извършени проверки на място от служители на РВМС и са актуализирани данните в информационната система на НВМС. След извършен одит данните са предоставени на ДФ Земеделие и е осигурено плащането по схемите за национални доплащания – кампания 2009 г.

По изпълнение на Договор № 46/22.12.2008 г. между НВМС и ДЗЗД „Консорциум Матерна систем" - „Привеждане в съответствие с новите изисквания, доработка и техническо обезпечаване на работоспособността на информационната система в НВМС", са извършени следните дейности:

- Изграден и оборудван съвършен център за централния регистър;
- Разработени са критерии за изготвяне на справки за анализ и оценка на ветеринарномедицинската дейност;
- Проведено е обучение на потребителите в ИИС.

От 19.03.2010 г. е преустановена работата със съществуващата информационна система BVGVET/WORLDTVET на НВМС с цел миграция на данните към Интегрираната информационна система. Данните са мигрирани и считано от 22.03.2010 г. започна експлоатацията на Интегрираната информационна система на НВМС – ВетИС.

След внедряването са извършени следните дейности:

1. Изготвен е план за действие и създадена комисия от служители на Централното управление на НВМС, които отговарят за работата по внедряването на ВетИС;
2. В сайта на НВМС е публикувана инструкция за експлоатация на системата;
3. Разработени са и изпратени до РВМС методически указания за актуализиране на мигрираните данни от старата система от ВетИС;
4. Разработен е и утвърден Списък на групите потребители за работа в Информационната система и достъпа им до данните и функциите на системата;
5. В Централното управление на НВМС в системата са въведени:
 - Ветеринарно-медицински служби;
 - Регистър на Районните ветеринарни лечебници;

- Регистър на Ветеринарно лечебните заведения;
 - Регистър на болести – заразни и незаразни;
 - Регистър на лицензираните превозвачи на животни – за кратки и дълги пътувания;
 - Регистър на търговците на животни;
 - Регистър на лицензираните ветеринарномедицински продукти (ВМП);
 - Регистър на притежателите на лиценз за употреба на ВМП;
 - Регистър на лицензираните производители на ВМП;
 - Регистър на търговците на едро с ВМП;
 - Регистър на търговците на дребно с ВМП;
 - Регистър на ветеринарномедицински лаборатории;
 - Регистър на ветеринарните участъци (ВУ);
6. Създадена е организация за обсъждане на възникнали проблеми, тяхното документиране, взетите решения и контрола за изпълнение в определен срок.
 7. Разработени са методически указания и изпратени до РВМС за:
 - Добавяне на обхват (ОЕЗ) на РВЛ;
 - Регистрация на ВМЗ;
 - Регистрация на пчелини;
 - Регистрация на РВЛ;
 - Работа на оператори в кланици;
 - Регистрация на търговците на животни;
 - Регистрация на ОЕЗ – допълнение на данни;
 - Отразяване на вземане на кръвни проби и интердермално изследване за туберкулоза;
 8. В съответствие с указанията са актуализирани ОЕЗ, регистрирани по чл.137 от ЗВД, като са прикачени и удостоверенията за регистрация.
 9. Обучени за работа със системата за въвеждане на коне са представители на Национална асоциация по коневъдство (НАК) и Федерацията по конен спорт.
 10. От Матерна е предоставен инструмент(система) за своевременно уведомяване за констатирани грешки.
 11. Създадена е възможност за съобщаване от РВМС и управление на грешки, чрез вътрешен сайт.
 12. Разработена е Технологична инструкция за условията, реда и контрола по събиране, въвеждане, поддържане и използване на данни от интегрираната информационна система на НВМС ВетИС.
 13. Разработени са правила за предварителна подготовка и въвеждане в ИИС на данните за идентификатори – инжектируеми транспондери.
 14. В системата на кучетата са анализирани данните, подготвени и разпределени по РВМС за уточнение и въвеждане във ВетИС.

6.4. Контролни дейности

6.4.1. Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)

През изминалата 2009 г. основната дейност в областта на ветеринарно-санитарния контрол бе свързана с продължаване на разработването и прилагането на политиките по ДВСК и осъществяване на методично ръководство на отделите "ДВСК" към РВМС в страната за изпълнение на следните дейности:

- Спазване на изискванията на регламентите от "хигиенния пакет", по отношение на извършвания официален контрол от органите на ДВСК;
- Контрол на обектите за производство и търговия с храни от животински произход с цел проверка спазване на изискванията на регламентите от "хигиенния пакет" за осигуряване на безопасност на храните от животински произход по цялата хранителна верига;
- Опазване здравето на потребителите при консумация на храни от животински произход;
- Изграждане на система за контрол, която е основана на определени принципи – степен на риска, гъвкавост, пропорционалност и др.;
- Засилване доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни и органите, осъществяващи техния контрол;
- Осигуряване на координация и взаимодействие с различните контролни служби, което е предпоставка за осъществяване на по-ефективен контрол;
- Извършване на оценка и категоризация на риска при производството на суровини и храни от животински произход;
- Подобряване на общата организация и управление на официалния контрол на национално, регионално и местно ниво, включително и на официалния контрол в отделните предприятия.

През годината се акцентира основно върху:

- Одобряване на предприятията за търговия със страните-членки;
- Спазване на изискванията по отношение на предприятията в преходен период;
- Прекатегоризиране на млекопреработвателните предприятия (МПП) и спазване на изискванията за съответната категория;
- Извършване на проверки в обектите за търговия на дребно с храни от животински произход;
- Извършване на периодични проверки за спазване на изискванията на Решение (ЕО) 2006/805, касаещо заболяването Класическа чума по свинете (КЧС).

Проверките на ДВСК продължават да се извършват по Наръчник за извършване на проверки и одити при задължително спазване на следните критерии:

- Съответствие на изискванията на Регламент (ЕО) 852/2004 и Регламент (ЕО) 853/2004 по отношение на структура и оборудване;
- Въведена ли е и изпълняват ли се изискванията за проследимост, която включва – прием на животните предназначени за клане и/или входящите суровини, междинните продукти и готовите храни и проведени ли са симулативни упражнения за проследимост;

- Въведена ли е HACCP – система или ако това е неприложимо, използват ли се процедури, основани на принципите на системата за анализ на опасностите и критични контролни точки;

- Спазват ли се изискванията за здравна и идентификационна маркировка;

- Спазват ли се изискванията на Стратегията за подобряване качеството на суровото краве мляко и разделното изкупуване и преработване на отговарящо и неотговарящо сурово краве мляко.

Проверките се извършват с честота определена в Инструкцията за прилагане на Единен многогодишен национален контролен план, чрез анализ и оценка на риска.

През 2009 г. продължиха и периодичните посещения на мисии от експерти на DG SANCO. От 16 до 20 февруари 2009 г. се проведе мисия с цел установяване спазване на изискванията по отношение превенцията от TSE, а през месец юни е проведена мисия от Службата по храните и ветеринарните въпроси (FVO) с цел установяване спазване на изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт и клане. По време на мисиите органите на НВМС показаха своето високо ниво на компетентност и професионализъм.

От 01 до 04 февруари 2009 г. се проведе мисия на експерти на Руската Федерация в резултат, на която едно месопереработвателно предприятие получи разрешение за търговия с Руската Федерация.

През месец март 2009 г. се проведе мисия на експерти на Руската Федерация по рибопереработвателните предприятия, които са заявили желание да осъществяват търговия с Руската Федерация. В резултат от извършените проверки 3 рибопереработвателни предприятия и 2 рибовъдни стопанства получиха разрешение за търговия с Русия и бяха публикувани на сайта на Федералната служба по ветеринарен и фитосанитарен надзор на Руската Федерация.

През месец август 2009 г. отново се проведе мисия на експерти на Руската Федерация, този път по млекопереработвателните, месопереработвателните и предприятията за добив на птиче месо, които са заявили желание да осъществяват търговия с Руската Федерация. В резултат от мисията 2 млекопереработвателни, 3 месопереработвателни предприятия и 4 предприятия за добив на птиче месо са безусловно одобрени за осъществяване на търговия с Руската Федерация и публикувани в сайта наред с другите одобрени български предприятия. Други 4 млекопереработвателни и 3 месопереработвателни предприятия ще бъдат публикувани след предоставяне на гаранции от страна на официалния контрол, че предприятията са отстранили несъответствията, констатирани по време на мисията.

През месец септември FVO проведе в България мисия по безопасност на храните и ефективност на официалния контрол. Отбелязани са някои пропуски в дейността на официалния контрол, които незабавно са отстранени, но като цяло експертите на DG SANCO отбелязаха голям напредък по отношение на официалния контрол и че демонстрираната дейност на ДВСК е на високо професионално ниво. НВМС доказа пред FVO-експертите, че разполага с необходимата компетентност за поддържане на ефективна система за контрол върху безопасността на храните.

През месец октомври се проведе и мисия на FVO-General review (Country profile). По време на тази мисия компетентните контролни органи от ДВСК показаха високо ниво на подготвеност.

Във връзка с изтичане на преходния период по Решение 2007/716/ЕО на 31 декември 2009 г. са заличени ветеринарните регистрационни номера на 48 бр. предприятия от сектор „Месо” и 19 бр. от сектор „Мляко”. Одобрените предприятия до тази дата са съответно 330 бр. от сектор „Месо” и 188 бр. от сектор „Мляко”.

Извършени са 405 бр. проверки на предприятията от млекопреработвателния и месопреработвателния сектор за съответствие на техническата документация с етикетите и с реалното съдържание на продуктите. В част от предприятията са установени несъответствия между техническата документация и етикети: адитиви, които се влагат реално в продукта, но не са включени в техническата документация и етикета или адитиви, които са включени в техническата документация, но не са отразени върху етикета. За тези и други нарушения компетентните органи са предприели съответните законови мерки.

Компетентните органи на България реагираха бързо и адекватно на алерт нотификациите получени по RASFF, от които едната е предупредителна, отнасяща се за рибно филе с установено наличие на листерия моноцитогенес над допустимите стойности. Нотификацията е подадена от компетентните органи на Република Гърция. .

България реагира адекватно и на информационна нотификация от Чехия, отнасяща се до незаконна търговия на замразени крехки пилешки гръдни филета, за които чешките компетентни органи твърдят, че са експедирани от България и през Холандия са заминали за Чехия. Изготвено е аргументирано становище, че нотифицираната пратка не е с произход България.

Получи се и информационна нотификация относно генетично модифицирани соеви продукти от Холандия, със суровина от САЩ, в които са открити следи от неразрешена генетично модифицирана царевица, като същите са вложени в адитиви и подправки за влагане в храни. Органите на НВМС извършиха проучване и проверки в предприятията за производство на месни продукти и наложиха възбрана на откритите соеви продукти, доставени от българската фирма, която е упомената в нотификацията. След това информацията бе предадена на компетентните органи на МЗ, които съгласно тяхната компетентност отговориха на нотификацията.

Свинското месо с наличие на диоксин, дистрибутирано от Ирландия, за което в края на 2008 г. се получи предупредителна нотификация по RASFF и за което компетентните органи на България бяха наложили забрана, през месец февруари поетапно е насочено за унищожаване чрез изгаряне в екарисаж Варна.

За спазване изискванията на Наредба № 4/19.02.2008 г. и Инструкцията за вземане на проби, НВМС извърши през изтеклия период редовни проверки на млекопреработвателните предприятия, фермите, помещенията за съхранение на мляко (ПСМ-F) към тях и на млекосъбирателните пунктове (МСП), намиращи се в населените места, в които се събират сборни млека от личните ферми на стопаните.

За 2009 г. официалния контрол извърши изпитвания на 23 171 бр. проби от суровото мляко. Извършени са и 90 613 бр. изпитвания на сурово мляко от млекопреработвателни предприятия по Вътрешно мониторинговите програми по показателите ОБМ и ОБСК.

През 2009 г. инспекторите от ДВСК са осъществили следните контролни дейности:

- Брой извършени инспекции – 128 250 бр.;
- Брой извършени одити на въведената система HACCP или ако това е неприложимо - процедури основани на принципите на HACCP - 721 бр.
- Издадени предписания – 19 082 бр.;
- Съставени актове за констатирани нарушения – 2 034 бр., за обща сума 302 390 лв.;
- Затворени обекти - 174 бр.;
- Проверки по жалби и сигнали – 6 863 бр.;
- Брой проби официален контрол – 259 147 бр.;

- Количество бракувани продукти от животински произход – 419 533,26 кг.

През годината стриктно се изпълнява Единния многогодишен национален контролен план и са извършени проверки на предприятията с определената честота в зависимост от направения анализ и оценка на риска.

6.4.2. Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВМК)

През 2009 г. Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС) чрез дирекция “Граничен ветеринарномедицински контрол” (ГВМК) организира, осъществява и контролира дейността на Граничните инспекционни ветеринарни пунктове (ГИВП) през които се осъществява вноса и транзита на живи животни, храни и суровини от животински произход, и фуражи. Основна задача на граничния ветеринарен контрол е опазването на страната от проникване и разпространение на остри заразни болести по животните и такива общи за хора и животни (зоонози). За целта се осъществява 24 часов денонощен контрол в осемте гранични ветеринарни пункта по външната граница на страната (Брегово, Калотина, Гюешево, Златарево, Капитан Андреево, Пристанище Бургас, Пристанище Варна и Летище София). В тях съвместно с останалите гранични служби работят и граничните ветеринарни инспектори, под чийто контрол се извършва вноса и транзита на животни и животински продукти в страната и Общността.

Граничният ветеринарен контрол на страната е част от този за Общността и чрез системите за връзка, каквато е ТРЕЙСИС се следи и контролира цялата външна граница.

През 2009 г. е осъществен внос на продукти от животински произход чрез 6 445 пратки.

- Осъществен внос на живи животни – 243 пратки.
- Транзитирани през територията на България – 876 пратки.
- Осъществен внос на продукти от неживотински произход (фуражи, фуражни добавки и суровини) – 191 пратки.

Проведени са обучения на официалните ветеринарни лекари от ГИВП и експертите в дирекция ГВМК на теми:

- Извършване на проверки (одити) на ГИВП и гранични ветеринарни проверки на продукти от животински произход и живи животни. Пробовземане и критерии за създаване на НМПКО;
- Контрол на внесени и транзитирани пратки в складове, одобрени по чл.12 и снабдяване на корабни доставчици, одобрени по чл. и 13 на Директива 97/78. Критерии за създаване на RASFF уведомления;
- Надзор над съхранението и обезвреждането на кухненски отпадъци от международните транспортни средства. Контрол на вноса и транзита на пратки с продукти от животински произход (ПОЖП);
- Извършване и честота на физически проверки (включително и пробовземане) на пратки с ПОЖП. Осъществяване на граничен контрол при внасяне на продукти за лична консумация (Регламент 745/2004 ЕС) и на домашни любимци (Регламент 998/2003 ЕС). Транзитни процедури – директен транзит и транзит със складиране;
- Контрол на внесени и транзитирани пратки. Осъществяване на граничен контрол при внасяне на продукти за лична консумация (Регламент 745/2004 ЕС) и на домашни любимци;

- Надзор над съхранението и обезвреждането на кухненските отпадъци от международните транспортни средства. Специфични процедури при осъществяването на граничен контрол на пристанищен ГИВП. Надзор, обработка и съхранение на документацията в складове и корабни доставчици, одобрени по чл. 12 и чл. 13 на Директива 97/78;
- Безопасност на храните и гранични ветеринарни проверки.

Издадени са 60 бр. ветеринарномедицински разрешителни за износ на живи животни.

6.4.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти (ВМП) и фуражи

Контролът върху дейността на 28 бр. Регионални ветеринарномедицински служби на територията на страната се осъществява при възникнали несъответствия и съгласно утвърден План-график за извършване на комплексни проверки.

За тази цел се събира и обобщава ежеседмична информация за възникнали природни бедствия (наводнения, пожари, градушки, засушавания, снеговалежи или измръзвания) и възникнали епизоотии, съгласно Закона за защита при бедствия.

За периода 01.01.2009 г.- 30.06.2010 г. са заведени и приключени в срок общо 845 бр. преписки по жалби, сигнали, запитвания, молби, кореспонденция с граждани, фирми, неправителствени организации, структурни и териториални поделения на НВМС.

Извършени са 13 бр. комплексни проверки на дейността на РВМС-Софийска област, Благоевград, Монтана, Видин, Шумен, Добрич, Силистра, Ловеч, Кърджали, Пловдив, Габрово, Разград и Русе. Комплексните проверки са извършени с цел установяване ефективността на официалния контрол по отношение безопасността на храни и фуражи, здравеопазване на животните, контрол на ветеринарномедицински продукти, хуманно отношение към животните, лабораторен контрол, правна и финансово-счетоводна дейност.

При констатиране на неправомерни действия или бездействие на служители на съответната РВМС се изготвят предложения за налагане на дисциплинарни наказания. През 2009 г. на служители на проверените РВМС са наложени 19 бр. дисциплинарни наказания по чл. 90, ал. 1 от Закона за държавния служител.

Контролната дейност на Института за контрол на ветеринарномедицински продукти (ИКВП) за 2009 г. включва:

- 658 бр. анализирани проби от ветеринарномедицински продукти (ВМП);
- 284 бр. експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по национална процедура;
- 26 бр. експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по процедура за взаимно признаване;
- 43 бр. експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по децентрализирана процедура;
- 255 бр. експертизи на документация, относно извършване на малки и големи промени за ВМП;
- 13 бр. експертизи на документация, относно одобрение на реклами за ВМП;

- 325 бр. издадени становища за лиценз за употреба на ВМП;
- 3 бр. неотговарящи по показатели за качество проби ВМП.

Инспекторската дейност на ИКВП включва:

- 1 бр. проверка на производители на ВМП, в т. ч.:
- 46 бр. проверки на обекти за търговия на едро с ВМП, в т.ч.:
- 71 бр. проверки на ветеринарномедицински аптеки, в т.ч.:

През първото тримесечие на 2010 г. се отчита увеличаване на броя на разгледаните заявления, подадени в ИКВП, издадените становища и проведените експертизи на мостри от ВМП, както и запазване на броя на проверените обекти за производство и търговия с ВМП, в сравнение със същия период на 2009 г.

7. Безопасност на храните

Глобализирането на хранителната верига постоянно води до нови предизвикателства и рискове за здравето и интересите на потребителите в ЕС. Основна цел на политиката на ЕС за безопасност на храните е постигане на възможно най-високо ниво на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните. Водещият принцип на политиката на ЕС за безопасност на храните е прилагането на интегриран подход - от фермата до масата, покриващ всички сектори на хранителната верига, включително производство на фуражи, здраве на растенията и животните, хуманно отношение към животните, първично производство, преработка на храни, съхранение, транспорт, продажба на дребно, внос и износ. Този широко мащабен и интегриран подход, при който отговорностите на производителите на храни и фуражи и компетентните власти са ясно определени, представлява по-цялостна, ефективна и динамична политика за храните.

Безопасността на храните е споделена отговорност между компетентните органи и производителите на храни. МЗХ ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на земеделието и храните, чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Здравеопазване на животните и безопасност на храните“, е дирекцията, която осъществява координация по провеждане на политиката на министерството в областта на здравеопазването на животните, безопасността на храните от животински произход, на фуражите, на генетично модифицираните организми (ГМО) и изпълнява законодателни, координационни и контролни функции.

През 2009 г. е разработен проект на Стратегия за създаване на единен контролен орган по безопасност на храните „Българска агенция по безопасност на храните“ и „Център за оценка на риска“.

Актуализирана е информацията на интернет страницата на МЗХ в създадената рубрика относно нормативната база в областта на храните, фуражите и генетично модифицираните организми, която да е в помощ на потребителя. Създаден е дискуссионен форум за теми, които са от обществен интерес.

Разработена е процедура за одити на официалните контролни органи към МЗХ, водят се и лични картони на всеки одитор, които се актуализират.

Изготвена е Програма за извършване на одити през 2010 година, одобрена от министъра на земеделието и храните.

Извършени са 12 одита на компетентните органи в системата на МЗХ, с цел верификация на техните контролни дейности в областта на безопасността на храни, фуражи, здравеопазване на животните и хуманното отношение към тях, съгл. чл. 4, § 6 на Регламент № 882/2004. По

време на извършените одити са направени 64 препоръки, като 30 от тях са изпълнени. Всеки одит завършва с изготвянето на доклад от одита и приложение към доклада, в което компетентните органи уведомяват за предприетите корективни действия за изпълнение на направените препоръки, както и срокът за изпълнението им.

Извършени са 6 одита на регионалните контактни точки в системата на НВМС, относно функционирането на Системата за бързо съобщаване за опасности произтичащи от храни и фуражи, съгл. чл. 4, § 6 на Регламент № 882/2004.

Дирекция „Здравеопазване на животните и безопасност на храните“ е Национална контактна точка на Системата за бързо съобщаване в случай на опасност за човешкото здраве произтичаща от храни и фуражи (RASFF). Целта на системата е да защитава здравето на хората и животните от всякакъв вид вредни въздействия или потенциален риск произтичащ от храни, фуражи и материали, предназначени за контакт с храни, чрез осигуряване на бърз информационен обмен между България, страните-членки и Европейската Комисия. Всяка страна-членка при установяване на опасни продукти разпространени на нейна територия или спрени на граничен пункт е длъжна в рамките на 24 часа да уведоми Европейската комисия, която от своя страна разпространява информацията до всички членове на Системата за бързо съобщаване.

През отчетния период са получени и обработила 3322 оригинални нотификации и 4767 нотификации за последващи действия, които са разпространени чрез системата за бързо съобщаване за храни и фуражи. От България са изготвени 26 броя оригинални нотификации и 10 броя информации към нотификации, които са валидирани от ЕК. Предприети са действия по 29 нотификации получени чрез системата за бързо съобщаване за опасни храни, фуражи и материали за контакт с храни за продукти разпространени на територията на България или с произход на продукта от България.

8. Селекция и репродукция в животновъдството

Съгласно разпоредбите на Закона за животновъдството, развъдната дейност в животновъдството се осъществява от развъдни организации, под контрола на Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ). Контролът върху развъдната дейност включва цялостен надзор върху функциите на развъдните организации по идентификация на животните, контрол на продуктивните качества, преценка на развъдната стойност, отбор и съставяне на случни планове.

През 2009 г. са извършени проверки върху цялостната дейност на 33 развъдни организации, целящи да установят: броят на животните по породи, с които се осъществяват дейности по селекция; начините за осъществяване на контрол на продуктивните качества на животните; наличието на информация за определянето на развъдната стойност на животните; осъществяване на дейности по репродукция; водене на родословна книга и зоотехнически регистър; изпълнение на одобрените развъдни програми.

За създаване на условия за определяне на качествените показатели на животинските продукти за нуждите на селекцията, са организирани три линии за събиране на млечни проби; поддържат се три държавни лаборатории за изследване на млечни проби, както и лаборатория за определяне на рандемана и качеството на вълната. Функционира и имунологична лаборатория, за установяване на произхода на животните.

Като основа за повишаване на продуктивността на животните, се поддържа дейността по изкуствено осеменяване в съществуващите две станции за изкуствено осеменяване – в гр. София и гр. Сливен. Чрез мрежа от 26 лицензирани центъра за съхранение на сперма, се съхранява и разпространява в страната криоконсервирана сперма от говежди и биволски разплодници, както и свежа сперма от нерези. През 2009 г. са реализирани 88 363 дози замразен

семенен материал от разплодници от националния генофонд и са осеменени със свежа сперма от нерези 2 287 свине-майки.

ИАСРЖ е национален координатор по управление и съхранение на генетичните ресурси в животновъдството. Националната генбанката на ИАСРЖ разполага със замразен семенен материал от 13 автохтонни породи; 22 породи говеда; 4 породи биволи; 10 породи овце и 3 породи коне.

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

9.1.1. Приоритетни направления в научните изследвания

През 2009 бе разработена и одобрена от управителния съвет на Селскостопанска академия (ССА) "Стратегията за развитие на научните изследвания в областта на аграрния сектор, 2009 - 2018 г".

Основните приоритети в научноизследователската дейност, залегнали в Стратегията са:

Приоритет 1: Устойчиво развитие на конкурентоспособно земеделие, основано на знанието.

Научни направления:

- Селекция на нови сортове културни растения и породи животни;
- Традиционни и нови технологии за отглеждане на растения и животни;
- Съхраняване и подобряване на състоянието на почвите и на почвеното плодородие.

Приоритет 2: Опазване на природните и генетични ресурси за смекчаване на влиянието на климатичните промени.

Научни направления:

- Преодоляване на деградационните процеси в почвата и борба със засушаването при климатичните промени;
- Системи за напояване при воден дефицит;
- Съхранение и използване на националния растителен и животински генофонд за генетично разнообразие.

Приоритет 3: Безопасни, качествени и здравословни земеделски суровини и храни.

Научни направления:

- Качество и безопасност на суровините и храните;
- Традиционни и нови храни, напитки и технологии.

Приоритет 4: Подобряване качеството на живот в селските райони чрез конкурентоспособно земеделие и увеличение на доходите.

Научни направления:

- Трансфер на технологии, знания, обучение и информационно осигуряване на земеделските производители;
- Производство на традиционни продукти и услуги, характерни за отделните райони на страната;
- Икономически и социален ефект от прилагането на ОСП за мултифункционалното развитие на земеделието в селските райони.

Приоритет 5: Устойчиво развитие на научния потенциал в аграрния сектор.

Научни направления:

- Модернизиране на научната инфраструктура;
- Система от стимули за мотивация на научния потенциал;
- Водеща роля на ССА в управлението и развитието на аграрната наука.

През 2009 г. се промени организационната структура на ССА. С Постановление № 121/25.05.2009 г. в структурата на Селскостопанска академия се включват Институтът по розата и етеричномаслените култури, Казанлък и Институтът по тютюна и тютюневите изделия, с. Марково.

Научните колективи на Постоянните структурни звена през 2009 г. разработват общо 516 научноизследователски проекта, от които: 171 планови и 7 целеви проекта финансирани със средства от бюджетната субсидия на ССА, 73 от фонд "Научни изследвания" към МОМН, 82 по договор с други министерства и организации, 119 двустранно сътрудничество, част от които са финансирани със средства от фонд "Научни изследвания" към МОМН и 64 многостранни, финансирани със средства от Европейската комисия и др. международни организации.

9.1.2. Създадени и внедрени в производството научни продукти

Към края на 2009 г. научните институти към Селскостопанска академия притежават и поддържат 384 сертификата за нови сортове растения и породи животни, издадени от Патентното ведомство на Република България, съгласно Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни (ЗЗНСРПЖ). От тях: 144 сорта зърнени култури; 35 сорта маслодайни култури; 29 сорта фуражни култури; 77 сорта зеленчукови култури; 35 сорта тютюн; 19 сорта лози; 29 сорта овощни и ягодоплодни култури и 16 породи животни.

През 2009 г. Патентното ведомство издаде 12 сертификата за нови сортове и хибриди растения на научните институти към ССА, от тях 10 - за зърнени, 1 - маслодайни и 1 - за фуражни култури.

9.1.3. Трансфер на знания и научни продукти

Бюрата по научно обслужване към институтите, изградените центрове за професионално обучение и центрове за трансфер на технологии и опитните станции проведоха много открити дни, на които демонстрираха пред земеделските производители, нови научни продукти-сортове, линии, хибриди културни растения – житни, зърнено бобови, маслодайни, зеленчукови, трайни насаждения, алтернативни, породи животни, нови технологии за конвенционално и биологично земеделие и животновъдство. Участваха със свои продукти в селскостопански национални и международни изложения. Проведоха 107 научно-практически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и др., проведоха 6 701 консултации, създадоха 112 демонстрационни полета.

Таблица V.13.

Проведени мероприятия по научно обслужване от институтите на ССА

№ по ред	Мероприятия	Мярка	Изпълнение
1	Изготвяне на демонстративно-показни полета, ферми и др.	бр.	112
2	Проведени открити дни	бр.	89
3	Проведени консултации по различни въпроси	бр.	6 701
4	Проведени научнопрактически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и др.	бр.	107
5	Проведени краткосрочни курсове	бр.	73

6	Изнесени лекции, доклади и съобщения	бр.	1 883
7	Предоставена информация на фермери, кооперации и ведомства	бр.	4 340
8	Участие в изложби у нас и в чужбина, панаири	бр.	129
9	Сключени договори с фермери, кооперации сдружения за консултантска и друга помощ	бр.	200
10	Рекламна дейност - брошури, бюлетини, листовки, видеоматериали и др.	тираж	33 737
11	Участие в радиопредавания	бр.	97
12	Участие в телевизионни предавания	бр.	75
13	Поместени материали в пресата	бр.	334
14	Разработени нормативни документи (стандарты, нормали, закони)	бр.	39
15	Служители на звеното преминали специални курсове - наши и международни по научно обслужване	бр.	39
16	Картотекирани фермери, кооперации и други за научно обслужване.	бр.	667
17	Картотекирани експерти за консултанти	бр.	155
18	Разработени и представени проекти и технологии	бр.	192
19	Открити постоянни и временни магазини	бр.	11
20	Извършени анализи на почва, растителни и животински продукти.	бр.	63 134
21	Диагностична дейност	бр.	471
22	Признати нови сортове и хибриди растения, и породи животни	бр.	91
23	Утвърдени технологии на Експертни съвети	бр.	4
24	Поддържан растителен генофонд - образци	бр.	108 662
25	Поддържан животински генофонд	бр.	39 384

Източник: ССА

9.1.4. Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност

Общият брой на учените в ССА към 31.12.2009 г. е 705, които по научни звания и степени се разпределят, както следва: Ст. н. с. I ст. – 34 бр., ст. н. с. II ст. – 345 бр., н. с. I ст. – 185 бр., н. с. II ст. – 73 бр. и н. с. III ст. – 68 бр., с образователна и научна степен „Доктор” – 487 научни сътрудника, и с научна степен „Доктор на науките” – 22.

В Селскостопанска академия през 2009 г. се обучават в образователна и научна степен „Доктор” по 14 акредитирани научни специалности, общо 65 докторанта, от които в редовна форма на обучение – 30, задочна форма – 20 и на самостоятелна подготовка – 13, като от тях 9 са отписани от обучение с право на защита, а 3 – по чл. 74(1), т. 2 от Закона за висшето образование (ЗВО).

През настоящата година успешно защитиха 12 докторанта.

За учебната 2008/2009 г. са записани в редовна и задочна форма на обучение 7 докторанта, както и 4 докторанта на самостоятелна подготовка.

За учебната 2009/2010 г., ССА обяви конкурс за прием на докторанти – общо 45 места по 18 научни специалности в 15 института. Забелязва се тенденция за увеличаване интереса на младите хора към научна работа. Документи за участие в конкурса подадоха 19 кандидата по 6 научни специалности в 6 института.

През 2009 г. 9 института получиха програмна акредитация с право да обучават в ОНС „Доктор” по 27 научни специалности, а 5 института са в процес на процедура.

През 2009 г. резултатите от научноизследователската дейност на учените от ССА са публикувани в чуждестранни списания, български научни списания, сборници с доклади от национални и международни научни симпозиуми и конференции, трудове на Българска академия

на науките, Тракийски университет, Аграрен университет, Русенски университет, Лесотехнически университет и др.

Общият брой на публикациите през 2009 г. на учените от ССА е 1 941, от които научни публикации 1 566 и научнопопулярни - 375.

Броят на публикациите в чуждестранни списания се увеличава в сравнение с предходната година с 30,5%, а в български научни списания - с 21,9%, което е за сметка на публикуваните научни трудове в сборници от наши и международни конференции, които са с 9,4% по-малко спрямо 2008 г.

През 2009 г. са издадени общо 71 книги, монографии, брошури, наръчници; програми, стратегии и др. в областта на земеделието, животновъдството, почвознанието, хранителните технологии, икономика на селското стопанство и др.

9.1.5. Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука

През 2009 г. институтите на Селскостопанска академия участваха в изпълнението на 183 международни проекта, от които 119 бр. на двустранна основа с партньори от 33 страни. Институтите изпълняват и 64 проекта, финансирани от различни международни институции – Европейският съюз, Организацията по прехрана и земеделие (ФАО), Международния център по генетично инженерство и био-технология (МЦГИБ), Бивърсити интернешънъл (предишно наименование Международен институт по растителни генетични ресурси), Международната агенция по атомна енергия, Международния център за подобряване на царевичата и пшеницата (СИММИТ), Международния център за селскостопански изследвания за сухите райони (ИКАРДА) и др. През последните години се наблюдава тенденция на нарастване броя на проектите на многостранна основа, финансирани по програми на международни организации и институции.

През 2009 г. стартират 4 нови проекта по програма COST на ЕС, 7 проекта по 7 Рамкова програма на ЕС и 3 проекта по други европейски програми, както и 11 проекта, финансирани от МОН.

9.1.6. Професионално обучение

Дейността на Центъра по професионално обучение към ССА обхваща придобиването, разширяването и усъвършенстването на професионалната квалификация с цел подпомагане на индивидуалното развитие на земеделските производители във всички сектори на селското стопанство.

Професионалното обучение се осъществява в структурните звена на Селскостопанска академия в бази, снабдени с комуникативни и технически средства за теоретичната подготовка на курсистите и оборудвани лаборатории, опитни полета, ферми и др. за практическото им обучение.

ССА участва с проект по Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания” по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. В проекта участват 16 структурни звена на ССА. Проектът включва 24 дългосрочни курса /по 150 часа/ с 53 групи и 30 краткосрочни /по 30 часа/ със 77 групи. В проекта се предвижда да се обучат 2 662 земеделски производители от цялата страна и е на стойност 4 134 636 лв.

Земеделският институт, Стара Загора към ССА работи по проект, финансиран по Програма ФАР, съгласно Договор за безвъзмездна помощ BG2005/017-353.10.01-3.95 “Създаване на център за обучение на възрастни по животновъдство към Селскостопанска академия”.

Проведено е обучение (с продължителност 300 часа) на 90 лица в 4 специалности - „Говедовъдство”, „Овцевъдство”, „Птицевъдство” и „Зайцевъдство”.

9.2. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българския производител в единния европейски пазар се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ).

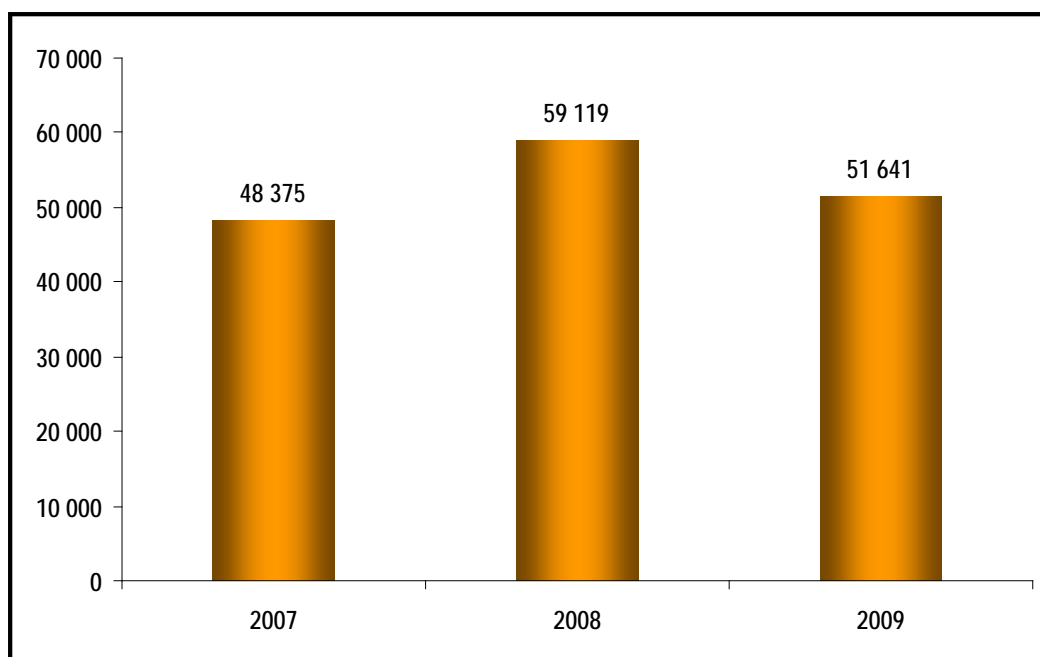
НССЗ предлага комплексен “пакет от консултантски услуги”, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект.

Чрез предоставянето на тези консултации на фермерите се изпълняват задълженията България за наличието на функционираща и достъпна системата за консултации в земеделието, в съответствие с чл. 12 от Регламент 73/2009 г.

През 2009 г. НССЗ е консултирала общо 34 681 земеделски стопани. НССЗ работи главно с малки и средни земеделски стопанства, които обикновено не са целева група на консултантските фирми. През 2009 г. се увеличава делът на малките стопанства за сметка на големите ферми.

Всички консултации, които НССЗ предоставя, са безплатни за земеделските производители. НССЗ провежда консултантска и съветническа дейност главно чрез експертите от офисите на регионалните структури.

Фигура V.9.
Предоставени консултации от НССЗ за периода 2007- 2009 г.

Източник: НССЗ

Общият брой предоставени консултации през 2009 г. е 51 641. Наблюдава се лек спад в броя консултации спрямо 2008 г., но нивото остава по-високо от 2007 г. През 2008 г. стартира приемът на заявления за подпомагане по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г., което поражда необходимостта от провеждането на масирани информационни кампании и предоставянето на по-голям брой консултации по различните мерки. През 2009 г. интересът на земеделските стопани и съответно акцентът на дейността на НССЗ се измества към изготвянето на заявления за кандидатстване на фермерите, както и към по-малък брой, но по-задълбочени консултации по ПРСР.

НССЗ е единствен бенефициент по мярка 143 "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния" от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. Експертите на НССЗ предоставят безплатно на земеделските стопани пълен комплект съветнически услуги по мерки: 112 "Създаване стопанства на млади фермери "; 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"; 142 "Създаване на организации на производител"; 214 "Агроекологични плащания ".

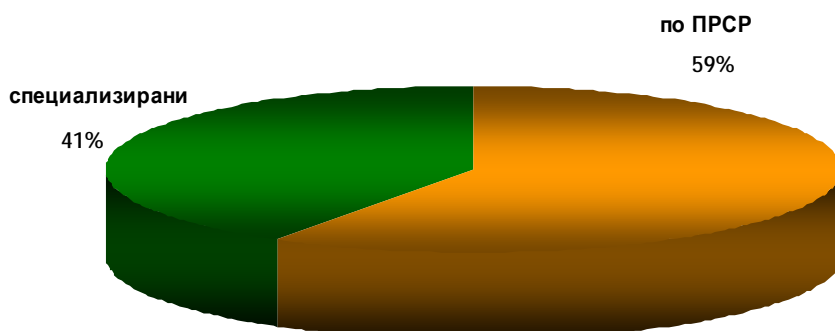
Пълният комплект съветнически услуги включва:

1. Изготвяне на бизнес план и попълване на заявление за подпомагане на земеделските производители, включително форма за наблюдение и оценка;
2. Съвети за изпълняване на Условието за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние;
3. Съвети за преодоляване на проблемите на опазването на околната среда в земеделието;

Непрекъснатият контакт с експертите от офисите към НССЗ, както и личните наблюдения по работа с мярка 143, даде възможност да се направят предложения към МЗХ за промени по мерки 112, 141 и 214 от ПРСР.

Интересът на земеделските производители към възможностите за финансиране по ПРСР продължава да бъде висок и през 2009 г. Това до голяма степен се дължи от една страна на последствията от финансовата криза и влошените условия на банките за финансиране на аграрния сектор. От друга страна, в края на 2008 г. бяха изплатени за първи път средства на бенефициенти по ПРСР, което също повиши интересът към кандидатстване по ПРСР през 2009 г.

Фигура V.10.
Предоставени консултации от НССЗ през 2009 г.

Източник: НССЗ

Тематиката на специализираните консултации може да се обобщи в следните направления:

Растениевъдство:

- технология на отглеждане на различни видове култури;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
- биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
- мерки за възстановяване и поддържане на пасища.

Животновъдство

- ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
- хранене на различни видове животни и птици, според възраст и физиологично състояние;
- добри земеделски практики и добри земеделски и екологични условия;
- млечни квоти.

Аграрна икономика и управление на стопанството:

- бизнес планиране;
- осигуряване и данъчно облагане на земеделските производители;
- изчисляване на себестойност;
- възможности за финансиране на земеделските производители – субсидиране, кредитиране, лизинг и др.

Други:

- Стандарти на Общността - запознаване на земеделските стопани със задължителните стандарти и изисквания, на които трябва да отговаря тяхното производство, в т. ч:
 - опазване на околната среда (включително опазване на водите и почвите); здравето на животните и растенията и хуманно отношение към животните;
 - безопасни условия на труд.
- регистрация в СИЗП и по Наредба № 3/1999 г. ;
- разясняване на пазарните механизми и схеми за финансиране от I-ви стълб на ОСП.

Информационната дейност на НССЗ, включително провеждането на семинари и демонстрации обхваща следните теми:

- Разясняване кандидатстването по мерките от ПРСР 2007 – 2013 г.;
- Най-често срещани грешки при изпълнението на бизнес плановете по мерките от ПРСР;
- Проблеми на малкия и средния бизнес в земеделието при кандидатстване по мерките от ПРСР;
- Добри земеделски практики в растениевъдство и животновъдството. Стандарти на Общността;
- Обучение по опазване на околната среда при производство на селскостопанска продукция;
- Технологии и технологични елементи за отглеждане на традиционни и атрактивни култури в растениевъдството;

- Схеми за провеждане на растително защитни мероприятия, съвместно с фирми вносители на торове и препарати;
- Технологии и технологични елементи за отглеждане на селскостопански животни и птици;
- Технологии за управление на оборския тор;
- Мерки за възстановяване и поддържане на пасищата;
- Данъчно облагане и осигуряване на земеделските производители през 2009 г.;
- Предимства от водене на отчетност на дейността на малките и средни земеделски стопанства;
- Подобряване на конкурентноспособността на земеделския и горския сектор – стъпки за кандидатстване;
- Открити дни и демонстрации по зърно производство, зеленчукопроизводство, лозарство – показване на елементи от технологичното производство;
- Биологично земеделие – предизвикателство, ползи и пазари.

Основните направления в информационното осигуряване на НССЗ обхващат:

- Издателска дейност: издаване и разпространяване на информационни материали: бюлетини, образователни листовки, работни календари и брошури;
- Други информационни материали: публикации на статии в националната и местната преса и в специализирания периодичен печат; радио и ТВ-предавания, излъчвани по национални и местни медии; участие в национални и международни изложения.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на земите и горите от горския фонд

Общата площ на горския фонд е 4 130 896 ха, от която залесена - 3 725 494 ха, клек - 23 635 ха, незалесена дървопроизводителна – 73 959 ха (в т.ч.: пожарища – 3 302 ха; сечища – 11 005 ха и голини – 59 652 ха) и недървопроизводителна – 307 808 ха (обработваеми площи – 4 759 ха, ливади – 4 026 ха, поляни – 110 969 ха, разсадници – 1 685 ха, пътища и просеки – 43 323 ха, и скали, реки, сипеи и др. – 143 046 ха).

Общата площ на широколистните гори е 2 602 666 ха – 69,4%, а на иглолистните – 1 146 463 ха – 30,6 %. Естествените насаждения са на площ от 2 925 125 ха, от които иглолистни – 476 441 ха (16,3 %). Горските култури са на площ от 824 004 ха, от които иглолистните са 673 022 ха (81,7%).

Съобразно функциите си горите се разделят както следва:

- Гори и земи от горския фонд с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции – 2 831 644 ха (68,5 %);
- Защитни и рекреационни гори и земи от горския фонд – 963 871 ха (23,4%);
- Гори и земи от горския фонд в защитени природни територии – 335 381 ха (8,1%).

По данни към 31.12.2005 г. (отчетът на горския фонд по групи и лесистост се изготвя и обобщава на всеки пет години, в годините завършващи на 0 и 5, към 31 декември на съответната година), разпределението на горите и земите от горския фонд по видове собственост е както следва:

Обща площ 4 130 896 ха, от която 3 072 976 ха (74,4%) – държавен горски фонд (ДГФ), 500 754 ха (12,1%) – общински горски фонд, 421 165 ха (10,2%) - на частни физически лица, 29 467 ха (0,7%) – на юридически лица, 23 460 ха (0,6%) – на религиозни общности и 83 074 ха (2,0%) – върху земеделски територии.

2. Промени в горския фонд

През периода от 01.01.2009 г. до 01.12.2009 г. в горския фонд на Република България са настъпили следните промени:

1. В резултат на приключени общо 61 преписки, право на собственост са придобили физически и юридически лица върху застроената и нормативно определена прилежаща площ върху 15,9994 ха от държавния горски фонд към сгради, постройки, мрежи и съоръжения. Държавната собственост в горския фонд е намаляла със същата площ, като същевременно в бюджета на Държавна агенция по горите са постъпили 237 403,54 лв. базисна цена на имотите и 3 371,35 лв. - режийни.

2. В резултат на приключени общо 93 преписки са изключени от горския фонд 99,5756 ха държавни гори и земи с цена за промяна на предназначението 3 838 007,80 лв. Определени са средства за компенсационно залесяване за 537 099,54 лв., съгласно представените удостоверения за оценка, като допълнително се очакват около 200 000,00 лв. от суми, определени от регионалните дирекции по горите.

3. В резултат на приключени общо 102 преписки е учредено право на ползване и сервитути, както и обезщетения за сервитутите, около въздушни и подземни електропроводи върху 98,3906 ха с обща цена 1 276 979,21 лв., както и 26 101,90 лв. режийни. Определени са средства за компенсационно залесяване за 253 979,04 лв., съгласно представените удостоверения за оценка, като допълнително се очакват около 15 000,00 лв. от суми, определени от регионалните дирекции по горите.

4. Извършвани са 47 замени на гори и земи от ДГФ - частна държавна собственост със собственост на физически и юридически лица и общини. Заменени са 354,2616 ха от ДГФ на обща стойност 19 492 095,23 лв. срещу 1147,2505 ха гори и земи, собственост на физически и юридически лица и общини, на обща стойност 21 799 752,54 лв. В резултат на замените ДГФ се е увеличил със 7 92,9889 ха, придобити са от държавата по-скъпи с 2 307 657,31 лв. имоти, а режимните в полза на ДАГ са 389 841,91 лв.

Промените вследствие на издадените административни актове за включване и изключване на гори и на земи от горския фонд, се отразяват в Регистър за разпореждане с гори и земи от горския фонд,. В него се отразяват и учредяването на сервитути и право на ползване върху гори и земи от горския фонд.

3. Залесяване и защита срещу ерозията

Приоритетите в тази насока са: изпълнение на лесокултурните дейности, предвидени в утвърдения програмен бюджет на ИАГ; провеждане на възстановителни дейности в опожарени и пострадали от природни бедствия гори; изпълнение от Държавни горски стопанства (ДГС) и Държавни ловни стопанства (ДЛС) на одобрени проекти по Програмата за развитие на селските райони (ПРСР); изпълнение на произтичащите от членството на България в ЕС задължения, касаещи производството и търговията на горски репродуктивни материали; координация и подкрепа на инициативи за залесяване на държавни институции, частни фирми и неправителствени организации.

Таблица VI. 1.

Изпълнение на предвидените лесокултурни дейности през 2009 г.

Лесокултурни дейности	Разчет	Изпълнение	Изр.средства бюджет +	Средства от МТСП
1. Събиране, добив и закупуване на семена – тона	148,12	103,4	337,57	5,27
2. Производство и закупуване на ф-ки за залесяване – млн. бр.	49,13	41,28	6297,63	53,82
3. Подготовка на почвата за залесяване - ха	23,61	24,45	4239,46	157,2
4. Налична почвоподготовка - ха		12,14	0	0
5. Залесяване в ДГФ - ха	38,06	38,17	3015,25	140,53
6. Попълване на култури - ха	14,27	15,33	1205,64	96,75
7. Отглеждане на култури - ха	180,09	169,16	5 479,96	548,01
8. Ограждане на култури – хил.л.м.	76,86	56,70	152,97	6,10
9. Почистване на площи за залесяване - ха	7,94	6,64	331,38	39,46
10. Техническо укрепяване – хил. лв.	32,38		4,56	0,54
11. Среден процент на прихващане на културите – 1-год.		74,58		
		74,65		
		79,10		

Източник: МЗХ, ИАГ

Общият размер на изразходваните средства за залесителни дейности през годината е 22 112 хил. лв. в това число: от бюджета – 20 026 хил. лв., от стопанската дейност на ДГС и ДЛС – 517 хил. лв., по Програмата за развитие на селските райони – 521 хил. лв. и от МТСП по програмата за трудова заетост - 1048 хил. лв. Със средства на собствениците в общински гори и земи са залесени 1 241 ха, а в частни – 40 ха.

За обезпечаване на залесяването през 2010 г. е извършена почвоподготовка върху 1 214 ха. За подобряване на резултатите от залесяванията в осем държавни горски разсадника е осъществено контейнерно производство на 150,94 хил. бр. фиданки за залесяване.

Защитата на горите от ерозия се осъществяваше основно за укрепяване на пороите чрез залесяване на 942 ха и извършване на други противоерозионни мероприятия - изграждане на 400 м² клейонажи.

За осигуряване на трудова заетост на безработни лица, ИАГ продължи участието си в Националната програма „Възобновяване и опазване на българската гора“. Общо по програмата за изпълнение на ЛКД са изразходвани 5 567,5 хил. лв., в т.ч. от ИАГ – 3 450,94 хил. лв. и от МТСП – 211 656 хил. лв.

Таблица VI.2.

Изпълнение на НП „Възобновяване и опазване на българската гора – 2009“ за трудова заетост, съвместно финансирана от ИАГ и МТСП

№ по ред	Дейности	Мярка	Количество	Средства – хил. лв.		Човеко месеци
				ИАГ	МТСП	
1	Залесяване	ха	6,432	318,535	140,532	740
2	Почвоподготовка	ха	3,415	364,987	157,207	864
3	Попълване на култури	ха	2,191	131,236	96,746	485
4	Отглеждане на култури	ха	39,772	977,331	548,006	2793
5.	Семепроизводство	хил.лв.		11,507	5,272	39
6	Разсадници	хил.лв.		63,151	53,825	280
7	Почистване на площи	ха	1,981	78,844	39,455	208
8	Сечи до 40 год.	ха	18,871	331,448	190,520	988
9	Кастрене	ха	5,537	60,136	31,860	180
10	Подпомагане естественото възобн.	ха	15,466	416,523	235,648	1205
11	Маркиране ЛФ	х.м3	794,426	403,195	265,356	1421
12	Лесозащита	хил.лв.		5,183	0,864	6
13	Пожаронаблюдатели	хил.лв.		113,555	165,488	859
14	Минерализовани ивици	х.м3	168,830	82,881	52,795	263
15	Лесокултурни прегради	х.м3	16,200			
16	Други	хил.лв.		85,965	126,342	636
	Всичко	хил.лв.		3 450,937	2 116,561	11 019

Източник: МЗХ, ИАГ

Основните проблеми, които влияеха върху изпълнението на дейностите по залесяване и защита срещу ерозия през 2009 г. бяха: недостатъчно финансиране; липса на достатъчен брой изпълнители на ЛКД в определени райони на страната; неблагоприятни метеорологични условия – продължителна суша и екстремно високи летни температури; използване на неквалифицирана работна ръка; недостатъчно плодородие на дървесните видове.

Таблица VI.3

Очаквани данни за текущата 2010 г.

Лесокултурни дейности	
1. Събиране, добив и закупуване на семена – тона	57,231
2. Производство и закупуване на ф-ки за залесяване – млн. бр.	36,275
3. Подготовка на почвата за залесяване - ха	7,718
4. Налична почвоподготовка - ха	
5. Залесяване в ДГФ - ха	16,936
6. Попълване на култури - ха	10,427
7. Отглеждане на култури - ха	159,223
8. Ограждане на култури – х.л.м.	23,072
9. Почистване на площи за залесяване - ха	3,303
10. Техническо укрепяване – хил. лв.	10

Източник: МЗХ, ИАГ

4. Стопанисване и защита на горите

Стопанисването и защитата на горите е широко обхванат комплекс от лесовъдски мероприятия за възпроизводство и отглеждане на горите и опазването им от повреди, болести и вредители.

Дейностите през 2009 г. са насочени към постигане на една от целите, залегнали в Плана за действие на ИАГ за периода 2007-2011 г. – Подобряване на състоянието на горите и дървесните ресурси и постигане на съответствие с общоприетите критерии за устойчиво стопанисване.

Действията за реализиране на целта са:

1. Увеличаване на относителния дял на високостъблените гори, чрез прилагане на лесовъдски системи, благоприятстващи естественото възобновяване;
2. Провеждане на отгледни сечи за подобряване строежа, структурата, производителността и здравословното състояние на горите;
3. Прилагане на мерки за подобряване на дисциплината на ползване чрез оказване на методическа помощ на РДГ, ЛЗС, ДГС и ДЛС и извършване на превантивен и последващ контрол на дейностите по стопанисване, ползване и защита на горите;
4. Лесопатологичен мониторинг на вредителите и болестите в горите и изработване на достоверна прогноза за развитието на градаците и епифитотиите;

5. Контрол на градациите на икономически значимите вредители в горите чрез редовно провеждане на лесозащитни мероприятия с използване на биологични методи и безвредни средства за борба.

4.1. Стопанисване на горите

Максимално оползотворяване на естествения възобновителен потенциал на горите и неговото подпомагане са в основата на всички лесовъдски дейности, свързани със стопанисването на горите. В тази връзка, делът на проведените възобновителни сечи с естествено възобновяване към площта на всички възобновителни сечи от 73% през 2001 г. нараства на 87% през 2007 г., на 91% през 2008 г. и през 2009 г. достига 92%.

Извършено е подпомагане на семенното естествено възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 3 428 ха.

През 2010 г. ще се извърши подпомагане на естественото възобновяване върху площ от 512 ха.

Проведените отгледни сечи през 2009 г. са върху площ от 37 724 ха, което е 77% от планираните за извършване през годината в държавния горски фонд. В иглолистни гори са 38% от тях, 34% са в широколистни високостъблени гори и 28% - в издънкови гори за превръщане в семенни.

Отгледните сечи без материален добив, чието изпълнение се финансира от бюджета на ИАГ и са инвестиция за подобряване на бъдещото състояние на горите, са проведени върху 3 782 ха или разчетът е изпълнен 80%.

През 2009 г. са проведени санитарни сечи на площ от 9 150 ха, или 89,2% спрямо разчета, и селекционни сечи – на площ от 1 186 ха, което е 84,5% от разчета.

Неизпълнението на планираните отгледни, санитарни и селекционни сечи се дължи предимно на ограничения пазар на технологична дървесина, което не позволи усвояването на 100% на обектите, и част от тях ще бъдат довършени през 2010 г.

През 2010 г. е планирано да се проведат отгледни сечи върху площ от 47 000 ха, в т.ч. 1 840 ха без материален добив.

През 2009 г. са извършени и други, важни за подобряване състоянието на горите, мероприятия, като кастрене, изораване на междуредия, ограждане на възобновителни участъци.

За изпълнение на дейностите по стопанисване на горите през 2009 г. са изразходвани 3 012, 23 хил. лв., като 54,2% са от стопанската дейност на държавните горски и ловни стопанства и 47,85% - от бюджета на ИАГ.

4.2. Защита на горите

През 2009 г. общото здравословно състояние на горите е добро. Целогодишно се извършва лесопатологичен мониторинг в стационарните обекти на лесозащитните станции, както и лесопатологични обследвания в горите и всички горски разсадници. Най-значителен дял от мерките за ограничаване и недопускане на масово обезлистване на горските насаждения от икономически значими насекомни вредители има проведената авиоборба срещу бороволистни оси и борова процесия в иглолистните гори, както и срещу педомирки и листозавивачки в широколистните гори. Ефектът от третиранията е в рамките на 80 – 95%. Предвидените и извършени лесозащитни мероприятия през 2009 г., изразходваните финансови средства и прогнозата за 2010 г. са представени в Таблица VII. 4.

Таблица VI. 4.

Проведени лесозащитни мероприятия през 2009 г., изразходвани финансови средства и предвидените за 2010 г., ха

МЕРОПРИЯТИЕ	Прогноза 2009 г.	Отчет 2009 г.	Изразходвани средства 2009 г.	Прогноза 2010 г.
АВИОБОРБА	5 897,3	2 737,4	113,857	12 406
НАЗЕМНА ХИМИЧНА. И БИОЛОГИЧНА. БОРБА	1 189,2	1 137,8	78,210	1 188
МЕХАНИЧНА БОРБА	4 438,1	1 655,9	18,280	976
ИНТЕГРИРАНА БОРБА	6,8	6,8	2,375	476
ОБЩО:	11 531,4	5 537,9	212,722	15 046

Източник: МЗХ, ИАГ

Съотношението на площите с проведена борба срещу вредители и болести по видове борба, в процент от общата площ е както следва:

- Авиоборба – 49%;
- Наземна химична и биологична – 21%;
- Механична – 29,9%;
- Интегрирана – 0,1%.

През 2009 г. продължи провеждането на санитарните и отгледните мероприятия в иглолистните гори с нападение от корояди за усвояване на дървесината от засегнатите площи. Недопускането на влошаване на здравословното състояние на горите през 2009 г., с минимални финансови разходи за лесозащита, се дължи на доброто стопанисване на горите, стриктното спазване на нормативните документи по защита на горите, подобрените възможности за информация и доброто взаимодействие с научните институти и звена.

4.3. Публични регистри на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и на търговци, извършващи дейности в горския фонд

През 2009 г. са издадени 495 бр. удостоверения на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и 560 бр.- на търговци за извършване на дейности в горския фонд.

Към 31.12.2009 г. регистрираните физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика са 2 679, а регистрираните търговци за извършване дейности в горския фонд са 1 300. Извършена е актуализация на регистрираните търговци, като са отписани 1 320 бр.

5. Недържавни гори

С цел подобряване на работата с недържавните собственици на гори, през 2009 г. е оказвана помощ и консултации на регионалните дирекции по горите (РДГ) по прилагането на

нормативната уредба и изпълнение на контролните им функции в резултат на промените в Закона за горите. Методически указания и съдействие е оказвано и на ДГС и ДЛС по изпълнение на задълженията им по места към собствениците и дейността на свързаните с тях други заинтересовани страни при стопанисването на недържавните гори.

Активна дейност е извършена във връзка с проучване на чуждестранния опит и практика, както и развитие на международното сътрудничество в областта на управлението и стопанисването на частните гори, изразяваща се в организираната и проведена международна среща по рамковия проект „Примери за добри практики в частните и общинските гори на страните от Централна и Източна Европа” на FAO/IUCN/CEPF.

6. Защитени територии

През 2009 г. е приет Планът за управление на ДПП „Врачански балкан” на заседанието на Експертния технико-икономически съвет при ИАГ. Разработен е и План за управление на ДПП „Шуменско плато”. Двамата плана са изпратени за разглеждане от Висшия експертен екологичен съвет към МОСВ.

През 2009 г. приключи изпълнението на проект за опазване на глобално значимото биологично разнообразие в ландшафта на Родопите.

Продължава координацията по изпълнението на следните международни проекти, реализирани от дирекциите на природните паркове (ПП):

- проект за устойчиво развитие на ПП Русенски Лом – разработено е предложение за разширение на природния парк;
- проект „ЕСР – 2007-317007 – Nature SDI+” – ДПП Странджа и ДПП Витоша
- проект „Актуализиране на индикативния списък на природните обекти в България за включване в Списъка на световното наследство и изготвяне на предложение за включване на Рила планина в него”.

Разработен е проект по програма Life + „Опазване и възстановяване на 11 “Натура 2000” места в крайречни и влажни зони в 10 местообитания по Директивата за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна в българските гори”. Договорът за неговото изпълнение е подписан.

Разработено е и проектно предложение “Изработване на методика и план за опазване, възстановяване и поддържане на местообитания от европейска значимост за крайграничния район България – Румъния”.

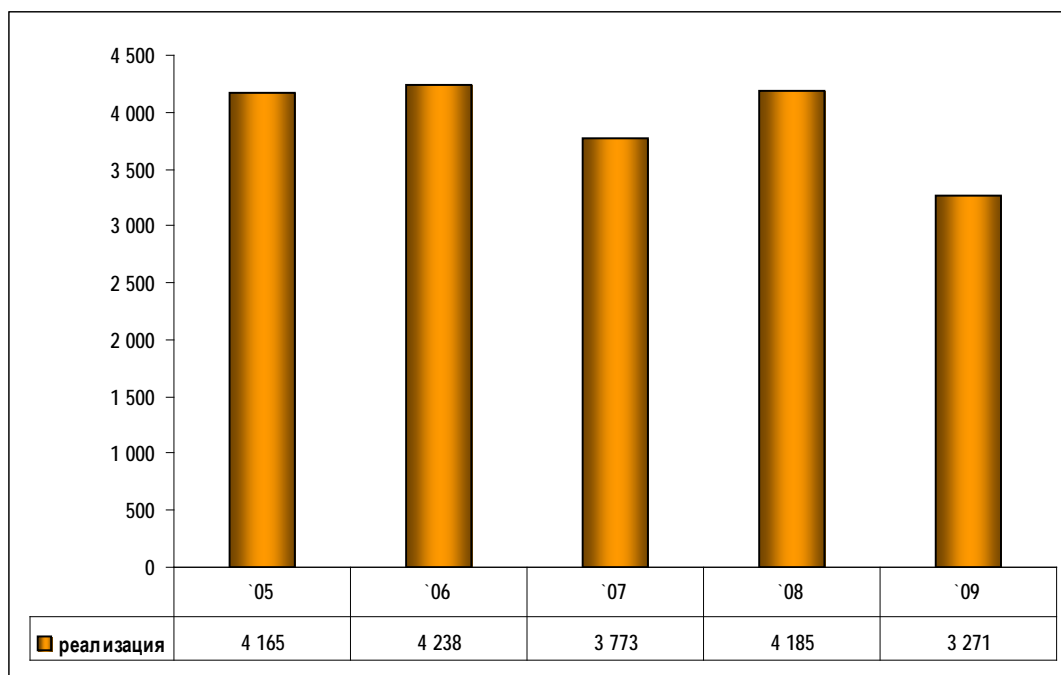
7. Ползване на дървесина

През 2009 г. от държавния горски фонд е реализирана дървесина по всички начини на ползване в размер на 3 271 301 куб. м. При предвидено по лесоустройствени проекти средногодишно ползване от държавните гори в размер на 4 437 хил.куб. м лежача маса, отчетеното ползване за годината е 74%.

Сравнено с последните пет години, реализираното количество дървесина през 2009 г. е с 914 хил. куб. м по-малко от 2008 г., което представлява спад от 22%, и с 502 хил. куб. м по-малко от 2007 г. (Фигура VI.1). Намалените продажби на дървесина се дължат на започналата в края на 2008 г. и продължила през 2009 г. икономическа криза, която доведе до значителен срив на пазара на дървесина и продукти от дървесина.

Фигура VI. 1.

Реализирана дървесина за периода 2005–2009 г., хил. куб. м

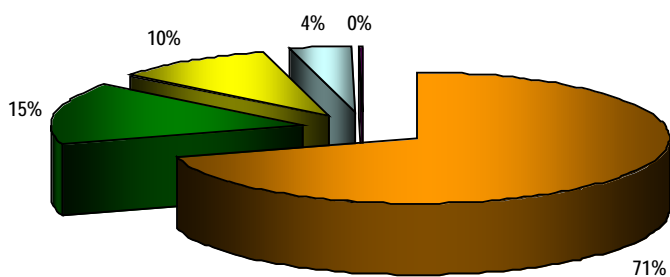

Източник: МЗХ, ИАГ

По начини на ползване и начини на продажба реализацията е следната:

Фигура VI. 2.

Отчет за реализираната дървесина през 2009 г. по начини на ползване и начини на продажба от склад,

пряко договаряне 2 300 016 м ³	на прогнозни количества 498 178 м ³
местно население 335 002 м ³	на сечища 127 984 м ³
явен търг 10 021 м ³	

Източник: МЗХ, ИАГ

Основен начин на продажба на дървесина в условията на криза на пазара, бе прякото договаряне, чрез което са реализирани 70,3% от общата реализация. На търгове за предварителна продажба на прогнозни количества са продадени 15,2%, а на явни търгове за продажба на добита дървесина са реализирани 0,3%. Продажбите от склад по тези три начина са общо 2 808 315 куб.м, или 85,8% от общия обем реализирана дървесина по всички начини, което е с 16 хил. куб. м повече спрямо 2008 г .

Намаленото търсене на дървесина от заводите за преработка, от строителството като основен консуматор на фасонирана дървесина и от мебелните предприятия, доведе до спад в продажбите на едра иглолистна и широколистна дървесина, както и на иглолистна технологична дървесина. Единствено устойчиво се задържа търсенето на широколистна дървесина за огрев, при което се отчита дори увеличение на продажбите. Последствията от кризата в пазара на дървесина, се отразиха в най-голяма степен на финансовото състояние на предприятията в структурата на ИАГ .

През 2009 г. са изпълнени и предприети следните мерки:

- Сключване на директни договори за продажба на дървесина между горските и ловни стопанства и заводите за преработка (крайни потребители), т.е. максимално съкращаване на търговската верига „гора - завод“;
- Въвеждане в практиката на дългосрочни договори за добив и продажба на дървесина, което е основна предпоставка за сигурност и гарантирана реализация на дървесината от горските предприятия, както и за обезпечаване производството на дървопреработващите фирми

През 2010 г., съгласно представените финансови планове на ДГС и ДЛС, се предвижда общото ползване на дървесина да бъде 4,4 млн. куб. м. Към 30.06.2010 г. са реализирани 1,7 млн. куб. м дървесина.

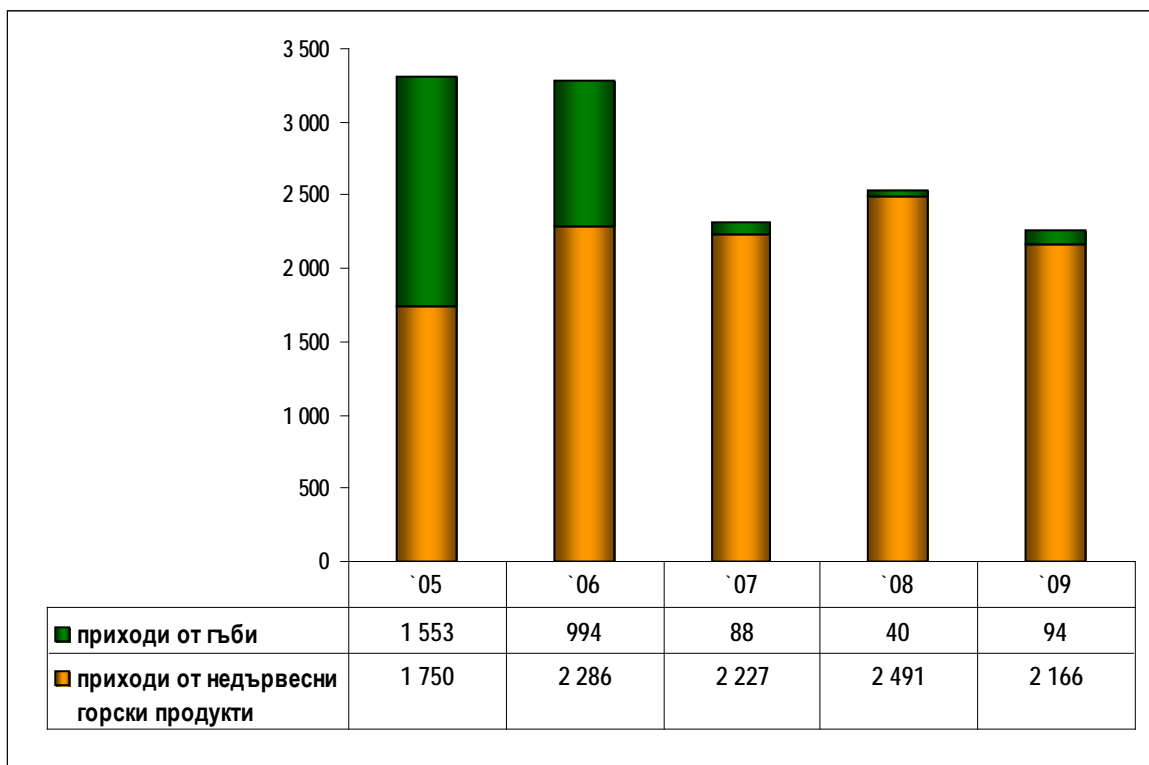
8. Ползване на недървесни горски продукти

Ползванията от горите и земите в горския фонд по смисъла на Закона за горите представлява добивът на дървесина и/или странични ползвания, както и разпореждането с тях. Предметът на страничните ползвания е широкообхватен и търпи постоянно развитие, но в последните години основно включва добив на диворастящи гъби, горски плодове, лечебни растения, паша, борина, сено, листников фураж, лико, кори, семена и др

През 2009 г. приходите от недървесни горски продукти и услуги в ДГФ възлизат на 2,260 хил. лв., като спрямо предходната година спадът е с 271 хил. лв., или 11%.

Фигура VI. 3.

Отчетени приходи от недървесни горски продукти за периода 2005–2009 г., хил. лв.

Източник: МЗХ, ИАГ

9. Финансиране и инвестиции в ДГФ

През 2009 г. държавните предприятия от горски сектор, представляващи 141 горски и 37 ловни стопанства и структурирани в 16 регионални дирекции по горите, при извършване на обичайната си дейност в горите, отчетат общо приходи от 245 380 хил. лв. и общо разходи – 243 583 хил. лв., а след начисляване на корпоративен и други данъци на стойност 581 хил. лв., отчетат положителен финансов резултат (компенсиран) в размер на 1 216 хил. лв.

Предприятията, които приключват годината с положителен резултат са 133 горски и ловни стопанства, като печалбата им е на обща стойност 3 570 хил. лв. Размерът на загубата на останалите 45 предприятия е 2 354 хил. лв.

Прогнозно за 2010 г., в ИАГ се очакват приходи в размер на 289 310 хил. лв., а разходната част на ниво регионални дирекции да е около 286 026 хил. лв. Така компенсираният очакван финансов резултат е положителен и е в размер на 3 284 хил. лв. Данните са по представените финансови планове на държавните горски и ловни стопанства.

През 2009 г. държавните предприятия в сектор горско стопанство са усвоили общо 10 458 хил. лв. за инвестиционни проекти, от които 3 564 хил. лв. - собствени средства и 6 894 хил. лв. - бюджетни средства.

10. Международно сътрудничество, проекти и еврокоординация

През 2009 г. ИАГ и нейните териториални структури и звена са приключили изпълнението на 21 проекта, 53 се изпълняват в момента и 57 предстои да бъдат изпълнени по европейски и

международни програми. Общият бюджет на всички проекти възлиза приблизително на 112 млн. лева, като 51 млн. лева са средства осигурени от бюджета на ДАГ/ИАГ и съответните й структури.

Международни проекти и проекти по Оперативни програми

- Работа по финализиране на ангажиментите на българската страна по ФАР Туининг Лайт Проект BG/2006/IB/AG/01/UE/TL „Укрепване на административния капацитет на Държавна агенция по горите в областта на изпълнение на изискванията на Резолюция на Съвета на Европа от 15 декември, 1998 г. за горска стратегия на ЕС, План за действие по горите на ЕС и други законови документи, касаещи устойчивото, многофункционално и природосъобразно стопанисване на горите”, спечелен и изпълнен съвместно с държавно предприятие „Саарфорст”, ФР Германия;
- Работа по изпълнение на проект FUTUREforest по програма INTERREG IV С на Европейския съюз, в т.ч. създаване на Работна група за изготвяне на Технико икономическо задание с цел разработване на „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България към климатичните промени” и за предложения за актуализация на „Класификационната схема на типовете горски месторастения в Р. България”;
- Подготовка и изпълнение на проект „Климатични промени и влиянието им върху водните ресурси”, финансиран по Оперативна програма за югоизточна Европа (ОПЮЕ) чрез ЕФРР и МРРБ;
- Изпълнение на Проект „Изграждане на Европейска информационна система за горски генетични ресурси” (EUFGIS);
- Координиране изпълнението на проект: „Стопанисване на издънковите гори – екологични, икономически и социални аспекти в Южна Европа” към Европейския институт за гората;
- Координиране работата по изпълнение на Европейската програма за горски генетични ресурси (EUFORGEN).

Еврокоординация

- През 2009 г. ИАГ взе участие в работата на Работната група по горско стопанство към Съвета на министрите на ЕС, в Постоянния комитет по горско стопанство към Европейската комисия, както и в Работната група на Министерската конференция за опазване на горите в Европа;
- Подготовка и участие в Работни срещи с представители на Световна банка за обсъждане на възможности за разработване и изпълнение на съвместни проекти;
- Координиране и предоставяне на информация по интегрираната програма за горите на ИКЕ/ФАО/ООН и Екипа от специалисти по „Устойчиво управление на горите” към ИКЕ/ООН; Финализиране на Доклада за България по Оценка на горските ресурси 2010 /FRA 2010/, ФАО/ИКЕ/ООН;
- Координиране и предоставяне на информация към Европейския горски институт, участие в Европейската програма за горски генетични ресурси (EUFORGEN) и поддържане на база данни към EUFGIS – електронна система за консервационни единици на горско дървесни видове.
- През 2009 г. Изпълнителна агенция по горите участва с постоянен представител в работата на Комитета по горско стопанство (COFO) към ФАО.

11. Ловностопанска дейност

В периода януари 2009 – декември 2009 г. е извършена следната дейност, свързана със стопанисването и ползването на дивеча в държавните ловностопански райони на страната и поддържане на екологичното равновесие по горните течения на реките в страната.

- Приет е Закон за изменение и допълнение на Закона за лова и опазване на дивеча (обн. ДВ. бр. 92 от 20 ноември 2009 г.);
- Осигурено е финансиране на ловностопански, рибостопански и други мероприятия в държавните ловностопански райони в размер на 2 720 хил. лв.;
- Извършена е втората ваксинация на дивите свине във всички ловностопански райони на страната срещу класическата чума по свинете и орална ваксинация на лисиците срещу бяс по хищниците;
- Изпълнена е държавната поръчка за фермено производство на ловни птици, с цел запазване на екологичното равновесие в страната, като се излюпиха и отгледаха в държавните дивечовъдни станции до 45-дневна възраст около 36 000 бр. фазани, 8 000 бр. яребици, 3 000 бр. полудива патица, 400 бр. американска пуйка и около 300 бр. токачки;
- Успешно изпълнена програмата за разселване на дивеч (муфлони, елен лопатари и дива свиня) в районите на държавните ловни стопанства;
- Организацията и провеждането на ловния туризъм беше на необходимото ниво, като към декември 2009 г. са реализирани приходи в размер на 5 170 704 лв.;
- Подготвени са за посев над 9 200 дка дивечови ниви, а с есенници са насадени повече от 5 900 дка от фуражната база на ловните стопанства;
- Произведени са около 490 000 хил. рибки от речна пъстърва и дъгова пъстърва за зарибяване през 2009 г. на водоемите и водните течения за спортен риболов в държавния горски фонд.

12. Опазване на горите от нарушения

Основни резултати, реализирани мерки и тенденции

Анализът на данните от дейността на ИАГ показва, че след драстичното намаление на нарушенията през 2007 г., вече за втора поредна година се наблюдава увеличение на техния брой. Все още нивото на незаконна дейност е под средното равнище за периода 1991 г. – 2006 г.

Трансформирането на държавните лесничейства в стопански субекти, което натовари още повече горските надзиратели с дейности по стопанисването, ползването и възобновяването на горите, ограничи техните възможности за ефективно изпълнение на задълженията по опазване на горите. Основните функции по контрол и опазване се пренасочиха към РДГ, но съставът на служителите от горската стража остана непроменен.

Продължи взаимодействието с другите институции, основно при изпълнение на План-програмата за взаимодействие, Методическите указания за разследване на престъпления и установяване на нарушения в горите и Националния консултативен съвет по опазване на горите. Независимо, че в много отношения е постигнато добро взаимодействие, особено с органите на МВР, работата по разкриването на престъпления в горите като цяло не е достатъчно ефективна. След значителния първоначален ефект от измененията в Наказателния кодекс от края на 2006 г., вече трета година се наблюдава налагането на негативен стереотип на работа, при който всички преписки се връщат за административно производство, без да се взимат предвид данните, утежняващи вината на нарушителите – системност, продължавано престъпление, брутално отношение към контролните органи и др. До съдебна фаза достигат много малка част от преписките,

изпратени в прокуратурата, като за 2006 г. образуваните производства и издадените присъди са 17,3% от тези преписки, за 2007 г. – 13,0%, за 2008 г. – 6,4%, а до края на 2009 г. – 4,9%.

Към 31.12.2009 г. по преписки от 2009 г. са издадени 77 осъдителни присъди.

Върху територията на цялата страна се въведе окончателно, стартиралият през 2007 г., проект за подобряване на дейностите по издаване, отчитане и обработка на документите за транспорт на дървесина от временен склад, чрез внедряване на системата „Електронен превозен билет“.

Постигнатите резултати са няколко: силно се ограничи възможността за „източване“ на дървесина, която не се отчита в ДГС или ДПС; невъзможност за узаконяването на незаконно транспортирана дървесина след констатирането на нарушението; улесни се работата по издаването на документите и тяхното отчитане; подобри се възможността за обработка на данните; повишиха се възможностите за насрещен контрол и разкриване на неистински документи.

Поради настъпилата криза с пазара на дървесина, в момента е трудно да се отчете прекия ефект върху ограничаването на незаконния оборот на дървесина. Косвен показател в това отношение е значителното завишаване на актовете за незаконен транспорт на дървесина, които са с 27% повече в сравнение с 2008 г., при общо увеличение на актовете по ЗГ с 18,5%. Тези нарушения съставляват основната част от установените нарушения – 37% от актовете по ЗГ. Това донякъде свидетелства и за занижен контрол в ГФ.

В потвърждение на горното сочи и фактът, че служителите от горската стража (заедно с тези на КГП) са 14,3% от общата численост на лицата, ангажирани с опазване на горите, а са установили 25,8% от нарушенията.

Основни проблеми

Основните нерешени проблеми остават традиционно едни и същи:

- занижен контрол при промишления дърводобив;
- слаб контрол и внимание към проблемите по опазването на горите от страна на отделни ръководители;
- лоша кадрова политика;
- непознаване и непълно прилагане на нормативната уредба;
- ниска ефективност от прилагането на наложените наказания (ниска събираемост);
- недостатъчна ресурсна и финансова обезпеченост на системата за опазване и контрол;
- незадоволителна работа по опазването на дивеча и рибата.

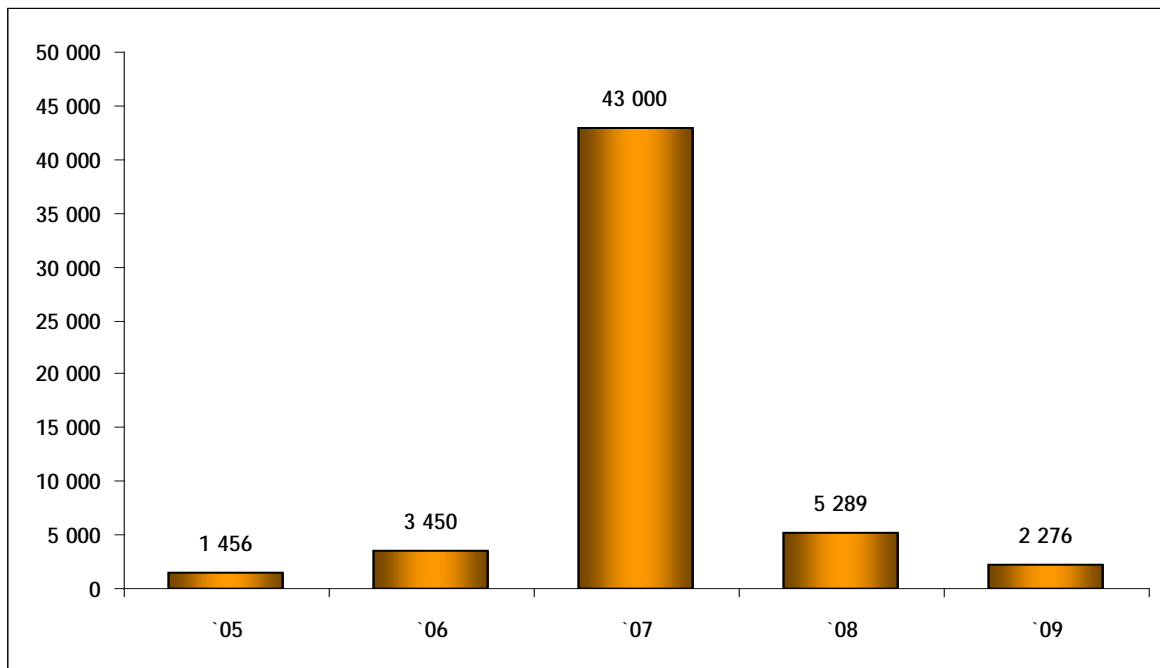
13. Опазване на горите от пожари

Статистика и анализ

Статистиката на ИАГ за възникналите горски пожари в страната през 2009 г. показва спад на броя и площта на засегнатите територии, в сравнение с 2008 г. През годината бяха регистрирани 314 бр. горски пожари, при което са опожарени 2 276 ха горски територии. Площта на върховите пожари е 83 ха. При сравнение със средногодишно опожаряваните 11 028 ха и среден брой на пожарите 576 бр. за периода 1991-2008 г., 2009 г. е от годините със сравнително малки за горското стопанство щети от пожари. Средната площ на един пожар през 2009 г. е 7 ха, при средна за периода от 2001 до 2008 г. – 18 ха. Като се има предвид броя на пожарите и опожарената площ, може да се отчете подобряване на дейностите по ограничаване и ликвидиране на пожарите, в сравнение с периода 2001 - 2008 г.

Фигура VI.4.

Опожарени горски площи, 2005-2009 г., ха

Източник: МЗХ, ИАГ

Най-много горски пожари през 2009 г. възникнаха през месеците август – 87 бр., април – 60 бр. и юни – 39 бр. Най-голям е броят и площта им в РДГ Кърджали – 32 бр. и 753 ха, Ловеч – 27 бр. и 420 ха, Сливен – 22 бр. и 260 ха, Пазарджик – 34 бр. и 147 ха, и София – 24 бр. и 171 ха. В три РДГ (Кърджали, Ловеч и Сливен) са регистрирани над 60 % от опожарените площи в страната.

Данните за 2009 г. сочат, че 76% или общо 1734 ха от общо опожарената площ е залесена, а 24% или 542 ха са незалесени площи. Преките щети за горските територии и съоръженията на ИАГ са в размер на 274 902 лв. при средна стойност за периода от 2001 до 2008 г. – 3 000 000 лв.

Основните причини за възникване на горски пожари през 2009 г. са: опожаряване на растителност (стърница и ливади) - 35%; небрежност - 42%; естествени – 1%; неизвестни - 22%. Голяма част от причините, определени като неизвестни, също се дължат на небрежност при палене на стърница.

Намаляването на броя на пожарите през 2009 г. се дължи основно на метеорологичните условия - най-вече на по-голямото и равномерно разпределение на падналите валежи.

От 2007 г. действа нова информационна система за регистриране и отчитане на горските пожари. През 2009 г. беше финализирана и доставката на 48 специализирани високопроходими автомобили за патрулиране и първоначална атака на горски пожари.

Изпълнение на противопожарните мероприятия

До края на 2009 г. за противопожарни мероприятия са изразходвани 817 358 лв. - от тях 291 409 лв. са бюджетни средства и 525 949 лв. - от стопанска дейност.

По Програмата за развитие на селските райони не е започнало финансиране на дейности по мярка 226 в частта ѝ за въвеждане на превантивни дейности за опазване на горите от пожари, независимо че са представени над 30 проекта. Финансовият ресурс по тази мярка за периода 2007 – 2013 г. е в размер на почти 30 млн. евро.

Изпълнение на приоритетните задачи за 2009 г.

- Обявен бе пожароопасен сезон за ГФ на страната за периода 01.04. – 11.10.2009 г.;
- Разпределени бяха 48-те броя специализирани високо-проходими автомобили за патрулиране и първоначална атака на горски пожари. Обучени са служителите на ДГС/ДПС за работа с тях;
- Проведено бе заседание на Междуведомствения координационен съвет за опазване на горите от пожари.

VII. РИБАРСТВО

Общата политика по рибарство (ОПР) е основният инструмент за управление на рибарството и аквакултурите в ЕС. Съвкупността от правила и механизми за експлоатацията, преработването и търговията с риба и други водни организми формира ОПР.

Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) е административната структура в рамките на Министерството на земеделието и храните, отговорна за прилагането в Република България на Общата политика на Европейския съюз в областта на рибарството и осъществява наблюдение, управление и контрол върху риболовната дейност, аквакултурното производство, капацитета на риболовния флот.

Основните приоритети на ИАРА, кореспондиращи с целите на общата политика в областта на рибарството на ЕС са:

- устойчиво развитие на рибните ресурси, възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси във водните екосистеми;
- развитие на стопанския и любителския риболов, рибовъдството и аквакултурите;
- прилагане на правилата за отговорен риболов;
- повишаване потреблението на риба и рибни продукти в страната, в съответствие с общата политика в областта на рибарството на ЕС.

1. Улов и производство на риба и други водни организми

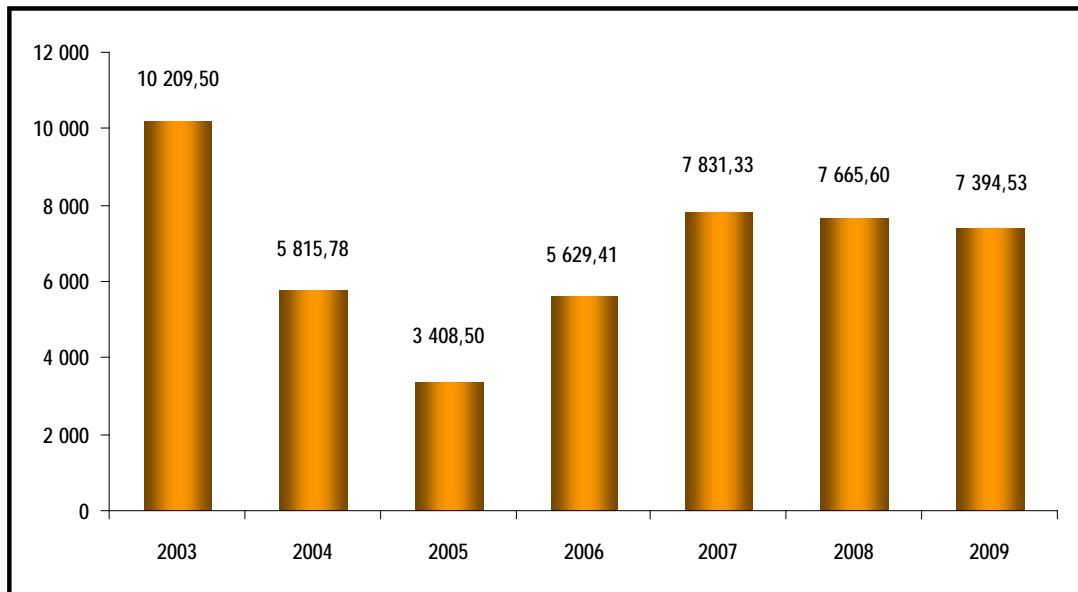
През 2009 г. уловът на риба и други водни организми от стопански риболов е в размер на 8 984,79 тона, което е с 1,4% повече в сравнение с предходната година. Количествата уловена риба и други водни организми за отчетния период са разпределени както следва: 7 394,54 тона - в Черно море, 96,06 тона - в река Дунав и 1 494,19 тона - във вътрешни водоеми.

През 2009 г. се наблюдава тенденция на нарастване на улова в река Дунав и във вътрешните водоеми, съответно с 18,3% и 34% в сравнение с предходната година. В същото време уловът в Черно море отбелязва спад с 3,5%.

По данни на ИАРА, през 2009 г. общият улов на риба и други водни организми в Черно море възлиза на 7 394,54 тона.

Фигура VII.1.

Улови по видове риба и други водни организми в Черно море за периода 2003 - 2009 г., тона

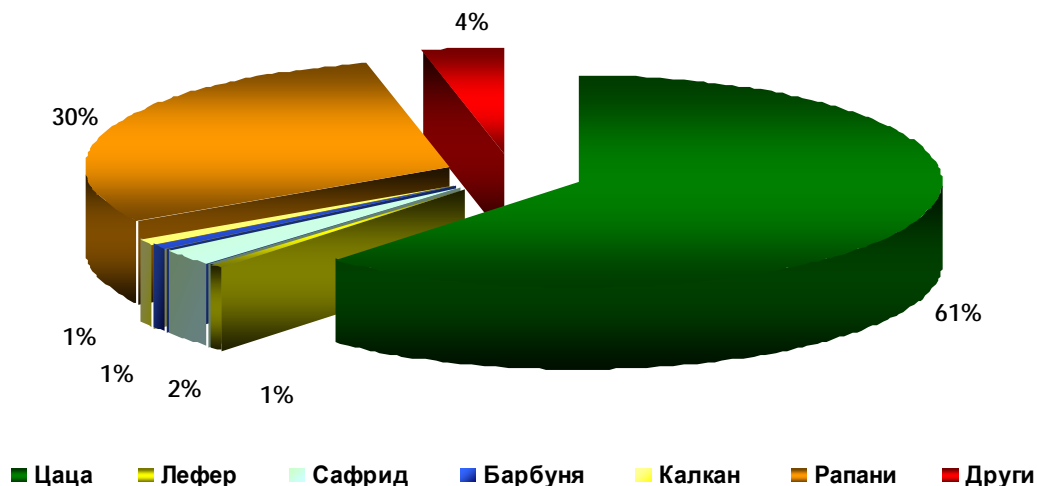

Източник: ИАРА

Около 61% от общия улов в Черно море през 2009 г. се формира от рибите от сем. *Sprattus sprattus sulinus* (копърка, трициона, шпрот). Общият улов възлиза на 4 551,32 тона, с 5,6% повече спрямо 2008 г. По-съществени са и количествата на улова на сафрид – 176,91 тона, барбуня – 72,16 тона, лефер – 52,54 тона, калкан – 52,47 тона и др. През 2009 г., от улова на други морски организми в Черно море, най-съществен е този на рапани – 2 213,94 тона (с 23% намаление), следва на черна морска мида – 45,49 тона (с 30% повече) и др.

Фигура VII.2.

Улови по видове риба и други водни организми в Черно море през 2009 г., %

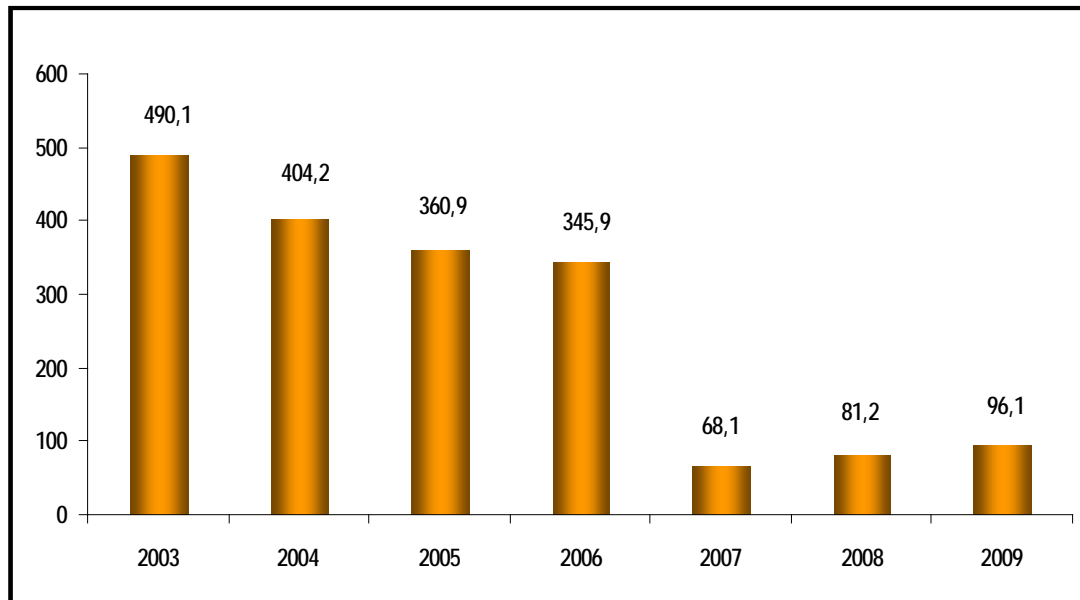

Източник: ИАРА

През 2009 г. отчетеният улов на риба в река Дунав нараства с 18,3% в сравнение с предходната година и е в размер на 96,1 тона.

Фигура VII.3.

Улови по видове риба и други водни организми в р. Дунав за периода 2003 - 2009 г.

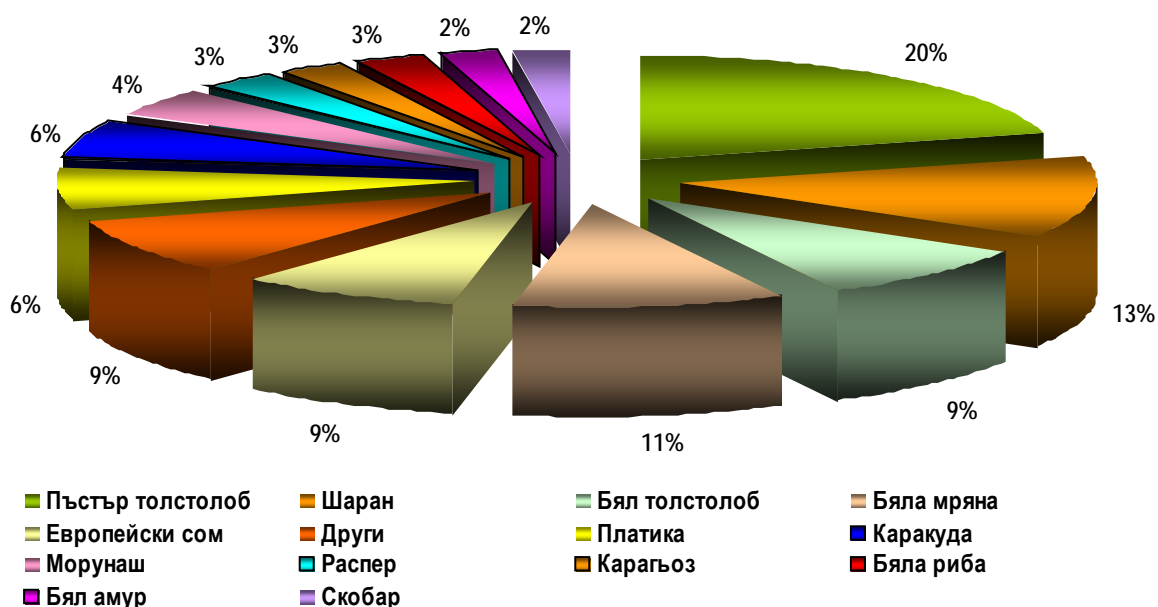

Източник: ИАРА

Най-съществени са уловите на пъстър толстолоб – 19,9 тона, шаран – 12,43 тона, бяла мряна – 10,34 тона, бял толстолоб – 8,40 тона, европейски сом – 8,30 тона, платика – 6,22 тона, сребриста каракуда – 5,52 тона и др.

Фигура VII.4.

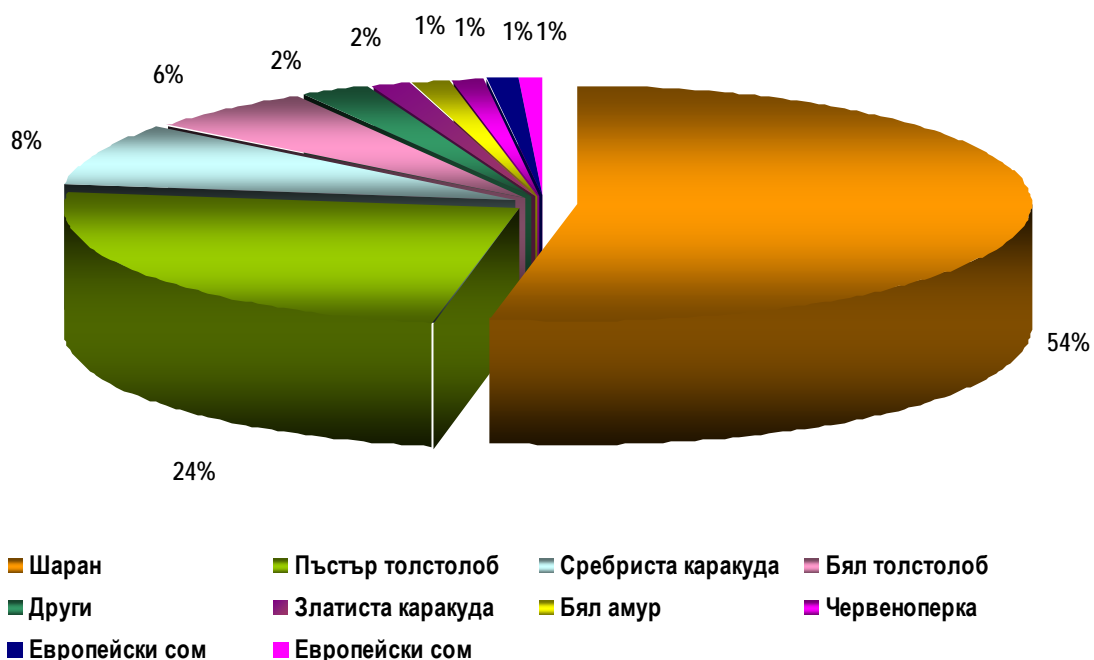
Улови по видове риба и други водни организми в р. Дунав през 2009 г.

Източник: ИАРА

Фигура VII.5.

Улови по видове риба и други водни организми във вътрешните водоеми през 2009 г., %

Източник: ИАРА

Таблица VII.1.

Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2009 г.

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
А. Сладководни риби				
	Сем. Есетрови /Acipenseridae/			
1	Чига / <i>Acipenser ruthenus</i> /		0,06	
	Сем. Пъстървови /Salmonidae/			
2	Дъгова пъстърва / <i>Oncorhynchus mykiss</i> /			6,47
	Сем. Щукови /Esocidae/			
3	Щука / <i>Esox lucius</i> /		0,90	6,83
	Сем. Шаранови /Cyprinidae/			
4	Бабушка / <i>Rutilus rutilus</i> /		0,10	0,70
5	Речен кефал / <i>Leuciscus cephalus</i> /		0,02	2,14
6	Мъздруга / <i>Leuciscus idus</i> /		0,19	
7	Червеноперка / <i>Scardinius erythrophthalmus</i> /		0,64	18,36
8	Распер / <i>Aspius aspius</i> /		2,79	0,25
9	Лин / <i>Tinca tinca</i> /			0,10
10	Брияна /облез, уклей/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /		1,32	0,10
11	Уклей / <i>Alburnus alburnus</i> /		1,36	7,99
12	Платика / <i>Abramis brama</i> /		6,22	2,64
13	Косат / <i>Abramis sp.</i> /		0,57	

14	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /		4,21	0,21
15	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /		2,10	1,32
16	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /		10,34	0,03
17	Черна /Балканска/ мряна / <i>Barbus meridionalis petenyi</i> /		0,02	
18	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /		12,43	791,43
19	Златиста каракуда / <i>Carassius carassius</i> /		0,18	22,95
20	Сребриста каракуда / <i>Carassius auratus</i> /		5,52	126,54
21	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /		8,40	91,92
22	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /		19,90	360,99
23	Бял амур / <i>Ctenopharingodon idella</i> /		2,28	18,49
24	Черен амур / <i>Mylopharingodon piceus</i> /		0,01	0,10
	Сем. Сомови /Siluridae/			
25	Европейски сом / <i>Silurus glanis</i> /		8,30	14,01
	Сем. Американски сомове /Ictaluridae/			
26	Канален /американски/ сом / <i>Ictalurus punctatus</i> /			1,23
	Сем. Трескови /Gadidae/			
27	Михалца / <i>Lota lota</i> /		0,00	
	Сем. Костурови /Percidae/			
28	Бяла риба /сулка / <i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i> /		2,52	11,30
29	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /		0,20	7,23
	Сем.Буфалови /Catostomidae/			
30	Буфало / <i>Ictiobus</i> /		0,08	
Б. Проходни риби				
	Сем. Есетрови /Acipenseridae/			
31	Моруна / <i>Huso huso</i> /		0,23	
	Сем. Речни змиорки /Anguillidae/			
32	Европейска речна змиорка / <i>Anguilla anguilla</i> /		0,00	
	Сем. Селдови /Clupeidae/			
33	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	37,38	2,56	
В. Морски риби				
	Сем. Бодливи акули /Squalidae/			
34	Черноморска бодлива акула / <i>Squalus acanthias</i> /	9,46		
	Сем. Селдови /Clupeidae/			
35	Сардина / <i>Sardina pilchardus</i> /	3,48		
36	Цаца /копърка, трицона, шпрот/ / <i>Sprattus sprattus sulinus</i> /	4551,32		
	Сем. Хамсиеви /Engraulidae/			
37	Хамсия / <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i> /	42,41		
	Сем. Зарганови /Belonidae/			
38	Заргон / <i>Belone belone</i> /	5,48		
	Сем. Трескови /Gadidae/			
39	Черноморски меджид / <i>Merlangius merlangus euxinus</i> /	2,27		
	Сем. Кефалови /Mugilidae/			
40	Морски кефал / <i>Mugil cephalus</i> /	10,62		
41	Кефал пелингас / <i>Mugil soiyu</i> /	2,30		
42	Платерина / <i>Liza aurata</i> /	3,30		
43	Илария / <i>Liza saliens</i> /	6,87		
	Сем. Атеринови /Atherinidae/			
44	Атерина / <i>Atherina spp.</i> /	13,55		
	Сем. Морски костури /Serranidae/			
45	Лаврак / <i>Dicentrachus labrax/Morone labrax</i> /	0,04		
	Сем. Леферови /Pomatidae/			

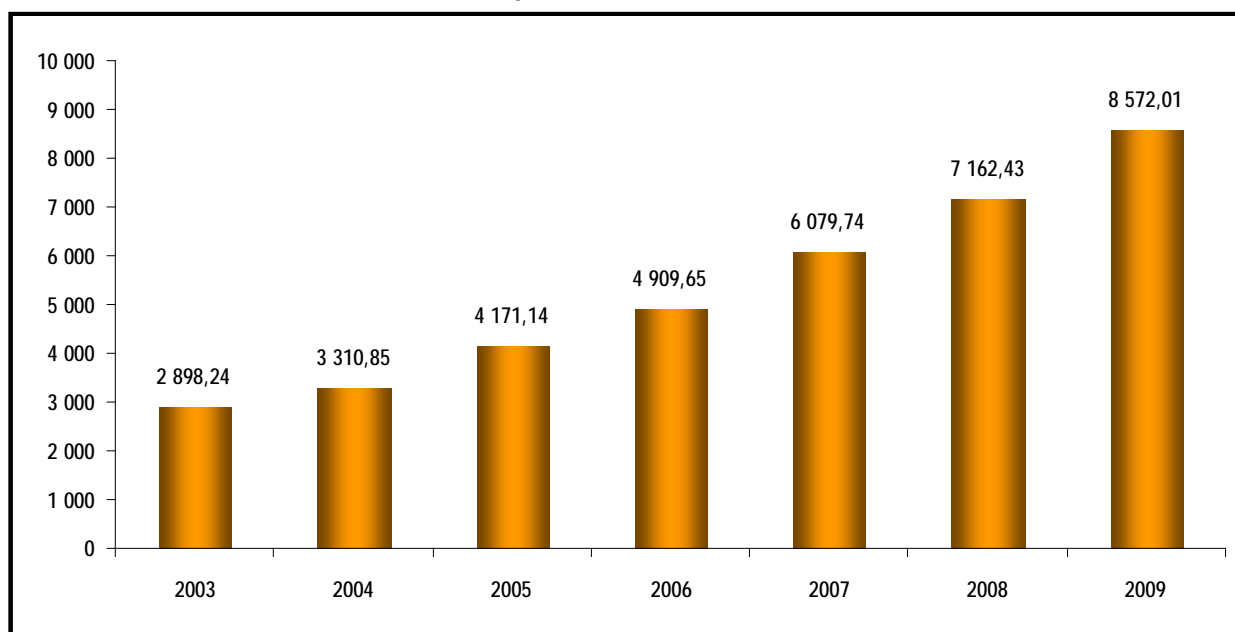
46	Лефер / <i>Pomatomus saltatrix</i> /	52,54		
	Сем. Сафридови /Carangidae/			
47	Сафрид / <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i> /	176,91		
	Сем. Смаридови /Centranchidae/			
48	Смарид / <i>Spicara spp./</i>	0,15		
	Сем. Барбунови /Mullidae/			
49	Барбуня / <i>Mullus barbatus ponticus</i> /	48,19		
50	Барбуня / <i>Mullus surmuletus</i> /	23,97		
	Сем. Скумриеви /Scombridae/			
51	Черноморска скумрия / <i>Scomber scombrus</i> /	0,09		
52	Паламуд / <i>Sarda sarda</i> /	4,87		
53	Сем. Попчета /Gobiidae/	36,82		
	Сем. Калканови /Scophthalmidae/			
54	Калкан / <i>Psetta maxima</i> /	52,47		
	Сем. Писиеви /Pleuronectidae/			
55	Писия / <i>Platichthys flesus luscus</i> /	0,07		
56	Морски език / <i>Solea nasuta</i> /	0,10		
	сем. Морски лисици /Rajidae/			
57	Морска лисица / <i>Raja clavata</i> /	46,81		
	сем. Морски дяволи /lophiidae/			
58	Морски дявол / <i>Lophius piscatorius</i> /	0,15		
	сем. Морски котки /Dasyatidae/			
59	Морска котка / <i>Dasyatis pastinaca</i> /	2,18		
Г. Водни животни				
	Клас земноводни /Amphibia/			
60	Голяма водна жаба / <i>Rana ridibunda</i> /			
	Клас Ракообразни /Crustacea/			
61	Обикновени скариди / <i>Leander spp./</i>	0,31		
62	Пясъчна скарида / <i>Crangon sp./</i>	0,12		
63	Езерен рак / <i>Astacus leptodactylus</i> /			0,69
	Клас Миди /Bivalvia/			
64	Черна морска мида / <i>Mytilus galloprovincialis</i> /	45,49		
65	Рапани / <i>Rapana spp./</i>	2213,94		
66	Бяла пясъчна мида / <i>Mya arenaria</i> /	0,83		
	Други	0,03	2,62	0,20
ОБЩО:		7 394,54	96,06	1 494,19

Източник: ИАРА

Наблюдаваната през последните години тенденция на нарастване на производството на аквакултури продължава и през 2009 г. В сравнение с предходната година, произведените през 2009 г. риба и други водни организми са с 19,7% повече.

Фигура VII.6.

Производство на риба и други организми за периода 2003 – 2009 г., тона

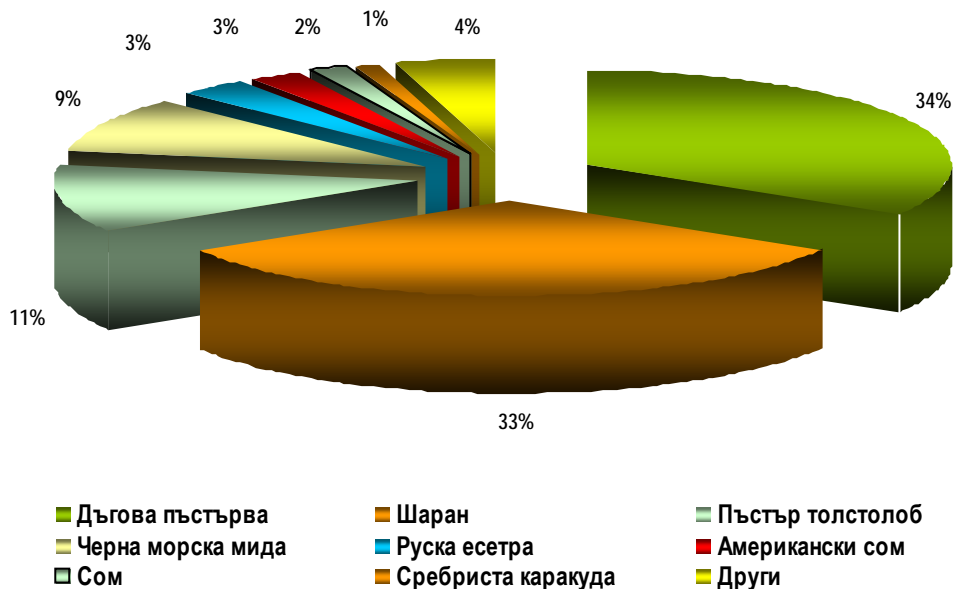

Източник: ИАРА

Количеството произведена през 2009 г. риба и други водни организми възлиза на 8 572,01 тона, като производството на дъгова пъстърва и шаран заемат най-голям относителен дял.

Фигура VII.7.

Производство на риба и други водни организми през 2009 г., %

Източник: ИАРА

2. Потребление на риба и рибни продукти

През 2009 г. потреблението на риба и рибни продукти от домакинствата нараства с 4,3% в сравнение с предходната година, достигайки средно 4,8 кг на лице, годишно. Това количество е определено на база извършеното наблюдение на домакинствата и данните не включват количествата, консумирани в заведенията за обществено хранене.

Таблица VII.2.

Потребление на риба и рибни продукти средно на лице от домакинство, кг

Продукти	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Риба и рибни продукти	4,3	4,6	4,8

Източник: НСИ

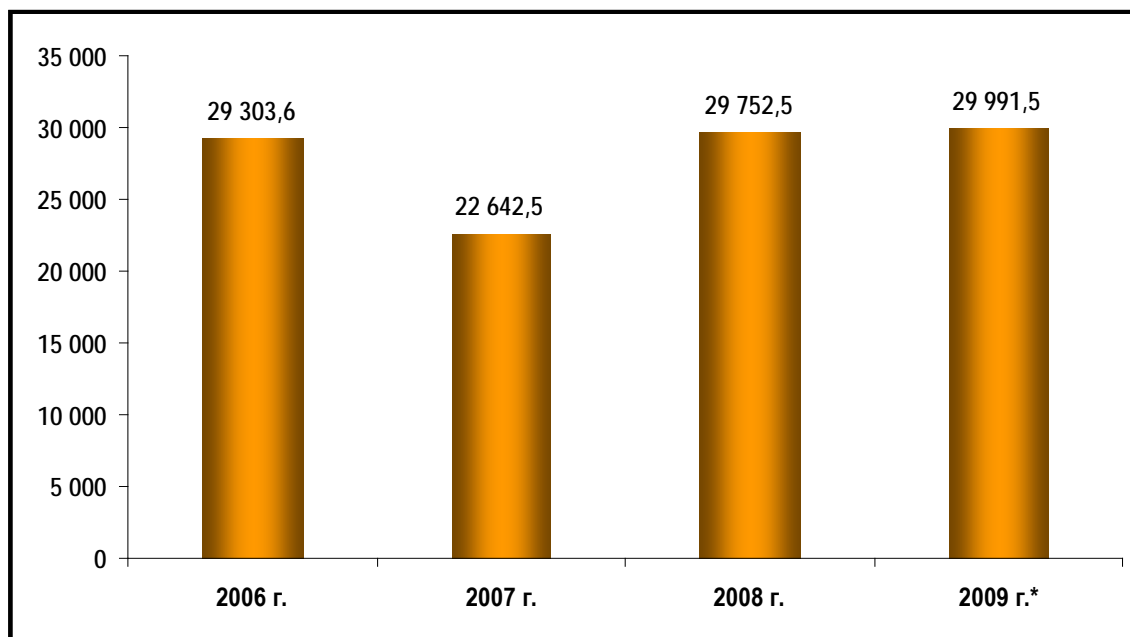
3. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. в страната са внесени общо 29 991,5 тона риба и рибни продукти, което е с 0,8% повече спрямо предходната година. Стойността на вноса е в размер на 57 726 хил. щ. д.

Фигура VII.8.

Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

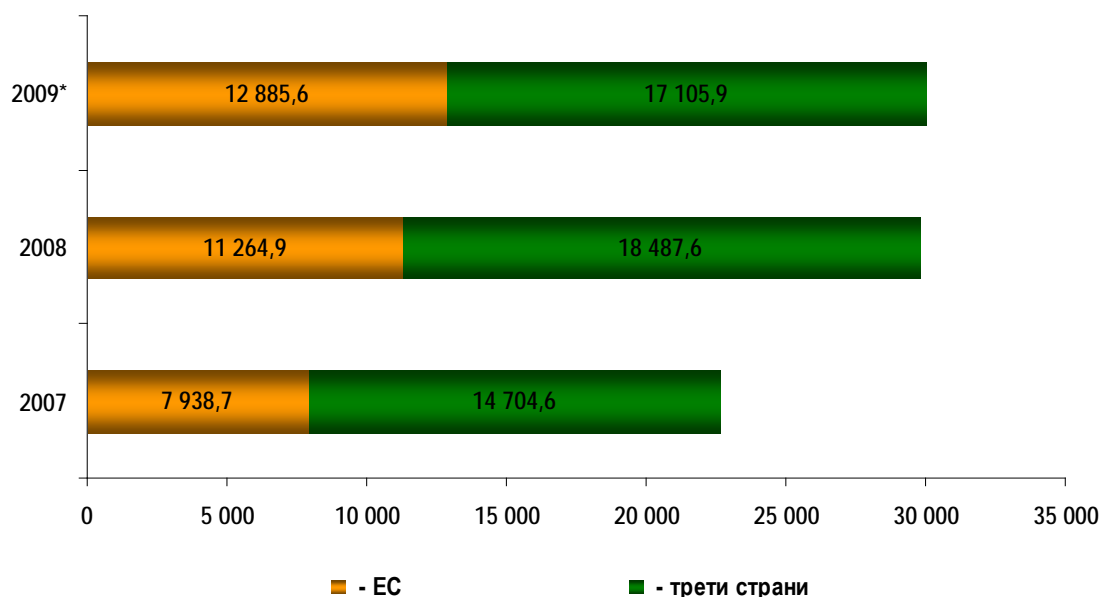
*предварителни данни
Източник: НСИ

Наблюдаваната през последните три години тенденция на нарастване на вноса на риба и рибни продукти от държавите-членки на ЕС продължава и през 2009 г. Обема на доставките от ЕС се увеличава с 14,4% в сравнение с 2008 г., до 12,885,6 тона (или 42,3% дял от общия внос). Въпреки това, вносът на риба и рибни продукти от трети страни остава водещ, макар че делът му в общия внос намалява - от 65% през 2007 г. на 58% през 2009 г.

През 2009 г. осъщественият внос на риба и рибни продукти от трети страни намалява спрямо предходната година със 7,5%.

Фигура VII.9.

Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

*предварителни данни
Източник: НСИ

По видове продукти, структурата на вноса включва 27 575,1 тона - риба, ракообразни и мекотели (прясна, охладена, замразена, пушена, осолена, филета от риба) и 2 416,4 тона - рибни продукти (готови храни и консерви от риба, хайвер, ракообразни и мекотели).

Таблица VII.3.

Внос на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2008			2009*		
	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена
	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)
Риба, др. водни организми и рибни продукти - общо	29 752,5	59 529 822	2 001	29 991,5	57 725 990	1 925
Риби, филета, ракообразни, мекотели	27 110,6	49 575 547	1 829	27 575,1	48 985 470	1 776
Живи риби - сладководни и морски	0,8	11 781	14 726	1,7	8 748	5 260
Риби - пресни или охладени	1 986,8	8 464 203	4 260	2 097,3	8 875 274	4 232
Риби - замразени	19 725,2	24 666 891	1 251	19 407,6	23 887 584	1 231
Филета и други меса от риби	4 372,9	10 447 568	2 389	5 220,6	11 412 971	2 186
Риби - сушени, осолени, пушени	137,8	1 429 898	10 377	97,7	1 218 972	12 477
Ракообразни	336,6	2 237 939	6 649	294,5	1 618 268	5 495
Мекотели	550,5	2 317 267	4 209	455,7	1 963 653	4 309
Рибни продукти	2 641,9	9 954 275	3 768	2 416,4	8 740 520	3 617
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 359,4	8 367 040	3 546	2 107,0	7 150 363	3 394
Ракообразни и мекотели	282,5	1 587 235	5 619	309,4	1 590 157	5 139

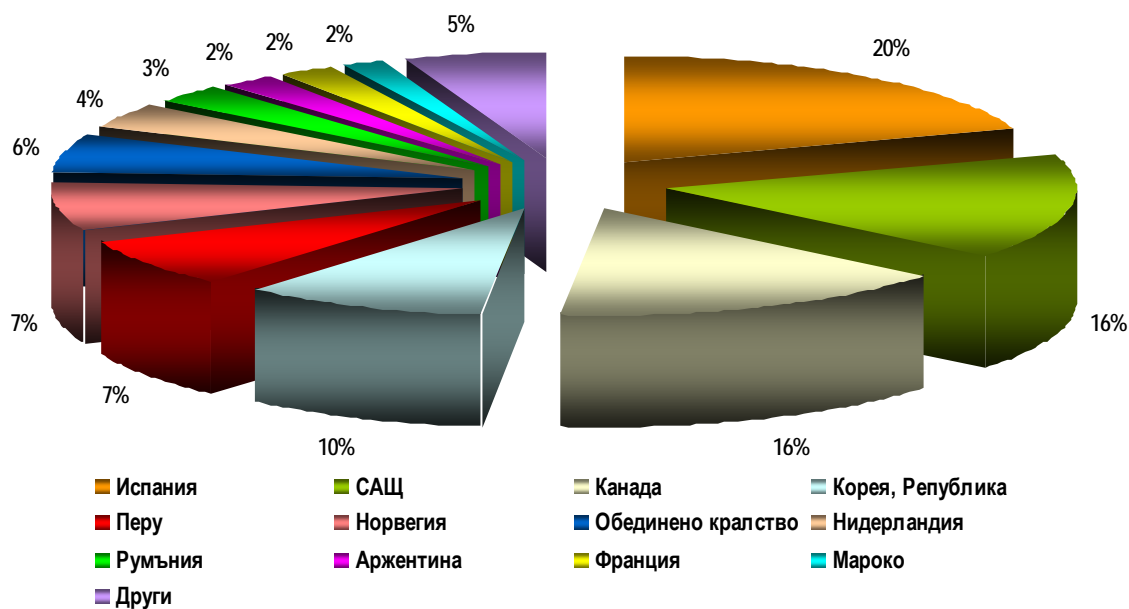
* Предварителни данни
Източник: НСИ

Вносът на замразена риба и през 2009 г. заема най-голям дял в общия внос на риба и рибни продукти - около 65% и възлиза на 19 407,6 тона. Сравнявайки с предходната година, внесените количества замразена риба са с 1,6% по-малко. Общата стойност на вноса на замразена риба за годината е 23 887 584 щ. д., при средна цена 1 246 щ. д./тон. Сравнявайки с предходната година, през 2009 г. средната вносна цена на замразената риба отбелязва спад с 8,5%. Традиционни вносители са Канада (5 545,1 тона), Перу (3 536,9 тона), Испания (2 177,7 тона), САЩ (1 745,4 тона) и др.

През 2009 г. около 75% от внесената замразена риба е скумрия – 14 478,9 тона, с 4,5% по-малко в сравнение с предходната година. Средната вносна цена на замразената скумрия е спаднала с 2,7%, до 1 134 щ. д./тон, при 1 165 щ. д./т. за 2008 г. Най-големи количества замразена скумрия през годината са внесени от Испания (2 841,1 тона), САЩ (2 340,4 тона), Канада (2 302,5 тона), Р Корея (1 387,0 тона), Перу (1 068,7 тона) и др.

Фигура VII.10.

Структура на вноса на замразена скумрия през 2009 г. по страни, %

*предварителни данни
Източник: НСИ

Внасят се и други видове риба, каквито не се ловят и отглеждат в страната, като през 2008 г. са внесени по-големи количества замразени мерлузи – 1 017,2 тона, херинги - 645 тона, сардини – 322 тона, сафриди – 168 тона, акули – 195 тона и др.

През 2009 г. се наблюдава нарастване на вноса на прясна или охладена риба спрямо предходната година - с 5,6%, достигайки 2 097,3 тона. Общата стойност на внесената прясна риба е 8 875 274 щ. д. Съществено количество от прясна или охладена риба е внесено от Гърция (854,1 тона), Нидерландия – (434,3 тона), Турция – (298,8 тона), Полша (283 тона) и др. По видове риба, по-големи количества са внесени: пъстърви – 525,2 тона, тихоокеански съомги – 441 тона, сардини – 332,7 тона, лавраци – 240,1 тона, каракуда – 176,4 тона и др.

Вносът на филета и други меса от риба също се увеличава в сравнение с 2008 г. с 19,4% и е 5 220,6 тона, на обща стойност 11 412 971 щ. д. Внасят се замразени филета от съомга, акула, риба тон, треска, мерлуза и др. В сравнение с предходната година, през 2009 г. средната вносна цена на филетата намалява с 8,5%, до 2 186 щ. д./тон.

По-големи количества филета и други меса от риба савнесени от: Виетнам – 2 571,5 тона, Китай – 421,4 тона, Аржентина – 381,6 тона, Румъния – 379,5 тона, Нидерландия – 210,9 тона и др.

През 2009 г. вносът на готови рибни продукти отбелязва спад с 8,6%, спрямо предходната година и е в размер на 2 416 тона, на обща стойност 8 740 520 щ. д. Отчетен е и спад с 4% на средната вносна цена на рибните продукти, на годишна база.

През годината са внесени 2 107 тона готови храни и консерви от риби, което е с 10,7% по-малко в сравнение с 2008 г. По-големи количества рибни консерви през годината са внесени от Литва (403,7 тона), Индонезия (369,2 тона), Китай (237 тона), Полша (158,9 тона), Испания (149,4тона),Тайланд (144,8 тона), и др.

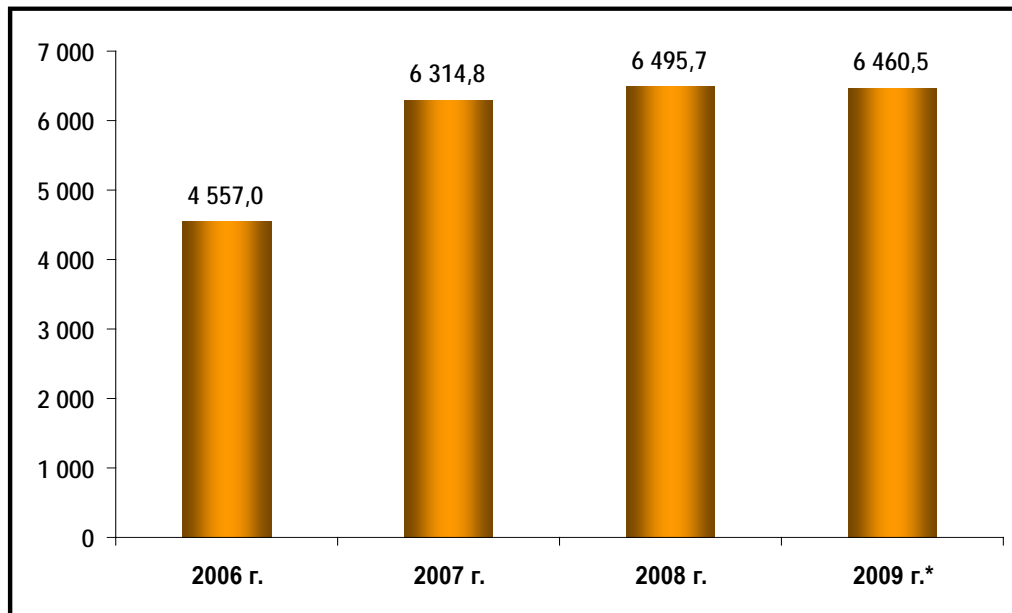
Вносът на консервирани ракообразни и мекотели отбелязва увеличение в сравнение с предходната година с 9,5% и е 309,4 тона. Основни вносители на тези продукти остават Испания (90,9 тона), Белгия (41,4 тона), Чили (39 тона), Виетнам (25,6 тона), Гърция (17,2 тона) и др.

Износ

По предварителни данни на НСИ, през 2009 г. са изнесени общо 6 460,5 тона риба, водни организми и рибни продукти, което е незначително намаление (с 0,5%) спрямо предходната година. Общата стойност на изнесената рибна продукция намалява с около 8%, възлизайки на 18 651 хил. щ. д., поради по-ниските експортни цени.

Фигура VII.11.

Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

*предварителни данни
Източник: НСИ

През 2009 г. експортната структурата по видове продукти включва: 6 053,1 тона риба, ракообразни и мекотели (прясна, охладена, замразена, пушена, осолена, филета от риба) и 407,4 тона рибни продукти – готови храни и консерви от риба, в т.ч. хайвер, ракообразни и мекотели.

Таблица VII.4.

Износ на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2008			2009*		
	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена
	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)	(тона)	(щ. д.)	(щ. д./тон)
Риба, др. водни организми и рибни продукти – общо, в т. ч.:	6 495,7	20 316 231	3 128	6 460,5	18 650 913	2 901
Риби, филета, ракообразни, мекотели	6 079,7	18 146 002	2 985	6 053,1	16 589 511	2 754
Живи риби - сладководни и морски	112,0	526 091	4 681	31,0	88 523	2 856
Риби - пресни или охладени	251,4	1 011 759	4 025	502,1	1 853 182	3 691
Риби - замразени	2 146,7	3 118 414	1 453	2 692,6	4 099 398	1 522
Филета и други меса от риби	194,3	1 421 566	7 316	435,5	2 065 012	4 742
Риби - сушени, осолени, пушени	442,7	1 552 661	3 507	603,2	2 134 397	3 538
Ракообразни	3,9	28 137	7 215	10,7	59 253	5 538
Мекотели	2 928,7	10 487 374	3 581	1 778,0	6 289 746	3 538
Рибни продукти	416,0	2 170 229	5 213	407,4	2 061 402	5 065
Готови храни и консерви от риби; хайвер	97,7	356 027	3 644	75,5	378 461	5 013
Ракообразни и мекотели	318,6	1 814 202	5 694	331,9	1 682 941	5 071

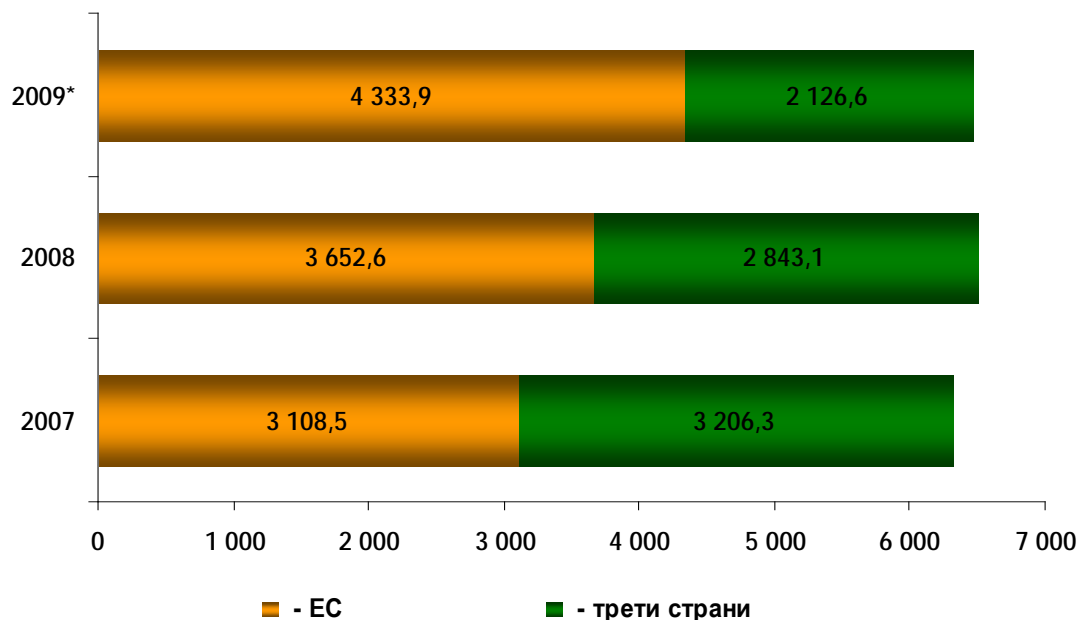
* Предварителни данни

Източник: НСИ

След присъединяването на България към ЕС се наблюдава нарастване на износа за европейските държави, а този за трети страни намалява. През 2009 г. износът за ЕС заема дял от 67% от общия износ на риба и рибни продукти и е в размер на 4 333,9 тона. Изнесените количества нарастват с около 19% спрямо 2008 г. и с 39% в сравнение с 2007 г.

Фигура VII.12.

Износ на риба, др. водни организми и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, * Предварителни данни

През 2009 г. износът на замразена риба заема най-голям дял (около 42%) в общия износ на риба и рибни продукти, възлизайки на 2 692,6 тона, което е с 25,4% повече в сравнение с предходната година. Общата стойност на изнесените количества замразена риба е 4 099 398 щ. д., при средна износна цена 1 522 щ. д./тон (с 4,7% по-висока спрямо 2008 г.). Най-значителен износ на замразена риба (предимно сардини, шпрот, трицона или копърка, скумрии) е реализиран за Румъния – 2 237,3 тона, на средна износна цена 1 270 щ. д./тон (около 83% от общия износ на замразена риба). По-големи количества замразена риба са насочени и за Обединено кралство – 180,9 тона, Молдова – 85 тона, Сърбия – 80,3 тона и др.

Износът на мекотели и през 2009 г. представлява съществен дял от около 28% в експортната структура на риба и рибни продукти и е в размер на 1 788 тона, при средна износна цена 3 538 щ. д./тон. В резултат на по-ниския улов през 2009 г., износът на мекотели (миди, стриди, октоподи, калмари, охлюви и др. безгръбначни) намалява с 39,3% спрямо предходната година.

Значителни количества мекотели са изнесени за Р Корея – 519,6 тона, Япония – 366,1 тона, Македония – 337,2 тона, Босна и Херцеговина – 211,2 тона, Гърция – 117,3 тона и др.

През 2009 г., износът на сушени, осолени, пушени или в саламура риби отбелязва значително увеличение с 36,6% в сравнение с 2008 г., достигайки 603,2 тона, на средна износна цена 3 538 щ. д./тон. Традиционни партньори на страната за тези продукти са Румъния – 576,9 тона, на средна цена 1 894 щ. д./тон и Германия – 23,8 тона, на средна цена от 13 436 щ. д./тон.

Износът на живи риби намалява значително (72,3%) спрямо предходната година и възлиза на 31 тона. Изнесени са основно сладководни видове риба (шаранови и пъстървови), като основни дестинации са Румъния – 23,4 тона, Македония - 7,5 тона и Гърция - 0,3 тона.

През 2009 г. се наблюдава спад на износа на рибни продукти (готови храни и консерви от риба, ракообразни и мекотели) спрямо предходната година – с около 2%, до 407,4 тона. Сравнявайки с 2008 г., износът на готови храни и консерви през 2009 г. намалява с 23%, а този на преработени ракообразни и мекотели нараства с 4,2%.

През 2009 г. са изнесени 300 кг хайвер от есетрови риби, на средна цена от 444,4 щ. д./кг (при 200 кг на ср. цена 317 щ. д./кг през 2008 г.). САЩ остават основно направление за износа на хайвер от есетрови риби.

4. Управление и мониторинг на рибарството и аквакултурите

4.1. Дейности по възстановяване на биологичното разнообразие във водните екосистеми - Национална програма за подпомагане устойчивото развитие на рибните ресурси (НППУРРР) 2008-2013 г.

Във връзка с прилагането на НППУРРР и изготвения План за зарибявания и други дейности за подпомагане на устойчивото развитие на рибните ресурси за 2009 г., са проведени зарибителни мероприятия във водоемите на територията на страната със зарибителен материал с цел възстановяване на биологичното разнообразие във водните екосистеми.

През 2009 г. са изготвени План за зарибявания и други дейности за подпомагане на устойчивото развитие на рибните ресурси за 2010 г. и План за научноизследователските дейности, осигуряващи ефективно управление на рибните ресурси за 2010 г.

4.2. Мерки за опазване на биоразнообразието на рибните ресурси и контролни дейности

- Годишна програма за контрол в рибарството за 2009 г. - разработена от ИАРА в съответствие с изискванията на Регламент 861/2006 във връзка със съфинансиране на

- проекти на държавите-членки, отнасящи се до изпълнение разпоредбите на ОПР. Общата сума, планирана за изпълнението на тези проекти е 352 600 евро без ДДС. С Решение 2009/746/ЕО от 9 октомври 2009 г. Европейската Комисия одобри проектите и определи съфинансиране в размер на 282 250 евро.
- Национална програма за събиране и управление на данните в рибарството 2009 - 2010 г.(съгласно Регламент №199/2008 г.). В изпълнение на програмата през 2009 г. са извършени следните дейности:
 1. Проведени са две трални изследвания за определяне запасите от калкан и едно трално изследване за състоянието на запасите от пелагични видове;
 2. Събрани са икономически данни за риболовните съдове (чрез въпросници попълвани от корабособствениците);
 3. Събрани са данни относно основните риболовни практики (дни на море, улови, стойност на уловите);
 4. Събрани и обобщени икономически данни за аквакултурния и рибопереработвателния сектор за 2009 и изпратени в ЕК;
 5. Страната е участвала в регионалния координационен комитет за Средиземно и Черно море за координиране на Националните програми за събиране на данни през 2010 г., проведен във Венеция, Италия;
 6. Проведена е регионална координационна среща между България и Румъния за координиране на научните изследвания в Черно море през 2010 г.
 - Регламент на Съвета 1005/2008 за създаване на система на Общността за предотвратяване, възпиране и премахване на незаконния, недеklarиран и нерегулиран (ННН) риболов:
 - ✓ Участие в работни групи за изработване на Регламент 1010/2009 установяващ подробни правила за прилагането на Регламент 1005/2008 за създаване на система на Общността за предотвратяване, възпиране и премахване на незаконния, недеklarиран и нерегулиран риболов;
 - ✓ Съгласно член 5 от Регламент 1005/2008 са определени пристанища, където е разрешен достъпа на риболовни кораби плаващи под знамето на трети страни с цел разтоварване и трансбордиране на улова;
 - ✓ Изпратени са нотификации до Европейската Комисия относно:
 - Определяне на компетентен орган на България за заверяването и проверката на сертификатите за улов и ре-експорт, във връзка с изпълнението на регламента за ННН риболов;
 - Компетентен орган, отговорен за събирането на информация за гражданите, извършващи или подпомагащи ННН риболов;
 - Мерките, прилагани в случай на транзитен режим на улови;
 - Определяне на единна служба за връзка за прилагането на мерките в Дял IV „Взаимопомощ” от Регламент на Комисията 1010/2009 – чл. 39 от Регламент 1010/2009.
 - Прилагане на Наредба № 22 от 10 декември 2007 г. за реда за предоставяне управлението на рибните ресурси в изкуствени водни обекти – държавна собственост, на сдруженията за любителски риболов, през 2009 г.

През 2009 г. са проведени 2 процедури по възлагане управлението на рибните ресурси в държавните язовири.

5. Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство” (ОПРСР), финансирана от Европейския фонд за рибарство

Европейският фонд по рибарство (ЕФР) е инструмента за управление на структурните мерки в рибарския отрасъл. ЕФР предоставя помощи за устойчиво развитие на рибарството и аквакултурите като част от една обща стратегия, подпомагаща изпълнението на целите на

реформираната Обща политика по рибарство (ОПР) на Европейския съюз. Средствата по този фонд се разпределят между държавите членки според критерии, свързани с нивото им на просперитет.

Пълноправното членство на България в Европейския съюз постави страната пред нови възможности, но и пред нови предизвикателства с оглед необходимостта да се отговори на изискванията на реформираната Обща политика в областта на рибарството на ЕС.

В условията на засилена конкуренция след членство в Общността, е необходимо предприятията в областта на рибарството да преминат процес на реконструкция и модернизация. За тази цел, в съответствие с изискванията на Регламент на Европейската комисия № 498/2007, разписващ подробните правила за прилагане на Регламент на Съвета на ЕС № 1198/2006 за създаването на Европейския фонд по рибарство (ЕФР) е разработен Национален стратегически план за рибарство и аквакултури, представящ начина на приложение на структурната политика на ЕС в България като част от Общата политика по рибарство и Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ (2007-2013 г.) (ОПРСР), където са описани политиките и приоритетите за развитие на сектор „Рибарство“ – риболов и аквакултура, както и районите на действие на рибарските групи, които ще получат финансиране от Европейския фонд по рибарство.

Двата стратегически документа са основата на прилагането на структурната политика в областта на рибарството в България за финансовия период 2007-2013 г. Главна стратегическа цел на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ (2007-2013 г.) е превръщането на сектора в конкурентоспособен, модерен и динамичен, базиран на устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата, както и подобряването на качеството на живот в рибарските области.

За постигане на стратегическата визия, Оперативната програма има четири основни цели: да се осигури конкурентоспособност и устойчивост на рибарския сектор; да се развие пазара на продуктите от риболов и аквакултурно производство; да се подкрепи устойчивото развитие на рибарските области и да се подобри качеството на живот в тях; да се подпомогне изпълнението на Оперативната програма в рамките на Общата политика по рибарството на ЕС.

За постигане на целите на ОПРСР (2007-2013 г.) са разработени пет приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1 – Мерки за приспособяване на българския риболовен флот;
- Приоритетна ос 2 - Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура;
- Приоритетна ос 3 – Мерки от общ интерес;
- Приоритетна ос 4 - Устойчиво развитие на рибарските области;
- Приоритетна ос 5 - Техническа помощ.

Към 31.12.2009 г. за прием са отворени пет мерки от ОПРСР:

- Мярка 1.3. „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност“
- Мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата“;
- Мярка 2.6. „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“;
- Мярка 4.1. „Развитие на рибарските области“ /публикувана първа покана за прием на Декларации за изразяване на интерес – 15.10.2009 г./;
- Мярка 5.1. „Техническа помощ“.

Максималната сума на финансовата помощ от Европейския фонд по рибарство е определена на 80 009 708 евро и максималният процент на съфинансиране, изчислен спрямо общите публични допустими за финансиране разходи възлиза на 75%.

Към финансовата помощ от Общността като част от публичните разходи се прибавят 25% национално съфинансиране, гарантирани от Правителството на Република България за периода 2007 – 2009 г. с Решение на Министерския съвет № 476 от 26.07.2006 г.

Общо, за всички приоритетни оси размерът на публичните разходи е 106 679 611 евро, от които 80 009 708 евро финансиране от Европейския фонд по рибарство и 26 669 903 евро национално съфинансиране.

Таблица VII.5.

Финансова помощ от Европейски фонд „Рибарство”, разпределена по Приоритетни оси, в евро

Приоритетна ос	Общ размер на публичните разходи (a=b+c)	Финансиране ЕФР	Национално съфинансиране	Размер на съфинансиране ЕФР в %
	a	b	c	d
Приоритетна ос 1	10 667 961,07	8 000 970,8	2 666 990,27	75
Приоритетна ос 2	48 005 824,80	36 004 368,6	12 001 456,20	75
Приоритетна ос 3	26 669 902,67	20 002 427,0	6 667 475,67	75
Приоритетна ос 4	16 001 941,60	12 001 456,2	4 000 485,40	75
Приоритетна ос 5	5 333 980,53	4 000 485,4	1 333 495,13	75
Общо	106 679 611,00	80 009 708,0	26 669 903,00	75

Източник: ИАРА

Към 31.12.2009 г. по приходната сметка на Държавен фонд Земеделие от Европейския фонд по рибарство са постъпили две авансови плащания както следва: на 27.12.2007 г. авансово плащане в размер на 5 600 679,55 евро; на 28.04.2009 г. второ авансово плащане в размер на 5 600 679,55 евро.

През 2009 г. е изготвен софтуерът за обработка на проекти по Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” - Подсистемата за регистрация, управление и контрол на европейски проекти.

В съответствие с изпълнението на мерките за прозрачност на информацията при управлението на средствата от Европейския съюз, както и с резултатите и заключенията на междуведомствената работна група за повишаване на прозрачността и унифициране на интернет страниците на Оперативните програми, е разработена Интернет страница на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”: www.oprsr.government.bg. Актуализиран е Комуникационния план на Оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство”. Организиран са и интензивни информационни кампании за разясняване на условията и реда за кандидатстване по ОПРСР.

Определени са петте потенциали рибарски групи, към които да бъде отправена покана за подаване на Декларации за изразяване на интерес за изграждане на публично-частно партньорство. Изборът на групите е направен от комисия от Дирекция „Европейски фонд за рибарство” и е основан на обективни критерии, включени в ОПРСР и Регламенти 1198/2006 и 498/2007.

Сертифициращият орган не е идентифицирал проблеми в процеса по сертифициране на разходите по ОПРСР.

Изготвени и обнародвани в Държавен вестник са наредбите, уреждащи реда и условията за кандидатстване по 10 мерки от Оперативната програма.

Във връзка с цялостното изпълнение на Оперативната програма и на разпоредбите, залегнали в правото на Общността и в националното законодателство са разработени следните документи:

- Актуализирана версия на Документа за Описание на системата за управление и контрол на ОПРСР;

- Годишен доклад за изпълнение на ОПРСР за 2008 г. – одобрен от Европейската комисия на 22.07.2009 г.;

- Указания за сертифициране на разходите по Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”, по проекти съфинансирани със средства от ЕФР на ЕС;

- Актуализирани Правилници за работа на всички органи, свързани с прилагането на ОПРСР.

Таблица VII.6.

Финансово изпълнение на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” за периода 01.01.2009 г. - 31.12.2009 г.

Приоритетна ос	Общ бюджет на приоритетната ос (евро)	Сума сключени договори (евро)	Договори за сключване/стойност на проектите в процес на оценка (евро)	Извършени плащания от УО (евро)	
				Авансово плащане	Междинно плащане
Ос 1	10 667 961,07	24 254,85	52 729,77	Не е приложимо	
Ос 2	48 005 824,8	2 871 304,76	799 108,51	130 227,23	0
Ос 3	26 669 902,67	Не е приложимо	Не е приложимо	Не е приложимо	
Ос 4	16 001 941,6	Не е приложимо	Не е приложимо	Не е приложимо	
Ос 5	5 333 980,53	483 515,62	5 010,66	50 965,06	0
ОБЩО:		3 379 075,23	856 848,94	181 192,29	

Източник: ИАРА

- Приоритетна ос 1, мярка 1.3. „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност”: Регистрирани 4 проекта, от тях- 1 подписан договор на стойност 24 254,85 евро, 1 проект отказан- на стойност 5 800 евро, в процес на обработване - 2 проекта на стойност 52 729,77 евро.
- Приоритетна ос 2, мярка 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата”: Регистрирани 23 проекта, от тях за 8 подписани договори на стойност 2 871 304,75 евро, 12 проекта отказани- на стойност 4 185 468,40 евро, в процес на обработване – 3 проекта на стойност 799 108,51 евро.
- Приоритетна ос 4, мярка 4.1 „Развитие на рибарските области”: Регистрирани Декларации за изразяване на интерес – 5 бр.

До 31.12.2009 г. е изплатено едно авансово плащане на стойност 130 227,23 евро, от които 32 556,80 евро национално финансиране и 97 670,42 евро европейско финансиране и окончателни плащания (по техническа помощ) на стойност 50 965,06 евро, от които 12 741,25 евро национално и 38 223,75 евро европейско финансиране. Три одобрени заявки за плащане на стойност 36 786,00 евро, от които 9 196,50 евро национално финансиране и 27 589,50 евро европейско финансиране, са изплатени в началото на 2010 г.

Към 01.10.2010 г. са получени и одобрени три Междинни доклада по верификация и Декларация за допустимите разходи от УО на ОПРСР на обща стойност 99 678,89 лв. и са извършени съответните процедурни проверки от Сертифициращия орган. В процес на одобрение е и Междинен доклад по верификация и декларация за допустимите разходи № 4 от 25.06.2010 г. за верифицирани допустими разходи към 30.04.2010 г. възлизащи на 355 591,65 лв. Не са изпратени до Европейската комисия сертифицирани отчети за разходи, тъй като не е приключил процеса по Оценка на съответствието.

Таблица VII.7.

Разпределение на публичните разходи от ЕФР за периода 2007 – 2009 г. по ОПРСР и извършени плащания за периода 2007- 2009 г.

Година	Публични разходи от ЕФР съгласно ОПРСР (евро)	Извършени плащания (евро)
2007	5 818 765	0
2008	8 517 922	0
2009	11 598 136	181 192

Източник: ИАРА

Дейност на Комитета за наблюдение на ОПРСР през 2009 г.

На 18.06.2009 г. е проведено Четвъртото редовно заседание на Комитета за наблюдение изпълнението на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“. От страна на ЕК е обърнато внимание, че е риск за администрацията да одобрява проекти преди положително становище по Оценката на съответствие на Системите за управление и контрол. Направени са препоръки за незабавно стартиране прилагането на дейностите по приоритетна ос № 4 „Устойчиво развитие на рибарските области“, както и на необходимостта да бъде извършено научно изследване на запасите от основните видове риба в Общностните води на Черно море. Научните резултати ще дадат насоки в изготвянето на План за приспособяване на риболовното усилие. Необходимостта от стабилност в мениджмънта на администрацията също е отбелязана като препоръка от страна на представителите на Европейската комисия.

През периода 1.12.2008 г.- 09.12.2009 г., Главна Дирекция „Морски въпроси и рибарство“, ЕК извърши одит на системите за прилагане на ОПРСР.

6. Административно-наказателна дейност при управление на рибарството и аквакултурите

В изпълнение на Закона за рибарството и аквакултурите са извършени следните дейности:

- издадени общо 712 броя безсрочни разрешителни за извършване на стопански риболов в това число: за Черно море - 335, за р. Дунав - 196 и 181 за вътрешните водоеми.
- издадени общо 3 404 броя удостоверения за право за извършване на стопански риболов, в това число за Черно море – 1 773, за р. Дунав – 1 561 и за вътрешните водоеми – 70 броя.
- маркирани са 3 732 бр. риболовни уреди, като за целта са използвани 3 831 бр. марки.
- регистрирани са 79 нови рибовъдни стопанства, за което са издадени и документи, удостоверяващи регистрацията. През отчетния период са заличени 35 рибовъдни стопанства и издаден дубликат на удостоверение за регистрация на 1 рибовъдно стопанство.
- издадени са общо 200 837 билета, като в сравнение с 2008 г. броят им е с 16 725 повече.
- регистрирани са 130 лица за осъществяване на първа продажба на риба и рибни продукти, на които е издадено удостоверение.

Във връзка с провеждането на административно-наказателната дейност при управление на рибарството и аквакултурите са извършени общо 37 760 проверки, като от тях:

- 7 424 - в обекти за стопански риболов;
- 17 340 - в обекти за любителски риболов;
- 871 - в рибовъдни стопанства;
- 6 161 - на плавателни съдове;
- 3 162 - в обекти за търговия с риба;

- 1 442 - по сигнали;
- 929 - съвместно с органите на МВР и ДАГ.

През 2009 г., за констатирани нарушения са съставени 3 622 акта, издадени са 3 404 наказателни постановления, като 2 823 от тях са влезли в сила. Отнети са 3 194 броя браконьерски риболовни уреди. Иззети са 5 204,7 кг незаконно уловена риба, от които 2 358,9 кг са върнати във водоемите, като дарение са предоставени 1 807,7 кг и 1 038,2 кг са унищожени.

РАЗДЕЛ Б

ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ СЕКТОР И МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2011 г.

Основната цел на държавната политика в областта на земеделието е да постигне конкурентноспособно на световните пазари селско стопанство, което спазва строги стандарти за опазване на околната среда, безопасност на храните и хуманно отношение към животните, единен контрол по хранителната верига в рамките на устойчива и динамична селска икономика–селско стопанство, което отговаря на очакванията на гражданите, данъкоплатците и потребителите.

В изпълнението на тази политика през 2010 г. е осъществена цялостната нормативна и организационна подготовка за функционирането от 2011 г. на единен контролен орган по безопасност на храните – „Българска агенция по безопасност на храните” и „Център за оценка на риска”; актуализирани са националните стандарти за млечни продукти – Българско кисело мляко, Българско бяло саламурено сирене и Български кашкавал, утвърдени са 9 стандарта за 20 продукта от свинско, говеждо и пилешко месо; с Наредба са въведени национални правила, регулиращи директните доставки на малки количества суровини и храни от животински произход с оглед осигуряване на безопасни храни за консуматорите. В областта на горското стопанство е изготвен проект на нов закон за горите, който дава нормативната основа за реализация на мащабна реформа и реструктуриране на сектора. Повиши се значително усвояемостта на средствата по Програмата за развитие на селските райони. Усилията на Министерството на земеделието и храните са насочени към изпълнението на последователни реформи във всички ключови за земеделието сфери.

През 2011 г. ще продължи последователната политика за постигане на целите на Програмата на правителството за европейско развитие на България, която извежда развитието на земеделието като важен приоритет за постигане на достоен живот на българските земеделски производители.

ЦЕЛ

**ПРЕВРЪЩАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И РИБАРСТВОТО В ПРИВЛЕКАТЕЛЕН БИЗНЕС,
ОСИГУРЯВАЩ ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ НА ЗАЕТИТЕ ЧРЕЗ СТАБИЛИЗИРАНЕ И
НАРАСТВАНЕ НА ДОХОДИТЕ ОТ ДЕЙНОСТТА ИМ**

Мярка

- **Гарантиране на европейско и национално финансиране за възвръщане на българското селско стопанство**

Действия

- Отразяване на промените в ПРСР, произтичащи от влизането в сила на четвъртата и петата нотификация на ПРСР, чрез изменение и допълнение на наредбите за прилагане на мерките от Програмата;
- Адекватно подпомагане на доходите на земеделските производители чрез акуратно приложение на Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) при ежегодно увеличаване на пакета за директни плащания и определяне на размера на сумата за плащане на хектар;
- Провеждане на тръжна процедура за избор на изпълнител за ново самолетно заснемане на територията на страната и изработка на нова Цифрова орто-фото карта, обновяване на слой "Подходящи за подпомагане площи";
- Изготвяне на мотивирано искане до Европейската комисия за разрешаване на национални доплащания към директните плащания за подкрепа на доходите на заетите в земеделието;
- Изготвяне на анализ на възможностите за осигуряване на специфично подпомагане на определени селскостопански дейности в определени чувствителни сектори, в съответствие с европейското законодателство и конкретните условия на страната (за преодоляване на неблагоприятни фактори, за икономически уязвими или чувствителни от гледна точка на екологията области и селскостопански дейности);
- Разработване на предложение за възможности за специфично подпомагане от ЕС на селскостопански дейности в съответствие с европейското законодателство;
- Работа по изпълнението и усвояване на средствата по Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2008/2009 – 2013/2014;
- Прилагане на опростени процедури за кандидатстване и плащане по проектите.
- Поддържане на лозарския регистър в актуално състояние и изготвяне на инвентаризация на производствения потенциал;
- Проверка на място и идентифициране на лозарските стопанства;
- Поддържане и управление на системата от права за засаждане;
- Гарантиране на качеството на произвежданите вина и продукти от грозде и вино чрез поддържане на ефективна система за физикохимичен и микробиологичен контрол.

Мярка

- **Ефективно и прозрачно управление на европейски фондове, основано на добри системи за контрол и оценка на проектите за европейско финансиране**

Действия

- Засилване на мерките за прозрачност и публичност при обявяване на процедурите за отпускане на финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) чрез информационни мероприятия, отпечатване и разпространение на брошури и дигитални, тематични предавания по националните и регионални медии, лекции, разработване и излъчване на специализирани консултантски рубрики в регионални радиостанции, видеоклипове;
- Актуализиране на процедурните правилници на Управляващия орган (УО) и на Разплащателната агенция с цел недопускане на конфликт на интереси при отпускане на финансова помощ от ЕЗФРСР и за прецизиране на реда за докладване в случай на установени нередности и нарушения;

- Извършване на системен одит на работата на дирекция „Развитие на селските райони” – Управляващ орган на Програмата за развитие на селските райони;
- Подобряване на системата за набиране на данни по индикаторите за наблюдение на прилагането на ПРСР чрез изграждане на интерфейс между Управляващия орган и Разплащателната агенция;
- Разработване на софтуер, по линия на техническа помощ, за наблюдение и отчитане по ос 4 ЛИДЕР;
- Усъвършенстване на процедурите за отпускане на средствата по ПРСР, чрез децентрализация на обработката и контракуването на проекти и оптимизиране на прилагането на делегираните мерки от Разплащателната агенция;
- Намаляване на бюрократичните процедури при кандидатстване, чрез опростяване на изискуемата документация;
- Укрепване на системата за прилагане и контрол на обществените поръчки, засилване на предварителния и последващия контрол и одита.

Мярка

- ***Използване възможностите на държавните помощи като инструмент за решаване на проблемни и приоритетни насоки в земеделската политика***

Действия

- Стимулиране на инвестиционния процес в земеделието чрез прилагане на помощи за инвестиции за достигане европейските стандарти при отглеждане на кокошки-носачки и за добив и съхранение на мляко, комбинирани с подпомагането по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” от ПРСР и кредитиране със средства от ДФ „Земеделие”;
- Подкрепа на малките и средни земеделски производители и преработватели – прилагане на Помощ за насърчаване на производството и използването на висококачествени семена;
- Съхраняване на генетичните ресурси и местните породи животни, адаптирани към специфичните природни условия чрез прилагане на Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните;
- Управление на риска и кризите, насочени към противодействие и компенсиране на щети при природни бедствия или неблагоприятни метеорологични условия, както и болести по животните и растенията – прилагане на Помощ за компенсиране на загубите на земеделските производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия и Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.

Мярка

- ***Гъвкав подход при формиране на политиките в земеделието, отразяващ заключенията от прегледа на ОСП и дискусиата в световен мащаб по проблемите на ускоряване на климатичните промени***

Действия

- Усъвършенстване на националното законодателство, в контекста на заключенията от прегледа на ОСП чрез изготвяне и актуализиране на наредби по прилагане на Закона за прилагане на общите организации на пазарите на земеделски продукти на ЕС;
- Проучване на възможни проблеми в страната, предизвикани от глобалните климатични промени и отражението им върху земеделския сектор.

Мярка

- **Разширяване прилагането на пазарни механизми на Общата организация на пазара (ООП) на земеделски продукти на ЕС за създаване на конкурентни и икономически устойчиви земеделски стопанства**

Действия

- Актуализиране и изготвяне на нормативни документи, касаещи подпомагането на земеделските производители и прилагането на механизмите на ООП;
- Изготвяне на нормативна уредба за създаване на ясни правила, позволяващи покупко-продажбата на млечни квоти и регламентиране процеса на създаване на квотна борса;
- Популяризиране на възможностите, които дава европейската политика за съфинансиране на промоционални програми;
- Провеждане на национална процедура за предварително одобрение на промоционални програми;
- Укрепване на административния капацитет в областта на контрола на качеството на пресни плодове и зеленчуци и контрола по прилагане на маркетинговите стандарти при птичето месо и яйцата за консумация приважането му в съответствие с изискванията на ЕС;
- Поддържане и актуализиране на базата данни за търговците на пресни плодове и зеленчуци;
- Въвеждане и ефективно действие на система за анализ на риска при контрола на качеството на пресните плодове и зеленчуци;
- Извършване на проверки за съответствие с нормативните изисквания за качество на пресни плодове и зеленчуци при внос, износ и на вътрешния пазар;
- Своевременното актуализиране на пазарните стандарти за качество на птичето месо и яйцата за консумация, в съответствие с промените в европейското законодателство;
- Прилагане на скалите на Общността за класификация на кланични трупове от говеда, свине и овце в българските предприятия и извършване на контрол по класификацията и доклада на цените;
- Поддържане на информационна система за събиране, обработване и докладване на средната седмична продажна цена в ЕК на замразените пилета, яйцата за консумация, говеждо и свинско месо;
- Поддържане и актуализиране на база данни за кланиците, извършващи класификация и база данни за класификаторите прилагащи класификацията;
- Събиране и докладване в ЕК на цените на кравето мляко и млечните продукти;

- Поддържане на регистър на производителите на краве мляко и млечни квоти;
- Поддържане на регистър на одобрените изкупвачи;
- Поддържане на публичен регистър на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I - ва, II-ра и III-та група и регистъра на независимите акредитирани лаборатории;
- Изпълнение на Годишната програма за контрол в рибарството за 2011 г;
- Прилагане на нова Информационна система за селскостопанско управление и наблюдение на Европейската комисия, обхващаща пазарните процеси в рамките на ОСП.

- **Мярка**
- **Устойчиви пазари на земеделски продукти чрез последователна реализация на ОСП за стабилно администриране и недопускане на сътресения на пазарите на земеделски продукти**

Действие

- Провеждане на статистическите изследвания, включени в Националната програма за статистически изследвания – заетост и използване на земята, производство от основни земеделски култури и зеленчуци, лозя, овощни насаждения, животновъдство и животински продукти, структура на земеделските стопанства;
- Поддържане на СЗСИ, осигуряваща данни за доходите от земеделска дейност – функциониране на Националния комитет за управление на системата, поддържане на стабилна извадка от стопанства за наблюдение, изграждане на интегрирана система за въвеждане, контрол и анализ на данните и използването им на национално и регионално ниво;
- Публикуване на резултатите от преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 г.;
- Адекватно и своевременно информиране на земеделските производители за състоянието на пазарите на земеделски продукти;
- Изготвяне на стратегически документи, анализи и икономическа оценка на политиките в земеделието, необходими за вземането на управленски решения както на държавно, така и на бизнес ниво.

Мярка

- **Създаване на оптимална бизнес среда чрез намаляване и облекчаване на регулаторните режими в земеделието**

Действие

- Премахване на ненужните, облекчаване и прехвърляне на някои регулаторни режими на неправителствения сектор.

Мярка

- **Създаване на условия за подпомагане на малки и средни производители, увеличаване обема на производството и подобряване процеса на вертикална диверсификация и сътрудничество по хранителната верига чрез директна доставка на малки количества суровини и храни от животински и растителен произход на крайния потребител**

Действие

- Прилагане на Наредбата за директна доставка на малки количества суровини и храни от животински произход до крайния потребител;

- Подпомагане на процеса на обединяване на земеделските производители в организации на производителите чрез ЕЗФРСР и ЕФГЗ;
- Организиране на информационни мероприятия – дейности по линия на комуникационния план на ПРСР;
- Оказване на консултантска помощ в процеса на обединяване на земеделските производители в организации на производителите;

Мярка

- **Устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата**

Действия

- Оптимално усвояване на средствата от Европейския фонд по рибарство, предвидени за изпълнението на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013 г. по мерките:
 - Мярка 1.3 „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност”
 - Мярка 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата”
 - Мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура
 - Мярка 1.1. „Постоянно прекратяване на риболовни дейности”
 - Мярка 1.4 “Дребно-машабен крайбрежен риболов”
 - Мярка 1.5 “Социално-икономически компенсации за управлението на флота”
 - Мярка 2.2 “Акваекологични мерки
 - Мярка 2.5 “Риболов във вътрешни водоеми”
 - Мярка 3.1 “Колективни дейности”
 - Мярка 3.2 “Мерки, предназначени за опазване и развитие на водната флора и фауна”
 - Мярка 3.3 “Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки”
 - Мярка 3.4 “Разкриване на нови пазари и промоционални кампании”
 - Мярка 3.5 “Пилотни проекти”
 - Мярка 3.6 “Пренасочване на риболовни кораби към дейности извън риболова”
 - Мярка 4.1 „Развитие на рибарските области”
- Събиране на научни данни за оценка състоянието на икономически ценните видове в Черно море с цел устойчивата им експлоатация в рамките на ОПР на ЕС.

ЦЕЛ

СЪЗДАВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКА ВИЗИЯ НА АДМИНИСТРАЦИЯТА, ОСИГУРЯВАЩА КАЧЕСТВЕНИ АДМИНИСТРАТИВНИ УСЛУГИ

Мярка

- **Укрепване на административния капацитет на сектора**

Действие

- Оптимизиране на административния капацитет в аграрния сектор;
- Осъществяване на ефективни контакти с различни партньори-държавни институции и неправителствени организации;
- Провеждане на тръжна процедура за избор на изпълнител за създаване, разработване и поддръжка на интернет сайт за целите на ПРСР и информационен и консултативен център за консултации по въпроси, свързани с усвояването на средствата от европейските програми.

ЦЕЛ

ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО ЧРЕЗ УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ВРЪЗКАТА “ОБРАЗОВАНИЕ – СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО – НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ”

Мярка

- **Подобряване на ефективността на системата за съвети в земеделието и на научно-приложните изследвания в аграрния сектор чрез усъвършенстване на връзката “научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”**

Действие

- Подобряване на качеството на предоставяните съвети чрез провеждане на специализации, курсове и семинари за обучение на специалисти от консултантски организации;
- Провеждане на мониторинг, контрол и оценка на дейността на консултантските организации.

Мярка

- **Подобряване на приложната насоченост на научните изследвания в земеделието и храните**

Действия

- Поддържане и създаване на нови сортове, хибриди и линии селскостопански култури и технологии за конвенционално и биологично производство;
- Поддържане и създаване на нови линии и породи животни и технологии за конвенционално и биологично производство;
- Разработване на ефективни технологии в растениевъдството и животновъдството(
- Подобряване асортимента, качеството и безопасността на храните;
- Разработване на стратегически документи за предприемане на действия по смекчаване на последиците от климатичните промени;

- Приложение на публично-частното партньорство в научните изследвания и партньорство при внедряването на добри практики и иновации в българското земеделие;
- Създаване на технологични центрове за трансфер на технологии;
- Патентоване и сертифициране на нови научни продукти;
- Провеждане на конкурси за целево финансиране на проекти за решаване на особено важни проблеми на земеделието;
- Кандидатстване с проекти по програми на Фонд “Научни изследвания”, национални и международни програми;
- Модернизация на научната инфраструктура на Селскостопанска академия (ССА).

ЦЕЛ

ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКИТЕ СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ В УСЛОВИЯТА НА ЧЛЕНСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕС

Мярка

- ***Регламентиране и защита на производството на традиционните български селскостопански производства***

Действия

- Провеждане на разяснителни кампании, семинари, срещи и консултации със земеделски производители, браншови организации и преработватели с оглед разясняване на предимствата на политиката на качеството – защитени наименования и стимулиране на производителите да кандидатстват за регистрация;
- Провеждане на национална процедура за одобрение на заявления спецификации за вписване в Европейския регистър на защитените географски означения или Европейския регистър на храни с традиционно специфичен характер и за одобрение на контролиращи лица за всяко кандидатстващо наименование;
- Изпращане на одобрените съгласно националната процедура заявления спецификации за процедура на одобрение в ЕК;
- Поддържане на регистър на производителите на храни със защитени географски означения, на храни с традиционно специфичен характер и на контролиращи лица;
- Пренасочване на работна сила и инвестиции за създаване на алтернативен поминък на стопанствата, засегнати от реструктуриране на отрасли – тютюнопроизводство, млекопроизводство и др.
- Извършване на постоянен мониторинг и инвентаризация на генетичния ресурс в растениевъдството и животновъдството;
- Консервация, съхранение и развитие на генетичния ресурс;

- Увеличаване на дела на биологичното производство чрез осигуряване на финансиране за изпълнение на дейностите от Националния план за развитие на биологичното земеделие в България в периода 2007 – 2013 г.;
- Популяризиране на Плана и Мярка “Агроекологични плащания” от ПРСР;
- Извършване на консултантски услуги на земеделски стопани желаещи да преминат към биологично производство и схеми за интегрирано земеделско производство;
- Провеждане на дискусии със земеделски стопани за разясняване възможностите и предимствата на биологичното и интегрирано производства;
- Издаване и разпространяване на информационни материали.

Мярка

- **Оптимизиране използването на земеделските земи**

Действия

- Разработване и въвеждане в действие на електронен регистър за земите от ДПФ, свързан с управлението, ползването и разпореждането с тях;
- Изработване на правила и принципи за управление и разпореждане със земеделски земи от ДПФ за предоставянето им за неземеделски нужди, във връзка с прилагането на специални закони;
- Създаване на обособен сайт за обмен на информация между банката и всички заинтересовани лица.

Мярка

- **Оптимизиране на хидромелиоративната инфраструктура за ефективно използване на водните ресурси**

Действия

- Привеждане в съответствие на съществуващата и създаване на нова нормативна база, регулираща дейностите по експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на хидромелиоративни системи и съоръжения и собствеността и експлоатацията на Хидромелиоративния фонд (ХМФ);
- Изготвяне на План за реализация на конкретни проекти за изграждане на съоръжения за оптимално регулиране на водните оттоци;
- Стартиране на мярка 125 от ПРСР – “Подобряване и развитие на инфраструктурата, свързана с развитието и адаптирането на земеделското стопанство”, с под-мярка “Управление на водните ресурси”;
- Стартиране на мярка 126 от ПРСР – “Възстановяване на земеделския производствен потенциал”;

- Провеждане на семинари за прилагане на добри практики за напояване на земеделските култури.

Мярка

- ***Постоянна защита на интересите на българския земеделски сектор и на българските земеделски производители чрез ефективно участие в процеса на работата на европейските институции***

Действия

- Активно участие в дискусиата за бъдещето на ОСП след 2013 г. и защита на позиции, отчитащи интересите на българското земеделие;
- Участие в процеса на опростяване на европейското законодателство и на изготвяне и приемане на актове на Съвета и ЕК в областта на земеделието след предварителни консултации с неправителствените организации;
- Цялостна координация и осигуряване на последователност и съгласуваност при подготовката на позициите на Република България в областта на земеделието и рибарството по реда на нормативно установената процедура.

ЦЕЛ 1

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСНОВНАТА ЦЕЛ НА ОБЩАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ПО КАЧЕСТВО И БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ВИСОК СТАНДАРТ ЗА КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА И ЗАЩИТА ЗДРАВЕТО НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ, ЧРЕЗ ГАРАНТИРАНЕ ПРОИЗВОДСТВОТО И ПРЕДЛАГАНЕТО НА КАЧЕСТВЕНИ И БЕЗОПАСНИ ЗЕМЕДЕЛСКИ СУРОВИНИ И ХРАНИ

Мярка

- ***Осъществяване на единен официален контрол по безопасността и качеството на храните, обхващащ всички звена и етапи от хранителната верига***

Действия

- Структуриране на Българска агенция по безопасност на храните и Център за оценка на риска;
- Стартиране на дейността и изпълнение на функциите на агенцията - Централно управление и 28 териториални областни дирекции.

ЦЕЛ

УСТОЙЧИВО И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНО РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИЯ СЕКТОР В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПРИНЦИПИТЕ НА МНОГОФУНКЦИОНАЛНО СТОПАНИСВАНЕ НА ГОРИТЕ

Мярка

- ***Преструктуриране на държавния горски сектор***

Действия

- Създаване на специализирана държавна административна служба към Изпълнителна агенция по горите(ИАГ) за осъществяване на строг държавен контрол при опазване на обществените интереси спрямо продуктите, функциите и услугите, предлагани от горите на България, въз основа на добрите национални традиции и водещите практики в ЕС;
- Създаване на държавни горски предприятия на регионално ниво в икономическите райони на планиране;
- Установяване на икономически жизнени ДГС и ДЛС, чрез подходящи механизми за инвестиции и сътрудничество с предприемачите в горите и подкрепа на инициативи за развиване на разнообразни и печеливши дейности;
- Изработване на стратегически документ за развитие на ловното стопанство в РБългария за периода 2010-2025 г. и актуализация на законовия пакет, регламентиращ развитието на ловното стопанство в страната;
- Внедряване на сертификацията, като водещ инструмент на обществения контрол в горите и гаранция за многофункционалното им стопанисване;
- Осигуряване на равнопоставеност на собствениците и държавна подкрепа за развитие на общинската и частната горска собственост;
- Подготовка и изпълнение на програми за обучение на държавните служители и служителите от държавните търговски предприятия, собствениците на недържавни гори, в т.ч. служителите на структурите(общински предприятия, търговски дружества и др.) които ги управляват за изграждане на капацитет за бизнес планиране, търговско управление, поведение и финанси, работа с програмите и мерките на ЕС.

Мярка

- ***Стимулиране развитието на националния горскопромишлен комплекс, запазване на съществуващите и създаване на нови работни места***

Действия

- Прилагане на прозрачна, пазарно ориентирана и регионално диференцирана ценова политика на горските продукти, услуги и функции, вкл. създаване на борси за горски продукти и електронна търговия с тях;
- Стимулиране на публично-частните партньорства и дългосрочното договаряне в горския сектор, в т.ч. за развитие на инфраструктурата в горите;

- Разширяване дела на оползотворяване на дървесната биомаса от горите за енергийно производство от възобновяеми източници (потенциал до 500 MW);
- Облекчаване на регулаторните механизми в сектора, стимулиране на фирми по места за въвеждане на съвременни контролни механизми чрез сертифициране на производството.

Мярка

- **Децентрализация на управлението на горските ресурси чрез постепенно предприемане на стъпки за доброволно, икономически, социално и екологично обосновано прехвърляне на права, задължения и отговорности от държавата към общините на базата на дългосрочно договаряне**

Действия

- Внедряване разработването на дългосрочни програми за многофункционално развитие на горите на регионално и общинско ниво;
- Създаване на обективни възможности за пълноценно усвояване на европейските фондове за горите, стимулиране развитието на местната икономика и бизнес и повишаване обществената заинтересованост от устойчивото и природосъобразно стопанисване на горите;
- Приемане програма за разясняване и стимулиране на собствениците на гори и земи за участието в световния пазар на въглеродни емисии, чрез подобряване на стопанисването им и създаването на нови такива.

ЦЕЛ

ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗАЩИТАТА И ПОДПОМАГАНЕ АДАПТАЦИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ГОРИ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ

Мярка

- **Подобряване на кадастъра и базата данни за българските гори, чрез въвеждане на съвременни сателитни технологии. Приемане на програма за Национална горска инвентаризация като общоевропейски метод за контрол на стопанските планове за горите;**

Действия

- Преструктуриране на "Агролеспроект" в специален орган за поддържане на кадастъра в горите и контрол на инвентаризацията в тях;
- Осигуряване на координиран метод за сравнение и корекция на дигиталния модел на поземления кадастър, кадастъра на населените места и горския кадастър;
- Увеличаване използването на дигиталния кадастър в ежедневната дейност на всички нива, чрез въвеждане на действаща ГИС система;

- Изготвяне, приемане и стартиране на изпълнението на програма за Национална горска инвентаризация като общоевропейски метод за контрол на стопанските планове за горите;
- Ревизия на нормативните документи относно инвентаризацията и таксирането на горите и въвеждане на стопански планове на мястото на ЛУП.

Мярка

- **Създаване на междуведомствен съвет за научно обслужване, участие в реализиране и внедряване на европейски и световни проекти и инициативи относно превенцията и адаптацията на горите към климатичните промени;**

Действия

- Създаване на междуведомствен съвет със съответния административен акт;
- Разработване или участие в изпълнение и внедряване на международни проекти и инициативи относно превенцията и адаптацията на горите към климатичните промени.

Мярка

- **Приемане на мерки за извършване на дейностите по опазване на горите съвместно с полицейски служби, неправителствения сектор, общините и др.:**

Действия

- Осигуряване на ефективно взаимодействие между институциите чрез провеждане на двустранни и многостранни работни срещи на национално, регионално и местно ниво с представители на други ведомства и местната власт за подобряване на съвместната дейност по предотвратяване и разкриване на нарушения – НАП, Прокуратура, МВР, Главна инспекция по труда и др.;
- Разработване на механизми за повишаване на ефективността при прилагането на наложените административни наказания /ограничаване на социалното подпомагане на лица, имащи задължения към държавата по закононарушения, касаещи горите/, събиране на вземанията от частни изпълнители и др.;
- Провеждане на кадрова политика, насочена към повишаване на потенциала на администрацията в частта опазване на горите и контрол, включително провеждане на курсове за обучение и повишаване на квалификацията на служителите;
- Внедряване на единна информационна система по отношение на издаването и отчитането на документи за сеч и транспорт на дървесина, както и на разрешителните за лов;
- Разширяване на медийното отразяване на проблемите по опазване на горите, ангажиране на обществеността и разпространяване на положителния опит при опазването на горите;
- Преглед и актуализиране на Наредба 30 за условията и реда за извършване на противопожарни мероприятия в горския фонд и опазване на горите от пожари.

Мярка

- **Разработване и приемане на съвременни, природосъобразни режими за управление на горите в защитените територии и тези попадащи в европейската екологична мрежа „Натура“.**

Действия

- Поддържане на благоприятен консервационен статус на горските местообитания и местообитанията на видове в горите, включени в националната екологична мрежа НАТУРА 2000 с особено внимание към подпомагане на недържавните собственици на гори, включени в нея;
- Разработване и приемане на природосъобразни режими за управление на горите в защитените територии и териториите попадащи в националната екологична мрежа и европейската екологична мрежа НАТУРА 2000.

Мярка

- **Провеждане на кампании за разясняване на ползите от горите и съвременните начини за опазването им сред обществеността.**

Действия

- Периодично провеждане на информационни кампании и други мероприятия, съвместно с НПО и др. заинтересовани от съдбата на българските гори организации и институции;
- Подкрепа на национални и местни културни образователни и научни инициативи, свързани със запазването на традициите и битата на българите.

Мярка

- **Прилагане на общоевропейски методи за оценка на недървопроизводствените функции и услуги от горите и на финансовото и функционалното им осигуряване в бъдещ период. Координиране внедряването на принципа „Ползвателят плаща“ за ресурси от горите, с останалите заинтересовани ведомства;**

Действия

- Разработване на методика за оценка на водоохранните, рекреационните, защитните и др. функции на горите в Р България.

Мярка

- **Стимулиране на биологичното производство на продукти и разширяване на екологичните услуги в горските територии.**

Действия

- Подпомагане култивираното отглеждане на лечебни растения, горскоплодни видове и др.

ЦЕЛ

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ И РАЗВИВАНЕ НА ДЕЙНОСТИ, СЪЗДАВАЩИ ДОХОДИ ИЗВЪН ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Мярка

- *Провеждане на целенасочена политика за развитие на селските райони и възраждане на техните традиции, отчитайки специфичните особености на селските общности, местния потенциал и насърчавайки местната инициатива*

Дейности

- Създаване и подкрепа за местни инициативни групи (МИГ);
- Подкрепа на стратегии за местно развитие чрез ПРСР;
- Подкрепа на микропредприятия които възраждат местните традиции в селските райони.

Мярка

- *Подобряване качеството на живот, развитие на инфраструктурата и основните услуги за бизнеса и населението*
- Подкрепа на общински инфраструктурни проекти, свързани с туризма;
- Подкрепа на общински пътища, водоснабдяване и канализация;
- Подкрепа за обновяване на сградния фонд на социални заведения в селските райони;
- Подкрепа за обновяване на населените места в селските райони чрез проекти за улиците, парковете, културни и сгради с местно значение;
- Подкрепа за обновяване на центрове за услуги за селското население;
- Подкрепа за обновяване на центрове култура, развлечения и спорт, услуги за децата и уязвимите групи;
- Подкрепа за обновяване на центрове за информационни и комуникационни услуги.

ЦЕЛ

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНИ ФОРМИ НА ЗЕМЕДЕЛИЕ, ЦЕЛЯЩИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Мярка

- *Приоритетно изпълнение и реализация на заложените в Националния план за развитие на биологичното земеделие в България 2007 – 2013 г. задачи и дейности*

ДЕЙНОСТ

- Осигуряване финансирането на Националния план за развитие на биологичното земеделие в България 2007 – 2013 г.;
- Актуализиране на дейностите от Плана и финансовите средства за изпълнението им;
- Изготвяне и съгласуване на финансова обосновка за периода 2010 – 2012 г.;
- Осигуряване на административен капацитет за изпълнението на плана.

Мярка

- ***Насърчаване на земеделските стопани за използване на възможностите за подпомагане в областта на агроекологията и компенсаторните плащания в местата по Натура 2000***

Действия

- Разширяване обхвата на пилотните райони, в които се подпомагат агроекологични дейности - Изготвяне на списък на райони, в които се практикува традиционни методи на паша и анализ на възможностите за прилагане на направление “Традиционни практики за сезонна паша” (пасторализъм) от мярка 214 “Агроекологични плащания” от ПРСР в тях;
- Разработване на нормативната база, заявленията и ръководствата за кандидатстване с оглед реалното започване на приема на проекти по мерките 114, 124, 125, 126, 213 от ПРСР;
- Финализиране на нормативната база за прилагане на мярка 421 по ос 4 ЛИДЕР
- Подготовка на правила за прилагане, наблюдение и контрол на дейностите и финансиране на проектите по мерките планирани за стартиране през 2010 г. и 2011 г.;
- Анализ на необходимостта от прилагане на мярка 224 “Натура 2000 за гори” от гледна точка на потенциални бенефициенти, административни разходи и капацитет.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 Стойност на продукцията от отрасъл "Селско стопанство" по цени на производителя за 2009* година -млн.лв.

шифър	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
1 _v	2 _v	4 _v	6 _v	7 _v	8 _v	10 _v	11 _v	12 _{v1}	12 _{v2}	12 _{v3}	12 _v	13 _v	14 _v	16 _v	17 _v		
01	Зърнени култури	1 369,5	0,9	1 956,0	42,7	133,1	4,1	15,9	51,3	103,2	863,3	4,4	970,9	2 106,5	150,5	1 321,7	
01.1	Пшеница и лимец	818,8	0,5	953,4	31,0	53,9	2,5	7,8	46,5	62,0	518,9	4,2	585,1	1 044,9	91,5	784,7	
01.1/1	Мека пшеница	802,9	0,5	945,3	30,5	53,4	2,5	7,6	42,6	61,6	503,9	4,2	569,6	1 041,5	96,2	769,4	
01.1/2	Твърда пшеница	15,9		8,1	0,6	0,5		0,2	3,9	0,4	15,0		15,5	3,3	-4,7	15,3	
01.2	Ръж	11,7		15,8	0,1	2,6	0,1			1,2	0,1		1,3	23,4	7,6	11,5	
01.3	Ечемик	212,8	0,1	308,3	10,8	34,1	0,7	1,6	4,0	28,0	187,6	0,2	215,7	254,1	-54,2	201,2	
01.4	Овес и зърнени смески	17,0		58,3	0,1	5,8	0,2	1,0		2,2	3,0		5,2	63,0	4,7	16,7	
01.5	Царевица за зърно	283,4	0,2	532,4		27,9	0,6	5,5	0,8	9,7	146,3		155,9	624,9	92,4	282,6	
01.6	Ориз	17,3		24,8							6,1		6,1	36,1	11,3	17,3	
01.7	Други зърнени	8,5		62,9	0,7	8,8			0,1	0,1	1,4	0,1	1,6	60,3	-2,7	7,7	
02	Технически култури	937,0	1,9	713,7	0,4	6,6	0,6	0,6	2,2	31,4	899,9	5,9	937,2	701,1	-12,6	934,1	
02.1	Маслодайни семена	644,6	1,5	405,6	0,3	1,2	0,6	0,2	0,5	30,8	652,9	5,9	689,6	356,4	-49,2	642,3	
02.1/1	Рапица и репица	120,5	0,4	29,8	0,1					5,3	129,6	4,2	139,0	10,6	-19,2	119,9	
02.1/2	Слънчоглед	511,4	1,1	359,6	0,1	1,1	0,5	0,2	0,5	25,5	499,0	1,7	526,3	341,2	-18,4	509,7	
02.1/3	Соя	0,2		0,8										1,0	0,2	0,2	
02.1/4	Други маслодайни	12,5		15,5							24,3		24,3	3,6	-11,9	12,5	
02.2	Протеинодайни култури	46,0		25,3	0,1	5,4			1,6	0,1	20,9		21,0	43,0	17,8	45,8	
02.3	Тютюн	157,6		217,1							119,5		119,5	255,2	38,1	157,6	
02.4	Захарно цвекло			1,7				0,4						1,3	-0,4		
02.5	Други технически	88,8	0,4	64,0			0,1			0,5	106,6		107,1	45,3	-18,7	88,4	
02.5/1	Влакнодайни култури	2,6		0,2							2,8		2,8		-0,2	2,6	
02.5/2	Хмел	3,4		5,2							8,6		8,6		-5,2	3,4	
02.5/3	Други технически	82,8	0,4	58,6			0,1			0,5	95,2		95,7	45,3	-13,4	82,4	
03	Фуражни култури	406,2	0,5	907,3		111,6	0,4	20,1	4,7	6,5	1,5		8,0	1 168,2	260,9	405,4	
03.1	Царевица за силаж	33,6		4,2		16,3		18,3	2,8	0,1	0,3		0,4		-4,2	33,6	
03.2	Кореноплодни фуражи	0,6		22,4		1,5								21,5	-1,0	0,6	
03.3	Други фуражни	372,0	0,5	880,7		93,8	0,4	1,8	1,9	6,4	1,2		7,6	1 146,8	266,1	371,2	
04	Зеленчуци	421,2	0,6	633,8		7,9	0,1	175,5	273,2	7,4	366,2	15,8	389,4	208,3	-425,5	420,5	
04.1	Пресни зеленчуци	420,6	0,6	564,1		7,9		175,5	273,2	7,4	366,0	15,8	389,2	138,3	-425,8	420,0	
04.1/2	Домати	63,2		95,8		0,4		54,3	61,6	2,5	40,1		42,6		-95,8	63,2	
04.1/3	Други пресни зеленчуци	357,4	0,6	468,4		7,5		121,2	211,6	4,8	325,9	15,8	346,6	138,3	-330,1	356,8	
04.2	Цвета	0,6		69,7			0,1				0,3		0,3	70,0	0,3	0,5	
04.2/1	Разсадници	0,6		69,7			0,1				0,2		0,2	70,0	0,3	0,5	
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета																
04.2/3	Създаване и отглеждане					2,2		0,2	17,0	3,1	171,9		174,9	234,7	20,2	214,5	
05	Картофи	214,6	0,1	214,5												214,5	
06	Флодове	383,2	0,2	845,0		1,1	1,1	348,5	117,4	16,3	710,0		726,2	33,6	-811,3	381,9	
06.1	Пресни плодове	142,8	0,2	100,3		1,1		56,0	23,9	6,4	121,9		128,3	33,6	-66,7	142,6	
06.1/1	Ябълки	34,8	0,2	24,3		0,9		3,6	3,3	3,0	30,4		33,4	17,6	-6,7	34,6	
06.1/2	Круши	1,4		2,6		0,2		1,0	0,8	0,1	0,1		0,1	2,0	-0,6	1,4	
06.1/3	Праскови	13,2		8,8				1,3	1,2	2,4	17,0		19,4		-8,8	13,2	

Приложение 1 Стойност на продукцията от отрасъл "Селско стопанство" по цени на производител за 2009* година -млн.лв.

шифър	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
1 _v	2 _v	4 _v	6 _v	7 _v	8 _v	10 _v	11 _v	12 _{v1}	12 _{v2}	12 _{v3}	12 _v	13 _v	14 _v	16 _v	17 _v		
06.1/4	Други пресни плодове	93,4		64,6				50,1	18,6	0,9	74,5		75,4			-50,6	93,4
06.4	Грозде-всичко	240,4		744,7			1,1	292,5	93,5	9,9	588,1		598,0		14,0	-744,7	239,3
06.4/1	Десертно грозде	21,6		578,1				118,9	79,2	7,4	394,2		401,6			-578,1	21,6
06.4/2	Друго грозде	218,8		166,6			1,1	173,6	14,3	2,5	193,9		196,4			-166,6	217,7
07	Вино																
07.1	Трапезно вино																
09	Други растениевъдни култури	123,5		13,6			5,4			1,6	91,4	4,7	97,7		34,0	20,4	118,1
09.2	Семена	117,7		13,1			5,4				91,4		91,4		34,0	20,9	112,3
09.3	Други растениевъдни продукти	5,8		0,5						1,6		4,7	6,3			-0,5	5,8
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	3 855,2	4,2	5 283,9	43,1	262,4	11,7	560,8	465,9	169,4	3 104,3	30,9	3 304,5		4 486,5	-797,4	3 796,2
11	Селскостопански животни	1 250,1		568,8					516,5		586,7	20,7	607,4	138,4	556,6	-12,2	1 250,1
11.1	Едър рогат добитък	205,5		250,3					48,4		50,4	19,0	69,4	68,2	269,8	19,6	205,5
11.2	Свине	360,2		49,3					146,9		198,0		198,0	26,0	38,5	-10,8	360,2
11.3	Коне	4,0		12,3							0,4		0,4	2,1	13,7	1,5	4,0
11.4	Овце и кози	242,3		133,2					117,6		101,6	1,6	103,2	42,0	112,7	-20,6	242,3
11.5	Птици	399,4		58,5					164,4		235,6	0,1	235,7		57,8	-0,7	399,4
11.6	Други животни	38,7		65,3					39,2		0,7		0,7		64,1	-1,1	38,7
12	Продукти от животновъдството	1 152,1	2,6	55,2		52,6	72,8	63,0	146,8	51,2	732,6	23,0	806,9		62,6	7,5	1 024,1
12.1	Мляко	818,0	1,7			51,3		60,4	48,3	38,9	617,4		656,3				765,0
12.2	Яйца	253,2	0,9	4,5		0,6	38,6	2,3	98,0	7,0	102,3	6,9	116,2		1,2	-3,3	213,1
12.3	Други продукти от животновъдството	80,9		50,7		0,7	34,1	0,3	0,5	5,4	12,9	16,1	34,4		61,4	10,8	46,0
12.3/1	Непрана вълна	2,8		7,0							1,0		1,0		8,8	1,7	2,8
12.3/2	Копринени пашкули																
12.3/3	Други продукти от животновъдството	78,1		43,7		0,7	34,1	0,3	0,5	5,4	11,9	16,1	33,4		52,7	9,0	43,2
13	Продукция от животновъдството (11+12)	2 402,2	2,6	624,0	43,1	52,6	72,8	63,0	663,2	51,2	1 319,3	43,7	1 414,3	138,4	619,3	-4,7	2 274,2
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	6 257,5	6,8	5 907,9	43,1	315,1	84,4	623,9	1 129,1	220,6	4 423,6	74,6	4 718,8	138,4	5 105,8	-802,1	6 070,4
15	Продукция на селскостопански услуги	541,5									541,5		541,5				541,5
15.1	Селскостопански услуги	541,5									541,5		541,5				541,5
15.2	Quota of milk																
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	6 798,9	6,8	5 907,9	43,1	315,1	84,4	623,9	1 129,1	220,6	4 965,0	74,6	5 260,3	138,4	5 105,8	-802,1	6 611,9
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	811,8									811,8		811,8				811,8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	734,8									734,8		734,8				734,8
17.1/1	- зърнени	227,9									227,9		227,9				227,9
17.1/2	- зеленчуци	95,6									95,6		95,6				95,6
17.1/3	- плодове	73,5									73,5		73,5				73,5
17.1/4	- вино	80,9									80,9		80,9				80,9
17.1/5	- животни	91,5									91,5		91,5				91,5
17.1/6	- животински продукти	150,9									150,9		150,9				150,9
17.1/6/1	- мляко	150,9									150,9		150,9				150,9
17.1/7	- друга	14,7									14,7		14,7				14,7
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	76,9									76,9		76,9				76,9
18	Продукция от отрасъл "Селско стопанство" (16+17)	7 610,7	6,8	5 907,9	43,1	315,1	84,4	623,9	1 129,1	220,6	5 776,8	74,6	6 072,0	138,4	5 105,8	-802,1	7 423,7

Източник: НСИ

* Данните за 2009 година са предварителни.

Приложение 2

Междинно потребление, факторни разходи, други субсидии и данъци за 2009* година

млн.лв.

Елементи на междинното потребление	Брутна продукция	ЕАА	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
Загуби	6,8		6,8		
Семена и посадъчен материал	268,9	225,8	43,1	57,9	167,9
Горива и масла	1 026,4	1 026,4	0,0	0,0	1 026,4
- електричество	80,2	80,2			80,2
- газ	17,4	17,4			17,4
- други горива	926,0	926,0			926,0
- Други	2,8	2,8			2,8
Торове и почвени подобрители	363,6	363,6	0,0	3,3	360,3
Препарати за растителна защита и пестициди	238,1	238,1			238,1
Ветеринарни разходи	260,4	260,4			260,4
Фуражни добавки	1 090,9	1 090,9	262,5	432,4	396,0
Фуражни добавки, невключени в ЕАА	52,6		52,6		
Поддръжка и ремонт	504,9	504,9	0,0	0,0	504,9
Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	345,1	345,1			345,1
Поддръжка на сгради	159,8	159,8			159,8
Селскостопански услуги	541,5	541,5		541,5	
Други стоки и услуги	390,4	306,0	84,4	100,0	206,0
Междинно потребление	4 744,5	4 557,6	449,5	1 135,1	3 160,0
Потребление на основен капитал	269,6	269,6	0,0	0,0	269,6
- Оборудване	217,3	217,3			217,3
- Сгради	26,3	26,3			26,3
- Създаване и отглеждане	5,5	5,5			5,5
- Други	20,5	20,5			20,5
Компенсации на наетите	353,5	353,5			353,5
Други данъци върху производството	1,7	1,7			1,7
Други субсидии върху производството	859,7	859,7			859,7
Аренда	311,0	311,0			311,0
Платени лихви	132,0	132,0			132,0
Получени лихви	11,8	11,8			11,8

Източник: НСИ

* Данните за 2009 година са предварителни.

Приложение 3

Стойност на brutната продукция и брутна добавена стойност от отрасъл "Селско стопанство за 2009 г.
(по цени на производител)

						(млн. лева)
шифър	Продукти	2007	Коефициент на изменение	2008	Коефициент на изменение	2009*
01	Зърнени култури	948,1	2,21	2096,4	0,65	1369,5
01.1	Пшеница и лимец	705,7	1,95	1378,9	0,59	818,8
01.1/1	Мека пшеница	694,8	1,96	1363,7	0,59	802,9
01.1/2	Твърда пшеница	10,9	1,39	15,2	1,05	15,9
01.2	Ръж	4,9	0,96	4,7	2,49	11,7
01.3	Ечемик	123,2	1,91	235,7	0,90	212,8
01.4	Овес и зърнени смески	8,7	1,56	13,6	1,25	17,0
01.5	Царевица за зърно	82,1	5,03	413,3	0,69	283,4
01.6	Ориз	15,2	1,25	19,0	0,91	17,3
01.7	Други зърнени	8,3	3,76	31,2	0,27	8,5
02	Технически култури	530,0	1,93	1020,3	0,92	937,0
02.1	Маслодайни семена	352,2	2,40	845,3	0,76	644,6
02.1/1	Рапица и репица	41,6	3,30	137,1	0,88	120,5
02.1/2	Слънчоглед	293,7	2,34	686,9	0,74	511,4
02.1/3	Соя	-		0,5		0,2
02.1/4	Други маслодайни	16,9	1,23	20,8	0,60	12,5
02.2	Протеинодайни култури	18,6	0,62	11,5	4,00	46,0
02.3	Тютюн	90,1	1,29	115,8	1,36	157,6
02.4	Захарно цвекло	0,6	2,83	1,7		
02.5	Други технически	68,5	0,67	46,0	1,93	88,8
02.5/1	Влакнодайни култури	1,0	0,30	0,3	8,67	2,6
02.5/2	Хмел	5,3	0,62	3,3	1,03	3,4
02.5/3	Други технически	62,2	0,68	42,4	1,95	82,8
03	Фуражни култури	179,2	0,97	174,0	2,33	406,2
03.1	Царевица за силаж	21,8	0,74	16,1	2,09	33,6
03.2	Кореноплодни фуражи	1,8	1,44	2,6	0,23	0,6
03.3	Други фуражни	155,6	1,00	155,3	2,40	372,0
04	Зеленчуци	904,4	1,17	1059,5	0,40	421,2
04.1	Пресни зеленчуци	778,7	1,08	843,1	0,50	420,6
04.1/2	Домати	161,6	1,18	190,3	0,33	63,2
04.1/3	Други пресни зеленчуци	617,1	1,06	652,8	0,55	357,4
04.2	Цветя	125,7	1,72	216,4		0,6
04.2/1	Разсадници	125,0	1,72	215,2		0,6
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0,7	0,14	0,1		
04.2/3	Създаване и отглеждане			1,1		
05	Картофи	145,9	2,18	154,8	1,39	214,6
06	Плодове	422,4	0,75	317,9	1,21	383,2
06.1	Пресни плодове	180,2	0,69	123,7	1,15	142,8
06.1/1	Ябълки	44,3	0,57	25,4	1,37	34,8
06.1/2	Круши	21,9	0,07	1,6	0,88	1,4
06.1/3	Граскови	19,6	0,64	12,5	1,06	13,2
06.1/4	Други пресни плодове	94,4	0,89	84,2	1,11	93,4
06.4	Грозде-всичко	242,2	0,80	194,2	1,24	240,4
06.4/1	Десертно грозде	47,6	0,25	11,7	1,85	21,6
06.4/2	Друго грозде	194,6	0,94	182,5	1,20	218,8
07	Вино	0,5		-		-
07.1	Трапезно вино	0,5		-		-
09	Други растениевъдни култури	24,4	0,52	12,6	9,80	123,5
09.2	Семена	16,8	0,64	10,8	10,90	117,7
09.3	Други растениевъдни продукти	7,6	0,24	1,8	3,22	5,8
10	Продукция от растениевъдството	3154,9	1,53	4835,5	0,80	3855,2

шифър	Продукти	2007	Коефициент на изменение	2008	Коефициент на изменение	2009*
11	Селскостопански животни	1245,6	1,06	1317,3	0,95	1250,1
11.1	Едър рогат добитък	231,4	0,97	224,5	0,92	205,5
11.2	Свине	316,8	1,05	333,9	1,08	360,2
11.3	Коне	3,9	0,79	3,1	1,29	4,0
11.4	Овце и кози	308,8	0,97	298,6	0,81	242,3
11.5	Птици	347,4	1,18	409,9	0,97	399,4
11.6	Други животни	37,3	1,27	47,3	0,82	38,7
12	Продукти от животновъдството	1294,3	1,17	1519,9	0,76	1152,1
12.1	Мляко	997,4	1,15	1143,5	0,72	818,0
12.2	Яйца	232,7	1,16	270,6	0,94	253,2
12.3	Други продукти от животновъдството	64,2	1,65	105,8	0,76	80,9
12.3/1	Непрана вълна	3,2	0,84	2,7	1,04	2,8
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	61,0	1,69	103,1	0,76	78,1
13	Продукция от животновъдството	2539,9	1,12	2837,2	0,85	2402,2
14	Продукция на селскостопански стоки	5694,8	1,35	7672,7	0,82	6257,4
15	Продукция на селскостопански услуги	440,7	1,26	554,1	0,98	541,5
15.1	Селскостопански услуги	440,7	1,26	554,1	0,98	541,5
16	Продукция от селското стопанство	6135,5	1,34	8226,8	0,83	6798,9
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542,2	1,25	676,8	1,20	811,8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	443,3	1,42	629,1	1,17	734,9
17.1/1	- зърнени	163,9	1,57	257,3	0,89	227,9
17.1/2	- зеленчуци	46,1	1,11	51,0	1,87	95,6
17.1/3	- плодове	18,1	2,22	40,2	1,83	73,5
17.1/4	- вино	32,4	1,27	41,2	1,96	80,8
17.1/5	- животни	74,8	1,11	82,8	1,11	91,5
17.1/6	- животински продукти	96,2	1,43	137,4	1,10	150,9
17.1/6/1	- мляко	96,2	1,43	137,4	1,10	150,9
17.1/7	- друга	11,8	1,63	19,2	0,77	14,7
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	98,9	0,48	47,7	1,61	76,9
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство'	6677,7	1,33	8903,6	0,85	7610,7
19	Междинно потребление	4393,3	1,22	5361,7	0,88	4744,5
	Загуби	18,1	1,05	19,0	0,36	6,8
19.01	Семена и посадъчен материал	317,9	1,10	351,0	0,77	268,9
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	16,4	3,54	58,0	1,00	57,9
19.01/2	закупено извън сектора	135,3	1,58	214,0	0,78	167,9
	Произведено и потребено в самото стопанство	166,2	0,48	79,0	0,55	43,1
19.02	Горива и масла	966,8	1,16	1118,5	0,92	1026,4
19.02/1	- електричество	71,1	1,16	82,2	0,98	80,2
19.02/2	- газ	39,0	0,58	22,7	0,77	17,4
19.02/3	- други горива	854,0	1,18	1006,8	0,92	926,0
19.02/4	- Други	2,7	2,52	6,8	0,41	2,8
19.03	Торове и почвени подобрители	313,8	1,37	428,4	0,85	363,6
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	4,7	0,81	3,8	0,87	3,3
19.03/2	закупено извън сектора	309,1	1,37	424,6	0,85	360,3
	Произведено и потребено в самото стопанство	-	-	-	-	-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	142,1	1,31	185,9	1,28	238,1
19.05	Ветеринарни разходи	325,2	0,96	311,7	0,84	260,4
19.06	Фуражни добавки	1082,0	1,31	1413,3	0,77	1090,9
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	347,4	1,47	510,6	0,85	432,4
19.06/2	закупено извън сектора	476,0	1,35	643,6	0,62	396,0

шифър	Продукти	2007	Коефициент на изменение	2008	Коефициент на изменение	2009*
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	258,6	1,00	259,1	1,01	262,5
	Фуражни добавки, невключени в ЕАА	49,4	1,15	56,9	0,92	52,6
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	191,7	1,49	285,9	1,21	345,1
19.08	Поддръжка на сгради	170,4	1,09	184,9	0,86	159,8
19.09	Селскостопански услуги	440,7	1,26	554,1	0,98	541,5
19.10	Физим					
19.11	Други стоки и услуги	375,2	1,20	452,1	0,86	390,4
	доставено от други селскостопански предприятия	96,8	1,17	113,3	0,88	100,0
	закупено извън сектора	201,9	1,16	233,3	0,88	206,0
	Произведено и потребено в самото стопанство	76,5	1,38	105,5	0,80	84,4
20	Брутна добавена стойност	2284,4	1,55	3541,9	0,81	2866,2
Източник: НСИ						
* Данните за 2009 година са предварителни.						

Приложение 4

Крайна продукция, добавена стойност и предприемачески доход за 2009 г. (по бази

шифър	Продукти	2007	Коефициент на изменение	2008	Коефициент на изменение
01	Зърнени култури	873,0	2,3	2005,5	0,7
01.1	Пшеница и лимец	646,1	2,0	1308,4	0,6
01.1/1	Мека пшеница	636,0	2,0	1293,8	0,6
01.1/2	Твърда пшеница	10,1	1,4	14,6	1,0
01.2	Ръж	4,5	1,0	4,5	2,6
01.3	Ечемик	112,5	1,9	218,2	0,9
01.4	Овес и зърнени смески	8,4	1,5	13,0	1,3
01.5	Царевица за зърно	79,1	5,2	411,8	0,7
01.6	Ориз	14,7	1,3	19,0	0,9
01.7	Други зърнени	7,7	4,0	30,6	0,3
02	Технически култури	615,5	1,9	1150,4	0,8
02.1	Маслодайни семена	341,5	2,5	843,5	0,8
02.1/1	Рапица и репица	40,9	3,3	136,9	0,9
02.1/2	Слънчоглед	286,7	2,4	685,3	0,7
02.1/3	Соя	-		0,5	
02.1/4	Други маслодайни	13,9	1,5	20,8	0,6
02.2	Протеинодайни култури	12,7	0,9	11,0	4,2
02.3	Тютюн	192,7	1,3	248,3	0,6
02.4	Захарно цвекло	0,6	2,8	1,7	
02.5	Други технически	68,0	0,7	45,9	1,9
02.5/1	Влакнодайни култури	1,1	0,3	0,3	9,0
02.5/2	Хмел	5,4	0,6	3,3	1,0
02.5/3	Други технически	61,5	0,7	42,3	1,9
03	Фуражни култури	177,8	1,0	170,2	2,4
03.1	Царевица за силаж	21,2	0,8	15,9	2,1
03.2	Кореноплодни фуражи	1,8	1,3	2,3	0,3
03.3	Други фуражни	154,8	1,0	152,0	2,4
04	Зеленчуци	853,5	1,2	1057,3	0,4
04.1	Пресни зеленчуци	770,8	1,1	842,1	0,5
04.1/2	Домати	161,6	1,2	190,3	0,3
04.1/3	Други пресни зеленчуци	609,2	1,1	651,8	0,5
04.2	Цветя	82,7	2,6	215,2	
04.2/1	Разсадници	82,0	2,6	214,0	
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0,7	0,1	0,1	
04.2/3	Създаване и отглеждане			1,1	
05	Картофи	100,3	1,6	155,5	1,4
06	Плодове	421,7	0,8	317,7	1,2
06.1	Пресни плодове	179,8	0,7	123,5	1,2
06.1/1	Ябълки	44,1	0,6	25,3	1,4
06.1/2	Круши	21,8	0,1	1,6	0,9
06.1/3	Праскови	19,6	0,6	12,5	1,1
06.1/4	Други пресни плодове	94,3	0,9	84,1	1,1

шифър	Продукти	2007	Коефициент на изменение	2008	Коефициент на изменение
06.4	Грозде-всичко	241,9	0,8	194,2	1,2
06.4/1	Десертно грозде	47,6	0,2	11,7	1,8
06.4/2	Друго грозде	194,3	0,9	182,5	1,2
07	Вино	0,5			
07.1	Трапезно вино	0,5			
09	Други растениевъдни култури	20,2	0,6	12,3	9,6
09.2	Семена	12,6	0,8	10,6	10,6
09.3	Други растениевъдни продукти	7,6	0,2	1,7	3,4
10	Продукция от растениевъдството	3062,5	1,6	4868,9	0,8
11	Селскостопански животни	1245,7	1,1	1317,5	0,9
11.1	Едър рогат добитък	231,4	1,0	224,5	0,9
11.2	Свине	316,8	1,1	333,9	1,1
11.3	Коне	3,9	0,8	3,2	1,3
11.4	Овце и кози	308,8	1,0	298,6	0,8
11.5	Птици	347,4	1,2	409,9	1,0
11.6	Други животни	37,4	1,3	47,4	0,8
12	Продукти от животновъдството	1192,2	1,2	1372,2	0,8
12.1	Мляко	953,6	1,1	1085,2	0,7
12.2	Яйца	214,7	1,0	225,1	0,9
12.3	Други продукти от животновъдството	23,9	2,6	61,9	0,7
12.3/1	Непрана вълна	3,2	0,8	2,7	1,0
12.3/2	Копринени пашкули				
12.3/3	Други продукти от животновъдството	20,7	2,9	59,2	0,7
13	Продукция от животновъдството	2437,9	1,1	2689,7	0,9
14	Продукция на селскостопански стоки	5500,4	1,4	7558,6	0,8
15	Продукция на селскостопански услуги	440,7	1,3	554,1	1,0
15.1	Селскостопански услуги	440,7	1,3	554,1	1,0
16	Продукция от селското стопанство	5941,1	1,4	8112,7	0,8
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542,2	1,2	676,8	1,2
17.1	Преработка на селскостопански продукти	443,3	1,4	629,1	1,2
17.1/1	- зърнени	163,9	1,6	257,3	0,9
17.1/2	- зеленчуци	46,1	1,1	51,0	1,9
17.1/3	- плодове	18,1	2,2	40,2	1,8
17.1/4	- вино	32,4	1,3	41,2	2,0
17.1/5	- животни	74,8	1,1	82,8	1,1
17.1/6	- животински продукти	96,2	1,4	137,4	1,1
17.1/6/1	- мляко	96,2	1,4	137,4	1,1
17.1/7	- друга	11,8	1,6	19,2	0,8
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	98,9	0,5	47,7	1,6
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство'	6483,3	1,4	8789,5	0,8
19	Междинно потребление	4083,2	1,2	5101,4	0,9
19.01	Семена и посадъчен материал	151,7	1,8	272,0	0,8
19.01/1	доставено от други селскостопански предпри	16,4	3,5	58,0	1,0

шифър	Продукти	2007	Коефициент на изменение	2008	Коефициент на изменение
19.01/2	закупено извън сектора	135,3	1,6	214,0	0,8
19.02	Горива и масла	966,8	1,2	1118,5	0,9
19.02/1	- електричество	71,1	1,2	82,2	1,0
19.02/2	- газ	39,0	0,6	22,7	0,8
19.02/3	- други горива	854,0	1,2	1006,8	0,9
19.02/4	- Други	2,7	2,5	6,8	0,4
19.03	Торове и почвени подобрители	313,8	1,4	428,4	0,8
19.03/1	доставено от други селскостопански предпри	4,7	0,8	3,8	0,9
19.03/2	закупено извън сектора	309,1	1,4	424,6	0,8
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	142,1	1,3	185,9	1,3
19.05	Ветеринарни разходи	325,2	1,0	311,7	0,8
19.06	Фуражни добавки	1082,0	1,3	1413,3	0,8
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	347,4	1,5	510,6	0,8
19.06/2	закупено извън сектора	476,0	1,4	643,6	0,6
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	258,6	1,0	259,1	1,0
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	191,7	1,5	285,9	1,2
19.08	Поддръжка на сгради	170,4	1,1	184,9	0,9
19.09	Селскостопански услуги	440,7	1,3	554,1	1,0
19.10	Физим				
19.11	Други стоки и услуги	298,8	1,2	346,6	0,9
	доставено от други селскостопански предпри	96,8	1,2	113,3	0,9
	закупено извън сектора	202,0	1,2	233,3	0,9
20	Брутна добавена стойност по базисни цени	2400,1	1,5	3688,1	0,8
21	Потребление на основен капитал	224,4	1,7	386,9	0,7
21.1	- Оборудване	195,4	1,6	318,8	0,7
21.2	- Сгради	15,4	2,2	34,4	0,8
21.3	- Създаване и отглеждане	5,7	1,6	8,9	0,6
21.4	- Други	7,9	3,1	24,8	0,8
22	Нетна добавена стойност по базисни цени	2175,7	1,5	3301,1	0,8
23	Компенсации на наетите	314,9	1,3	398,6	0,9
24	Други данъци върху производството	0,7		40,4	
25	Други субсидии върху производството	489,8	1,9	946,1	0,9
26	Доход по фактори	2664,8	1,6	4206,8	0,8
27	Операщ излишък / Смесен доход	2349,9	1,6	3808,2	0,8
28	Аренда	168,0	1,4	239,4	1,3
29	Платени лихви	76,1	1,6	121,4	1,1
30	Получени лихви	5,6	2,9	16,5	0,7
31	Предприемачески доход	2111,4	1,6	3463,9	0,8
Източник: НСИ					
* Данните за 2009 година са предварителни.					

сни цени)
(млн. лева)
2009*
1321,9
784,7
769,4
15,3
11,5
201,2
16,7
282,6
17,5
7,7
934,2
642,3
119,9
509,7
0,2
12,5
45,8
157,6
88,5
2,7
3,4
82,4
405,4
33,6
0,6
371,2
420,5
420,0
63,2
356,8
0,5
0,5
216,0
382,3
143,0
34,6
1,4
13,2
93,8

2009*
239,3
21,6
217,7
118,1
112,3
5,8
3798,4
1250,3
205,5
360,2
4,0
242,3
399,4
38,9
1036,1
777,0
213,1
46,0
2,8
43,2
2286,4
6084,8
541,5
541,5
6626,3
811,8
734,9
227,9
95,6
73,5
80,8
91,5
150,9
150,9
14,7
76,9
7438,1
4557,6
225,8
57,9

2009*
167,9
1026,4
80,2
17,4
926,0
2,8
363,6
3,3
360,3
238,1
260,4
1090,9
432,4
396,0
262,5
345,1
159,8
541,5
306,0
100,0
206,0
2880,5
269,6
217,3
26,3
5,5
20,5
2610,9
353,5
1,6
859,7
3469,0
3115,5
311,0
132,0
11,8
2684,3